

การศึกษาวิเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์
AN ANALYTICAL STUDY OF LOVE IN ALBERT CAMUS'S PERSPECTIVE

SAI YEE JAN

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

การศึกษาวิเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์

SAI YEE JAN

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๐

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

An Analytical Study of Love in Albert Camus's Perspective

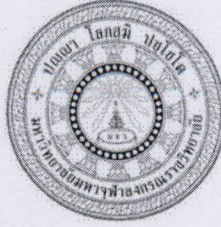
SAI YEE JAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Philosophy)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2017

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นักศึกษานิพนธ์
เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบนิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์)

กรรมการ

(ผศ.ดร.ประพันธ์ ศุภษร)

กรรมการ

(ผศ.(พิเศษ)ดร.ปกรณ์ มหากันธา)

กรรมการ

(พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร.)

กรรมการ

(ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง)

คณะกรรมการควบคุมนิพนธ์

ผศ.(พิเศษ)ดร.ปกรณ์ มหากันธา ประธานกรรมการ

พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร.

กรรมการ

ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(SAI YEE JAN)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์

ผู้วิจัย : Mr. SAI YEE JAN

ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (ปรัชญา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: ผศ. (พิเศษ) ดร.ปกรณ์ มหากันธา, สังคมศาสตร์ (รัฐศาสตร์),
รปม. (การบริหารการปกครองท้องถิ่น), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)

: พระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร., พธ.บ.(ศาสนา), M.A. (Philosophy),
Ph.D. (Philosophy)

: ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง ป.ธ. ๙, พธ.บ.(ปรัชญา), M.A. (Philosophy),
Ph.D. (Philosophy)

วันสำเร็จการศึกษา : ๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์เรื่องการศึกษาวิเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์ มีวัตถุประสงค์
ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของนักปรัชญาตะวันตก และ (๒) เพื่อศึกษา
วิเคราะห์แนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสารผ่านงานเขียน
ของกามูส์จำนวน ๑๒ เรื่อง

ผลการศึกษาพบว่า แนวคิดเรื่องความรักในปรัชญาตะวันตก เริ่มจากยุคกรีกที่กล่าวถึง
ความรักอันสูงสุดหรือความรักในความรู้ ความรักแบบมิตรภาพ และความรักแบบจิตวิญญาณบริสุทธิ์
ในปรัชญายุคกลาง กล่าวถึงความรักที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์ ซึ่งพัฒนามา
จากความรักแบบอากาเปในยุคกรีก ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ มนุษย์ตระหนักถึงเหตุผลของมนุษย์เอง
จึงเกิดความรักในเพื่อนมนุษย์ ในปรัชญาสมัยใหม่แนวคิดทางปรัชญามีความหลากหลาย ส่งผลให้
ความรักมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ความรักคือหลักจริยธรรมสากล คือการดำรงอยู่ของมนุษย์
เจตจำนงที่จะมีชีวิต ความเป็นเอกภาพ เป็นต้น

ความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ สามารถสรุปได้ ๕ รูปแบบ คือ (๑) ความรักใน
ธรรมชาติ เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ จะส่งผลให้มนุษย์เข้าใจตนเองและเข้าถึง
ความเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ (๒) ความรักในสังคมและการเมือง หมายถึงการกบฏต่อกฎเกณฑ์
ทางสังคมและการเมืองที่ลดทอนเสรีภาพของปัจเจกชน (๓) ความรักในครอบครัว หมายถึง ความรัก
ในชีวิตและวิถีแบบปัจเจกซึ่งกามูส์มองว่าความรักในรูปแบบนี้เปรียบเสมือนการเรียนรู้ถึงความ
ปรารถนาอันแรงกล้าในการดำรงชีวิตในรูปแบบต่างๆ (๔) ความรักในมิตรภาพ เกิดขึ้นจากความเข้าใจ

ใจความรักในธรรมชาติจึงมองเห็นคุณค่าของทุกชีวิต และ (๕) ความรักในอดีตพิเศษ หมายถึงความรักต่อผู้หญิงที่สัมพันธ์กับเขาในฐานะคนรักและเพื่อน โดยการให้ชีวิตดำเนินไปตามความปรารถนาอันแรงกล้าของปัจเจก และเคารพในเสรีภาพของบุคคล

Thesis Title : An Analytical Study of Love in Albert Camus’s Perspective

Researcher : Mr. SAI YEE JAN

Degree : Master of Art (Philosophy)

Thesis Supervisory Committee

: Dr. Pakorn Mahakuntha, B.A. (Political Science),
M.A. (Local Government), Ph.D. (Buddhist Studies)

: Phrakrusuntornsanghabinit, Dr., B.A. (Religions),
M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)

: Dr. Somwang Kaewsufong, Pāli IX, B.A (Philosophy),
M.A. (Philosophy), Ph.D. (Philosophy)

Date of Graduation : January 30, 2018

Abstract

The thesis entitled “An Analytical Study of Love in Albert Camus’s Perspective” consists of two objectives as: (1) to study the concept of love in western philosophy and (2) to analyze the concept of love in Albert Camus’s perspective. The methodology used is documentary research through 12 pieces of Camus’s works.

The study shows that the concept of love in western philosophy, love in Greek era, it referred to the love of wisdom or it was called *philia* and *agape*. Regarding the love in the middle age, it referred to relationship between God and man, which was developed by the Greek’s idea or *agape*. In the renaissance, Human beings are aware of the reasons that exist in human beings, so they have a love for human beings. In the modern era, there was the diversity of philosophical concepts of love such as the universal ethics, human being, will to live and the unity etc.

Regarding the love in Albert Camus’s perspective, it can be divided into 5 forms. (1) Love in the nature, it is the relationship between man and nature, which will contribute to the understanding of the human and to become one with nature. (2) Love in society and politics, it means rebellion against social and political norms that deprive individual liberty. (3) It is the love in family, for Camus, family is the

school of the passion of living. (4) Love in friendship, it comes from the understanding of love in nature, so it truly understands the value of all life. (5) The love in female as lovers and friends. This kind of love should be followed the individual passion and respect for their own freedom.

กิตติกรรมประกาศ

ความรักที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดอันภายในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอน้อมอุทิศถวาย แต่ พระครูบาเย็นวาล ญาณธมโม อติตะเจ้าอารามธิปติวัดพระธาตุหลวงจอมคำ เขตต์ ๔ นครเชียงใหม่ ผู้เบิกทางให้กับการศึกษาของข้าพเจ้ามาโดยตลอด และน้อมกราบขอบพระคุณบิดาและมารดาของข้าพเจ้า ที่มอบทุกสิ่งอย่างให้กับข้าพเจ้าอันหาประมาณมิได้

ขอกราบขอบพระพระครูสุนทรสังฆพินิต, ดร. ผู้ให้คำปรึกษาและช่วยเหลือข้าพเจ้ามาโดยตลอด และขอขอบคุณอาจารย์ ผศ.(พิเศษ)ดร.ปกรณั มหากันธา ผู้เป็นประธานในการควบคุมวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ และขอขอบคุณ ผศ.ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เคารพรักอย่างยิ่ง ในการแลกเปลี่ยนนานาทัศน์ ความรู้ กิจกรรมทางปัญญา และหนังสืออันทรงคุณค่าแก่ข้าพเจ้ามาตลอดการทำงานวิทยานิพนธ์ พร้อมกันนั้นขอขอบคุณอาจารย์ ดร. ปิยะมาศ ใจไผ่ ที่เคารพรัก แห่งภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยมาโดยตลอดการจัดทำรูปเล่มจนเสร็จสิ้น ไม่เพียงเท่านั้นขอขอบคุณอาจารย์ ดร. วิโรจน์ วิชัย ที่เคารพ ผู้ปลุกพลังทางความคิดในการศึกษาวิชาปรัชญานับจากครั้งบุกเบิกที่เริ่มเรียนและตลอดเรื่อยมา นอกเหนือจากนั้นข้าพเจ้าขอขอบคุณมิตรสหายร่วมห้องเรียนวิชาปรัชญาของข้าพเจ้า ในการแลกเปลี่ยนความรู้ ถกเถียง แลกเปลี่ยนประเด็นทางปรัชญา และเกื้อกูลช่วยเหลือกันในระหว่างการศึกษาที่ดีเสมอมา

SAI YEE JAN

๓๐ มกราคม ๒๕๖๑

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(ก)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(ค)
กิตติกรรมประกาศ	(ง)
สารบัญ	(จ)
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๕
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๕
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๕
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย	๖
๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๑๔
๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ	๑๔
บทที่ ๒ แนวคิดเรื่องความรักในปรัชญาตะวันตก	
๒.๑ แนวคิดเรื่องความรักในปรัชญากรีก	๑๕
๒.๒ แนวคิดเรื่องความรักในปรัชญายุคกลาง	๒๒
๒.๓ แนวคิดเรื่องความรักในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาและปรัชญายุคใหม่	๒๘
บทที่ ๓ ประวัติ แนวคิด และผลงานของ อัลแบร์ต กามูส์	
๓.๑ ประวัติของ อัลแบร์ต กามูส์	๔๙
๓.๒ แนวคิดสำคัญของ อัลแบร์ต กามูส์	๕๙
๓.๒.๑ แนวคิดเรื่องความไร้สาระ (Absurd)	๕๙
๓.๒.๒ การฆ่าตัวตายทางปรัชญา (Philosophical Suicide)	๖๗
๓.๓ ผลงานของ อัลแบร์ต กามูส์	๗๓
บทที่ ๔ วิเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์	
๔.๑ บทนำ	๘๕
๔.๒ ความรักในธรรมชาติ	๘๗
๔.๓ ความรักในสังคมและการเมือง	๙๓
๔.๔ ความรักในครอบครัว	๑๐๑

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๕ ความรักในมิตรภาพ	๑๐๗
๔.๖ ความรักในอิทธิเพศ	๑๑๓
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	
๕.๑ บทสรุป	๑๒๑
๕.๒ ข้อเสนอแนะ	๑๒๕
๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้	๑๒๕
๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป	๑๒๕
บรรณานุกรม	๑๒๖
ประวัติผู้วิจัย	๑๓๔

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ที่มาและความสำคัญของปัญหา

กรอบความคิดของมนุษย์นั้นเกิดขึ้นจากสภาวะแวดล้อมทางสังคมแต่ละสังคมที่มีบริบทแตกต่างกันออกไป เช่นในกรอบความคิดของภูมิปัญญาตะวันตกที่มีรากฐานมาจากชาวกรีกนั้น ก็ได้เริ่มก่อตัวในยุคกระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ที่มีรูปแบบเฉกเช่นเดียวกับบรรพบุรุษของชนชาติอื่นๆ ต่อจากนั้นจึงวิวัฒน์มาถึงกระบวนทัศน์โบราณเป็นลำดับ ในกลุ่มปัญญาชนก้าวหน้าในกระบวนทัศน์โบราณเมื่อมีความเข้าใจชัดเจน และต้องการอธิบายเรื่องที่ตนเองเข้าใจนั้นแพร่หลายออกไป แต่ทว่าในขณะนั้นไม่มีสำนวนพรรณนาโวหาร จึงต้องใช้วิธีเล่าเชิงภาพพจน์อันเป็นสำนวนที่นิยมกันในขณะนั้น ผลงานที่ปรากฏจะเป็นตำนานปรัมปรา ซึ่งก็ได้มีการปรับปรุงแต่งเติมให้ดีขึ้นเรื่อยๆ จนถึงงานเขียนของโฮเมอร์ (Homer ศต. ๙ - ๘ ก.ค.ศ.) และเฮสิียด (Hesiod ศต. ๘ ก.ค.ศ.) ซึ่งผลงานเขียนเหล่านี้เป็นหลักฐานที่ทำให้ทราบถึงการเริ่มต้นของกระบวนทัศน์โบราณแล้ว^๑ และปรัชญาเองก็ได้ก่อตัวอย่างแท้จริงในยุคดังกล่าวโดยการเริ่มหากฎเกณฑ์ของโลกหรือปฐมธาตุของโลกว่าคืออะไรซึ่งนำไปสู่การเกิดนักปรัชญาขึ้น กล่าวคือนักปรัชญาพยายามตั้งคำถามเกี่ยวกับโลกและจักรวาลว่าโลกมีความเป็นมาอย่างไร ถูกสร้างขึ้นด้วยอะไร และคำถามต่างๆ เหล่านี้ก่อให้เกิดนักปรัชญาเป็นคนแรก นั่นก็คือ ธาเลส (Thales) ธาเลสเริ่มปรัชญาของเขาด้วยคำถามที่ว่า อะไรคือปฐมธาตุ (Arche) ของโลก และโลกเกิดจากอะไร^๒ และพัฒนาการของปรัชญาก็ได้ดำเนินมาเป็นยุคๆ

อย่างไรก็ตามเมื่อเราย้อนดูมหากาพย์ตำนานเทพปกรณัมที่ประพันธ์โดยกวีโฮเมอร์หรือเฮสิียดก็ตามแต่ แสดงให้เห็นถึงการอธิบายอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์และบ่อยครั้งที่เห็นว่าเทพเจ้านั้นได้ใช้ความรุนแรงทางอารมณ์ความรู้สึกมากกว่ามนุษย์เสียอีก^๓ สิ่งสะท้อนตรงนี้แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ โดยเฉพาะความรู้สึกที่เรียกว่า ความรัก เพราะเทพเจ้ามีความรักมนุษย์และโลก โลกกับมนุษย์จึงอยู่อย่างสันติ กระนั้นก็ตามเมื่อกล่าวถึงความรัก ประเด็นเรื่องนี้ดูเหมือนว่านักปรัชญาจะไม่ให้ความสนใจมากนัก เพราะว่าการครุ่นคิดหาเหตุผลในทางอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์นั้น จะถูกละเลยจากนักปรัชญาเสมอ เพราะโดยปกติแล้วนัก

^๑ กิริติ บุญเจือ, **ปรัชญากรีกระยะก่อตัว**, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐ - ๔๑.

^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), **ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทยจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๔๑.

^๓ ธเนศ วงศ์ยานนาวา, **ความรัก ความรู้ ความตาย**, (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๕๓), หน้า ๔๑.

ปรัชญาจะไม่สนใจต่อเรื่องทำนองนี้ ความทุกข์ยากของความรัก ซึ่งเป็นอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์อย่างหนึ่งที่ดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องไร้เดียงสาเกินไปที่นักปรัชญาจะมีเหตุผลให้ไต่สวน ซึ่งจะเป็นการดีกว่าหากปล่อยเรื่องดังกล่าวนี้ไว้ให้กับนักกวีและผู้ที่ยำร้องให้อย่างคนเสียสติไม่ใช่เรื่องของนักปรัชญา^๕

ประเด็นเรื่องการไม่สนใจอารมณ์ของมนุษย์ที่เรียกว่าความรักในทัศนะของนักปรัชญานั้น เป็นเพราะในสังคมกรีกโบราณอาจยึดติดอยู่กับกรอบความคิดที่ว่าความรักนั้นเป็นโรคหรืออาการป่วยอย่างหนึ่ง^๕ กรอบความคิดนี้ที่เชื่อว่า ความรักจะมีแต่ความทุกข์ ความรักเป็นเรื่องของความโศกเศร้า มีการสืบเนื่องมาจนถึงช่วงก่อนหน้าศตวรรษที่ ๒๐^๖ ถึงกระนั้นก็ตามกรอบความคิดที่ว่าความรักเป็นโรคอย่างหนึ่งนั้นก็ได้หมดความสำคัญลงไปเป็นอย่างมากนับตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา เนื่องจากพลังของความรักที่เลือกได้ด้วยตนเองได้กลายมาเป็นมาตรฐานที่สำคัญในชีวิตของชายและหญิงที่มีอำนาจในการตัดสินใจเลือกคู่รักด้วยตนเอง^๗

แม้ว่าประเด็นเรื่องความรักหรืออารมณ์ความรู้สึกจะไม่เป็นที่ไตร่ตรองตรวจสอบด้วยเหตุผลในแวดวงของนักปรัชญาเองก็ตาม เพราะส่วนนี้นักปรัชญาจะยกประเด็นดังกล่าวให้ กวี และศิลปินเป็นผู้วิเคราะห์ในเรื่องดังกล่าวแล้ว แต่เมื่อย้อนดูกรอบความคิดของปรัชญาสมัยกรีกอย่างเพลโตแล้ว ประเด็นดังกล่าวยังคงถูกหยิบมากล่าวถึงอยู่ ดังในทางประวัติศาสตร์ความคิดของปรัชญา ประเด็นเรื่องกรอบความคิดเรื่องความรักก็ยังมีกล่าวไว้ในงานเขียนของเพลโตอยู่ ดังในงานเขียนของเขาที่ชื่อว่า Symposium หรือ ทฤษฎีความรัก งานเขียนอันนี้ของเพลโตอาจได้รับการเขียนขึ้นในเวลาเดียวกันกับ Republic หรือ อุคมรัฐ ของเขาเอง ทั้งนี้คำว่า Symposium จัดเป็นงานดื่มสังสรรค์หลังอาหารค่ำซึ่งมักมีการละเล่น การบันเทิงหลายชนิด และบทสนทนาประเทืองปัญญาว่าด้วยเรื่อง “ธรรมชาติที่แท้ของความรัก” ที่ถกเถียงแลกเปลี่ยนประเด็นกัน ซึ่งผู้เริ่มบทสนทนาคือ อริสโตเดมัส (Aristodemus)^๘

เมื่อแม้กระทั่งการวิเคราะห์ความหมายของปรัชญา (Philosophy) เอง ตามจารีตแห่งการวิเคราะห์รูปศัพท์ ก็มีความหมายว่าเป็นความรักอย่างหนึ่ง โดยการวิเคราะห์ศัพท์ภาษากรีกสองคำระหว่างคำว่า Philo + Sophia กล่าวคือเมื่อรวมแล้วมีความหมายว่า Philosophy หรือ ความรักในความรู้ ซึ่งหมายถึงความรักเป็นแรงผลักดันให้แสวงหาความรู้หรือความรู้เช่นเดียวกันนั่นเอง^๙ ฉะนั้นเมื่อได้เห็นการตั้งข้อสังเกตอยู่ประการหนึ่งว่า เรื่องอารมณ์และรูสึกนั้นไม่เป็นประเด็นที่ประทับใจสำหรับนักปรัชญาจะครุ่นคิดคานึงหาเหตุผลเพื่อจะตรวจสอบ ดังนั้นผู้ที่วิเคราะห์และ

^๕ Alain de Botton, *The Consolations of Philosophy: ปรัชญาประโลมใจ*, แปลโดย พจมาน บุญไกรศรี, (กรุงเทพมหานคร: เอนไลต์เทน พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๖), หน้า ๒๔๑.

^๕ ธเนศ วงศ์ยานนาวา, *ความรัก ความรู้ ความตาย*, หน้า ๓๒ .

^๖ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒.

^๘ Plato, *Dialogues of Plato*, Translated by Benjamin Jowett, (New York: Simon & Schuster, Inc Press, 2010), p. 259.

^๙ พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), *ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*, หน้า ๕.

ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกออกมาได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะเป็น งานเขียน บทละคร กวี และ วรรณกรรม จึงหลีกเลี่ยงไม่พ้นนักเขียนบทละคร นักเขียนนวนิยาย และนักกวี หรือศิลปิน เป็นผู้ถ่ายทอดและ วิเคราะห์ความรักอันเป็นความรู้สึกของมนุษย์ แต่ทว่าแท้จริงแล้วชีวิตที่ปราศจากอารมณ์ก็คงจะเป็น สิ่งที่เป็นไปไม่ได้ และสำหรับการดำเนินชีวิตปกตินั้นอารมณ์และเหตุผลเองก็ไม่ได้แยกออกจากกัน อย่างสิ้นเชิงเสียขนาดนั้น^{๑๐}

ในแวดวงวรรณกรรมที่มีการวิเคราะห์ถึงความรักอย่างลึกซึ้งนั้น เริ่มปรากฏในปี ค.ศ. ๑๗๗๔ เป็นจุดเริ่มต้นของประวัติศาสตร์แห่งการวิเคราะห์ความรัก ในนิยายเรื่องแรกของนักปรัชญา ชาวเยอรมันผู้โด่งดังอย่าง โยฮันน์ วอล์ฟกัง ฟอน เกอเธ่ (Johann Wolfgang von Goethe: ค.ศ. ๑๗๔๙ – ค.ศ. ๑๘๓๒) ที่มีชื่อว่า The Sorrows of Young Werther นิยายของเขาเล่มนี้ ได้รับการ ตีพิมพ์และประสบความสำเร็จทั่วทั้งทวีปยุโรปอย่างไม่เคยปรากฏในแวดวงวรรณกรรมมาก่อน นิยาย เรื่องสั้นของเขาเล่มนี้ ได้เสนอทัศนะว่า ความรักคือความรู้สึกชนิดหนึ่ง และหลักการพื้นฐานของ แนวคิดของเขาที่เสนอนั้น ยังโดดเด่นเป็นกระแสหลักในบรรดาทัศนะเกี่ยวกับความรักจนถึงทุกวันนี้^{๑๑}

ความรักเป็นพลังของปัจเจกชนอย่างหนึ่งในการแสดงออกถึงตัวตนของตนเองอย่างแท้จริง กรอบความคิดนี้พบได้ในสังคมวิคตอเรียน (Victorian Society) ในศตวรรษที่ ๑๙ กรอบความคิด สังคมดังกล่าวมีความเชื่อว่า ความรักจะเป็นการแสดงออกถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริงภายใน (inner self) ความรักจะทำให้มนุษย์แสดงธรรมชาติที่แท้จริงออกมา และความรักจะนำพามนุษย์ไปสู่โลกแห่ง จิตวิญญาณที่แท้จริง^{๑๒} อีกทั้งความรักนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพการเลือกได้ของมนุษย์อีกด้วย และความรักก็ยังคงเป็นอารมณ์ที่มนุษย์มักเฝ้ามองหาโดยตลอด ยิ่งในสภาวะสมัยใหม่ด้วย แล้วความรักเป็นเรื่องของอารมณ์ที่ใครๆ ก็ตามมักเสาะแสวงหาอยู่ประหนึ่งเป็นลมหายใจที่จะขาด เสียไม่ได้^{๑๓} อารมณ์ที่เรียกว่าความรักที่ทำให้มนุษย์เลือกได้นั้น ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพ ความเป็นเอกเทศของมนุษย์ในสภาวะสมัยใหม่ด้วย เช่น การมีความรักที่เกิดขึ้นจากตนเอง เป็นของ ตนเอง เพื่อตนเองและคนที่ตนเองรักนั้น สิ่งเหล่านี้จึงเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของมนุษย์ในสภาวะ สมัยใหม่อีกด้วย^{๑๔}

ในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๓๙ - ๑๙๔๕ ยุคดังกล่าวอยู่ในช่วงมหันตภัยอันยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติ ที่ สร้างความหวาดกลัวและพรากชีวิตมนุษย์ไปเป็นอันมาก นั่นก็คือ ช่วงเวลาของยุคสงครามโลกครั้งที่ สอง และในช่วงระยะเวลาดังกล่าวนั่นเอง อัลแบร์ต กามูส์ นับเป็นนักประพันธ์ผู้เดียวของประเทศ ฝรั่งเศสที่สามารถยืนหยัดเทียบเคียงข้างกับ ฌอง-ปอล ซาทร์ ได้ ทั้งในด้านความสามารถและ

^{๑๐} ธเนศ วงศ์ยานนาวา, *ความรัก ความรู้ ความตาย*, หน้า ๑๘.

^{๑๑} John Armstrong, *Conditions of Love: ความลับในความรัก*, แปลโดย จิรนนท์ พิตรปรีชา, (กรุงเทพมหานคร: ฟริฟอรัม, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕.

^{๑๒} ธเนศ วงศ์ยานนาวา, *ความรัก ความรู้ ความตาย*, หน้า ๒๖.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

ชื่อเสียง^{๑๕} เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองจบสิ้นลง มนุษย์ในช่วงนั้น ดำเนินวิถีชีวิตของตนเองอย่างไรซึ่ง ความหวัง และความรัก ไร้ซึ่งที่ยึดเหนี่ยว เทียวแห่งศรัทธาที่เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง โดยการที่ จะให้มนุษย์ตื่นจากความฝันอันโหดร้าย และไม่ให้จมปลักอยู่กับความสิ้นหวัง ตลอดจนเชื่อมั่นใน ศักยภาพของมนุษย์ ดำเนินชีวิตอย่างมีความรัก ความสุข และมีเป้าหมาย ไม่เดินตามค่านิยมของ สังคมที่กำหนดให้ ด้วยความรักในเพื่อนมนุษย์ อัลแบร์ต กามูส์ จึงสร้างความตระหนักรู้ในข้อนี้ผ่าน งานเขียน ความเรียง และ งานวรรณกรรมของเขาเอง

ความรักเพื่อนมนุษย์เป็นสายใยแห่งคุณธรรมที่ร้อยรัดงานวรรณกรรมของกามูส์เข้าด้วยกัน และเป็นสาเหตุสำคัญให้กามูส์ได้รับการยกย่องว่าเป็นเสียงแห่งมโนธรรมของโลก สมัยหลัง สงครามโลกครั้งที่สอง โลกสมัยนั้นสับสนวุ่นวาย เรื่องความถูก – ความผิด ความดี – ความชั่วที่มีอยู่ใน คำสอนศาสนา สงครามโลกครั้งที่สองทำให้แสงสว่างแห่งคุณธรรมที่มีอยู่ในศาสนาริบหรือลง ความ เชื่อของกามูส์ที่ว่าความรักเพื่อนมนุษย์ที่เกิดจากน้ำใสใจจริงและการมองเห็นภราดรภาพของมนุษย์ อาจเป็นแสงสว่างใหม่ของมนุษยชาติที่ทำน่านทางให้คนที่แตกต่างกันทางสังคม การเมือง และศาสนา เข้ามาหากันได้^{๑๖} เมื่อกล่าวถึงวรรณกรรมของเขาแล้ว กามูส์นั้นมักเน้นและชอบแสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก มากกว่าที่จะยึดติดอยู่กับหลักการหรือทฤษฎีอย่างเดียว จึงทำให้เขาสามารถเข้าถึงปัญหา ของเขาได้อย่างแท้จริง เพราะส่วนใหญ่แล้วกามูส์จะเชื่อฟังเหตุผลของหัวใจมากกว่าเหตุผลทาง ตรรกะ^{๑๗}

ในปัจจุบันนี้ความรักได้มีบทบาทอย่างมาก ในวัฒนธรรมของมนุษย์ จะพบว่าความรักนั้นได้ มีความสำคัญและเป็นการแสดงออกถึงอารมณ์ของมนุษย์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นกล่าวถึงความ รักใน บทเพลง บทละคร บทกวี วรรณกรรม และ ภาพยนตร์ เมื่อกล่าวในระดับจิตวิญญาณแล้วตาม กรอบความคิดของศาสนาเอกเทวนิยมนั้น ความรักทำให้มนุษย์ได้สัมผัสถึงพระเจ้าด้วย กระนั้นก็ ตามในสังคมสมัยใหม่ที่สังคมได้ขับเคลื่อนไปด้วยสิ่งต่างๆ ที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วภายใต้สภาวะ สมัยใหม่ (Modernity) ความรู้สึกที่เรียกว่าความรักของมนุษย์นั้น ก็ถูกทำให้ผันผวนเปลี่ยนแปลงไป อย่างรวดเร็ว อย่างสับสน จึงทำให้อารมณ์ความรักได้ก่อตัวขึ้นในระดับปัจเจกชนอย่างง่ายดายและ รวดเร็ว จนทำให้ขาดการไตร่ตรองตระหนักถึงคุณค่าของความรัก เข้าใจความหมายของความรักอย่าง แท้จริง ด้วยสภาวะเช่นนี้จึงทำให้มนุษย์เอือมระอา เจ็บปวดกับความรัก และทำให้ทัศนะเกี่ยวกับ ความรักนั้นเป็นไปในเชิงลบค่อนข้างจะโหดร้ายเกินความเป็นจริงอีกด้วย

ดังนั้นผู้เขียนจึงเห็นว่างานเขียนต่างๆ ของ อัลแบร์ต กามูส์ นั้นสามารถอธิบายสอดแทรก ทัศนะว่าด้วยความรักได้เป็นอย่างดี เพราะงานเขียนของเขานั้นถึงสมัยปัจจุบันยังมีการอ่านการตีความ ต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด และเป็นที่ยอมรับของหนุ่มสาวตลอดจนนักอ่านนักวิจารณ์ทั้งหลาย ซึ่งหากมีความรู้

^{๑๕} Germaine Brée and Margaret Guiton. *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, แปลโดย สดชื่น ชัยประสาธน์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๗๓.

^{๑๖} พินิจ รัตนกุล, *ปรัชญาแห่งความไร้เหตุผล*, แปลเรียบเรียง, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๕๕), หน้า ๑๓.

^{๑๗} Germaine Brée and Margaret Guiton, *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, หน้า ๒๗๓ – ๒๗๔.

ความเข้าใจในแนวคิดที่ว่าด้วยความรักของ อัลแบร์ต กามูส์แล้ว จะเกิดการตระหนักถึงความหมายและคุณค่าของความรักอย่างแท้จริง ทั้งในส่วนของตนเองและผู้อื่นได้เป็นอย่างดี และจะส่งผลต่อทัศนคติในความรู้ความเข้าใจความรักมากยิ่งขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของนักปรัชญาตะวันตก
- ๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ แนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของนักปรัชญาตะวันตกมีการอธิบายไว้อย่างไรบ้าง?
- ๑.๓.๒ แนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ เป็นอย่างไร?

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ ผ่านงานเขียนของเขา โดยการศึกษาจะมีขอบเขต ๒ ด้านได้แก่ ขอบเขตด้านเนื้อหาและขอบเขตด้านเอกสาร ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตเนื้อหา

งานวิจัยนี้จะศึกษาความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ ว่าลักษณะของความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ นั้นมีความหมายว่าอย่างไร และมีวิธีการเข้าสู่แนวคิดดังกล่าวอย่างไร ทั้งการเข้าใจตัวตนชีวิตของตนเอง และเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอย่างไร โดยจะวิเคราะห์ผ่านงานวรรณกรรมของ อัลแบร์ต กามูส์ เป็นหลัก

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงเอกสารโดยมีขอบเขตด้านเอกสารทาง ความเรียงทางปรัชญา เรื่องสั้น และวรรณกรรมของ อัลแบร์ต กามูส์ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับความรักจำนวน ๑๒ เรื่อง ได้แก่

๑. คนนอก (L'Étranger) แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรธณ โอตระกูล
๒. กาฬวิบัติ (La Peste) แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย ประหยัด นิชลานนท์
๓. มนุษย์สองหน้า (La Chute) แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย วิภาดา กิตติโกวิท
๔. ความตายอันแสนสุข (La Mort heureuse) แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรธณ โอตระกูล
๕. มนุษย์คนแรก (Le Premier homme) แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรธณ โอตระกูล
๖. ความเข้าใจผิด (Le Malentendu) และ ผู้บริสุทธิ์ (Les Justes) แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรธณ โอตระกูล
๗. The Adulterous Woman แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Justin O'Brien

๘. The Silent Men แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Justin O'Brien
 ๙. Jonas หรือ The Artist at Work แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Justin O'Brien
 ๑๐. The Wrong Side and the Right Side แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Ellen Conroy Kennedy
 ๑๑. Nuptials แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Ellen Conroy Kennedy
 ๑๒. Caligula แปลเป็นภาษาอังกฤษโดย Stuart Gilbert

ความเรียงทางปรัชญา เรื่องสั้น วรรณกรรม และ บทละครเหล่านี้ของอัลแบร์ต กามูส์ นั้น กามูส์ได้สอดแทรกวิถีคิดและปรัชญาของเขาเอาไว้ ทั้งในความหมายของละคร ตลอดจนถึงอารมณ์ ความรู้สึกต่างๆ ของตัวละครและเรื่องแต่ละเรื่องเอาไว้ ฉะนั้นจึงควรนำเรียงความทางปรัชญา เรื่องสั้น วรรณกรรม และ บทละคร ของกามูส์มาวิเคราะห์เพื่อให้เห็นถึงความรักในทัศนะของเขา โดยผ่านการตีความวิถีคิดของเขาที่สอดแทรกไว้ในงานเขียนเหล่านี้

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

ความรัก หมายถึง ความรู้สึกที่ทำให้เข้าถึงความหมายของชีวิตที่แท้ที่สัมพันธ์ต่อชีวิตและโลก

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาความรักของ อัลแบร์ต กามูส์ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวน เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง และส่วนที่ ๒ ทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวว่าด้วยความรักซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑.๖.๑ เอกสาร

๑. **ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช^{๑๘}** ได้กล่าวและวิจารณ์ถึงวรรณกรรมของ อัลแบร์ต กามูส์ ไว้ว่า แนวคิดเรื่องความแสบเสิร์ด หรือ สภาวะที่ไม่อาจอธิบายได้ด้วยเหตุผล ของชีวิตเป็นผลผลิตจาก สภาวะสิ้นหวังโดยสิ้นเชิงของมนุษย์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและครั้งที่สอง ที่ทำให้มนุษย์ต้อง ตระหนักว่า คุณค่า ความเชื่อ อุดมคติ อุดมการณ์ ศาสนา และความหวังทั้งหมด ล้วนเป็นเพียงมายา ภาพ จนทำให้ความเชื่อมั่นในคุณค่าที่สูงส่งในตัวมนุษย์เอง เสื่อมสูญไป จากภัยอันโหดร้ายของ สงคราม จนทำให้มนุษย์ไม่อาจหวนกลับไปสู่คุณค่าต่างๆ ที่กล่าวมานั้นได้อีก โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์ แนวคิดดังกล่าวที่กามูส์สะท้อนผ่านวรรณกรรมของเขา ชื่อ คนนอก และวิเคราะห์ตีความตบทว่ามีความแสบเสิร์ดอย่างไร

^{๑๘} ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง, (กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, ๒๕๔๘).

๒. วันรัก สุวรรณวัฒนา^{๑๙} ได้วิเคราะห์เรื่องโทษประหารชีวิตในฝรั่งเศส โดยการพิจารณาข้อโต้แย้งของอัลแบร์ต กามูส์ ในความเรียงเรื่อง “ว่าด้วยเรื่องกิโยติน” เป็นการแสดงให้เห็นถึงจุดยืนที่คัดค้านโทษประหารชีวิตอย่างมีตรรกะและเป็นระบบ รวมไปถึงประเด็นเรื่องความชอบธรรม ความผิดและความรับผิดชอบซึ่งถูกอธิบายด้วยสามัญสำนึกและหลักจิตวิทยา ตลอดจนหลักการเชิงจริยธรรมและด้วยความเชื่อมั่นในคุณค่าความเป็นอยู่ของมนุษย์ที่อยู่ในความเป็นตัวตนของกามูส์ ทำให้กามูส์นั้นมีข้อโต้แย้งที่ตั้งอยู่บนรากฐานแนวคิดมนุษยนิยม ตลอดจนการต่อสู้และตั้งคำถามกับอำนาจนิยมของรัฐที่ว่าด้วยโทษประหารชีวิตของมนุษย์ เช่น ในขณะที่อำนาจรัฐและกฎหมายพยายามกล่าวว่าผู้สมควรถูกประหารชีวิตนั้น เพียงเพราะเขาได้กระทำความผิด อาทิ การฆ่าคนโดยไม่เจตนา หรือจะเจตนาแต่ด้วยเงื่อนไขบางประการ สิ่งเหล่านี้กามูส์โต้แย้งด้วยเหตุผลว่า ในเมื่อพวกเขากระทำความผิดลงไปได้ เขาย่อมที่จะสามารถกลับตัวกลับใจในการกระทำนั้นอีกเป็นหนที่สองได้ แต่การตัดสินโดยโทษประหารชีวิตนั้น กลับไม่ให้โอกาสที่จะให้ผู้ผิดนั้นกลับตัวกลับใจเสียใหม่ อีกทั้งยังปิดกั้นด้วยการไม่ให้ผู้ผิดได้เลือกแก้ไขในสิ่งที่ตนเองทำด้วย สิ่งเหล่านี้ถูกตั้งคำถาม ตรวจสอบความชอบธรรม และเหตุผลในข้อโต้แย้งที่กามูส์พยายามจะชี้ให้เห็น ถึงว่าโทษประหารนั้นได้ถูกทำให้เกิดความชอบธรรมจากการทำหน้าที่อื่นในสังคมโดยผ่านมายาคติที่ถูกสร้างขึ้นจากเหตุผลทางประวัติศาสตร์และอุดมการณ์ทางการเมืองมาตลอด

๓. ประมวล เพ็งจันทร์ และกลุ่มลูกศิษย์^{๒๐} เป็นบทสนทนาว่าด้วยความรักระหว่างครูกับลูกศิษย์ที่แลกเปลี่ยนประเด็นกัน ที่เกิดจากการประจักษ์แจ้งในชีวิตบนความรู้สึกที่เรียกว่า “ความรัก” โดยบทสนทนานั้นเริ่มด้วยการห้วงใยของลูกศิษย์ที่มีต่อครู จากนั้นดำเนินบทสนทนาว่าด้วยความรักของครอบครัวและญาติมิตรเป็นลำดับ ที่มี อ.ประมวล เพ็งจันทร์ เป็นผู้อธิบายถึงคุณค่าและความหมายของความรักในครอบครัว ในชีวิตของผู้เล่าคือ อ. ประมวล นั้น ได้กล่าวให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของความรักว่า ระยะเวลาเกือบ ๖๐ ปีที่เขาได้ใช้ชีวิตบนโลกใบนี้ เขาได้ประจักษ์ชัดว่า ความหมายของความรัก คืออันหนึ่งอันเดียวกับ ความหมายของชีวิต และยังเชื่ออีกว่า หากเราได้ค้นพบความหมายอันงดงามแห่งรักแล้ว ก็เท่ากับได้ค้นพบความหมายอันงดงามแห่งชีวิตของเราอีกด้วย และยังกล่าวอีกต่อไปว่า “คู่รัก” นั้นเป็นเสมือนของขวัญอันล้ำค่าและประเสริฐสำหรับชีวิตของมนุษย์ ตลอดจนผู้เขียนยังหวังว่าบทสนทนาเหล่านี้ จะสร้างความเข้าใจ ความตระหนักรู้ ในความสำคัญ คุณค่า ความหมายของความรัก และเห็นคุณค่าของขวัญอันประเสริฐคือคู่รักของมนุษย์ด้วย

^{๑๙} นันทชัย ประสานนาม, บรรณาธิการ, **แต่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกคนชั้น: วรรณกรรมกับสิทธิมนุษยชนศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓).

^{๒๐} ประมวล เพ็งจันทร์, **ประมวลความรัก**, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๕๑).

๔. Germaine Brée และ Margaret Guiton^{๒๑} ในการเห็นความสำคัญอย่างมากของนักเขียนอย่าง อัลแบร์ต กามูส์ นั้น ทำให้ Germaine Brée และ Margaret Guiton กลับมาวิเคราะห์งานวรรณกรรมของกามูส์ แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ล่าสมัยผ่านมาแล้วก็ตาม ความสำคัญของกามูส์อยู่ที่ในฐานะทำให้เกิดการกำหนดเขตขึ้นในพัฒนาการของนวนิยายฝรั่งเศส และการทำให้มีการเปลี่ยนแนวโน้มของยุค ที่ผู้เขียนทั้งสองเห็นว่าควรแก่การนำมาพิจารณาศึกษาตรวจสอบ สิ่งที่ผู้เขียนให้ความสนใจนั้นก็คือ เบื้องหลังแห่งการเขียนงานของกามูส์ ที่มีอิทธิพลต่อตัวบทที่กามูส์ได้ถ่ายทอดออกมา ไม่ว่าจะเป็นความยากจน ความแร้นแค้น ที่กามูส์ประสบเจอหรือเป็นช่วงหนึ่งของชีวิตของเขา ในส่วนของการวิจารณ์วรรณกรรมของกามูส์นั้น ผู้เขียนทั้งสองได้วิเคราะห์ในการเชื่อมโยงการแปรความหมายของตัวบทในวรรณกรรมที่ตีความหมายใหม่ กับ สิ่งที่กามูส์ซ่อนความหมายหรือทำให้ตัวบทมีนัยยะที่แอบแฝงเอาไว้ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้ผู้เขียนทั้งสองได้วิเคราะห์ออกมาอย่างแยบยล

๕. พระศรีคัมภีร์ญาณ^{๒๒} ความรักในมุมมองพุทธศาสนานับเป็นความทุกข์อย่างหนึ่ง เช่นดังคำกล่าวที่ว่า “ที่ใดมีรักที่นั่นย่อมมีทุกข์” แต่กระนั้นก็ตามความรักถึงแม้ว่าจะนำเอาความทุกข์มาให้มนุษย์ก็ตาม ทว่ามนุษย์ก็ยังหวงหาความรักอยู่นั่นเอง ประหนึ่งราวกับว่ามันได้หยิบยื่นความสุขให้กับพวกเขาเท่าๆ กับความทุกข์ หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงปรัชญาความรักในมุมมองของพุทธศาสนา ที่กล่าวถึงจุดเริ่มต้นว่า ความรักและความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนคนมีกิเลสและบทรูปที่แน่นอนมากกว่านั้นก็คือ ไม่ว่าจะเป็ความรักหรือความขัดแย้งที่สุดท้ายที่สุดก็ได้้นำเอาความทุกข์มาให้เราเหมือนๆ กัน โดยผู้เขียนจะอธิบายเชิงพรรณนาแบบเทศนา อธิบายให้เห็นถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับความรักอย่างรอบด้านและตรงตามความเป็นจริง เช่น ความรักกับชีวิตติดเนื่องสัมพันธ์กันอย่างไร ? เกิดขึ้นได้อย่างไร ? ดำเนินไปอย่างไรและจบลงอย่างไร ? มนุษย์ควรจะมีท่าทีต่อความรักอย่างไร ? เป็นไปเชิงลบหรือบวก ? เมื่อกล่าวถึงประเด็นครบถ้วนแล้ว ก็ทิ้งท้ายด้วยข้อสรุปว่าด้วยความรักทั้งหมด ด้วยกรอบความคิดแบบพุทธปรัชญา ที่นับตั้งแต่ประเด็นรักและรักแท้คืออะไรไล่ไปจนถึงความรักในพระพุทศาสนา

๕. John Armstrong^{๒๓} การวิเคราะห์ความรักนั้น ถูกวิเคราะห์ผ่านสิ่งต่างๆ ด้วยกรอบความคิดและสาขาวิชาต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป เฉกเช่นเดียวกันกับผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ เขาเป็นศาสตราจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาและสุนทรียศาสตร์ เขาได้นำเสนอการวิเคราะห์ความรักโดยผ่านกรอบความคิดและสาขาวิชาต่างๆ เช่น จิตวิทยาวิวัฒนาการ ประวัติศาสตร์สังคม ตลอดจนจนถึง

^{๒๑} Germaine Brée and Margaret Guiton. *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, แปลโดย สดชื่น ชัยประสาธน์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖).

^{๒๒} พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ), *กฎแห่งความรัก*, (กรุงเทพมหานคร: ชันมุนตรี, ๒๕๕๑).

^{๒๓} John Armstrong, *Conditions Of Love: ความลับในความรัก*, แปลโดย จิระนันท์ พิตรปรีชา, (กรุงเทพมหานคร: ฟรีฟอร์ม, ๒๕๒๑).

เพศศึกษา โดยหยิบยกภาพสะท้อนในงานศิลปะวรรณกรรมมาเป็นตัวอย่างประกอบ โดยวิเคราะห์เปิดประเด็นอย่างรอบด้าน และการวิเคราะห์ในลักษณะนี้ช่วยให้มองเห็นข้อจำกัดในการตีความที่ยึดเอาเพียงมุมมองหนึ่งหรือสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นหลักใหญ่ไป และยังแสดงให้เห็นว่าประเด็นเรื่องความรักนั้น ไม่ได้จะหยุดนิ่งอยู่กับคำอธิบายเพียงคำอธิบายเดียวเท่านั้น ทว่ายังกว้างขวางไปถึงการหยิบยกคำอธิบายชุดอื่นสาขาวิชาอื่นๆ ในประเด็นนั้นมาพิจารณาทำให้มองเห็นวิถีคิดอีกมากมายหลายทางที่จะช่วยทำความเข้าใจในประเด็นเรื่องความรักได้ดียิ่งขึ้น เพิ่มความเข้าใจยิ่งขึ้นด้วย

๖. Olivier Todd^{๒๔} การขุดคุ้ยถึงชีวิตประวัติทั้งที่เป็นเรื่องที่ปรากฏและเป็นเบื้องหลังของผู้ที่มีชื่อเสียงนั้น นับเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เข้าถึงข้อมูลบางประเด็นต่อคนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับกามูส นับเป็นนักเขียนนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสคนหนึ่ง ที่งานเขียนและข้อคิดทางปรัชญาของเขาได้รับความนิยมเป็นอย่างมากต่อสังคมฝรั่งเศส Olivier Todd ก็ได้ขุดคุ้ยชีวิตประวัติของกามูสถึงเบื้องหลังของเขา อันเป็นส่วนหนึ่งของการก่อสร้างวิธีคิดของกามูส และอาจเป็นสิ่งที่กามูสปิดบังเอาไว้ โดยผ่านการสารภาพในตัวละครที่ปรากฏในงานเขียนของเขา เช่น *The Fall* : มนุษย์สองหน้า เป็นต้น ในการศึกษาวิเคราะห์ถึงอัตชีวประวัติของกามูสนั้น Olivier Todd ได้วิเคราะห์จาก จดหมายส่วนตัว ตลอดจนถึงบทสัมภาษณ์ของครอบครัวกามูส และเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น Todd ได้นำเสนอข้อมูลในแง่ที่ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างกามูสกับครอบครัว ประเทศบ้านเกิด ธรรมชาติ ศิลปะ สภาพแวดล้อมของสังคมการเมือง ตลอดจนถึงการแสดงให้เห็นอัตวิสัยของกามูสในแง่ต่างๆ เช่น ความอ่อนน้อมถ่อมตนที่มักพร้อมไปด้วยความทะยานอยากที่ตึงงามในวิถีของกามูส ความมีเสน่ห์ของเขาอาจเต็มไปด้วยขวากหนาม และ กล่าวถึงช่วงชีวิตของกามูสในช่วงระหว่างเข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส ตลอดจนการทำกิจกรรมทางการเมืองต่างๆ ของกามูส ได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญกว่านั้น Todd ได้เผยให้เห็นถึงความขัดแย้งในชีวิตของเขาที่สื่อผ่านตัวละครในงานเขียนของเขาอีกด้วย กล่าวได้ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นการเสนอข้อมูลด้านอัตชีวประวัติของกามูสได้อย่างครบถ้วน

๗. Elizabeth Hawes^{๒๕} อัลแบร์ต กามูส นับเป็นที่รู้จักดีที่สุดในวงวรรณกรรมแห่งศตวรรษที่ ๒๐ และภายใต้การโด่งดังมีชื่อเสียงของเขายังคงมีสิ่งใดที่อยู่เบื้องหลังหรือไม่ Elizabeth Hawes ได้วิเคราะห์สิ่งที่อยู่เบื้องหลังความมีชื่อเสียง ความอ่อนน้อมถ่อมตน การเนรเทศ สงคราม และความเจ็บปวดในแอลจีเรีย ตลอดจนความรักที่หลากหลายรูปแบบต่ออดีตเพศ ผ่านหนังสือเล่มนี้ โดยใช้ประสบการณ์โดยตรงของผู้เขียน ฉะนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเปรียบเสมือนสมุดบันทึกเรื่องราวของกามูสที่เพียบพร้อมไปด้วยความรักและความละเอียดอ่อน ดังนั้นหนังสือเล่มนี้จึงเป็นชีวประวัติของกามูส ที่ถ่ายทอดออกมาด้วยความรักและความรู้สึกผ่านตัวผู้เขียนกับผู้ที่ถูกเขียนถึงด้วยการสื่อผ่าน

^{๒๔} Olivier Todd, *Albert Camus: A Life*, Translated By Benjamin Ivry, (New York: Carroll & Graf Press, 2000).

^{๒๕} Elizabeth Hawes, *Camus: a Romance*, (New York: Grove Press, 2010).

ความทรงจำที่ดั่งงามของทั้งสอง ซึ่งเริ่มกล่าวถึงประวัติของกามูส์ตั้งแต่วัยเยาว์ที่แอลจีเรีย Young in Algeria ไปจนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตของกามูส์อย่าง Le Premier Homme

๘. Anthony Rizzuto^{๒๖} งานเขียนของกามูส์ยังคงถูกศึกษาและตีความในแวดวงของนักวิชาการด้านสาขาวิชาต่างๆ เช่นเดียวกันกับ Anthony Rizzuto ก็เป็นหนึ่งในนักวิชาการที่ศึกษาวิเคราะห์งานเขียนของกามูส์ซึ่งส่วนมากแล้วเน้นด้านวรรณกรรมเป็นหลัก อันได้แก่ผลงานวรรณกรรมของกามูส์อย่าง The First Man ตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษในปี ค.ศ. ๑๙๙๖ เป็นต้น ก็ได้วิเคราะห์งานเขียนด้วยกรอบการศึกษาผ่านความรักและเพศศึกษา ที่แตกต่างจากการวิเคราะห์อื่นๆ อันเกี่ยวกับงานเขียนของกามูส์ โดย Anthony Rizzuto ได้มุ่งเน้นศึกษาถึงประเด็นเกี่ยวกับ ความรักและเรื่องเพศควบคู่ไปกับความเป็นหญิง/ชาย บทบาทของผู้หญิงในสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและชนชั้นทางสังคม ไล่ไปจนถึงฉากแห่งความสลับซับซ้อนระหว่างความเป็นแม่กับการงานเขียนของกามูส์ ตลอดจนความหมายของความคิดและพฤติกรรมของกามูส์ในแง่ของความรักและเรื่องเพศ การศึกษาชิ้นนี้นำไปสู่แวดวงสาขาวิชาทั้งที่เป็นความสนใจในงานเขียนของกามูส์และนักวิชาการด้านศาสตร์อื่นๆ เช่น วิจารณ์วรรณกรรม ปรัชญา จิตวิทยา วัฒนธรรมเพศศึกษา

๙. Robert Zaretsky^{๒๗} ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้ตั้งข้อสังเกตถึงความสำคัญของ อัลแบร์ต กามูส์ และพัฒนาการของการก้าวมาเป็นปัญญาชนสาธารณะของกามูส์ที่มีผู้คนรู้จักอย่างมาก ซึ่ง Robert Zaretsky ได้แสดงให้เห็นถึงช่วงวัยของกามูส์ ความสำคัญต่างๆ ในช่วงเวลาเหล่านั้น ไม่เพียงเท่านั้นผู้เขียนยังกล่าวถึงรายงานเกี่ยวกับชนพื้นเมืองที่เขียนในครั้งที่กามูส์ยังคงทำงานในหนังสือพิมพ์ ที่แสดงให้เห็นถึงความมีมนุษยธรรม/มนุษยนิยมในแนวคิดของกามูส์ในปี ค.ศ. ๑๙๓๙ และยังรวมไปถึงการกล่าวถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีความสำคัญต่อวิถีคิดและความเป็นปัญญาชนของกามูส์ เช่น ในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ การแสดงถึงจุดยืนเขาของที่คัดค้านตอบโต้ให้เปลี่ยนโทษประหารชีวิตสำหรับ collaborator ในงานเขียนของ Robert Brasillach , การตอบโต้ว่าทะเลถึงขั้นแตกหักกับฌ็อง-ปอล ซาทร์ และพรรคคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ. ๑๙๕๒ และ การกลืนไม่เข้าคายไม่ออกของกามูส์ที่มีต่อสงครามแอลจีเรียในปี ค.ศ. ๑๙๕๖ ทั้งนี้ผู้เขียนยังแสดงให้เห็นความเป็นนักศีลธรรม (Moralist) ที่ลึกซึ้งในความคิดของกามูส์ ที่ชี้ให้เห็นมนุษย์ที่ขลาดเขลาให้เห็นถึงแสงสว่างและความหมายของชีวิตและโลกด้วย

^{๒๖} Anthony Rizzuto, *Camus: Love and Sexuality*, (Gainesville: University Press of Florida, 1998).

^{๒๗} Robert Zaretsky. *Albert Camus: Elements of a Life*, (New York: Cornell University Press, 2013).

๑.๖.๒ งานวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยความรักและกล่าวถึงวิถีชีวิตของ อัลแบร์ต กามูส์ และตีความในเชิงต่างๆ ดังนี้

๑. สิริจิตต์ ปันเงิน^{๒๘} ความตายนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สังคมตะวันตกได้ถูกหยิบมาตีความและให้เหตุผลแตกต่างกัน ด้วยปรัชญาสองระบบคิดคือ จิตนิยมกับสสารนิยม กามูส์ไม่ได้มองความตายว่าเป็นแค่การเปลี่ยนผ่านชนิดหนึ่งอย่างจิตนิยมที่ไกลพ้น หรือ สสารนิยม ที่ให้ความหมายของความตายว่าเป็นเพียงการหยุดเคลื่อนไหวของสสารชนิดหนึ่งเท่านั้น กามูส์เห็นว่า การอธิบายความหมายของความตายตามทัศนะทั้งสองที่กล่าวมานั้น ทำให้ชีวิตนั้นไม่ได้มีความหมาย และการตายก็ยังไม่ได้เป็นของปัจเจกชนที่มีอิสรภาพที่จะสร้างความหมายให้กับความตายนั้นด้วยระบบปรัชญาทั้งจิตนิยมและสสารนิยมทำให้ระบบจริยธรรม ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความหมายของชีวิตและท่าทีต่อความตายของมนุษย์แต่อย่างไร เราจะตายอย่างไรให้มีความสุขและภาคภูมิใจ เพราะฉะนั้นปรัชญาว่าด้วยความตายกามูส์จึงเป็นการสร้างจิตสำนึกทางจริยธรรม ให้กับมนุษย์ในฐานะผู้สร้างความหมายให้กับโลกและสรรพสิ่ง

๒. สุพัตรา คำแก้ว^{๒๙} ธรรมชาติของมนุษย์ตามทัศนะของกามูส์นั้น คือ ความไร้สาระหรือความไร้เหตุผล โดยกามูส์ยืนยันว่า สาระของชีวิตมนุษย์จริงๆ นั้นไร้ซึ่งแก่นสาร ไร้เหตุผล หากความแน่นอนไม่ได้และไม่มีรูปแบบที่แท้จริงหรือสมบูรณ์ ฉะนั้นจึงทำให้มนุษย์มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นการใช้ชีวิตจะต้องไม่ยอมจำนน พ่ายแพ้ หรือปล่อยให้ตัวเองหมดหวัง เพราะความไร้สาระหรือไร้เหตุผลนั้น เป็นเพียงจุดเริ่มต้นของการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะให้มนุษย์ไม่ล้มสภาวะที่เป็นจริงของตนเอง และสำหรับการดำรงชีวิตในสภาวะแห่งความแอ็บเซิร์ดหรือความไร้สาระนั้น กามูส์เน้นย้ำถึงการทำหน้าที่อย่างเต็มที่และตระหนักถึงการดำรงอยู่ในความเป็นปัจจุบัน ซึ่งมนุษย์จะใช้ชีวิตด้วยตนเองในแต่ละขณะให้ดีที่สุด สำหรับเป้าหมายของการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้นตามทัศนะของกามูส์ ๒ ประการคือ เป้าหมายเพื่อตนเองและเป้าหมายเพื่อสังคมโดยรวม เป้าหมายแรกนั้นก็คือความซื่อสัตย์ต่อตนเอง เป็นตัวของตัวเอง ใช้ชีวิตอย่างมีเสรีภาพและความสุข โดยทั้งเสรีภาพและความสุขนั้นจะต้องไม่ละเมิดผู้อื่นด้วย สำหรับเป้าหมายในส่วนที่สองหรือสังคมก็คือ การได้อยู่ในสังคมที่เปิดกว้างทางความคิด ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันทั้งของตนและผู้อื่น และผู้คนในสังคมจะต้องมีความรักความสามัคคีกัน

^{๒๘} สิริจิตต์ ปันเงิน, “ความตายในทัศนะของกามูส์”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒).

^{๒๙} สุพัตรา คำแก้ว, “แนวคิดเรื่องมนุษย์ของอัลแบร์ กามูส์” *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔).

๓. พระอำนาจ เชมปณโณ (ยอดทอง)^{๓๐} ความรักในทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาทซึ่งเป็นการอธิบายความรักในกรอบคิดของศาสนา กับ ความรักในทัศนะของเพลโตที่เขียนไว้ในงานเขียนที่ชื่อว่า “ซิมโพเซียม – Symposium” ที่อธิบายความรักในกรอบคิดทางปรัชญานั้น มีความเหมือนและความแตกต่างกันอยู่ ทั้งพุทธปรัชญาเถรวาทกับงานเขียนของเพลโตเห็นพ้องกันว่า ความรัก คือ ความปรารถนาถึงความสุข และสิ่งที่จะทำให้เข้าสู่ความสุขได้คือสิ่งที่ดึงดูด มีประโยชน์ และมีคุณค่าต่อชีวิต แต่พุทธปรัชญาเถรวาทในฐานะกรอบความคิดที่เป็นศาสนานั้น จะอธิบายให้มีขอบเขตกว้างกว่าปรัชญาของเพลโต มากกว่าที่จะหยุดอธิบายแค่ในระดับที่แคบเช่นแนวคิดเรื่อง Eros ที่หมายถึงความรักระหว่างเพศ ซึ่งเป็นความรักระหว่างชายหญิงที่มีความต้องการหรือความใคร่เป็นตัวเชื่อมโยงอย่างที่เพลโตอธิบาย อย่างไรก็ตามแนวคิดทั้งสองก็มีการคิดหรือรากฐานทางความคิดที่แตกต่างกันแล้ว ระหว่างกรอบคิดทางศาสนากับปรัชญา กระนั้นก็มีอยู่มากที่กรอบคิดทั้งสองต่างเห็นต้องพ้องกัน เช่น การแบ่งประเภทของความรัก เป็นต้น ส่วนกรอบคิดที่ทั้งสองเห็นต่างกันก็คือ บ่อเกิดของความรัก จุดมุ่งหมายของความรัก และวิธีการดำเนินไปสู่ความรัก ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

๔. ญัฐมา ชันติธรรมกุล^{๓๑} ความรักในพุทธศาสนาเถรวาทนั้นเป็นนามธรรมไม่อาจจับต้องได้ แต่มนุษย์สามารถรับรู้ความรักดังกล่าวได้ด้วยการแปรออกมาในรูปของความคิด ความพอใจ ความซาบซึ้งใจ อย่างไรก็ตามความรักดังกล่าวก็มีพื้นฐานมาจาก โลกะ อันประกอบด้วยตัณหา ๓ และสามารถแบ่งความรักได้เป็น ๓ ระดับ ในส่วนของหลักธรรมเกี่ยวกับความรักนั้น พุทธศาสนาเถรวาทมีอยู่หลากหลายหลักธรรมที่เหมาะสมกับความรักในตนเอง เหมาะกับผู้อื่น และเหมาะสมกับสังคมการเมือง เป็นต้น อย่างไรก็ตามกล่าวได้ว่า ความรัก ทั้งหลายเหล่านี้ ล้วนเป็นข้อปฏิบัติในสมมติสัจจะเท่านั้น แต่บัญญัติสัจจะหรือหลักธรรมทั้งหลายเหล่านี้ที่เกี่ยวกับความรัก จะเป็นบรรทัดฐานให้ผู้ปฏิบัติเลือกรักอย่างถูกต้องนั่นเอง

๕. วันชาติ ชาญวิจิตร^{๓๒} แนวคิดจริยศาสตร์ในสังคมฝรั่งเศสช่วง ค.ศ. ๑๙๑๓ – ๑๙๖๐ นั้นคือจริยศาสตร์อันเป็นเป้าหมายของชีวิตมนุษย์จะเป็นแนวคิดที่มีกรอบความคิดแบบสุขนิยมเป็นอย่างมาก โดยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทหลักๆ คือ กรอบความคิดแบบสุขนิยม กรอบความคิดแบบคริสต์ศาสนา และ กรอบความคิดแบบยึดเพียงข้อบัญญัติ ๑๐ ประการของคริสต์ศาสนาเป็นแนวทางการมีท่าทีด้วยกรอบความคิดเช่นนี้ จึงทำให้ผู้คนในฝรั่งเศสในช่วงดังกล่าว มีเกณฑ์การตัดสินใจ

^{๓๐} พระอำนาจ เชมปณโณ (ยอดทอง), “การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาความรักในพุทธปรัชญาเถรวาท และงานเขียนเรื่องซิมโพเซียมของเพลโต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๓๑} ญัฐมา ชันติธรรมกุล, “การศึกษาความรักในพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๓๒} วันชาติ ชาญวิจิตร, “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางจริยศาสตร์ในงานวรรณกรรมของอัลแบร์ กามูส์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔).

จริยศาสตร์อยู่ ๒ เกณฑ์หลักคือ ยึดความเป็นปัจเจกบุคคลตัดสินด้วยตัวเอง และ ยึดบรรทัดฐานทางสังคม ใช้บรรทัดฐานของสังคมตัดสิน ส่วนแนวคิดทางจริยศาสตร์ในทัศนะของกามูส เกิดจากปฏิกิริยาที่ต่อต้านพื้นฐานแนวคิดทางจริยศาสตร์ดั้งเดิมของสังคม ที่สื่อผ่านตัวละครในวรรณกรรมของเขา มุ่งแสวงหาเป้าหมายของชีวิตมนุษย์ คือ ความสุข ซึ่งในทัศนะของกามูสแล้ว สิ่งที่เราเรียกว่าความสุขนั้นมีบ่อเกิดมาจากร่างกายและจิตใจที่มีความสัมพันธ์กัน เขาย้ำเน้นถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณแห่งความสุข และความสุขที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อมนุษย์เข้าใจสถานะของโลกและชีวิต อันเป็นเป้าหมายของชีวิตระดับปัจเจก ส่วนเกณฑ์ตัดสินการกระทำของมนุษย์ กามูสเชื่อว่าไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนและตายตัว ฉะนั้นแล้วเกณฑ์การตัดสินจึงขึ้นอยู่กับแต่ละมนุษย์แต่ละคนเป็นผู้เลือกให้กับวิถีชีวิตของเขา โดยใช้เสรีภาพและความรับผิดชอบของตนเอง ในการแสวงหาความสุขภายใต้ความสัมพันธ์ที่มีต่อตัวเองและสังคม

๖. เฉลิมศักดิ์ จอกทอง^{๓๓} ในบทกวีนิพนธ์ของเอมิลี ดิกคินสัน (Emily Dickinson) ที่เกี่ยวกับความรักนั้น มีลักษณะที่เด่นชัดในโคลงแห่งบทกวีของเขา แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ ความคิดที่กล่าวถึงความรักแบบอุดมคติ, ความคิดความรักที่รำพึงถึงผู้ที่รักจากไป, ความสลับซับซ้อนของความรัก และ การกล่าวถึงคุณภาพของความรัก ในโคลงของกวีนิพนธ์นั้นเอมิลีใช้วิธีโดยสื่อผ่านการใช้โวหารอุปมาอุปไมยมากที่สุด ในกวีนิพนธ์ของเขา และวิธีการอื่นๆ เช่น การเปรียบเทียบ การใช้บุคลาธิษฐาน การใช้คำเชื่อมโยง ตลอดจนการใช้โวหารกล่าวเกินจริง ซึ่งพบมากในโคลงที่กล่าวถึงคนรักที่จากไป และกลุ่มโคลงที่กล่าวถึงความรักแบบอุดมคติอันเกี่ยวกับความตายและการพลัดพราก ไปจนถึงเนื้อหาความรักในกวีนิพนธ์ที่เปรียบเทียบเกี่ยวกับธรรมชาติและสภาพแวดล้อมรอบคร้ว ชีวิตและความตาย ศาสนา และความเชื่อเรื่องพระเจ้า วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ ร่างกาย อาหาร จนถึง สาขาวิชาด้านเศรษฐศาสตร์

๗. ช่อทิพย์ สุวรรณานนท์^{๓๔} กระบวนการอัตถิภาวะนิยมเป็นกรอบความคิดอันหนึ่ง ที่มีผู้คนให้ความสนใจเป็นอันมาก เทียบเท่ากับกรอบความคิดแบบหลังสมัยใหม่นิยม โดยเฉพาะสังคมฝรั่งเศสช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา อิทธิพลของเอ็กซีสเทนเซียมหรืออัตถิภาวะนิยม ก็ได้ปรากฏในงานวรรณกรรมของกามูสเช่นกัน แม้ว่ากามูสเองจะไม่ยอมรับว่าตนเองมีวิถีคิดอย่างนั้นก็ตาม ซึ่งในผู้วิจัยได้ใช้กรอบอยู่ ๓ ประเภทหลักในการวิเคราะห์อิทธิพลของเอ็กซีสเทนเซียมหรืออัตถิภาวะนิยมที่ปรากฏในวรรณกรรมของอัลแบร์ต กามูส คือ เอ็กซีสเทนเซียมที่มีลักษณะแห่งวิญญูณการประท้วง, เอ็กซีสเทนเซียมที่มีลักษณะเน้นให้เห็นความทุรนทุรายในสภาพของ

^{๓๓} เฉลิมศักดิ์ จอกทอง, “แนวคิดเกี่ยวกับความรักในบทกวีนิพนธ์ของ เอมิลี ดิกคินสัน”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ๒๕๓๔).

^{๓๔} ช่อทิพย์ สุวรรณานนท์, “การวิเคราะห์เกี่ยวกับเอ็กซีสเทนเซียมในงานวรรณกรรมของอัลแบร์ต กามูส”, *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๑).

มนุษย์ และ เอ็กซ์ิสเทนเชียลลิสม์ที่มีลักษณะเข้ากับประสบการณ์ (ทางจิต) โดยการศึกษาผ่านวรรณกรรมของกามูส์ ๓ เรื่อง คือ The Stranger The Plague และ The Fall เป็นหลัก

จากการศึกษาทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง ที่กล่าวถึงความคิดของกามูส์หรือวิเคราะห์ความคิดของกามูส์นั้น ประเด็นเรื่องความรักนั้นยังไม่ถูกนำมาศึกษาและวิเคราะห์ ในด้านงานที่ศึกษานั้นก็ไม่ได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงประเด็นนี้ในความคิดของกามูส์ ดังนั้นในผู้วิจัยจึงเห็นว่า ประเด็นดังกล่าวในความคิดของกามูส์ควรจะได้รับ การนำมาศึกษาวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงความคิดนั้นในทัศนะของกามูส์ ตลอดจนเพื่อให้เกิดความรู้เกี่ยวกับวิถีคิดของกามูส์ในวงกว้างด้วย

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยความรักจากนั้นจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์แนวคิดของอัลแบร์ต กามูส์ โดยจะวิเคราะห์ผ่านงานเขียน ความเรียงทางปรัชญา เรื่องสั้น และ วรรณกรรมของกามูส์ โดยนำเสนอผ่านการวิเคราะห์ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๑.๗.๑ เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดที่ว่าด้วยความรักจากหนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ บทความวิชาการ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยความรัก และแนวคิดของ อัลแบร์ต กามูส์ ที่สอดแทรกไว้ในงานเขียน ความเรียงทางปรัชญา เรื่องสั้น และ วรรณกรรมของเขา

๑.๗.๒ ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดที่ว่าด้วยความรักของ อัลแบร์ต กามูส์ โดยการนำข้อมูลแนวคิดที่ว่าด้วยความรักที่ได้จากแหล่งข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ตีความ ว่า งานเขียน ความเรียงทางปรัชญา เรื่องสั้น และ วรรณกรรม ของ อัลแบร์ต กามูส์ ว่าเป็นความรักอย่างไร

๑.๗.๓ สรุปและจัดทำรูปเล่ม โดยทำการสรุปเนื้อหาและบทวิเคราะห์ที่ได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์มาทั้งหมด และจัดทำเป็นรูปเล่มวิจัย โดยการเขียนบรรยายเชิงวิเคราะห์ ทั้งเพิ่มเติมข้อเสนอแนะทั้งในด้านเนื้อหาและประเด็นในการทำวิจัยต่อไป

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๗.๑ ทราบแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของนักปรัชญาตะวันตก

๑.๗.๒ ทราบแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์

บทที่ ๒

แนวคิดเรื่องความรักในปรัชญาตะวันตก

๒.๑ แนวคิดเรื่องความรักในปรัชญากรีก

การถกเถียงหรือโต้แย้งกันในเชิงปรัชญา เพื่อแสวงหาความจริงในสมัยกรีกโบราณนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่บนท้องถนนหรือสำนักทางความคิดต่างๆ เท่านั้น แต่หากยังมีปรากฏให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนและถกเถียงกันในเรื่องปรัชญาในงานสังสรรค์อีกด้วย นั่นคืองานเลี้ยงสังสรรค์ที่มีชื่อว่า Symposium งานนี้เป็นงานดื่มฉลองหลังอาหารค่ำซึ่งมักมีการละเล่น ความบันเทิงหลากหลายชนิด และบทสนทนาประเทืองปัญญาต่างๆ เช่น การจัดงานเลี้ยงอาหารว่างในบ้านของจินตกรชาวเอเธนส์ท่านหนึ่งชื่อว่า อกาธอน (Agathon: ๔๔๘ - ๔๐๐ ปีก่อนคริสตกาล) อกาธอนเป็นผู้ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดละครโศกนาฏกรรม เขาประพันธ์ขึ้นที่โรงละคร Greek Theater ด้วยเหตุนี้เองเขาจึงได้ชักชวนเพื่อนสนิทของเขามาร่วมฉลองความสำเร็จในครั้งนี้ บรรดาผองเพื่อนของเขาผู้ที่มาเป็นแขกนั้น ได้ตั้งประเด็นถกเถียงกันอยู่หลายๆ ประเด็น เรื่องที่ขึ้นชอปกันที่สุด คือ ความรัก^๑

การถกเถียงประเด็นเรื่องความรัก สะท้อนให้เห็นถึงกรอบความคิดว่าด้วย ความสุข ความงาม และมิตรภาพ เพราะนักปรัชญา กวี และนักเขียนบทละครต่างเห็นร่วมกันว่า เรื่องของความรักนั้น เป็นเรื่องที่น่าสนใจที่สุดในบรรดาข้อถกเถียงทางปรัชญา ที่พวกเขาได้แลกเปลี่ยนความคิดกัน การถกเถียงในประเด็นความรักที่เกิดขึ้นในงานสังสรรค์ซิมโพเซียม^๒ จะเกิดขึ้นไม่ได้หากเพดรัส (Phaedrus: ๔๔๔ - ๓๘๓ ปีก่อนคริสตกาล) ผู้มีความสนใจประเด็นเรื่องของการรักเป็นพิเศษ จนเพลโตได้เขียนเกี่ยวกับเขาไว้ในบทสนทนาที่มีชื่อว่า เพดรัส (Phaedrus) และเขาคือผู้ที่ทำให้เกิดการสนทนาถกเถียงเกี่ยวกับความรักขึ้นในซิมโพเซียม^๒ เพดรัสเริ่มแสดงทัศนะทางปรัชญาของเขาว่าความรักคือเทพเจ้าที่เก่าแก่ที่สุดและมีอำนาจที่สุดพระองค์หนึ่ง ความรักคืออำนาจที่ทำให้คนหนุ่มสาวสามัญกลายเป็นวีรบุรุษ กล่าวคือความรักเป็นพลังทำให้มนุษย์มีศักยภาพมากขึ้นกว่าเดิม และเป็นแรงผลักดันให้การกระทำใดๆ ของมนุษย์เป็นไปได้ ดังที่เพดรัสให้เหตุผลรับรองสิ่งที่เขาเสนอว่า เอกองทัพที่สร้างขึ้นจากคนที่ตกหลุมรักนี้มาให้ข้าพเจ้าเถิด ข้าพเจ้าจะปราบโลกให้ได้^๓ สำหรับเพดรัสแล้วเขาเชื่อว่าความรักมีพลังอำนาจดุจดั่งเทพเจ้าที่มีอำนาจอย่างที่สุดองค์หนึ่ง

---

^๑ Henry Thomas & Dana Lee Thomas, *Living Biographies of Great Philosophers: ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี*, แปลโดย สมัคร บุราวาส, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์, ๒๕๕๗), หน้า ๔.

^๒ Plato, *Symposium: ปรัชญาความรัก*, แปลและวิเคราะห์โดย พินิจ รัตนกุล, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๕๗), หน้า ๔๕.

^๓ Henry Thomas & Dana Lee Thomas, *Living Biographies of Great Philosophers: ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี*, หน้า ๔.

สืบเนื่องจากบทสนทนาแสดงทัศนะของเฟดรัส ผู้สนทนาต่อมาก็คือพอลาเนียส (Pausanias) พอลาเนียสปรากฏตัวในซิมโพเซียมในฐานะเป็นผู้ที่หลงรักอการอน เพราะนอกจากอการอนจะเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคม ร่ำรวย มีชื่อเสียงในการแต่งบทละครโศกนาฏกรรมแล้ว เขายังมีท่าทางค่อนข้างเป็นผู้หญิง และมีความรู้ความสนใจอันหลากหลายในด้านกฎหมายเกี่ยวกับความรักในเพศเดียวกันอีกด้วย^๕ ด้วยเหตุนี้พอลาเนียสจึงหลงรักในตัวอการอน และเขาเห็นด้วยกับความคิดของเฟดรัสที่กล่าวมาข้างต้น พอลาเนียสแบ่งความรักออกเป็น ๒ ลักษณะคือ ความรักบนพื้นโลก กับความรักบนสวรรค์ กล่าวคือประการแรกแยกความดึงดูดระหว่างร่างกายสองร่าง และประการที่ ๒ นั้นแยกความผูกพันระหว่างวิญญาณสองวิญญาณ พอลาเนียสอธิบายต่อว่า ความรักที่ต่ำช้าของร่างกาย ย่อมมีปีกแล้วก็จะบินหนีไป เมื่อความเป็นหนุ่มสาวสิ้นสุดลง แต่ในเวลาเดียวกันนี้ ความรักที่สูงส่งแห่งวิญญาณจะคงอยู่ชั่วนิรันดร์^๕ ซึ่งสำหรับพอลาเนียสเขาให้ความสำคัญกับความรักเชิงวิญญาณ หรือความรักในความเป็นอมตะนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม อีริซิมาคัส (Eryximachus: ๔๔๘ ปีก่อนคริสตกาล – ราวต้นศตวรรษที่ ๔ ก่อนคริสตกาล) ผู้ประกอบอาชีพแพทย์เช่นบิดาของเขา อคูเนมัส (Akumenus) ในฐานะที่อีริซิมาคัสเป็นแพทย์ เขาได้เสนอมุมมองว่าด้วยความรักในเชิงการแพทย์ว่า ในร่างกายของมนุษย์มีความรักอยู่ ๒ ประเภทที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน คือ ความรักและความปรารถนา ความปรารถนาที่เป็นผลดีต่อสุขภาพนั้นอย่างหนึ่ง และความปรารถนาที่เป็นผลร้ายต่อสุขภาพนั้นอีกอย่างหนึ่ง ตลอดจนวิชาชีพแพทย์โดยทั่วไปถูกมองว่าเป็นความรู้เกี่ยวกับความรักและความปรารถนาของร่างกาย รวมไปถึงวิธีที่จะสนองตอบสิ่งทั้งสองหรือไม่อย่างไร แพทย์ที่ดีสามารถแบ่งแยกความรักที่ได้ออกจากความรักที่ไม่ถูกต้อง หรือสามารถเปลี่ยนความรักที่เลวร้ายให้เป็นความรักที่ดีงาม อีกทั้งยังเป็นผู้รู้ว่าจะกำจัดหรือปลุกฝังความรักอย่างไร ไม่เพียงเท่านั้นแพทย์ยังสามารถทำให้ธาตุที่เป็นปฏิปักษ์กันอย่างที่สุดในองค์กายของร่างกายรวมขอมกันได้อย่างแนบแน่น และทั้งหมดนี้คือความสามารถของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ^๖

ดังจะเห็นได้ว่ากรอบความคิดว่าด้วยความรักในทัศนะของอีริซิมาคัส เขามองว่าความปรารถนาและความรักเป็นพลังในร่างกายของมนุษย์ที่วิชาชีพแพทย์อย่างเขาสนใจ และพยายามที่จะทำให้ความรักหรือความปรารถนาทั้งสองประเภทนี้มีความสมดุล กลมกลืน สอดคล้อง และปรองดอง สิ่งดังกล่าวนี้ก็เพื่อสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์ จะเห็นได้ว่าทัศนะของอีริซิมาคัส คือความสมดุลกันระหว่างความรักกับความปรารถนาในร่างกายของมนุษย์ เพื่อสุขภาพและอนามัยที่ดีกว่า และยังคงอยู่บนหลักการของวิชาชีพแพทย์ จะเห็นได้จากการคำนึงถึงสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์เป็นสำคัญ เขาไม่ต้องการให้มีการตีแผ่เหล่าจันเมามาย โดยเฉพาะตอนใกล้เลิกงานเลี้ยงเมื่อพวกคนเมาเข้ามาบังคับให้ทุกคนดื่ม อีริซิมาคัสและเฟดรัสจะปฏิเสธด้วยการกลับบ้านในทันที^๗

^๕ Plato, *Dialogues of Plato*, Translated by Benjamin Jowett, (New York: Simon&Schuster, Inc Press, 2010), p. 356.

^๕ Henry Thomas & Dana Lee Thomas, *Living Biographies of Great Philosophers: ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี*, หน้า ๔.

^๖ Plato, *Dialogues of Plato*, pp. 279 – 281.

^๗ Plato, *Symposium: ปรัชญาความรัก*, หน้า ๔๖.

ทัศนะเหล่านี้มีลักษณะทวิภาวะอย่างชัดเจน เนื่องจากมีการแบ่งแยกความรักเป็นสิ่งสองสิ่ง que แสดงให้เห็นถึงกรอบความคิดว่าด้วย มนุษย์ชายหญิงในร่างเดียวกัน ก่อนนี้เพศที่สามมีอยู่จริง แต่ทว่าปัจจุบันหายสาบสูญไปแล้ว เหลือแต่คำเรียกที่ว่า Androgynous แสดงถึงความเป็นเพศคู่^๘ อันเป็นต้นกำเนิดที่ย้อนกลับสู่ความรักทั้งปวง ในบทสนทนาซิมโพเซียม เพลโตจึงให้บทบาทนี้แก่ อริสโตฟาเนส (Aristophanes: ๔๔๖ – ๓๘๖ ปีก่อนคริสตกาล) และเขาเป็นผู้สนทนาแลกเปลี่ยนคน ถัดจากอีริซิมาคัส เป็นเพราะว่าอริสโตฟาเนสเป็นนักเขียนบทละครสุนาฏกรรมที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของกรีก^๙

อริสโตฟาเนสแถลงว่าจะเปิดการปาฐกถาไปสู่แง่มุมอื่น โดยตั้งใจจะสรรเสริญความรักไป อีกแบบ ที่แตกต่างไปจากมุมมองของพอลิซายนิสและอีริซิมาคัสที่ได้กล่าวมาแล้วตอนต้น อริสโตฟาเนสกล่าวว่า ด้วยความเพิกเฉยไม่ใส่ใจ มนุษย์จึงไม่เคยเข้าใจในอำนาจแห่งความรัก เนื่องจากในบรรดาเทพเจ้าทั้งปวงนั้น เทพเจ้าแห่งความรักเป็นมิตรที่ดีที่สุดของมนุษย์ เป็นผู้ช่วยเหลือ และขจัดทุกข์ แต่เดิมนั้นมนุษย์มิได้มีธรรมชาติเช่นที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน และมีได้แบ่งเพศออกเป็น ๒ เพศเช่นในทุกวันนี้ ทว่าแต่เดิมนั้นพวกเขามี ๓ เพศ คือเพศชาย เพศหญิง และเพศที่เกิดจากการรวมกันระหว่างเพศทั้ง ๒ ทั้งยังมีชื่อเรียกขานไปตามธรรมชาติแห่งการรวมตัวกัน มนุษย์ดังกล่าวมีรูปร่างกลม ด้านหลังและด้านข้างกลมมน มีสี่มือสี่เท้า มีศีรษะเดียวแต่มีสองใบหน้าที่หันไปคนละด้าน เหตุที่มี ๓ เพศนั้น แสดงนัยให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของ ๓ สิ่ง คือ พระอาทิตย์ พระจันทร์ และโลก ผู้ชาย ได้แก่ บุตรของพระอาทิตย์ ผู้หญิงเป็นบุตรของโลก และสำหรับเพศที่สามนั้น เป็นลูกของพระจันทร์ที่เกิดจากพระอาทิตย์และโลก ดังนั้นจึงมีรูปร่างกลมและเคลื่อนไหวเป็นวงกลมเช่นเดียวกับผู้ให้กำเนิด^{๑๐} กรอบความคิดแห่งการเชื่อมโยงของสิ่งทั้ง ๓ สิ่งคือ พระอาทิตย์ พระจันทร์ และโลกนั้น ย้ำให้เห็นถึงพลังอำนาจที่อยู่คู่กับจักรวาลมาโดยตลอด และสื่อให้เห็นถึงจักรวาลวิทยาแบบธรรมชาติ นิยม เพราะในที่สุดการกล่าวถึงโลกของมนุษย์ อันเป็นตัวแทนของเพศที่สามยังคงไว้ซึ่งพลังอำนาจ และทุกสิ่งที่เกิดขึ้นบนโลกนี้อยู่

เมื่อทั้งสามนี้อยู่รวมกันมีพลังอำนาจอันมหาศาล มีจิตใจเข้มแข็ง กล้าหาญ จองหอง พวกเขาได้โจมตีและสร้างความปั่นป่วนให้กับปวงเทพเจ้าทั้งหลายบนสรวงสวรรค์ จนทำให้เกิดการถกเถียงกัน ในเทวสภาว่า ควรกำจัดและทำลายล้างเผ่าพันธุ์พวกเขาเสียด้วยสายอสูรนิบาต เช่นที่เคยลงโทษต่อพวกยักษ์หรือไม่ แต่หากตกลงทำเช่นนั้น อาจไม่มีผู้ใดบูชาบวงสรวงต่อเทพเจ้าเลย แต่ทว่าหากไม่มีการลงโทษ เหล่าเทพเจ้าก็คงไม่อาจทนกับความบังอาจ ความปั่นป่วน ความเดือดร้อนเช่นนั้นได้ เมื่อใคร่ครวญเป็นที่เรียบร้อย เทพซีอัส (Zeus) ก็ได้ค้นพบหนทางแห่งการทำลายความหยิ่งยโสและปรับปรุงมรรยาทของพวกเขาให้ดีขึ้น มนุษย์ควรจะดำรงอยู่ต่อไป แต่เทพซีอัสจะตัดแบ่งร่างกาย ออกเป็น ๒ ส่วน ทำให้พลังของพวกเขาตกลง แต่จะทำให้มีมนุษย์เพิ่มจำนวนมากขึ้น และมนุษย์จะตั้งกายตรงอยู่บน ๒ ขาของพวกเขา เมื่อดำรงเช่นนั้นแล้ว ก็ตัดแยกมนุษย์ออกเป็นสองส่วน ในขณะที่ตัดแบ่งร่างกายมนุษย์อยู่นั้น เทพซีอัสสั่งให้เทพอพอลโล (Apollo) บันดาลให้มนุษย์สามารถเหลียวหน้า และเอี้ยวคอได้ เพื่อว่าพวกเขาจะสามารถพินิจร่างกายและได้รับบทเรียนจากความต่ำต้อยของตนเอง

^๘ Plato, *Dialogues of Plato*, p. 284.

^๙ Ibid., p. 338.

^{๑๐} Ibid., pp. 284 – 286.

หลังจากมนุษย์ถูกตัดแบ่งร่างกายออกเป็นสองส่วนนั้น แต่ละส่วนยังคงโหยหาอีกซีกที่ขาดหายไปของตน เมื่อมาประสพกัน ต่างพุ่งเข้ากอดรัดและกระหวัดไว้ซึ่งกันและกัน ประหนึ่งว่าจะหลอมรวมเข้าด้วยกันอีกครั้ง โดยไม่ต้องการจะแยกจากกันอีก^{๑๑} หรือกล่าวอีกประการหนึ่งก็คือ เป็นความปรารถนาที่จะกลับไปสู่สรวงสวรรค์แห่งความสมบูรณ์และไร้ข้อบกพร่องที่ได้สูญเสียไป ซึ่งถือเป็นสถานที่แห่งความคุ้นเคยและเสมอเหมือน ในการถลาเข้าสู่อ้อมแขนที่แสนอบอุ่นเหลือล้นของคู่รักนั้น เท่ากับว่าเขากำลังหาทางที่จะซ่อมแซมจิตวิญญาณที่ถูกทำร้ายลงไปนั่นเอง^{๑๒} ลักษณะของการตามหาความรักดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะของการย้อนรอยถอยหลังกลับไป ซึ่งเมื่อกล่าวตำนานรักของเพลโตในสถานะสมัยใหม่แล้วนั้น การย้อนรอยถอยกลับเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนการแยกจากกันที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของทุกคน ซึ่งเมื่อเราถูกตัดสายสะดือแยกจากแม่ในครั้งเมื่อถือกำเนิดออกมา ในวัยเด็กเราก็ต้องพึ่งพาอาศัยคนอื่นและแยกจากกันเมื่อถึงเวลา นี่จึงเป็นภาพสะท้อนว่าเราเคยมีความสัมพันธ์แบบตัวติดกันหรือมนุษย์ตัวกลม^{๑๓}

ในจารีตทางความคิดแบบตะวันตก แสดงให้เห็นกรอบความคิดมนุษย์อีกซีกที่ถูกแยกแบ่งออกไป เพื่อจะได้รวมกันเข้าใหม่อีกครั้ง ในงานประพันธ์ของกวีและนักเขียนบทละครที่ยิ่งใหญ่อย่างวิลเลียม เชกสเปียร์ (William Shakespeare: ๑๕๖๔ – ๑๖๑๖) ที่มีชื่อว่า Romeo and Juliet เป็นงานละครโศกนาฏกรรมแห่งความรัก อันนำไปสู่ความตายในที่สุด กรอบความคิดว่าด้วยความรักแบบเพลโตนิค (Platonic) ปรากฏในงานประพันธ์เรื่องดังกล่าวของเชกสเปียร์ตอนหนึ่งเมื่อโรเมโอและจูเลียตพบกันครั้งแรกว่า

โรเมโอ	แม่ข้าละลาบล่วง ณ สถานวโรตม ด้วยหัตถะถ้อยชม, ฤก็บาบป่มากมี, โทโษฐะเปรียบมามะกะ, คอย ณ ที่นี้ แก่กิจจะกาลิโทษะด้วยจะจุมพิต
จูเลียต	อ้าท่านอุบาสก, นขะท่านสิแสนผิด, ทำบุชะนียกิจฐะถูกสิจิงดี ; หัตถ์เทวรูปมามะกะจับก็ควรที่, แลมือประนมนี้สิแสดงนะมัสแท้
โรเมโอ	รูปหล่อและผู้ไหว้ระโษฐ์ละหรือแม่ ?
จูเลียต	โษฐ์ควรจะมีแต่ฐะวอนสุเทวา
โรเมโอ	เช่นนั้นก็เทวีอนุญาตตะนุนา, เพื่อรักษะศรัทธาตุนุขอก็ตามใจ
จูเลียต	ถึงแม่ประสาทพร, ปฏิมาบ่ห้วนไหว
โรเมโอ	เช่นนั้นสิอย่าโคล, ขณะข้าจะรับพร, ดั่งนี้ด้วยปากขอล้างบาบโดย ตะปากหล่อน และจากนั้นโรเมโอก็จุมพิตจูเลียต หลังจากนั้นจูเลียต สนทนาต่อว่า

^{๑๑} Plato, *Dialogues of Plato*, p. 287.

^{๑๒} Robert Rowland Smith, *Breakfast with Socrates: มือเข้ากับโสเครติส*, แปลโดย ศิระประภา ธานากิจ และ เซน อภิชน, (กรุงเทพมหานคร: ยิปซี, ๒๕๕๕), หน้า ๒๗๖.

^{๑๓} John Armstrong, *Conditions of Love: ความลับในความรัก*, แปลโดย จิระนันท์ พิตรปรีชา, (กรุงเทพมหานคร: ฟร็พฟอร์ม, ๒๕๕๑), หน้า ๕๒ – ๕๓.

- จูเลียต**   ดั่งนี้ปากฉันย้อนรับบาปนั้นติดเอามา ตรงนี้แสดงให้เห็นว่าจูเลียตคิดว่า
ตนเองได้ทำผิดลงไปและสิ่งนั้นเป็นบาปประการหนึ่ง โรมีโอโพลบใจอย่าง
หนักแน่นว่า
- โรมีโอ**   บาปจากปากฉันหรือ ? เออซี่บาปขึ้นอร่า ! ขอบาปคืนเถิดนา
- จูเลียต**   คุณจูบตามตำหรับดี^{๑๔}

โรมีโอและจูเลียตเมื่อพบเจอกันครั้งแรก ทั้งสองได้จูมพิตกันและเฝ้าฝันปรารถนาจะได้อยู่ด้วยกันแม้ว่าตระกูลของทั้งสองเป็นศัตรูกันมาเป็นเวลาช้านานระหว่างตระกูลคาปุเล็ตและมอนตาคิว และสาธยายความรู้สึกที่พบรักในแรกพบ และมีความหวังว่าจะได้พบเจอกันอีกครั้ง และทุกอย่างก็เป็นอย่างที่หวัง ทั้งสองได้พบเจอกันรักกัน ก้าวข้ามความเป็นศัตรูระหว่างตระกูลทั้งสองของพวกเขา ความรักโรแมนติก (Romantic love) ของทั้งสอง อันไม่อาจสมหวังและอยู่ร่วมกันได้ในโลกแห่งความเป็นจริงนั้น จึงนำไปสู่การอยู่ร่วมกันในโลกแห่งจิตวิญญาณ กล่าวคือชีวิตหลังความตาย ด้วยการตีเมยาพิช^{๑๕} กรอบความคิดว่าด้วยความรักแบบเพลโตนิคที่เล่าผ่านเรื่องเล่าดังกล่าวโดยอริสโตฟาเนสนั้น ยังคงสะท้อนให้เห็นว่ามีการปรากฏในงานประพันธ์ของวิลเลียม เชกสเปียร์อยู่ กล่าวได้ว่าในจารีตและวัฒนธรรมทางความคิดของตะวันตกนั้น ยังคงหลีกเลี่ยงไม่พ้นจากกรอบความคิดว่าด้วยความรักแบบเพลโตนิค กระนั้นก็ตามในสภาวะสมัยใหม่ (Modernity) นั้น กรอบความคิดดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป

กรอบความคิดดังกล่าวยังปรากฏในการวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud: ค.ศ. ๑๘๕๖ – ค.ศ. ๑๙๓๙) ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งจิตวิเคราะห์ และยังรวมไปถึงเมลานี ไคลน์ (Melanie Klein: ค.ศ. ๑๘๘๒ – ค.ศ. ๑๙๖๐) นักจิตวิทยาชาวออสเตรีย ทั้งสองต่างก็ได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดเรื่องกำเนิดความรักแบบนี้ แม้ว่าทั้งสองจะมีข้อสรุปที่เกี่ยวกับประสบการณ์ฝังใจวัยทารกในด้านอื่นๆ เช่น เวลาที่ทารกดูนมแม่ ร่างน้อยๆ ของพวกเขาจะอยู่ในสภาวะครบถ้วนสมบูรณ์ภายในอ้อมกอดของแม่ ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงภาพแห่งความครบถ้วนและผาสุกสำหรับมนุษย์ทุกชาติทุกภาษา เมื่อทารกนั้นเติบโตขึ้น ก็คงเริ่มรู้สึกถึงรสชาติความอุ่นอ้อมในครั้งที่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากพ่อแม่ อารมณ์แบบนี้ก็คงเหมือนกับตอนที่มนุษย์คู่แรกในตำนานยังไม่ถูกแยกแ่งร่าง ทว่าสิ่งที่แนบข้างไม่ใช่สิ่งที่จะมอบความรักโรแมนติกให้ได้ แม่หรือสิ่งอื่นๆ ที่ผูกพันแนบชิดนั้น เป็นเพียงต้นแบบสำหรับสิ่งที่เรียกว่ารักเท่านั้น เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ขึ้น จะต้องค้นหาสิ่งที่เคยได้รับในตัวคนอื่นหรือสิ่งอื่นๆ^{๑๖}

เมื่อจบการเล่าเทวดานานแห่งความรักของอริสโตฟาเนสแล้ว ในที่สุดโสเครตีสก็ถูกร้องขอให้แสดงทัศนะต่อเรื่องนี้ เขาจึงเริ่มบทสนทนาอันเป็นการแสดงทัศนะว่าด้วยความรักของเขาขึ้นว่า ความรักคือความกระหายของวิญญาณมนุษย์ ที่จะขึ้นไปให้ถึงความงามอันเป็นทิพย์ เพราะผู้ที่ตกอยู่ในความรัก ไม่เพียงแต่จะแสวงหาความงามเพียงอย่างเดียว แต่จะสร้างสรรค์ความงามและรักษาให้คงไว้ด้วย จะเพาะปลูกพืชพันธุ์แห่งอมฤตภาพลงในร่างที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นความตายอันนี้ โสเครตีสอธิบายต่อ

^{๑๔} William Shakespeare, **Romeo and Juliet: โรมีโอและจูเลียต**, แปลและประพันธ์โดย พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, ๒๕๒๑), หน้า ๖๑ – ๖๒.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๙ – ๗๐๒.

^{๑๖} John Armstrong, **Conditions of Love: ความลับในความรัก**, หน้า ๕๓.

ว่า เป็นเหตุผลว่าทำไมมนุษย์ทั้งสองเพศจึงต้องรักกัน เพราะว่าพวกเขาต้องการก่อให้เกิดร่างขึ้นอีก และสามารถยืดเวลาแห่งชีวิตไปชั่วกัลป์ นี่จึงเป็นเหตุผลว่าทำไมบิดามารดาจึงมีความรักในบุตร เพราะว่าวิญญานของบิดามารดาที่ก่อปรด้วยความรัก ได้สร้างสรรค์ไม่เพียงแต่บุตรของตนเท่านั้น แต่ยังสร้างผู้แสวงหากับผู้ร่วมมือสร้าง ผู้ร่วมงาน และผู้รับงานต่อ เพื่อการค้นหาความงามนี้ด้วย

ข้อสังเกตประการหนึ่งในการแสดงทัศนะว่าด้วยความรักของโสเครตีสคือ โสเครตีสไม่ได้แสดงทัศนะส่วนตัวในประเด็นเกี่ยวกับธรรมชาติของความรัก เขาเพียงเพิ่มเติมจากประเด็นที่มีการเสนอไว้แล้วเท่านั้น กระนั้นก็ตามธรรมชาติแห่งการตั้งคำถามเพื่อจะได้มาซึ่งความจริงอันสูงสุดอย่างถ่อมตนของเขา ในซิมโพเซียมของเพลโตนั้น ทำให้โสเครตีสต้องต่อยอดความคิดไปอีกก้าวหนึ่ง โดยตั้งคำถามขึ้นว่า มีอะไรบ้างที่เราเห็นว่าสมควรรัก สิ่งนี้คือการคำนึงถึงคุณสมบัติของสิ่งนั้นๆ ยังคงปรากฏให้เห็นถึงการตั้งคำถามและให้ข้อพินิจเกี่ยวกับคุณค่าของความรัก โสเครตีสให้ข้อยืนยันในการเสนอข้างต้นนี้ว่า ความงดงามที่ตกลงปลงใจจะรักษาไว้ด้วยความรักนี้คืออะไร สิ่งนั้นก็คือความมีปัญญา คุณธรรม เกียรติ ความกล้าหาญ ความยุติธรรม และความศรัทธาในตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือความงดงามคือความจริง และความจริงคือหนทางที่จะนำไปสู่พระเจ้าเป็นเจ้าโดยตรง^{๑๗}

ฉะนั้นสำหรับโสเครตีสแล้ว เขาเล่าให้ผู้ร่วมสนทนาฟังเกี่ยวกับการสนทนาระหว่างตนและไดโอติมา ซึ่งเป็นนักบวชหญิงทรงภูมิ ทั้งนี้เพราะว่าโสเครตีสมีนิสัยถ่อมตน จึงไม่ต้องการแสดงให้ผู้ร่วมสนทนาเห็นว่าเขาคือผู้ฉลาด เขาจึงสร้างไดโอติมา (Diotima) ขึ้นมาเพื่อจะเสนอความคิดว่าด้วยความรักในทัศนะของเขาผ่านตัวละครนี้ และเป็นการไม่ทะนงตนว่าตนเองนั้นรู้เรื่องความรักดีกว่าผู้ร่วมสนทนาคนอื่นๆ^{๑๘} ความมีอยู่ของไดโอติมา เพลโตได้วาดภาพให้กับเขาเป็นนักบวชและนักปรัชญาหญิงแมนติเนียที่สนทนากับโสเครตีส^{๑๙} อย่างไรก็ตามไม่ว่าเธอจะเป็นเพียงตัวละครในบทสนทนาซิมโพเซียมที่สร้างขึ้นโดยเพลโต หรือเป็นบุคคลที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์ก็ตาม ลักษณะดังกล่าวของเธอมิการค้นพบและได้รับการยืนยันว่า ตรงกับบุคคลที่มีชีวิตอยู่จริงในประวัติศาสตร์และอาศัยอยู่ในกรุงเอเธนส์มีชื่อว่า ไดโอติมาแห่งแมนติเนีย (Diotima of Mantinea)^{๒๐}

โสเครตีสมีกิจวัตรประจำวันคือการพบปะกับประชาชน ทุกๆ เช้าเขาจะออกไปตามท้องตลาดหรือย่านชุมชนแล้วตั้งวงสนทนาขึ้นที่นั่น โสเครตีสถกเถียง สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดทางปรัชญากับผู้คนทุกประเภทและทุกเรื่องไม่ว่าจะเป็นการเมือง ศาสนา การแต่งงาน ความรัก และศีลธรรม สิ่งนี้ทำให้เขาไม่ได้ประกอบกิจการงานอะไรเป็นชิ้นเป็นอันเพื่อหารายได้จุนเจือครอบครัว ยิ่งโสเครตีสแก่ตัวลงก็ยิ่งยากจนขึ้น^{๒๑} ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีผู้คนติดตามเพื่อฟังข้อถกเถียงทางปรัชญา

^{๑๗} Henry Thomas & Dana Lee Thomas, *Living Biographies of Great Philosophers: ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี*, หน้า ๔ - ๖.

^{๑๘} Plato, *Symposium: ปรัชญาความรัก*, หน้า ๔๘.

^{๑๙} ดูรายละเอียดใน Plato, *Dialogues of Plato*, Translated by Benjamin Jowett, (New York: Simon & Schuster, Inc. Press, 2010), pp. 304 - 336.

^{๒๐} Ruby Blondell, *The Play of Character in Plato's Dialogues*, (New York: Cambridge University Press, 2002), p.31

^{๒๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), *ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเคล็ดไทยจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๘ - ๑๒๙.

ของเขา อีกทั้งเขามีผู้ติดตามตลอดจนคลุกคลีอยู่กับคนหลากหลายประเภท จึงทำให้เขาอยู่ท่ามกลางมิตรภาพเสมอ โสเครตีสยกย่องมิตรภาพอยู่เสมอๆ เช่นที่ปรากฏในบทสนทนาว่าด้วยมิตรภาพหรือความรักของมิตรภาพ เซโนฟอน (Xenophon: ๔๓๐ – ๓๕๔ ปีก่อนคริสตกาล) ได้บันทึกบทสนทนาว่าด้วยมิตรภาพของโสเครตีสเอาไว้ตอนหนึ่งว่า

คนส่วนใหญ่เห็นว่ามิตรแท้เป็นขุมทรัพย์ที่มีค่าอย่างยิ่ง แต่กระนั้นเรามักเอาใจใส่มิตรของเราเล็กน้อย ในขณะที่เราใส่ใจซื้ออะไรมากมาย เมื่อได้มาแล้วก็หาทางที่จะเก็บรักษาสิ่งเหล่านั้นไว้ แต่แม้ว่ามิตรจะให้ความสุขแก่เรามากกว่าสิ่งใด แต่มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่หวังโยที่จะหามิตรให้แก่ตน อย่างไรก็ตามไม่อาจมีอะไรเปรียบได้กับมิตรที่ดี ไม่มีทาสคนใดที่รักใคร่ในตัวเรา หรือผลประโยชน์ของเราได้เท่ามิตร ไม่มีม้าตัวใดที่จะรับใช้เราได้มากเท่ามิตร กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ไม่มีอะไรที่มีประโยชน์ต่อเราในทุกๆ โอกาสเท่ามิตร เพราะมิตรเท่านั้นสนองตอบต่อความต้องการทั้งปวง^{๒๒} ดังนั้นความรักอันเกิดจากมิตรภาพนับว่าเป็นความรักที่เขายกย่องประการหนึ่ง ลักษณะของกรอบความคิดว่าด้วยการให้ความสำคัญในความรักเชิงมิตรภาพ ยังปรากฏไปถึงก่อนหน้ายุคภูมิธรรม (Pre-Enlightenment) หรือในศตวรรษที่ ๑๘ ด้วย^{๒๓} ในตอนท้ายของบทสนทนาซิมโพเซียม เขายังคงยกความคิดและความโดดเด่นดังกล่าวให้กับโสเครตีสผู้เป็นอาจารย์เสมอ โดยเพลโตได้บรรยายไว้ว่า หลังจากที่คนทั้งหลายได้ร่ำสุราและอภิปรายกันในประเด็นเรื่องความรักอย่างครบถ้วนแล้ว ทุกคนก็เมามายหลับไป เหลือเพียงแต่โสเครตีสเท่านั้น ที่ดื่มเท่าไรก็ไม่เมา เมื่อยามรุ่งสางเขาลุกขึ้นเดินกลับบ้านอย่างปกติ และไม่ลืมที่จะล้างมือล้างเท้าอีกด้วย^{๒๔}

กรอบความคิดว่าด้วยความรักในมิตรภาพ ถือว่าเป็นนิยามความรักที่เก่าแก่ที่สุดและเป็นแนวคิดที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน คำจำกัดความของอริสโตเติล (Aristotle: ๓๘๔ – ๓๒๒ ปีก่อนคริสตกาล) ใน Nichomachean Ethics เล่มที่ ๘ มีเนื้อหาว่าด้วยมิตรภาพ อธิบายคำว่า Philia หมายถึง ความปรารถนาที่จะทำอะไรเพื่อผู้อื่นโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน ฉะนั้นความรักถูกนำไปผูกโยงอยู่กับความเมตตาอาทร แม้ว่าจะไม่ใช่ทั้งหมดของความรัก ทว่ามิตรภาพที่งดงามที่สุดก็คือความรักอีกประเภทหนึ่ง และสำหรับอริสโตเติลแล้ว เขาก็ถือว่าการทุ่มเทอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขของคนรักคือหัวใจของความรัก ประโยชน์สุข (Good) ในความหมายที่บ่งบอกถึงความสุข (Happiness) เพราะความสุขหรือความพึงพอใจในระยะยาว คือความปรารถนาของมนุษย์ทั่วไป ส่วนประโยชน์สุข ในการดำรงชีวิตคือเป้าหมายที่ทุกคนต้องการจะบรรลุ ดังนั้นบทนิพนธ์ จริยศาสตร์ (Ethics) ของอริสโตเติลจึงมุ่งเน้นการแสวงหาความสุข โดยชี้ว่าจะต้องอาศัยคุณธรรม (Virtues) หลากประการในการบรรลุซึ่งจุดหมายนี้ และสำหรับผู้ที่มีโอกาสจะพบกับความสุขจะเพียงพร้อมไปด้วยคุณสมบัติเหล่านี้คือ สติปัญญา จิตใจโอบอ้อมอารี รู้เหมาะสมรู้ควร มีอัธยาศัยไมตรี และใจกล้า^{๒๕}

^{๒๒} Xenophon, *Memorabilia: โสเครตีสรำลึก*, สมบัติ จันทรวงศ์ แปล, (กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, ๒๕๕๘), ๙๗ – ๙๙.

^{๒๓} ธเนศ วงศ์ยานนาวา, *เพศ: จากธรรมชาติ สู่อจริยธรรม จนถึงสุนทรียะ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร: สมมติ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๘๙.

^{๒๔} ไชยันต์ ไชยพร, *Pre Modern*, (กรุงเทพมหานคร: Way, ๒๕๕๑), หน้า ๑๕๔.

^{๒๕} John Armstrong, *Conditions of Love: ความลับในความรัก*, หน้า ๑๓๗ – ๑๓๘.

ในซิมโพเซียม เพลโตวางบทบาทให้โสเครตีสเป็นผู้แสดงทัศนะว่าด้วยความรักต่อผู้คนในงานเลี้ยงสังสรรค์ สำหรับความรักในทัศนะของโสเครตีสหรือเพลโตนั้น จะยกย่องความเป็นอมตภาพแห่งวิญญาณ หรือความรักอันนำไปสู่การเรียนรู้ การค้นพบความจริง กล่าวคือความรักในปัญญา คำว่าความรักในการเรียนรู้ นั้นมาจากคำว่า philosophia สำหรับเพลโต ปัญญา กับ ความรู้อันเกิดจากการเรียนรู้ เป็นสิ่งที่ใกล้เคียงกัน ด้วยเหตุนี้ความรักในการเรียนรู้จึงสอดประสานไปกับการรักในปัญญาเสมอ^{๒๖} นี่คือการอธิบายให้เห็นถึงกรอบความคิดว่าด้วยความรักตามทัศนะที่นักปรัชญากรีกทั้งหลายได้เสนอไว้

เพราะฉะนั้นลักษณะของความรักในปรัชญากรีกที่โดดเด่น ก็คือความรักในความรู้หรือความรักในการเรียนรู้นั่นเอง ความรักประเภทนี้มนุษย์สามารถเข้าถึงได้ด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับปัญญาหรือการใช้เหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการตั้งคำถาม การถกเถียง การโต้แย้ง และการเสนอความคิดทางปรัชญาเพื่อเข้าถึงความจริงสูงสุดที่เรียกว่า มโนคติ (Ideas) หรือ โลกแห่งแบบ (Forms) นั่นเอง นอกจากนี้แล้วความรักในลักษณะอื่นๆ ยังปรากฏให้เห็นอยู่ ทว่าความรักในปัญญาหรือความรักในความรู้เป็นลักษณะของความรักที่โดดเด่นและชัดเจนกว่าความรักอื่นๆ ที่นักปรัชญากรีกให้ความสำคัญ ฉะนั้นในแนวคิดเรื่องความรักในปรัชญากรีกสามารถแบ่งได้ ๓ ประเภทใหญ่คือ ความรักระหว่างชายหญิง หรือความรักในเซ็กซ์โรติก (Eros) ความรักต่อมาคือความรักในมิตรภาพ (Philia) และความรักสุดท้ายที่นักปรัชญากรีกต่างยกย่องและสรรเสริญคือ ความรักในความเป็นอมตภาพแห่งวิญญาณ หรือความรักอันนำไปสู่การเรียนรู้ การเข้าถึงความจริงสูงสุด ความรักในปัญญา (Love of Wisdom) ความรักในการเรียนรู้ (philosophia) เพราะความรักในการเรียนรู้เป็นการสอดประสานไปกับการรักในปัญญานั้นเอง

๒.๒ แนวคิดเรื่องความรักในปรัชญากรีก

เมื่อกล่าวถึงความรักในกรอบความคิดของตะวันตกหรือรวมไปถึงคริสตศาสนาแล้ว ความรักตามความเชื่อในพระคัมภีร์ไบเบิล (Bible) ได้แบ่งออกเป็นความรักแบบมิตรภาพ (Philia) ความรักแบบจิตวิญญาณบริสุทธิ์หรืออากรมณ์ (Agape) ซึ่งความรักแบบหลังนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอยู่กับรักแบบปรารถนาทางเพศ (Eros) อยู่อีกต่อหนึ่ง^{๒๗} ทว่าความรักแบบจิตวิญญาณบริสุทธิ์หรืออากาศานั้นในคริสตศาสนามีการตีความเชิงเทววิทยาว่าเป็นความรักของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของหรือแม้กระทั่งพระเยซูคริสต์ (Jesus Christ: ๔ ปีก่อนคริสตกาล – ค.ศ. ๓๐) ที่มีต่อมนุษย์ กรอบคิดนี้ถูกขยายไว้ในพระคัมภีร์ไบเบิลพันธสัญญาใหม่ (New Testament) ว่าหมายถึง ความรักของพระเจ้าที่มีต่อมนุษย์และความรักอันมีต่อพระเจ้า ดังนั้นความรักแบบอากาศเป็จึงมีความหมายครอบคลุมถึงความรักของมนุษย์ในเชิงจิตวิญญาณทั้งหมดด้วย

^{๒๖} ดูรายละเอียดใน Plato, *Republic: รีพับลิก*, แปลโดย เว็ส โทธารามิก, (กรุงเทพมหานคร: โครงการวรรณกรรมไม่จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๕๓๓.

^{๒๗} Robert Rowland Smith, *Breakfast with Socrates: มื้อเช้ากับโสเครตีส*, หน้า ๒๘๐.

ความรักแบบอากาศกลายเป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในแวดวงศาสนายูดาห์-คริสเตียน (Judeo-Christian) กล่าวคือเป็นจริยศาสตร์แห่งความรัก (The Ethics of Love) ทฤษฎีนี้ถือว่าเกณฑ์ตัดสินหรือความจำเป็นขั้นพื้นฐานเพียงอย่างเดียวคือ ความรัก และทุกสิ่งล้วนเกิดจากสิ่งนี้ ดังข้อความในมัทธิว ๒๒:๓๗ - ๔๐ ว่า จงรักพระเจ้าเป็นเจ้าด้วยสุดหัวใจ และสุดจิตของท่าน และด้วยสุดความคิดของท่าน นั่นแหละเป็นพระบัญญัติข้อสำคัญอันดับแรก ข้อที่สองก็เหมือนกัน คือจงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง บัญญัติและคำพยากรณ์ทั้งสิ้นก็รวมอยู่ในพระบัญญัติสองข้อนี้ ทฤษฎีทางจริยศาสตร์นี้มีชื่อว่า Agapism อย่างไรก็ตามนักเทววิทยาทั้งหลายกลับไม่ได้ให้ความกระจ่างไว้นักสำหรับทฤษฎีนี้^{๒๘} กระนั้นก็ตามกรอบความรักแบบอากาศเบี่ยงขยายออกไปถึงการตระหนักถึงผู้อื่นก่อนคิดถึงตัวเอง กล่าวคือมนุษย์ไม่ได้มีชีวิตอยู่เพื่อคว่ำสิ่งดีๆ แต่เพื่อมอบสิ่งดีๆ และความสุภาพสำราญก็ไม่ใช่เป็นเป้าหมายจบสิ้นในตัวเอง ทว่าเป็นสิ่งดีๆ ที่มนุษย์จะเก็บเกี่ยวได้จากความรักที่ได้หว่านออกไป^{๒๙}

แม้ว่าคริสตศาสนาจะได้ชื่อว่าเป็นศาสนาที่ตั้งอยู่บนหลักการของความรัก ความเข้าใจ เช่นนี้เป็นสิ่งที่เข้าใจกันตั้งแต่เริ่มแรกที่คริสตศาสนาเริ่มเข้ามามีอิทธิพล กระนั้นก็ตามเหล่านักบวชหรือนักปรัชญาคริสตในยุคคลาง เมื่อพวกเขาเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับความรัก ก็มักจะมองความรักในแง่ลบเสมอ เนื่องจากเหล่านักบวชและนักปรัชญาคริสตในยุคคลางไม่ได้มีความเข้าใจผู้หญิงหรือเรื่องของโลกย์ว่าเป็นอย่างไร พวกเขาเหล่านี้จึงมีโลกอันเป็นของตนเอง และก็ยังเป็นโลกที่เต็มไปด้วยเพศชายเสียส่วนใหญ่ ผู้ที่จะอ่านข้อคิดงานเขียนดังกล่าวได้ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นคนที่มีปีกไฟในโลกแห่งศาสนาที่ตรงกับข้ามกับความเป็นโลกย์ อีกทั้งนักบวชจำนวนมากก็ได้เข้าไปสู่โลกแห่งศาสนจักรตั้งแต่ยังวัยเยาว์ และนี่เป็นปัจจัยที่ทำให้นักบวชและนักปรัชญาคริสตในยุคคลางมองความรักในแง่ลบเสียมาก^{๓๐}

ในยุคคลาง (Middle Ages) ระหว่างศตวรรษที่ ๕ ถึงศตวรรษที่ ๑๕ ปรัชญา กับศาสนามีความเชื่อมโยงกันอย่างแน่นแฟ้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือปรัชญาใช้เทววิทยา นักปรัชญาในยุคคลางได้รับอิทธิพลจากปรัชญากรีก เช่น ปรัชญาของเพลโตและอริสโตเติล โดยการปรับแนวคิดของพวกเขาให้ประยุกต์เข้ากับศาสนา ซึ่งนักปรัชญาในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่นับถือคริสตศาสนา แต่ก็ยังคงมีนักปรัชญาชาวอียิปต์และอาราบิกอยู่อย่าง ไมโมนิเดส (Maimonides: ค.ศ. ๑๑๓๕ - ค.ศ. ๑๒๐๔) และอวิเซนนา (Avicenna: ค.ศ. ๙๘๐ - ค.ศ. ๑๐๓๗) เป็นต้น ทว่าออกัสตินกลับโดดเด่นกว่าใครในฐานะหนึ่งในนักปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ซึ่งภายหลังเขาได้รับการแต่งตั้งเป็นนักบุญ^{๓๑}

เซนต์ออกัสติน (St. Augustine: ค.ศ. ๓๕๔ - ค.ศ. ๔๓๐) ก็มีกรอบคิดว่าด้วยความรักในเชิงลบเช่นกัน โดยเสนอว่า กิเลสตัณหาและความโลภคือธรรมชาติพื้นฐานของมนุษย์ ความอยากได้

^{๒๘} William K. Frankena, *Ethics*, Second Edition, (New Jersey: Prentice - Hall Press, 1973), pp. 56 - 59.

^{๒๙} Roger Scruton, *I Drink Therefore I am: เพราะฉันดื่ม ฉันจึงมีอยู่*, แปลโดย รติพร ชัยปิยะพร, (กรุงเทพมหานคร: เอสไอเดีย, ๒๕๖๐), หน้า ๓๑๗.

^{๓๐} ธเนศ วงศ์ยานนาวา, *เขียนหญิง: อำนาจ โยนิ และการเขียนของลิ่งค์*, (กรุงเทพมหานคร: Unfinished Project, ๒๕๕๖), หน้า ๘๕ - ๘๖.

^{๓๑} Nigel Warburton, *A Little History of Philosophy: ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด*, แปลโดย ปราบดา หุยน และ รติพร ชัยปิยะพร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ใต้ฝุ่น, ๒๕๕๖), หน้า ๕๕.

อยากมีคือความไม่รู้จักพอและหวั่นไหวต่อสิ่งเฝ้ายวนต่างๆ อย่างไรก็ตามทัศนคติดังกล่าว ออกัสตินแสดงถึงความรักแบบโรมันตึกเท่านั้น เพราะในที่สุดแล้วสิ่งที่มนุษย์เฝ้าหา คือการหลุดพ้นจากวิญญูกรรมแห่งความโลภ^{๓๒} ฉะนั้นสำหรับความรักในทัศนะของออกัสติน คือการเข้าถึงความรักที่ดีงาม และความรักดังกล่าวไม่อาจเป็นสิ่งอื่นนอกจากความรักแห่งจิตวิญญาณ หรือความรักของพระเจ้าเป็นเจ้านั่นเอง กระนั้นความรักอื่นในทัศนะของออกัสตินก็ยังมีอีกหลายมุม เพราะเขามองว่าความรักเป็นการยึดมั่นครอบครองชนิดหนึ่ง ซึ่งสามารถยับยั้งหรือยุติความต้องการอีกหลายๆ ประการ เมื่อเรารู้สึกดีที่ได้เป็นเจ้าของใครสักคน การมีคนอื่นๆ นั้นอยู่กับเราจะทำให้เราสุขใจและเลิกปรารถนาสิ่งอื่นเพราะว่าคนอื่นๆ นั้นเข้ามาเพื่อเติมเต็มชีวิตเรา จะเห็นได้ว่ากรอบคิดดังกล่าวก็ยังคงตั้งอยู่บนพื้นฐานการอธิบายแบบเพลโต

ข้ออภิปรายต่างๆ ว่าด้วยความรักในทัศนะของออกัสตินตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า ความรักคือการเปลี่ยนลำดับความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ โดยปกติมนุษย์มักพะวงถึงสิ่งที่จะทำให้ชีวิตของตนอยู่ดีมีสุขก่อน เพราะมนุษย์ทุกคนต่างนิยมความสะดวกสบาย ลาภ ยศ หรือสรรเสริญด้วยกันทั้งสิ้น สิ่งเหล่านี้ในทัศนะของออกัสติน มีแต่จะขยายวงกว้างออกไปเรื่อยๆ มีความต้องการขึ้นเรื่อยๆ เมื่อเป็นเช่นนี้จะยิ่งทำให้รู้สึกไม่พอใจ ดังนั้นหนทางแห่งความสุขจึงมีอยู่เพียงทางเดียว นั่นคือการก้าวให้พ้นจากการแสวงหาเพื่อตนเอง หันไปรักสิ่งที่นอกเหนือจากตนเอง เช่น พระผู้เป็นเจ้า เมื่อนั้นจึงจะหลุดพ้นจากวังวนแห่งความปรารถนาอันไม่รู้จบนี้ แนวคิดดังกล่าวของออกัสตินแสดงให้เห็นว่าเมื่อเรามีความสุขความพอใจกับความรักที่แท้จริง หรือความรักที่ก่อให้เกิดความปิติยินดีสูงสุดคือความรักในพระผู้เป็นเจ้านั้น เรื่องอื่นใดนอกจากนี้ทั้งหมดก็ไม่มีมีความสำคัญอีกต่อไป

ดังจะเห็นได้ว่าความรักในทัศนะของออกัสตินนั้น คือความรักที่ต่อพระผู้เป็นเจ้า และความรักที่พระผู้เป็นเจ้าประทานมาสู่มนุษย์ และกรอบคิดนี้ก็ตั้งอยู่บนรากฐานความรักแบบอากาเปเนนั่นเอง เช่นที่เขาอธิบายเพิ่มเติมว่า จิตวิญญาณของมนุษย์ถูกสร้างขึ้นมาให้ต้องเฝ้าหาความอบอุ่นมั่นคง ซึ่งไม่อาจได้มาด้วยการบรรลุลาภยศสรรเสริญทั้งปวง หากแต่ได้รับการประทานมาจากพระผู้เป็นเจ้านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ พระผู้เป็นเจ้าคือทางออกของปัญหาทุกอย่าง และความปรารถนาในสิ่งอื่นเป็นเพียงปฏิกิริยาที่หลงผิดต่อความต้องการลึกๆ ในจิตวิญญาณของมนุษย์เท่านั้น ในฐานะที่เขาเป็นทั้งนักบุญ นักปรัชญาคริสต์ และนักประพันธ์ ออกัสตินไม่ลังเลที่จะอธิบายความคิดดังกล่าวโดยการอ้างประสบการณ์จริงของตนเองเป็นที่ตั้ง ในงานนิพนธ์ชิ้นสำคัญอย่าง Confession ออกัสตินได้ทบทวนอดีตในช่วงต่างๆ ของชีวิตที่ได้แสวงหาความสุขความพอใจแล้วกลับพบเจอแต่ความผิดหวัง นานัปการ จนเข้าสู่วัยกลางคนเขาจึงหันมานับถือคริสตศาสนาและอุทิศตนให้กับการรักในพระผู้เป็นเจ้า ทำให้เขาค้นพบว่าความทุกข์ทั้งหมดได้สิ้นสุดไป กลายเป็นความสุขความยินดีอันล้นพ้น และนี่เป็นงานนิพนธ์ของเขาที่เล่าถึงประสบการณ์ของตนเองเพื่อยืนยันถึงความรักอันบริสุทธิ์ต่อพระผู้เป็นเจ้า^{๓๓}

ความรักในพระผู้เป็นเจ้าถือเป็นความรักอันบริสุทธิ์เช่นที่พระองค์มอบต่อโลก ความรักในพระผู้เป็นเจ้ามีความเชื่อมโยงอยู่กับความบริสุทธิ์เสมอ นับตั้งแต่การประสูติของพระเยซูคริสต์ ว่าด้วยแนวคิดเรื่องพระเจ้ากลายเป็นมนุษย์ ปัญหาทางเทววิทยาดังกล่าวเกิดขึ้นพร้อมกับการแก้ไขข้อ

^{๓๒} John Armstrong, *Conditions of Love: ความลับในความรัก*, หน้า ๘๑.

^{๓๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๑ – ๘๖.

ขัดแย้งทางตรรกวิทยาของคริสตศาสนานิกายแคทอลิก (Catholic) ลัทธิแห่งพรหมจรรย์นี้ได้เสนอว่า พระเยซูคริสต์ไม่ได้ถือกำเนิดบนโลกด้วยครรภ์ของมนุษย์ที่มีมลทินและบาป หากแต่ประสูติโดยหญิงพรหมจรรย์ เป็นทางออกเดียวสำหรับแก้ไขข้อขัดแย้งทางตรรกวิทยาดังกล่าวและตีกรอบให้พระเจ้ากลายเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตามดูเหมือนจะเป็นความเรียบง่ายที่จะไม่ตกเป็นข้อขัดแย้งทางตรรกวิทยาอีก การกำเนิดบริสุทธิ์ควรจะถูกอ่านในฐานะความลึกลับ และสอดคล้องกับข้อสงสัยต่างๆ ในพระคริสต์ ภาพวาดนับพันของพระแม่มารีและพระบุตรถูกนำมาผลิตซ้ำในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) เพราะเกิดจากการตีความความรักในความบริสุทธิ์ใหม่^{๓๔}

ในบรรดาภาพที่สะท้อนถึงกรอบความคิดดังกล่าวนี้ มีการตีความถึงความรักอันบริสุทธิ์ของพระแม่มารีในภาพอันโด่งดังที่มีชื่อว่า The Virgin of the Rocks หรือ พระแม่มารีแห่งภูผาของเลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci: ค.ศ. ๑๔๕๒ – ค.ศ. ๑๕๑๙) อัจฉริยะบุคคลชาวอิตาลีผู้ที่มีความสามารถหลากหลายด้าน ภาพดังกล่าวคือ ภาพในถ้ำที่ยื่นออกมาจากรูปทรงที่คล้ายภูเขา พระแม่มารีทรงนั่งอยู่กับพระเยซูที่ประทับแทบพระบาท พระเยซูกำลังให้พรนักบุญยอห์น แบปติสต์ (John The Baptist) ในวัยเด็ก ขณะที่อัครทูตทูตยูริเอล (Archangel Uriel) กำลังมองอยู่ บรรดาภาพเหล่านี้เหมือนจะแสดงออกถึงความรักอันไร้ขอบเขตในบทบาทของพระแม่มารีที่มีต่อพระบุตร^{๓๕} กรอบความคิดในเรื่องนี้จะชัดเจนยิ่งขึ้นหากศึกษาการตีความของเฮเกล

นักปรัชญาชาวเยอรมันอย่าง ยอร์ช วิลเฮล์ม ฟรีดริช เฮเกล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel: ค.ศ. ๑๗๗๐ – ค.ศ. ๑๘๓๑) ตีความว่ารูปภาพเหล่านั้น ทำให้ชื่นชมถึงความรักทางจิตวิญญาณในรูปแบบของความบริสุทธิ์ที่สุด คือ ความรักระหว่างพระมารดาและพระบุตร พรหมจรรย์ของพระแม่มารี ความบริสุทธิ์ผุดผ่องอันไร้มลทินทางเพศของพระนาง มุ่งเน้นไปถึงความรักที่ปราศจากเรื่องเพศสัมพันธ์ จึงเป็นการทำให้อยู่เหนือความเป็นมนุษย์ สำหรับเฮเกลสิ่งสำคัญที่สุดก็คือพรหมจรรย์ของพระแม่มารี ซึ่งมีความเป็นไปได้ที่จิตวิญญาณของพระเจ้าผู้เป็นเจ้าของแสดงออกมา สำหรับเขาแล้วโลกทั้งใบถูกสร้างขึ้นจากจิตวิญญาณ ทว่าถูกนำลงมายังโลกอย่างแท้จริง ซึ่งจิตวิญญาณจะยังคงอยู่เพียงในอุดมคติ ดังนั้นพรหมจรรย์ของพระแม่มารีจึงได้เสนอช่องทางที่สมบูรณ์แบบ เพื่อจิตวิญญาณจะสามารถผ่านมายังโลกมนุษย์ เฮเกลแสดงให้เห็นถึงทางออกที่แตกต่างออกไปในข้อขัดแย้งทางตรรกวิทยาของการให้กำเนิดบริสุทธิ์ที่คริสตศาสนาฝ่ายแคทอลิกค้นพบและพยายามอุดช่องโหว่นั้น สำหรับการให้กำเนิดแก่พระเจ้าผู้เป็นเจ้าของ พระแม่มารีได้ให้กำเนิดจิตวิญญาณของโลก^{๓๖}

ข้อโต้แย้งดังกล่าวจากนักวิชาการทางประวัติศาสตร์ศาสนายังคงดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน เหตุเพราะว่าคริสตศาสนาได้ตัดความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ออกไป นั่นคือกิจกรรมเชิงโลกย์อย่างกิจกรรมทางเพศ และประเด็นนี้เป็นสิ่งที่นักวิชาการทางประวัติศาสตร์ยอมรับกันไม่ได้ จึงเกิดกระบวนการค้นหาพระเยซูทางประวัติศาสตร์ (Historical Jesus) เกิดขึ้น ประเด็นสำคัญในการแสวงหาความรู้ทางประวัติศาสตร์คริสตศาสนา โดยนักวิชาการประวัติศาสตร์ศาสนาได้พยายาม

^{๓๔} Robert Rowland Smith, *Driving with Plato: The Meaning of Life's Milestones* – ขับรถเล่นกับเพลโต: ความหมายของเหตุการณ์สำคัญในชีวิต, แปลโดย รวิกานต์ เจียกจันทร์, (กรุงเทพมหานคร: ยิปซี, ๒๕๕๖), หน้า ๑๑๑ – ๑๑๒.

^{๓๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๓.

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๓ – ๑๑๔.

ชี้ให้เห็นว่า พระนางมารีย์ผู้บริสุทธิ์นั้นเป็นเรื่องไม่จริง เพราะโดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ไม่สามารถตั้งครรถ์ได้โดยไม่มีกิจกรรมทางเพศ ทั้งๆ ที่พระนางก็ถือกำเนิดขึ้นจากพ่อแม่ผู้ที่เป็นมนุษย์ เช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ทางศาสนาอย่าง เจมส์ ดี. ทาบอร์ (James D. Tabor: ๑๙๔๖ –) ก็ชี้ให้เห็นเรื่องราวของพระแม่มารีย์ที่เป็นไปในทางตรงกันข้ามกับความเชื่อและกรอบคิดในกระแสหลัก^{๓๗} หลัก^{๓๗}

อย่างไรก็ตามหลักเหตุผลการอ้างความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้าของออกัสตินนั้น ยังคงสอดคล้องกับความรักคือความต้องการอันสูงสุดและเป็นที่สุดแห่งความรักทั้งปวงก็คือ ความรักเชิงจิตวิญญาณหรือความรักในพระผู้เป็นเจ้าของ หนึ่งในหลักการอ้างความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้าของออกัสตินที่เชื่อมโยงกับกรอบความคิดว่าด้วยความรักดังกล่าวก็คือ ข้อพิสูจน์จากมโนธรรม (Argument from Conscience) ออกัสตินใช้ประสบการณ์ของตนเองเป็นหลักในการพิสูจน์ว่า ถ้าไม่มีพระผู้เป็นเจ้าของก็ไม่น่าจะหันหน้าไปพึ่งสิ่งใดที่จะสามารถดับทุกข์และค้ำประกันความสงบของจิตใจได้อย่างแท้จริง ถ้าหากว่ามนุษย์ต้องล้มเหลวในความต้องการอันสูงสุดของตนเช่นนี้ นับได้ว่ามนุษย์เป็นสิ่งที่น่าสงสารที่สุดในบรรดาสรรพสิ่งในเอกภพ จึงไม่น่าจะเป็นไปได้ ดังนั้นผู้ที่ยึดเอาพระผู้เป็นเจ้าของเป็นที่พึ่ง หรือมีความรักในพระผู้เป็นเจ้าของอย่างสุดซึ้งแล้วไม่ต้องห่วงกลัวต่อความผิดหวังและความทุกข์ทั้งปวง และด้วยเหตุนี้พระองค์จึงมีอยู่จริงเพื่อเป็นหลักค้ำประกัน^{๓๘} ข้อพิสูจน์ความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้าของดังกล่าวของออกัสติน แม้จะหนักแน่นไปทางจิตวิทยาก็ตาม ทว่าเป็นการเสนอเหตุผลทางปรัชญาเพื่อให้สอดคล้องและยืนยันถึงเหตุผลอันก่อนๆ ของตนเองอย่างมีน้ำหนัก ไม่แพ้ข้อพิสูจน์ที่คริสตชนต่างยอมรับ คือหลักแห่งตรีเอกภาพ (Trinity)^{๓๙}

เพราะฉะนั้นสำหรับกรอบความคิดว่าด้วยความรักในยุคกลางอิงอยู่บนหลักคำสอนและปรัชญาคริสต์เป็นหลัก และความรักเชิงจิตวิญญาณ อันได้แก่ความรักในพระผู้เป็นเจ้าของ และความรักของพระผู้เป็นเจ้าของที่มีต่อมนุษย์ หรือเรียกตามกรอบความคิดของคริสต์ศาสนาคือ อากาเป เป็นที่สุดแห่งความรัก ซึ่งจะนำพาจิตวิญญาณของมนุษย์เข้าถึงความจริงสูงสุดหรือพระผู้เป็นเจ้าของ เป็นความรักที่บริสุทธิ์ไม่อาจมีความรักแบบใดเทียบเคียงได้ นั่นคือความรักแห่งเอกภาพที่เป็นนิรันดร์ ความรักดังกล่าวเป็นสิ่งเชื่อมระหว่างมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้าของนั่นเอง ส่วนความรักในแง่อื่นๆ เช่น ความรักโรแมนติก ตามทัศนะของนักปรัชญาคริสต์และออกัสตินเป็นความรักที่ไม่มีจุดสิ้นสุด เป็นการปรารถนาต่อสิ่งต่างๆ ที่ไม่มีวันจบสิ้น เพราะความรักที่สัมพันธ์กับร่างกายมากกว่าสมองเป็นความรักที่ไร้เหตุผล เป็นเรื่องราวของความรักใคร่หรือตัณหา ที่นำไปสู่การไม่สิ้นสุดของความรักและนำไปสู่ความตาย นอกจากความรักในพระผู้เป็นเจ้าของเป็นความรักที่เหล่านักบวช นักปรัชญาคริสต์ในยุคกลางสรรเสริญแล้ว ความเป็นกลางของความรัก เช่น ความรักที่ประกอบไปด้วยความนุ่มนวลและมิตรภาพ ความซื่อสัตย์ที่แสดงให้เห็นว่าจะมีการอุทิศตนซึ่งกันและกัน โดยไม่มีผลประโยชน์สิ่งใดเคลือบแฝง กรอบความรักแบบนี้ก็อยู่ในความพยายามของนักบวชและนักปรัชญาคริสต์ต่างก็สรรเสริญเพื่อให้อยู่เหนือความรักเชิงความต้องการ ดังนั้นความรักนี้นับเป็นความรักเชิงศีลธรรมประการหนึ่ง^{๔๐}

^{๓๗} ธเนศ วงศ์ยานนาวา, **เพศ: จากธรรมชาติ สู่จริยธรรม จนถึงสุนทรียะ**, หน้า ๕๙ – ๖๐.

^{๓๘} กীরติ บุญเจือ, **แก่นปรัชญายุคกลาง**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๘๐ – ๘๒.

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๒ – ๘๕.

^{๔๐} ธเนศ วงศ์ยานนาวา, **เขียนหญิง: อำนาจ โยนิ และการเขียนของลิ่งค์**, หน้า ๘๙ – ๙๐.

ในกรอบความคิดประเพณีโบราณที่ย้อนกลับไปในยุคของเพลโตหรือไกลกว่านั้น ได้วิเคราะห์เอาไว้ว่า ความรักนั้นเปรียบเสมือนบันไดชนิดหนึ่งเพื่อขึ้นและลงระหว่างมนุษย์กับพระผู้เป็นเจ้า บันไดดังกล่าวราวกับเป็นบันไดไต่ไปสู่ชั้นบรรยากาศของสรวงสวรรค์อันเป็นอมตะและชั่วนิจนิรันดร และความรักต่อพระผู้เป็นเจ้าก็เป็นหนทางอันจะนำไปสู่สิ่งที่เป็นอมตะ แนวคิดนี้ถูกนำมาจากคริสตศาสนาด้วยเหตุที่พระเยซูแสดงบทบาทของผู้ที่เป็นสื่อกลางระหว่างสวรรค์และโลกมนุษย์ เพื่อรับ - ส่ง ขึ้น - ลงบันได และเพื่ออบรมสั่งสอนศาสนาด้วยความรักอันเป็นศูนย์กลาง^{๕๑} ลักษณะความคิดนี้ปรากฏอยู่ในความคิดทางปรัชญาของนักปรัชญาคริสต์ทุกคน

นักคิดนักปรัชญาในยุคกลางมีความเห็นว่าโลกถูกสร้างโดยพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดเพื่อที่จะให้มนุษย์ได้มีโอกาสที่จะหลุดพ้น หมายความว่า การอธิบายอะไรบางอย่างที่มีอยู่ในโลกนี้ คือการแสดงให้เห็นว่ามีบทบาทในการช่วยให้มนุษย์มีโอกาสหลุดพ้นได้มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับความรู้ในสมัยกลางที่เป็นลักษณะของความรู้แบบอันตวิทยา (Teleology) เนื่องจากจุดมุ่งหมายหลักของจักรวาล และโลกทั้งหมดนี้คือพระผู้เป็นเจ้า เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่ากรอบความคิดทางปรัชญาในยุคกลางจำเป็นต้องอ้างอิงอยู่บนของหลักคริสตศาสนา^{๕๒} และในการเข้าถึงจิตวิญญาณมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นผู้ชายหรือผู้หญิงต่างมีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้าถึงโลกแห่งจิตวิญญาณหรือพระผู้เป็นเจ้า ดังจะเห็นได้ในกรอบความคิดของกลุ่มนักคิดสายออกัสติเนียน (Augustinians) ที่เชื่อว่าจิตวิญญาณของผู้หญิงกับผู้ชายมีความเท่าเทียมกัน สารัตถะอันเป็นแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์ผู้หญิงและผู้ชายมีความเท่าเทียมกัน แต่สำหรับโทมัส อควินัส (Thomas Aquinas: ค.ศ. ๑๒๒๕ - ค.ศ. ๑๒๗๔) ผู้นำเอาปรัชญาของอริสโตเติลมาอธิบายความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้าในปรัชญาของเขา กลับมีความเห็นว่าความเท่าเทียมทางจิตวิญญาณดังกล่าว เป็นสิ่งที่นำเสนอในเชิงนามธรรมเกินไป ไม่ใช่เรื่องในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ถึงแม้ว่าผู้หญิงมีความสามารถในการบรรลุถึงจิตวิญญาณได้เท่าเทียมกับผู้ชายก็ตาม ทว่าผู้หญิงยังคงพึ่งพิงอาศัยผู้ชายอยู่ เพราะพวกเขามีอำนาจและคุณธรรมมากกว่า^{๕๓}

ดังนั้นลักษณะของความรักในปรัชญายุคกลาง หมายถึงความรักที่มนุษย์มีต่อพระผู้เป็นเจ้าและความรักที่พระผู้เป็นเจ้ามีต่อมนุษย์นั่นเอง ลักษณะความรักประเภทนี้ มนุษย์จะเข้าถึงได้ด้วยการอาศัยศรัทธาเท่านั้น ซึ่งนักปรัชญายุคกลางทั้งออกัสตินและอะควินัส ต่างก็ได้้นำเอาปรัชญากรีกมาอธิบายถึงความรักในพระผู้เป็นเจ้าและความมีอยู่ของพระองค์ กล่าวคือนำปรัชญามาเป็นผู้รับใช้ศาสนานั้นเอง ดังคำกล่าวของนักบุญอัลเซิลโม (St. Anselm of Canterbury: ค.ศ. ๑๐๓๓ - ค.ศ. ๑๑๐๙) นักปรัชญาคริสต์ผู้โด่งดังที่ว่า ศรัทธาแสวงหาความเข้าใจ^{๕๔} กล่าวคือศรัทธานำไปสู่ปรัชญา ความรู้ ความเข้าใจ และความรักนั่นเอง สำหรับแนวคิดที่ว่าด้วยความรักในปรัชญายุคกลางนั้น พื้นฐานของความรักจะอิงอยู่กับหลักปรัชญาในคริสตศาสนา ความรักดังกล่าวคือ ความรักในพระผู้เป็นเจ้า

^{๕๑} Robert Rowland Smith, *Driving with Plato: The Meaning of Life's Milestones* - ขับรถเล่นกับเพลโต: ความหมายของเหตุการณ์สำคัญในชีวิต, หน้า ๑๘๒.

^{๕๒} พิสิษฐุ์ โคตรสุโพธิ์ และ ฮันส์ ฌอร์ฌส์ เดอคล็อบ, *ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่*, (เชียงใหม่: ภาควิชาปรัชญาและศาสนา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘.

^{๕๓} ธนศ วงศ์ยานนาวา, *เขียนหญิง: อำนาจ โยนิ และการเขียนของลิ่งส์*, หน้า ๙๓ - ๙๔.

^{๕๔} กิรติ บุญเจือ, *แก่นปรัชญายุคกลาง*, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๑๖๔ - ๑๖๕.

หรือที่เรียกกันว่า อากาเป (Agape Love) ที่นักปรัชญายุคกลางได้ขยายแนวคิดดังกล่าวมาจากปรัชญากรีกโดยใช้ปรัชญาของเพลโตและอริสโตเติลมาอธิบาย ความรักในพระเจ้าผู้เป็นเจ้านี้ เป็นหนทางหรือบันไดสำหรับมนุษย์ที่จะไต่ไปถึงพระเจ้าได้ และพระเจ้าผู้เป็นเจ้าก็สามารถเข้าถึงมนุษย์ด้วยวิธีนี้ ความรักแบบนี้ตั้งอยู่บนหลักการตีความในพระคัมภีร์ภาคพันธสัญญาใหม่ว่า จงรักพระเจ้าผู้เป็นเจ้าด้วยสุดหัวใจและสุดจิตของท่าน และด้วยสุดความคิดของท่าน และจงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง ความรักนี้จะนำพาจิตวิญญาณของมนุษย์เข้าสู่ความเป็นอมตภาพหรือพระเจ้าได้ หลังจากปรัชญาและกรอบความคิดต่างๆ ได้ตกอยู่ภายใต้หลักคำสอนทางคริสตศาสนาอันเป็นเวลานานนับตั้งแต่ ศตวรรษที่ ๕ ถึงศตวรรษที่ ๑๕ เมื่อสิ้นสุดยุคกลางที่มีศาสนาเป็นเงาคอยปกคลุมทุกอย่างก็เข้าสู่ยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา

๒.๓ แนวคิดเรื่องความรักในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาและปรัชญายุคใหม่

ยุคฟื้นฟูหรือสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) จุดเปลี่ยนผ่านยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา สิ่งแรกที่มนุษย์คำนึงถึงคือการสงสัยในทฤษฎีความรู้หรือญาณวิทยาและอภิปรัชญาที่ดำรงอยู่มาอย่างช้านาน นั่นคือ มนุษย์ได้ตระหนักถึง เหตุผล ไม่ใช่ พระเจ้าผู้เป็นเจ้า ทั้งในการแสวงหาความรู้ และการอธิบายปรากฏการณ์รอบๆ ตัวของมนุษย์เอง ดังนั้นการที่จะโน้มน้าวให้มนุษย์กลับมาศึกษาคุณค่าและรู้จักตนเองมากขึ้น ตระหนักในศักยภาพในตัวมนุษย์เองมากขึ้น โดยเป็นอิสระจากผู้ที่คอยบังคับบัญชาหรือพระเจ้า และยอมรับในผลของการกระทำที่เกิดจากเจตจำนงของมนุษย์เอง ไม่ใช่พระเจ้าหรือสิ่งที่อยู่เหนือมนุษย์คอยบงการ จึงได้เกิดแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) ขึ้น กล่าวคือในศตวรรษที่ ๑๕ นั้น มีความต้องการ (Passion) เกี่ยวกับยุคโบราณ ซึ่งการแข่งขันกันด้านความรู้และการแสดงออกถึงฐานะของตนเองนั้น ทำให้เกิดกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งที่เรียกตนเองว่า UMANISTA หรือนักมนุษยนิยม ซึ่งเป็นคนที่ให้ความสนใจในวรรณกรรม วรรณคดี ซึ่งเป็นตัวอย่างของรูปแบบการศึกษาที่สามารถนำคุณค่า หรือ การมองชีวิตมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมนุษยนิยมโดยทั่วไปนี้หมายความว่ามีการเปลี่ยนคุณค่าที่เป็นโลกุตระนั้น เป็นคุณค่าแบบโลกียะ กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับมนุษย์ และวิธีการดำเนินชีวิตบนโลกนี้มากขึ้น บุคคลที่ถือได้ว่าเป็นบิดาของมนุษยนิยมก็คือ ฟรานเชสโก เปตราร์ค (Francesco Petrarca: ค.ศ. ๑๓๐๔ - ค.ศ. ๑๓๗๔) ซึ่งเป็นตัวแทนของมนุษยนิยมรุ่นแรกๆ^{๕๕} กล่าวได้ว่าสำหรับความรักในทัศนะของนักปรัชญาคริสต์เหล่านี้ เพื่อเอาชนะชีวิตที่เป็นนิรันดร์ในอุ้งมือของพระเจ้า นักเทววิทยาบางคนไปไกลกว่านั้น ด้วยการตีความโลกทั้งใบว่าเป็นการส่งผ่านความรักของพระเจ้า หรือในความหลากหลายของข้อโต้แย้งนั้น ซึ่งผู้วิจัยจะขอกกล่าวในรายละเอียดเกี่ยวกับปรัชญาของสปิโนซาต่อไป

เพราะฉะนั้นลักษณะของความรักในยุคฟื้นฟูหรือสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา จึงเป็นความรักในตัวมนุษย์ และเป็นยุคที่หลุดพ้นจากการครอบงำทางความคิดภายใต้การนำของศาสนจักรแห่งคริสตศาสนา ทำให้มนุษย์ได้ตระหนักและพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างอิสระ จึงเกิดแนวคิดมนุษยนิยมขึ้นในยุคดังกล่าว ที่มุ่งอธิบายให้เห็นถึงความหมาย คุณค่า และศักยภาพอันไร้ขีดจำกัดของมนุษย์ที่จะพัฒนาตนเองทั้งในด้านจิตวิญญาณและกายภาพ แนวคิดเรื่องความรักในยุคนี้จึงเป็นการ

^{๕๕} ธเนศ วงศ์ยานนาวา, เขียนหญิง: อำนาจ โยนิ และการเขียนของลิ่งค์, หน้า ๓๕.

หวนกลับมารักในความเป็นมนุษย์อีกครั้ง และสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ บนโลกด้วยความรักความเอาใจใส่ของมนุษย์ ดังจะเห็นว่านักกวี นักคิด นักเขียน และศิลปินเกิดขึ้นมากมาย ซึ่งเป็นผลสะท้อนต่อมาถึงยุคใหม่หรือสมัยใหม่เรื่อยๆ

อย่างไรก็ตามเมื่อมนุษย์หวนกลับมาสู่ตนเอง หรือ กลับมาพิจารณาถึงความมีอยู่ของมนุษย์ เรเน่ เดส์การ์ต (René Descartes: ค.ศ. ๑๕๙๖ – ค.ศ. ๑๖๕๐) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศส ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งปรัชญาสมัยใหม่และนักปรัชญาสมัยใหม่ ซึ่งเริ่มนับจากช่วงสิ้นสุดยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาไปจนถึงการเริ่มต้นศตวรรษที่ ๒๐ ด้วยการตั้งคำถามเชิงอภิปรัชญาระหว่างจิตกับกาย อันแสดงให้เห็นถึงการหวนกลับมาสู่มนุษย์อย่างจริงจัง ดังคำกล่าวอันโด่งดังที่เป็นบทรวบยอดแนวคิดทางปรัชญาของเขาที่ว่า ฉันคิด, เพราะฉะนั้น ฉันจึงมีอยู่ (Cogito, ergo sum) ปรัชญาสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับญาณวิทยา ซึ่งมีความสมมุติฐานว่า มีความจริงส่วนลึกที่จะต้องค้นพบในจิตของมนุษย์ หลักพื้นฐานในปรัชญาเดส์การ์ตคือ เหตุผล (Rational) ซึ่งจะพบความคิดนี้ที่ชัดเจนในการอธิบายปรัชญาของเขา ที่ต่อมาวิธีการหาความรู้แบบนี้ ได้กลายเป็นญาณวิทยาที่มีชื่อว่าเหตุผลนิยม (Rationalism)^{๔๖} กระนั้นก็ตามกลืนอายุความเป็นผู้ที่เคร่งในศาสนายังคงพบได้อยู่ในนักปรัชญาสมัยใหม่ เพราะเดส์การ์ตเชื่อว่ามีแต่พระเจ้าเป็นเจ้าเท่านั้นที่ดำรงอยู่อย่างเป็นอิสระ และเมื่อกล่าวถึงความรักอันเป็นจุดตั้งต้นที่มนุษย์ไม่ใช่พระเจ้าเป็นเจ้านั้น คงจะหลีกเลี่ยงไม่พ้นหลักปรัชญาของสปิโนซา

บาร์ค สปิโนซา (Baruch Spinoza: ค.ศ. ๑๖๓๒ – ค.ศ. ๑๖๗๗) นักปรัชญาในศตวรรษที่ ๑๗ โต้แย้งว่าพระเจ้าเป็นเจ้าได้นำเสนอทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัวมนุษย์ และนั่นเป็นสิ่งที่ทำให้การดำรงอยู่ของมนุษย์สามารถมีความรัก ในการมีอยู่นี้ ซึ่งเป็นคุณงามความดีสูงสุดที่มนุษย์สามารถบรรลุผลความรักในทุกกรณีของโลกมนุษย์ได้ลงลิ้มชิมรสสวรรค์ที่จะมาถึง^{๔๗} หมายความว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้คือธรรมชาติ เป็นภาพสะท้อนแห่งสวรรค์ที่พระเจ้ารังสรรค์ขึ้น เพื่อให้มนุษย์ได้เข้าถึงและรู้จักพระเจ้าเป็นเจ้า ผ่านสิ่งต่างๆ บนโลกที่ปรากฏและสิ่งนั้นคือธรรมชาติ นี่เป็นการมองสิ่งต่างๆ จากมุมมองความเป็นนิรันดร์ของเขา เพราะมนุษย์เป็นแค่ละอองเล็กๆ ของสรรพชีวิตในธรรมชาติ และเป็นส่วนหนึ่งขององค์รวมอันมหัศจรรย์^{๔๘}

ด้วยทัศนะเกี่ยวกับพระเจ้าของสปิโนซาผิดแผกออกไปเช่นนี้ ทำให้เขาถูกขับไล่ออกจากศาสนาและถูกสาปแช่งประณามโดยพระในโบสถ์ยิวในปี ๑๖๕๖ ขณะที่เขามีอายุได้ ๒๔ ปี^{๔๙} ด้วยเหตุที่ว่าผู้ที่นับถือศาสนาตามจารีตหรือกระแสหลักทางความคิดที่ได้เทศนาว่าด้วยพระเจ้าทรงรักมนุษยชาติและตอบสนองการสวดภาวนาของมนุษย์อย่างเป็นส่วนตัว หรือเป็นกรอบความคิดที่นำเอาความเป็นมนุษย์ไปใส่ในสิ่งอื่น (Anthropomorphism) โดยการนำเอาคุณสมบัติของมนุษย์

^{๔๖} Tom Sorell, *Descartes: A Very Short Introduction*, (New York: Oxford University Press, 2000), pp. 1 – 5.

^{๔๗} Robert Rowland Smith, *Driving with Plato: The Meaning of Life's Milestones – ขับรถเล่นกับเพลโต: ความหมายของเหตุการณ์สำคัญในชีวิต*, หน้า ๑๘๒ – ๑๘๓.

^{๔๘} Jostein Gaarder, *Sophie's World: โลกของโซฟี*, แปลโดย สายพิณ ศุภุทธมงคล, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, ๒๕๕๕), หน้า ๒๔๓.

^{๔๙} Nigel Warburton, *A Little History of Philosophy: ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด*, หน้า ๑๐๗.

เช่น ความมีเมตตา ไปหาปลงบนสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์นั่นคือพระผู้เป็นเจ้า สำหรับสปีโนซาแล้ว เขาไม่ได้เห็นด้วยตามกรอบความคิดนี้ พระองค์หรือพระผู้เป็นเจ้าปราศจากความเป็นตัวตนโดยสิ้นเชิง และไม่สนใจอะไรไม่ใส่ใจใคร เขากล่าวว่า มนุษย์สามารถและควรรักพระผู้เป็นเจ้า แต่อย่าได้คาดหวังว่าจะได้รับความรักตอบ กล่าวคือเหมือนกับมนุษย์รักธรรมชาติที่คาดหวังให้ธรรมชาติรักเขากลับ อันที่จริงพระผู้เป็นเจ้าที่สปีโนซาพูดถึงไม่มีความสนใจใดๆ ต่อมนุษย์ และพฤติกรรมของมนุษย์ในมุมมองของสปีโนซาแล้ว เขามีความรักทางสติปัญญาต่อพระผู้เป็นเจ้า เป็นรักอันเกิดจากความเข้าใจอย่างลึกซึ้งด้วยเหตุผล ไม่ใช่ศาสนาตามจารีตประเพณี^{๕๐}

มีเพียงบางตอนที่สปีโนซาเชื่อมโยงพระผู้เป็นเจ้าเข้ากับธรรมชาติ หรือพระผู้เป็นเจ้ากับสิ่งที่พระองค์สร้างเท่านั้น ที่ทำให้แนวคิดเรื่องพระผู้เป็นเจ้าของเขาแตกต่างไปจากเดส์การ์ตและหลักคำสอนของศาสนายิว (Judaism) และคริสตศาสนา ฉะนั้นธรรมชาติก็คือพระผู้เป็นเจ้า อย่างไรก็ตามสปีโนซาใช้คำว่าธรรมชาติ เขาไม่ได้หมายถึงแต่เฉพาะธรรมชาติที่เป็นสสาร (Matter) เท่านั้น แต่หมายรวมถึง สารัตถะ (Substance) พระผู้เป็นเจ้า (God) หรือธรรมชาติ (Nature) ของเขาหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่รวมไปถึงสิ่งที่ เป็นจิตวิญญาณด้วย^{๕๑} และนี่เป็นกรอบความคิดแบบสรรพทวนนิยม (Pantheism) ของสปีโนซานั่นเอง

สารัตถะ (Substance) สำหรับสปีโนซา หมายถึงธรรมชาติและพระผู้เป็นเจ้า เขามองธรรมชาติในทำนองเดียวกับพวกอัสมาจารย์ (Scholastics) กล่าวคือธรรมชาติมีสองลักษณะ ในลักษณะหนึ่งธรรมชาติเป็นสิ่งที่ มีพลังเป็นขบวนการของชีวิต ซึ่งเขาเรียกว่า ธรรมชาติฝ่ายกระทำการ (Natura Naturans) หรือ พลังทะยานแห่งชีวิต (élan vital) ในอีกลักษณะหนึ่งธรรมชาติที่เกิดแล้ว เป็นเนื้อหาและสาระของธรรมชาติ เป็นทั้งไม้ ลม และน้ำ เขาและทุ่งหญ้า ตลอดจนรูปร่างภายนอกนั้นหมั่นนับแสนชนิด สปีโนซาไม่ยอมรับทัศนะแบบหลังนี้ หากแต่ยอมรับเพียงทัศนะแบบแรกที่ว่า ธรรมชาติคือสารัตถะและพระผู้เป็นเจ้า ดังจดหมายตอบโต้ของสปีโนซาในเรื่องนี้ว่า

ทัศนคติของข้าพเจ้าต่อพระผู้เป็นเจ้าและธรรมชาตินั้น แตกต่างจากทัศนคติของชาวคริสต์ ในระยะหลังอย่างสิ้นเชิง ด้วยข้าพเจ้าถือว่าพระผู้เป็นเจ้าทรงเป็นสาเหตุที่แท้จริงของสรรพสิ่ง อีกประการหนึ่งสรรพสิ่งดำรงอยู่ในพระผู้เป็นเจ้า ทุกสิ่งดำรงชีวิตและเคลื่อนไหวอยู่ในพระผู้เป็นเจ้า และด้วยสิ่งนี้ ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าเป็นสิ่งที่พ้องกับอัครทูตเปาโล (St. Paul the Apostle) และบางทีอาจจะพ้องกับนักปราชญ์โบราณทุกคนก็ได้ แม้ว่าบางทีอาจจะมีความต่างกัน ข้าพเจ้ารู้สึกอาจหาญพอที่จะกล่าวว่าทัศนะของข้าพเจ้าหาได้แตกต่างจากพวกฮีบรูดั้งเดิมไม่ ถ้าเราจะสรุปจากขนบธรรมเนียมบางประการ ซึ่งแม้จะถูกเปลี่ยนแปลงและอภิปรายอย่างผิดๆ ในภายหลัง นับเป็นความเข้าใจผิดอย่างมหันต์ทีเดียว สำหรับคนที่กล่าวว่าจุดประสงค์ของข้าพเจ้า... มีเพื่อแสดงถึงพระผู้เป็นเจ้าและธรรมชาติ ซึ่งสำหรับข้าพเจ้านั้นเขาเข้าใจกันว่าเป็นมวลสารที่จับต้องได้ เป็นหนึ่งและเป็นสิ่งเดียวกัน ข้าพเจ้าไม่ได้ตั้งใจเช่นนั้นเลย^{๕๒}

^{๕๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๙ - ๑๑๐.

^{๕๑} Jostein Gaarder, *Sophie's World: โลกของโซฟี*, หน้า ๒๔๖.

^{๕๒} Will Durant, *The Story of Philosophy: The Live and Opinion of The Greater Philosophers*, (New York: Time Incorporated Press, 1962), pp. 161 - 163.

มนุษย์แต่ละคนแม้จะเป็นเพียงส่วนน้อยแห่งพระผู้เป็นเจ้าของ ก็เป็นส่วนสำคัญเท่าๆ กัน ความเป็นอยู่ของมนุษย์ในโลกนี้ ตามข้อแนะนำของ วอลท์ วิทแมน (Walt Whitman: ค.ศ. ๑๘๑๙ – ค.ศ. ๑๘๙๒) นักมนุษยนิยม กวี และนักเขียนชาวอเมริกันผู้นับถือปรัชญาของสปีโนซาแล้ว ย่อมเป็นเพียงขั้นหนึ่งในการก้าวหน้าไปสู่เบื้องสุดของมนุษย์^{๕๓} กล่าวคือไม่ว่าจะอย่างไร การกระทำก็ยังคงเป็นของมนุษย์ ไม่มีพระผู้เป็นเจ้าของเข้ามาเกี่ยวข้อง มนุษย์มีอิสระเลือกที่จะกระทำ เพราะพระผู้เป็นเจ้าของไม่ใช่ นักเชิดหุ่นที่จะคอยดึงเชือกทุกเส้น และควบคุมทุกสิ่งที่เกิดขึ้น พระองค์ควบคุมโลกผ่านกฎธรรมชาติ เพราะฉะนั้นพระผู้เป็นเจ้าของหรือธรรมชาติ จึงเป็นตัวขับเคลื่อนภายในของทุกสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งหมายความว่าสรรพสิ่งในโลกของวัตถุเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัย สปีโนซาเชื่อว่าทุกสิ่งในโลกของวัตถุหรือโลกธรรมชาตินั้น ถูกกำหนดไว้แล้วล่วงหน้า^{๕๔}

อย่างไรก็ตามสำหรับสปีโนซา เขาเน้นย้ำอยู่เสมอว่ามนุษย์ทุกคนที่ดำรงอยู่บนโลกก็เพื่อความ สุข ความสุขนั้นคือการมีความพอใจและการไร้ทุกข์ ซึ่งเป็นหน้าที่ของชีวิตมนุษย์ที่จะหาความพอใจและหลีกเลี่ยงความทุกข์ เขาย้ำว่าเพื่อจะทำให้ได้เช่นนี้นั้น มนุษย์จะต้องพยายามเข้าใจขอบเขตความสามารถของตนเสียก่อน เพราะมนุษย์เป็นเพียงฟันเฟืองในเครื่องจักรแห่งสากลโลก เจตจำนงที่เคลื่อนไหวเครื่องจักรนี้คือจิตอันไม่สิ้นสุดและเป็นนิรันดรของพระผู้เป็นเจ้าของ และจิตแห่งพระผู้เป็นเจ้าของนั้นคือกฎแห่งธรรมชาติ ในจิตมนุษย์ไม่มีเจตจำนงที่เสรีและที่สมบูรณ์ แต่จิตถูกตั้งให้มีเจตจำนงเช่นนี้ เช่นนั้น ด้วยเหตุว่าเป็นผลของเหตุอีกอย่างหนึ่ง เหตุหลังนี้ก็มีเหตุต่อไปอีก กล่าวคือความเป็นเหตุเป็นปัจจัยซึ่งกันและกัน ไปจนถึงความเป็นอนันต์นั่นเอง^{๕๕}

นี่ย่อมหมายความว่าสปีโนซากำลังบอกว่าอารมณ์ของมนุษย์ เช่นความทะเยอทะยาน และศรัทธาในตัวเอง ที่เหนียวรั้งไม่ให้มนุษย์เข้าถึงความสุขที่แท้และความกลมกลืน แต่ถ้ามมนุษย์รู้และเข้าใจทุกสิ่งทุกอย่างว่าเกิดขึ้นตามเหตุและปัจจัย ก็จะสามารถหยั่งรู้ถึงธรรมชาติที่เป็นหนึ่งเดียวได้ มนุษย์จะตระหนักได้ชัดยิ่งกว่าทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกระทั่งเป็นหนึ่งเดียวกัน เป้าหมายก็คือการเข้าใจทุกสิ่งที่มีอยู่ด้วยการรับรู้อย่างเป็นองค์รวม มิแต่ทำเช่นนี้มนุษย์จึงจะเข้าถึงความสุขและความพอใจที่แท้จริง และนี่คือสิ่งที่สปีโนซาเรียกว่าการมองทุกสิ่งภายใต้รูปแบบของความเป็นนิรันดร^{๕๖}

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าจุดมุ่งหมายสำหรับชีวิตของมนุษย์ในทัศนะของสปีโนซานั้น คือการเข้าใจถึงความเป็นเหตุเป็นปัจจัยหรือองค์รวม และเข้าใจถึงขอบเขตความสามารถของตัวมนุษย์เอง ว่าไม่ใช่สิ่งที่มีเจตจำนงเสรี ทว่ากลับเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องจักรโลก ซึ่งคิดและกระทำไปตามกฎนิรันดรแห่งธรรมชาติ และเมื่อเข้าใจเช่นนี้ จะเข้าใจถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตนั้นคือความสุขและความพอใจที่หลีกเลี่ยงพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง และสิ่งที่เป็นจุดสนใจที่ยิ่งใหญ่ในชีวิตนั้นก็คือ การที่มนุษย์มีความรักใน

^{๕๓} Henry Thomas & Dana Lee Thomas, *Living Biographies of Great Philosophers: ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี*, หน้า ๑๔๒.

^{๕๔} Jostein Gaarder, *Sophie's World: โลกของโซฟี*, หน้า ๒๔๘.

^{๕๕} Henry Thomas & Dana Lee Thomas, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า ๑๔๔.

^{๕๖} Jostein Gaarder, *Sophie's World: โลกของโซฟี*, หน้า ๒๕๐.

ตัวเอง ดังที่เขากล่าวไว้ว่ามนุษย์ทุกคนต้องรักตัวเอง และแสวงหาแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเอง^{๕๗}

แนวคิดดังกล่าวของสปีโนซาไม่ใช่แนวคิดหรือลัทธิที่เห็นแก่ตัว เพราะว่าคุณคิดเช่นนี้ในอีกด้านหนึ่งก็เป็นการเห็นแก่ผู้อื่นอย่างสูงสุดด้วย เช่น ถ้ารักตัวเองก็ต้องรักผู้อื่น ความรัก ความพอใจ ความสุข หากได้แบ่งปันให้เกิดทั่วถึงกันเป็นอย่างดีที่สุด คือความสุขประการหนึ่ง สปีโนซาได้ขยายกรอบความคิดอันนี้มาจากปรัชญาของอริสโตเติล และพร้อมกับแนะนำให้ประยุกต์ใช้ในชีวิตร่วมสมัยใหม่ เขายืนยันในหลักคิดดังกล่าวว่า ผู้ที่ฉลาดนั้นย่อมรู้ว่าเขาจะช่วยตัวเองได้โดยการช่วยเหลือผู้อื่นเท่านั้น เขาถือว่าความสุขส่วนบุคคลต้องเป็นความสุขร่วมกับกับคนอื่น การอุทิศต่อผู้อื่น ชัยชนะที่ยิ่งใหญ่ที่สุดของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากการใช้อาวุธ ทว่าเกิดจากการใช้ความยิ่งใหญ่ของวิญญาณ เพราะมนุษย์ทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของพระเจ้าที่มีความสำคัญเท่าๆ กัน และดังนั้นสปีโนซาจึงได้ยืนยันว่าเพื่อหาความสุข มนุษย์จำเป็นต้องรักตัวเอง แต่จะรักตัวเองต้องรักมนุษยชาติด้วย และการรักมนุษยชาตินั้นก็เท่ากับว่ารักพระเจ้า และนี่คือสิ่งที่เป็นเหตุผลของการดำรงอยู่ของมนุษย์ในโลกนี้^{๕๘}

ดังนั้นความรักตัวเองของมนุษย์จึงเป็นความรักอันแรกที่จะขยายไปสู่ความรักในวงกว้างต่อไป จนถึงความรักในมนุษยชาติหรือเพื่อนมนุษย์ และความรักในพระเจ้า สปีโนซายืนยันว่าความรักคือสิ่งที่แปลงชีวิตชั่วคราวของมนุษย์ให้กลายเป็นความปิติชั่วนิรันดร์ เป็นความรู้ซึ่งอันสูงส่งที่ทำให้ความมีอยู่ของมนุษย์นั้นเกิดความหมายอย่างแท้จริง เมื่อกอปรไปด้วยความรัก ความทุกข์อันเนื่องมาจากความตายก็สูญสลายไป เพราะว่าผู้ที่รักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันแล้ว เขาจะไม่เกรงกลัวต่อความตาย ความตายเป็นเพียงอุบัติเหตุเกิดขึ้นชั่วขณะจิตที่ผ่านสภาพชีวิตผู้ตายไปสู่อมฤตอันเนื่องมาจากความตายก็สูญสลายไป เพราะว่าผู้ที่รักเพื่อนมนุษย์ด้วยกันแล้ว เขาจะไม่เกรงกลัวต่อความตาย ความตายเป็นเพียงอุบัติเหตุเกิดขึ้นชั่วขณะจิตที่ผ่านสภาพชีวิตผู้ตายไปสู่อมฤตภาพเท่านั้น ร่างกายสูญสลายไป ทว่าวิญญาณยังคงดำรงอยู่ต่อไป เพราะวิญญาณของมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งแห่งวิญญาณของพระเจ้า ฉะนั้นวิญญาณของมนุษย์ไม่ได้ถูกทำลายลงไปกับร่างกาย แต่มีบางส่วนเหลืออยู่ที่เป็นนิรันดร์

ความเป็นนิรันดร์ในทัศนะของสปีโนซา คือเชื้อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ซึ่งอาศัยอยู่ในร่างกาย แต่ไม่เป็ส่วนหนึ่งของร่างกาย กล่าวได้ว่ามนุษย์คนหนึ่งๆ เป็นส่วนหนึ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับหน่วยความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมนุษย์เข้าสู่ความตาย วิญญาณจะเปรียบเสมือนน้ำหยดหนึ่งที่กลับคืนสู่มหาสมุทรอันกว้างใหญ่ เหมือนเสียงดนตรีเสียงหนึ่งที่กลมกลืนเข้ากับความไพเราะแห่งเพลง เหมือนความคิดอันสูงส่งที่ดึงออกจากความกำหนดในกาล แล้วเติมเข้าไปในกรอบโครงแห่งความเป็นนิรันดร์ (Sub Specie Aeternitatis) ในกรอบโครงดังกล่าวนี้มนุษย์เข้าใจขนาดที่แท้จริงของความมีอยู่ของตนเองได้ เมื่อระลึกถึงความจำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกัน ด้วยการเรียนรู้ให้เกิดความพอใจในสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ให้รู้จักตอบแทนความรักแก่ความเกลียด และรู้จักต้อนรับโชคชะตาของตน ไม่ว่าจะเป็อย่างไร ด้วยการยิ้มอย่างกล้าหาญเสมอ ทั้งหมดนี้คือชีวิตในทัศนะของสปีโนซา^{๕๙}

^{๕๗} Henry Thomas & Dana Lee Thomas, *Living Biographies of Great Philosophers: ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี*, หน้า ๑๔๕ - ๑๔๖.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๖ - ๑๔๗.

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๗ - ๑๔๘.

ปรัชญาของสปีโนซานับว่าได้สร้างพัฒนาการทางความคิดทางปรัชญาตะวันตกที่แตกต่างออกไปเป็นอย่างมาก ในกรอบความคิดว่าด้วยพระเจ้า และการตีความธรรมชาติทั้งหมดภายใต้การเป็นส่วนหนึ่งของพระองค์ แม้ว่าความคิดทางปรัชญาเรื่องพระเจ้าคือธรรมชาติของเขาไม่เป็นที่ยอมรับในยุคสมัยนั้นก็ตาม ทว่านับตั้งแต่ที่สปีโนซาได้เสียชีวิตลง มีผู้ยกย่องและชื่นชมสปีโนซาอย่างมาก และล้วนเป็นบุคคลสำคัญทั้งสิ้น นับตั้งแต่นักประพันธ์หญิงในยุควิกตอเรีย (Victorian era) อย่าง จอร์จ เอลเลียต (George Eliot: ค.ศ. ๑๘๑๙ – ค.ศ. ๑๘๘๐) ผู้แปลหนังสือ Ethics หรือ จริยศาสตร์ของสปีโนซา ไปจนถึงนักฟิสิกส์แห่งศตวรรษที่ ๒๐ อย่าง อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein: ค.ศ. ๑๘๗๙ – ค.ศ. ๑๙๕๕) แม้ว่าตัวเขาไม่อาจเชื่อในพระเจ้าที่มีตัวตน ทว่าได้เปิดเผยในจดหมายฉบับหนึ่งว่า เขาเชื่อในพระเจ้าของสปีโนซา^{๖๐}

กล่าวได้ว่าในปรัชญาสมัยใหม่นักปรัชญาต่างตีความถึงการมีอยู่ของพระเจ้าใหม่ และอธิบายว่าความรักที่พระเจ้ามีมอบให้กับมนุษย์และโลก ไม่ได้มีอยู่เพียงในอาณาจักรของพระองค์เท่านั้น ทว่าพระองค์ได้แผ่ขยายความรักดังกล่าวมาสู่โลกและสรรพสิ่ง กล่าวคือพระเจ้าอยู่ในทุกสรรพสิ่ง และเป็นผู้อยู่เบื้องหลังของทุกสรรพสิ่งที่ดำรงอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า มนุษย์กับมนุษย์ และมนุษย์กับสรรพสิ่งทั้งหลาย ล้วนแล้วแต่เป็นการแผ่ขยายความรักของพระเจ้าที่มีอยู่ในสรรพสิ่งให้กว้างขวางออกไป เป็นการฉายภาพตัวแทนหรือสารัตถะอันบริสุทธิ์ของพระองค์ดังแนวคิดของสปีโนซา

สำหรับอิมมานูเอล คานท์ (Immanuel Kant: ค.ศ. ๑๗๒๔ – ค.ศ. ๑๘๐๔) นักปรัชญาชาวเยอรมันผู้ที่ทุ่มเทให้กับหลักศีลธรรมสากล ความคิดของคานท์มีลักษณะเป็นระบบระเบียบและมีเหตุผลอย่างยิ่ง เฉกเช่นเดียวกับการดำเนินชีวิตของเขา คานท์ไม่เคยแต่งงาน^{๖๑} มีสิ่งเดียวที่เขาทุ่มเทซึ่งเปรียบเสมือนการแต่งงานในชีวิตของเขาคือการครุ่นคิดแนวคิดทางปรัชญา ครั้งที่เขามีอายุ ๔๒ เขาได้บันทึกเอาไว้ว่า ข้าพเจ้านั้นมีโชคที่ได้เป็นคู่รักของอภิปรัชญา แต่ผู้เป็นที่รักของข้าพเจ้าได้แสดงความรู้สึกสนองตอบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น^{๖๒} คานท์ก็เป็นเหมือนนักปรัชญาคนอื่นๆ ที่ใช้เวลาไปกับการพยายามทำความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับความเป็นจริง ซึ่งนั่นคือสารัตถะ (Essence) ของอภิปรัชญา และคานท์ก็เป็นหนึ่งในนักอภิปรัชญาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดที่เคยมีชีวิตอยู่^{๖๓}

ความหนักแน่นของความรู้สึกอาจจำเป็นในการให้ความสมเหตุสมผลในการรับรองความรักสำหรับบางคน แต่อีกหลายๆ คนการยืนยันเพียงแค่ความปรารถนานั้นไม่เพียงพอ ซึ่งจะต้องมีอะไรมากกว่านั้น ข้อโต้แย้งนี้นำไปสู่การพินิจถึงคุณภาพของความรักในลักษณะของ “ความจริง” หรือ

^{๖๐} Nigel Warburton, *A Little History of Philosophy: ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด*, หน้า ๑๑๑.

^{๖๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๙.

^{๖๒} Will Durant, *The Story of Philosophy: The Live and Opinion of The Greater Philosophers*, (New York: Time Incorporated Press, 1962), p. 246.

^{๖๓} Nigel Warburton, *A Little History of Philosophy: ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด*, หน้า ๑๔๐.

“ความถูกต้อง” เป็นไปได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับความหลงใหลหรือราคะ^{๖๔} คานท์เห็นว่าศีลธรรมไม่ควรเกี่ยวข้องกับอารมณ์ และเชื่อว่าสิ่งที่ทำให้เราเป็นมนุษย์ซึ่งแตกต่างไปจากสัตว์อื่น คือการที่มนุษย์สามารถคิดใคร่ครวญทางเลือกของเราได้ มนุษย์ปฏิบัติตนด้วยรากฐานของเหตุผล คานท์เรียกสิ่งนี้ว่า Maxims หรือ คติบท^{๖๕} กล่าวคือ การที่มนุษย์จะปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกันนั้น ต้องเป็นจุดหมายในตัวเอง ไม่ใช่เป็นจุดหมายเพื่อสิ่งอื่นๆ นอกตัวมันเอง ความรักของมนุษย์ที่มีให้แก่กันละกันก็เช่นกัน ควรจะเป็นความรักในเชิงศีลธรรมที่เป็นหลักสากล หรือเป็นความรักในตัวเอง ไม่ใช่เพื่อสิ่งอื่นทำให้เกิดความรักและความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

สำหรับคานท์ความสัมพันธ์แบบความรักถูกทำให้มีศีลธรรม โดยผู้ที่มีรัก (Lover) ซึ่งเกิดจากเสรีภาพและความต้องการที่จะทำให้เป็นหลักสากล (Universal Principle) มันเป็นหลักเหตุผลที่ถูกวางไว้อย่างตายตัว อยู่เหนือความไม่แน่นอนทั้งหลาย ทั้งช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปและอารมณ์ที่ขึ้นๆ ลงๆ^{๖๖} ไม่ว่าจะเป็ความรักในมนุษยชาติหรือความรักในเชิงปัจเจกบุคคล ตามทัศนะของคานท์แล้วก็ล้วนตั้งอยู่บนหลักศีลธรรมสากลด้วยกันทั้งนั้น เพราะตรรกะแห่งความรักเชิงศีลธรรมถูกทำให้ชัดเจนว่า ผู้รัก (Lover) ไม่ได้มีเงื่อนไขอะไรที่มากกว่าข้อตกลงที่จะถูกรัก (Beloved) ราวกับว่านั่นคือเงื่อนไขความสัมพันธ์และเขาก็มุ่งมั่นที่จะไปถึงความสัมพันธ์ที่มีค่านั้น เพราะว่ามันคือสิ่งที่เขาเป็น เขาไม่สามารถยกเลิกความสัมพันธ์นี้ได้ เพราะไม่เช่นนั้นเท่ากับว่าเขายอมจำนนต่อตัวตนของเขาเอง^{๖๗} หรือกล่าวอีกนัยที่เป็นความชัดเจนในลักษณะของความรักโรแมนติกก็คือ ในการหามิติทางศีลธรรมแห่งรักผ่านความเข้าใจธรรมชาติภายในของมัน เช่นเดียวกับกับคานท์ มันปรากฏให้เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญคือเงื่อนไขที่ผู้มีความรักสร้างขึ้น ซึ่งนิยามความรักในฐานะศีลธรรม ว่าเป็นธรรมชาติของความสัมพันธ์ในตัวเอง คุณลักษณะของการถูกรักมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีนัยสำคัญรองลงไป ความหมายของหน้าที่หรือศีลธรรม ถูกบังคับให้เกิดขึ้นเพราะว่าผู้ที่มีความรักได้ระบุตัวตนของเขากับหลักการสากลของคานท์^{๖๘}

ดังจะสรุปได้ว่าสำหรับคานท์แล้วนั้น เขาได้วางจริยธรรมใหม่ให้กับมนุษย์ คือการประกาศหลักจริยธรรมสากล (Universal Ethic) ที่เป็นไปเพื่อ “ความจริง” หรือ “ความถูกต้อง” สำหรับความรักหรือศีลธรรม ในทัศนะของคานท์แล้ว เขาให้ความเห็นว่าไม่ควรเกี่ยวข้องกับอารมณ์ กล่าวคือมนุษย์สามารถคิดใคร่ครวญทางเลือกของตนได้ด้วยหลักแห่งเหตุผล มนุษย์ปฏิบัติตนด้วยรากฐานของเหตุผลสิ่งนี้คานท์เรียกว่า คติบท การที่มนุษย์จะปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกัน หรือรักในเพื่อนมนุษย์นั้น ต้องเป็นความรักในจุดหมายของตัวเอง ไม่ใช่เป็นความรักเพื่อจุดหมายอื่นๆ นอกตัวมันเอง ความรักของมนุษย์ที่มีให้แก่กันละกัน ควรจะเป็นความรักในเชิงศีลธรรมที่เป็นหลักสากล หรือเป็นความรัก

^{๖๔} Robert E. Wagoner, *The Meanings of Love: An Introduction to Philosophy of Love*, (London: Westport Press, 1997), p. 69.

^{๖๕} Nigel Warburton, *A Little History of Philosophy: ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด*, หน้า ๑๕๕ – ๑๕๘.

^{๖๖} Robert E. Wagoner, *The Meanings of Love: An Introduction to Philosophy of Love*, p. 73.

^{๖๗} Ibid., p. 75.

^{๖๘} Ibid., Op. cit.

ในตัวมันเอง ที่ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใดมนุษย์สามารถปฏิบัติได้ ไม่ใช่เพื่อสิ่งอื่นทำให้เกิดความรักและความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน

ความรักไม่ได้เป็นเพียงการยืนยันถึงความมีอยู่ของพระผู้เป็นเจ้า ผ่านความรักของมวลมนุษย์ที่มีต่อตนเองและโลก หรือในฐานะที่เป็นศีลธรรมเท่านั้น เพราะความรักในการดำรงอยู่ของมนุษย์ หรือ เจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ (Will to Live) ในการยืนหยัดที่จะดำรงอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์ยากและไร้ความหมาย ชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์นานาประการ กล่าวคือการมองโลกในทัศนะที่ทัศนนิยม (Pessimism) นักปรัชญาที่มีความคิดทางปรัชญาเช่นนี้คือ อาร์เทอร์ โชเพนฮาว์เออร์ (Arthur Schopenhauer: ค.ศ. ๑๗๘๘ – ค.ศ. ๑๘๖๐) นักปรัชญาชาวเยอรมันผู้มีทัศนะว่า มนุษย์ติดอยู่ในวัฏจักรอันสิ้นหวังของความต้องการสิ่งต่างๆ เมื่อได้ครอบครองสิ่งเหล่านั้นความอยากก็มากขึ้นไปอีก ซึ่งไม่มีวันจบสิ้นจนกว่ามนุษย์จะเข้าสู่ความตาย มนุษย์ไม่รู้จักพอไม่เคยหยุดปรารถนาที่จะได้มากไปกว่าสิ่งที่ตนมี^{๖๙} โชเพนฮาว์เออร์ยืนยันว่า การดำรงอยู่ของมนุษย์จะต้องเป็นความผิดพลาดอย่างหนึ่ง และทั้งหมดนี้เป็นทัศนะของเขา^{๗๐}

กระนั้นก็ตาม มนุษย์ไม่จำเป็นต้องสิ้นหวังหรือไม่กระตือรือร้นในการทำความเข้าใจโลกและชีวิตของตน เพื่อให้เข้าถึงธรรมชาติที่แท้จริงของชีวิต การเข้าใจความเป็นจริงด้วยการยอมรับธรรมชาติของความจริงนี้ได้ มนุษย์ก็จะมีพฤติกรรมที่แตกต่างออกไป และอาจหลีกเลี่ยงบางส่วนที่ดูสิ้นหวังในสภาวะของความเป็นมนุษย์ แนวคิดที่สำคัญของโชเพนฮาว์เออร์ที่ปรากฏในงานเขียนชื่อว่า The World as Will and Representation ว่าด้วยความจริงมีอยู่สองแง่มุม ประการแรกคือดำรงอยู่ในฐานะของเจตจำนง (Will) หมายถึงแรงขับเคลื่อนที่ทำให้พืชและสัตว์เติบโต เจตจำนงนี้ปรากฏอยู่ทุกหนแห่งในธรรมชาติ ประการที่สองคือภาพตัวแทน (Representation) หมายถึงความจริงที่มนุษย์สร้างขึ้นในจิตของตน คานท์เรียกว่า โลกแห่งปรากฏการณ์ (The Sensible World) ทุกสิ่งที่มนุษย์กำลังมีประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัส สิ่งนั้นคือโลกของภาพตัวแทน จิตของมนุษย์จัดระเบียบประสบการณ์ของตน เพื่อทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ โลกแห่งภาพตัวแทนคือโลกที่มนุษย์อาศัยอยู่ โชเพนฮาว์เออร์เชื่อว่ายังมีความจริงในระดับที่สูงขึ้นไป ซึ่งดำรงอยู่เหนือประสบการณ์ของมนุษย์ เหนือโลกแห่งสภาพปรากฏ (Appearance) คานท์เรียกสิ่งนั้นว่าโลกเหนือปรากฏการณ์ (Noumenal World) สำหรับคานท์แล้วมนุษย์ไม่มีทางเข้าถึงสิ่งนี้ได้โดยตรง ทว่าโลกแห่งเจตจำนงมีความคล้ายคลึงกับโลกเหนือปรากฏการณ์ของคานท์บางส่วน^{๗๑}

แม้โชเพนฮาว์เออร์จะมองโลกในแง่ที่เลวร้ายจนเกินไป ทว่าเขาก็ย้ำให้มนุษย์ตระหนักถึงความจำเป็นธรรมชาติอันได้แก่ความทุกข์ทั้งปวง ด้วยการเรียนรู้และยอมรับอย่างกล้าหาญ ซึ่งสำหรับโชเพนฮาว์เออร์แล้วเขารู้สึกว่าอยู่เหนือเหตุผลอย่างถาวร เป็นพลังที่มีอำนาจเพียงพอที่จะบิดเบือนการตัดสินใจและแผนการทั้งหมดของเหตุผลได้ เขาเรียกสิ่งนี้ว่าเจตจำนงที่จะมีชีวิต (Wille Zum

^{๖๙} Nigel Warburton, A Little History of Philosophy: ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด, หน้า ๑๗๗.

^{๗๐} Alain de Botton, The Consolations of Philosophy: ปรัชญาประโลมใจ, แปลโดย พจมาน บุญไกรศรี, (กรุงเทพมหานคร: เอนไลต์เทน พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๖), หน้า ๒๒๓.

^{๗๑} Nigel Warburton, A Little History of Philosophy: ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด, หน้า ๑๗๘ – ๑๗๙.

Leben หรือ Will to Live) อันหมายถึงแรงผลักดันตามธรรมชาติในตัวมนุษย์ ที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่และสืบพันธุ์ เจตจำนงที่จะมีชีวิตทำให้แม้แต่ผู้ที่มีจิตใจหดหู่ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อจะมีชีวิต^{๗๒} เจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ และเป็นเจตจำนงที่จะมีชีวิตให้ยืนยาวนานที่สุด ด้วยว่าชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับชีวิตทั้งหลาย และศัตรูชั่วร้ายที่สุดของเจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ก็คือ ความตาย^{๗๓}

กระนั้นสิ่งที่จะเอาชนะความตายได้ คือกลวิธีที่พึงจะมีขึ้น ในกรอบความคิดของคริสตศาสนาสิ่งที่จะเอาชนะความตายและประกาศถึงภาวะแห่งความเป็นอมตะได้ คือการให้กำเนิดลูก สำหรับโซเปนฮาร์เออร์ ทศนะของเขามีความคล้ายคลึงกับกรอบความคิดของคริสตศาสนาอันนี้ ทว่าเขาเน้นไปที่เจตจำนงที่จะสืบเผ่าพันธุ์ และสิ่งนี้ความรักจะเป็นตัวนำทางมนุษย์ไปสู่คำสั่งที่สองของสองคำที่ยิ่งใหญ่ของเจตจำนงที่จะมีชีวิต เขากล่าวว่าสิ่งที่ตัดสินเรื่องนี้คือองค์ประกอบของมนุษย์ยุคต่อไป การดำรงอยู่และการประกอบกันขึ้นแบบพิเศษของเผ่าพันธุ์มนุษย์ในอนาคตที่จะเกิดขึ้น^{๗๔} กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ อภิปรัชญาของความรัก (Metaphysics of Love) จะหมุนเวียนอยู่กับการที่บิดาเป็นรองจากมารดา การที่บิดามารดาเป็นรองบุตร การที่ปัจเจกบุคคลเป็นรองเผ่าพันธุ์ และกฎของความดีดูตทางเพศ ประการแรกนั้นก็คือการเลือกคู่ ไม่มีการสมรสใดที่ปราศจากความสุขเท่ากับการสมรสแบบนี้ และด้วยเหตุนี้เองเป้าหมายของเขาคือการสร้างเผ่าพันธุ์ให้มิอยู่ต่อไป และการสมรสที่เกิดจากรักนั้นสมควรแก่การยกย่อง เพราะมนุษย์ได้เลือกสิ่งสำคัญที่สุดและได้กระทำตามความรู้สึตามธรรมชาติ ฉะนั้นความรักจึงเป็นการบำรุงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์เอาไว้^{๗๕}

ในชีวิตของโซเปนฮาร์เออร์ ความรักเกิดขึ้นอยู่รอบกายไม่ว่าจะเป็นความรักโรแมนติกหรืออื่นๆ เช่น ในปี ค.ศ. ๑๘๒๑ โซเปนฮาร์เออร์ตกหลุมรักนักร้องสาวสวยอย่าง แคโรลีน มีดอน (Caroline Medon: ค.ศ. ๑๘๐๒ – ค.ศ. ๑๘๘๒) ความสัมพันธ์ของทั้งสองเป็นไปด้วยความไม่ต่อเนื่องเป็นเวลาสิบปี^{๗๖} เพราะโซเปนฮาร์เออร์เองไม่ต้องการให้ความรักของเขานั้นถูกเปิดเผย ความรักเขากับมีดอนจึงสิ้นสุดลง ครั้นเมื่อเขาอายุย่าง ๔๓ ปี ในหัวใจของเขาได้เกิดความรักขึ้นและคิดจะแต่งงานอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งตอนนั้นเขาสนใจหญิงสาวอายุ ๑๗ ปี อย่าง ฟลอรา วิสส์ (Flora Weiss) ในงานเลี้ยงโซเปนฮาร์เออร์ได้ยื่นอุ้งมือให้เธอ และเธอได้เขียนถึงเขาในบันทึกประจำวันของเธอต่อมาว่า ฉันไม่ต้องการมัน ฉันรู้สึกขยะแขยง เพราะตาแก่โซเปนฮาร์เออร์สัมผัสมัน ฉันก็เลยค่อยๆ หย่อนมันลงไปใต้น้ำด้านหลังอย่างค่อนข้างสุภาพ หลังจากเขาผิดหวังจากรักครั้งนั้นเขาได้เขียนเอาไว้ว่า ชีวิตไม่มีคุณค่าในตัวเองอย่างแท้จริง แต่ชีวิตดำเนินไปโดยความต้องการและภาพลวงตาเท่านั้น

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าโซเปนฮาร์เออร์เป็นผู้ที่มีความนิยมในผู้หญิงที่มีอายุอ่อนเยาว์กว่า แม้ว่าเขาจะผิดหวังเรื่องความรักครั้งแล้วครั้งเล่า ในใจของเขากลับมีปฏิสัมพันธ์และมีความรักต่อสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข อันเป็นสิ่งมีชีวิตที่อยู่รอบกายเขาโดยตลอด ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดที่สุดของเขา

^{๗๒} Alain de Botton, *The Consolations of Philosophy: ปรัชญาประโลมใจ*, หน้า ๒๔๒.

^{๗๓} Will Durant, *The Story of Philosophy: The Live and Opinion of The Greater Philosophers*, p. 297.

^{๗๔} Alain de Botton, *The Consolations of Philosophy: ปรัชญาประโลมใจ*, หน้า ๒๔๓.

^{๗๕} Will Durant, *The Story of Philosophy: The Live and Opinion of The Greater Philosophers*, p. 298 .

^{๗๖} Alain de Botton, *The Consolations of Philosophy: ปรัชญาประโลมใจ*, หน้า ๒๓๑.

ตอนนี้คือ ความสัมพันธ์กับสุนัขพันธุ์พุดเดิล (Poodle) ที่เขาได้เลี้ยงไว้หลายตัว เขาคิดว่าสุนัขพันธุ์พุดเดิลมีความอ่อนโยนและความอ่อนน้อมถ่อมตัวในแบบที่มนุษย์ไม่มี และชื่อสุนัขของเขาเองก็มักจะตั้งให้ตรงกับหลักปรัชญาตะวันออกเช่น อาตมัน เป็นต้น^{๗๗}

เมื่อเขาตีพิมพ์หนังสือ *The World as Will and Representation* ขึ้นในปี ค.ศ. ๒๘๔๔ ทำให้โซเพนฮาว์เออร์มีชื่อเสียงขึ้นมาอีกครั้ง ด้วยการที่เขามีชื่อเสียงนั้น เขาจึงได้รับความสนใจจากผู้อ่านมากขึ้น เป็นเหตุให้มุมมองของเขาที่มีต่อผู้อ่านอ่อนโยนมากขึ้น โดยเขามองว่าพวกเขาสามารถเป็นผู้ที่ไม่เห็นแก่ตัวและมองการณ์ไกล ซึ่งหนึ่งในผู้อ่านที่เขาคลุกคลีมากที่สุดคือ เอลิซาเบธ นีย์ (Elizabeth Ney: ค.ศ. ๑๘๓๓ – ค.ศ. ๑๘๐๗) ผู้สืบเชื้อสายมาจากจอมพลของนโปเลียน (Napoleon: ค.ศ. ๑๗๖๙ – ค.ศ. ๑๘๒๑) ซึ่งเป็นนักแกะสลักหญิงที่มีเสน่ห์และชื่นชมปรัชญาของเขา เธออาศัยอยู่ในอพาร์ทเมนต์ของโซเพนฮาว์เออร์เป็นเวลาหนึ่งเดือน พร้อมทั้งได้แกะสลักรูปสลักครึ่งตัวของเขาด้วย โซเพนฮาว์เออร์ได้เขียนถึงเธอไว้ว่า เธอทำงานทั้งวันในอพาร์ทเมนต์ของข้าพเจ้า เมื่อข้าพเจ้ากลับมาจากการกินอาหารกลางวัน เราก็ดื่มกาแฟกัน เรานั่งบนโซฟาด้วยกัน และข้าพเจ้ารู้สึกราวกับว่าข้าพเจ้าแต่งงานแล้ว^{๗๘} ซึ่งทั้งหมดนี้มีหนทางไปสู่เจตจำนงที่จะมีชีวิตของมนุษย์ เพราะความรักจะทำให้เข้าใจชีวิต และตระหนักถึงเจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยข้อจำกัด

ลักษณะของความรักสำหรับโซเพนฮาว์เออร์ ความรักคือการดำรงอยู่ของมนุษย์ หรือเจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ (Will to Live) ในการยืนหยัดที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์ยากและชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์ เจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ของมนุษย์หมายถึงแรงผลักดันตามธรรมชาติในตัวมนุษย์ ที่ทำให้ชีวิตดำรงอยู่และสืบพันธุ์ ทำให้มนุษย์ที่มีจิตใจหดหู่ลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อจะมีชีวิต และเป็นเจตจำนงที่จะมีชีวิตให้ยืนยาวนานที่สุด ด้วยว่าชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับชีวิตทั้งหลาย และศัตรูชั่ววันริบหรี่ของเจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ก็คือ ความตาย สิ่งที่จะเอาชนะความตายสำหรับโซเพนฮาว์เออร์เขาเน้นไปที่เจตจำนงที่จะสืบเผ่าพันธุ์ และสิ่งนี้ความรักจะเป็นตัวนำทางมนุษย์ไปสู่การดำรงอยู่และการประกอบกันขึ้นแบบพิเศษของเผ่าพันธุ์มนุษย์ในอนาคตที่จะเกิดขึ้น หรืออภิปรัชญาของความรัก (Metaphysics of Love)

อย่างไรก็ตามสำหรับเพื่อนร่วมงานของโซเพนฮาว์เออร์ในมหาวิทยาลัยเบอร์ลินอย่าง ยอร์ช วิลเฮล์ม ฟรีดริช เฮเกิล (Georg Wilhelm Friedrich Hegel: ค.ศ. ๑๗๗๐ – ค.ศ. ๑๘๓๑) กลับมีความคิดเห็นต่างออกไป ในปี ค.ศ. ๑๗๙๖ – ๑๘๐๑ เฮเกิลได้รับการช่วยเหลือจากเฮลเดอร์ลิน (Friedrich Hölderlin: ค.ศ. ๑๗๗๐ – ค.ศ. ๑๘๔๓) ให้เป็นติวเตอร์ประจำบ้านของครอบครัวเครซชูล์ ค้าไวน์ในแฟรงเฟิร์ต เมื่อเฮเกิลอยู่ที่นั่นกับเฮลเดอร์ลิน ทำให้เขามีโอกาสแลกเปลี่ยนสนทนาเกี่ยวกับปรัชญา การเมืองและกวีนิพนธ์^{๗๙} ไม่เพียงเท่านั้น เฮเกิลยังพบว่าเฮลเดอร์ลิน กำลังตกหลุมรักกับภรรยา นายธนาคาร และเป็นอีกครั้งที่เฮเกิลได้ค้นพบตนเอง เพื่อจะนำตนเองให้ห่างจากโรคซึมเศร้าที่เขาเป็นอยู่และดูจะเพิ่มมากขึ้น เฮเกิลจึงได้ทุ่มเทให้กับการศึกษาเมื่อมีเวลาว่าง และเขามักจะเขียนบทกวีที่สื่อถึงความทุกข์ระทมในรูปแบบที่ไม่เคร่งครัดโครงสร้างมากนัก ในช่วงเวลาดังกล่าว เฮเกิลได้

^{๗๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๖.

^{๗๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๕ – ๒๓๗.

^{๗๙} สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, *เฮเกิล: ชีวิตประวัติย่อ และเฮเกิลในโลกภาษาอังกฤษ*, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๗), หน้า ๖.

มีประสบการณ์กับทัศนะที่เป็นความล้าลึกภายในบางอย่างเกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้ปรากฏในรูปของภูมิปัญญาอันหยั่งถึงเอกภาพอันศักดิ์สิทธิ์แห่งจักรวาล กล่าวคือ สิ่งย่อยที่จำกัดทั้งหมด ถูกมองว่าเป็นมายา ทุกสิ่งทุกอย่างอิงอาศัยซึ่งกันและกัน และความจริงสูงสุดเป็นองค์รวม อาจเป็นได้ว่าแนวคิดของเฮเกลดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อเขาศึกษางานของสปิโนซาอยู่ในช่วงนั้น^{๘๐}

ช่วงเวลาดังกล่าว เฮเกลได้แสดงทัศนะว่าด้วยความรักในงานของเขาที่ชื่อว่า Fragment on Love หรือ ชิ้นส่วนต้นฉบับงานเขียนว่าด้วยความรัก เขาเขียนขึ้นในปี ค.ศ. ๑๗๙๗ – ค.ศ. ๑๗๙๘ เพื่อสนับสนุนข้อเสนอของเขาว่า ในความรักนั้น ขั้วตรงข้าม (Opposites) ระหว่าง อัตตา (Self) หรือองค์ประธาน (Subject) กับ ผู้อื่น (Other) หรือ สิ่ง (Object) ได้รวมเป็นเอกภาพ (Identity/Unity) โดยที่การรวมเป็นเอกภาพหรืออันหนึ่งอันเดี่ยวนั้น เป็นการรวมที่รักษาความแตกต่าง (Unity-in-difference) และโดยผ่านความแตกต่าง กล่าวคือในความรัก แต่ละคนจะสูญเสียความเป็นตัวเองให้กับคนที่ตนรัก คือการสละการยึดตัวเองในฐานะปัจเจก (as an individual) และพร้อมทั้งความเป็นปัจเจกของตน เมื่อนั้นแต่ละคนก็จะค้นพบตัวเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งใหม่ ที่มากกว่าตัวเอง (as part of a wider whole) ฉะนั้นในความรักจึงมีทั้งช่วงของการสละตัวเอง (self-surrender) และช่วงของการค้นพบตัวเอง (self-discovery) กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความรักเป็นการสละความเป็นตัวเองของมนุษย์ให้กับคนอื่นหรือคนที่ตนรัก และภายใต้การเสียสละนั้น เป็นการค้นพบความเป็นตัวเองในตัวผู้อื่น หรือในตัวผู้ที่ตนเองรัก ฉะนั้นแต่ละคนได้ทำให้ตัวตนภายนอกในตนเอง กลายเป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกในผู้อื่น หรือ เปลี่ยนภายในเป็นภายนอก (Externalization) และในขณะเดียวกันก็ทำให้สิ่งที่อยู่ภายนอกของตนกลายเป็นส่วนหนึ่งของตัวตนภายในของตนเอง หรือที่เรียกว่า เปลี่ยนภายนอกเป็นภายใน (Internalization) ดังนั้นความรักจึงเป็นเอกภาพระหว่างตัวตน (self) และผู้อื่น (the other) ระหว่าง องค์ประธาน (subject) กับ สิ่ง (object) ทว่าในขณะเดียวกันในเอกภาพนี้ก็มีความแตกต่างอยู่ด้วย เพราะคนรักมีความแตกต่างจากตน เป็นอีกคนหนึ่งที่ไม่ใช่ตัวเอง ความรักจึงเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อแต่ละคนยอมรับว่าอีกคนหนึ่งมีฐานะที่เป็นอิสระและเท่าเทียมกับตน ดังนั้นจึงมีทั้งด้านที่ไม่เป็นเอกภาพ ที่เป็นอิสระต่อกันอยู่ด้วย เพราะฉะนั้นความรักจึงเป็นเอกภาพของทั้งหมดที่เป็นเอกภาพและความไม่เป็นเอกภาพ (identity of identity and non-identity) นั้นเอง^{๘๑}

ความรักสำหรับเฮเกลคือ ความรักเป็นการสละความเป็นตัวเองของมนุษย์ให้กับคนอื่นหรือคนที่ตนรัก และภายใต้การเสียสละนั้น เป็นการค้นพบความเป็นตัวเองในตัวผู้อื่น หรือในตัวผู้ที่ตนเองรัก ในความเป็นตัวของตัวเองนั้น จะมีความเท่าเทียม อิสระ เป็นพื้นฐาน และความรักจะเกิดขึ้นหรือเป็นไปได้ก็ต่อเมื่อแต่ละคนยอมรับว่าอีกคนหนึ่งมีฐานะที่เป็นอิสระและเท่าเทียมกับตน เพราะฉะนั้นความรักจึงเป็นเอกภาพของทั้งหมดที่เป็นเอกภาพและความไม่เป็นเอกภาพ (identity of identity and non-identity)

^{๘๐} Paul Strathern, *Hegel in 90 minutes*. (Chicago: Lvan R. Dee, Inc., 1997), pp. 20 – 21.

^{๘๑} สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, *Hegel on Love: ในความรัก ฉันค้นพบตัวตนของฉัน ในตัวตนของเธอ, เธอค้นพบตัวตนของเธอ ในตัวตนของฉัน*, (ออนไลน์), แหล่งที่มา: <http://somsakjeam.blogspot.com/2010/01/hegel-on-love.html> (๑๔ มิถุนายน ๒๕๖๐).

แนวคิดเรื่องเจตจำนงของโซเปนฮาว์เออร์ถูกพัฒนาโดย ฟรีดริช นิทเซ (Friedrich Nietzsche : ค.ศ. ๑๘๔๔ – ค.ศ. ๑๙๐๐) นักปรัชญาชาวเยอรมันผู้สร้างความสั่นสะเทือนให้แก่ คริสตศาสนา แม้นิทเซจะได้รับอิทธิพลความคิดทางปรัชญาของโซเปนฮาว์เออร์มา เขาก็ไม่ได้เห็นด้วยกับแนวคิดเจตจำนงของโซเปนฮาว์เออร์ทั้งหมด นิทเซกลับเห็นว่าแทนที่มนุษย์จะปฏิเสธเจตจำนงของการมีชีวิตแบบโซเปนฮาว์เออร์เสนอ เราควรรยอมรับเจตจำนงดังกล่าว เพราะมนุษย์ยังจำเป็นต้องใช้เจตจำนง ไม่ใช่เพื่อความตาย แต่เพื่อมีชีวิตอยู่บนโลก หากถือเอาความตายเป็นการพ้นทุกข์ สิ่งนี้จะเป็นการขลาดเขลา และอีกประการหนึ่งย่อมเป็นการมีเกียรติที่จะมีเจตจำนงที่จะมีชีวิตแม้จะเป็นความทุกข์ก็ตาม การยืนยันอำนาจของเจตจำนงในเชิงรับจะยกมนุษย์ให้อยู่เหนือตัวเอง ซึ่งเขาเชื่อว่าหากทำได้สิ่งนี้จะทำให้มนุษย์เป็นพระเจ้าและจะทำให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีชัยชนะ^{๘๒}

การประกาศวลีสั่นสะเทือนของตัวละครในหนังสือ The Gay Science ว่า “พระเจ้าตายแล้ว” นับเป็นการสั่นคลอนและโค่นล้มรากฐานของระบบศีลธรรมแบบคริสเตียนลง เมื่อนิทเซประกาศถึงความตายของพระเจ้า เปรียบเสมือนการหายไปของรากฐานศีลธรรมแบบคริสเตียนที่อิงอยู่บนแนวคิดเรื่องความถูกต้องและความดีชั่ว เขาเรียกตนเองว่า ผู้ไม่เชื่อในระบบศีลธรรม (Immoralist) ไม่ใช่เป็นการจะดำรงชีวิตด้วยการจงใจกระทำ ความชั่ว ทว่าเป็นการเชื่อว่ามนุษย์จำเป็นต้องก้าวข้ามระบบศีลธรรมทั้งหมด หรืออาจกล่าวตามชื่อหนังสือของเขาว่า เหนือจากความดีและความชั่ว (Beyond Good and Evil) ซึ่งสำหรับนิทเซความตายของพระเจ้าเป็นการเปิดโอกาสให้กับความเป็นไปได้ใหม่ๆ ของมนุษยชาติ การที่มนุษย์แต่ละคนสามารถสร้างคุณค่าสำหรับชีวิตของตนเองได้ หรือเป็นการพัฒนาแนวทางให้กับชีวิตของตนเองด้วยตนเองด้วย วิถีแห่งการเลือกของตนเอง สิ่งนี้หากพัฒนาไปถึงขั้นสูงสุดจะตรงกับ Übermensch หรือ Super-Man เขาเสนอทัศนะดังกล่าวไว้ในงานเขียนชื่อว่า Thus Spoke Zarathustra^{๘๓} ฉะนั้นในข้อจำกัดของมนุษย์ประการหนึ่งคือระบบศีลธรรมแบบคริสตศาสนา เมื่อระบบศีลธรรมดังกล่าวได้ทะลายลงไป ทำให้มนุษย์สามารถรังสรรค์สิ่งต่างๆ ด้วยเจตจำนงของตนเอง และสร้างความหมายของตนเองขึ้นบนวิถีชีวิตของตนเอง ภายใต้ศักยภาพและพลังอันไร้ข้อจำกัดนี้

ในส่วนของการรักแบบอื่น หรือความรักความผูกพันที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง สำหรับนิทเซ นอกจากการมีปฏิสัมพันธ์กับน้องสาวของเขา เอลิซาเบธ ฟอสเตอร์-นิทเซ (Elisabeth Förster-Nietzsche: ค.ศ. ๑๘๔๖ – ค.ศ. ๑๙๓๕)^{๘๔} หรือเพื่อนที่เขารักและเทิดทูนที่สุดผู้เป็นยักษ์ใหญ่แห่งวงการดนตรีอย่าง ริชาร์ด วากเนอร์ (Richard Wagner: ค.ศ. ๑๘๑๓ – ค.ศ. ๑๘๘๓) ซึ่ง วากเนอร์ได้ยกย่องนิทเซว่า นิทเซเป็นคนที่รักความสุขละเอียดอ่อนและความประณีต

^{๘๒} Henry Thomas & Dana Lee Thomas, *Living Biographies of Great Philosophers: ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี*, หน้า ๓๒๐ – ๓๒๑.

^{๘๓} Nigel Warburton, *A Little History of Philosophy: ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด*, หน้า ๒๒๕ – ๒๒๘.

^{๘๔} ดูรายละเอียดใน Carol Diethe, *Nietzsche's Sister and the Will to Power: A Biography of Elisabeth Förster-Nietzsche*, (United States of America: University of Illinois Press, 2003), pp. 54 – 80.

มิใช่ความรุนแรงปาเถื่อนอย่างไดโอนีซุสหรือความอ่อนละมุนของเหล่า ดนตรี และความรัก^{๘๕} ดังจะเห็นว่าความรักที่เขาสื่อผ่านบุคคลรอบข้าง ที่ไม่ได้เป็นไปในรูปแบบของความรักเชิงโรแมนติกนั้น คุณจะเห็นว่าเป็นความรักที่มีความลุ่มลึกเทียบเคียงได้กับงานเขียนทางปรัชญาของเขา เพราะสำหรับนิทเซ่ ผู้หญิงหรือเพศตรงกันข้าม เป็นหนึ่งในการคุกคามต่างๆ ซึ่งมีอันตรายมากที่สุดต่อการพัฒนาเกี่ยวกับอัจฉริยภาพทางด้านศิลปะของผู้ชาย^{๘๖} ด้วยเหตุนี้ความรักในทัศนะของนิทเซ่ จึงเป็นความรักที่แสดงออกมาผ่านการแสวงหาความจริง ความหมายของชีวิต มิตรภาพ และครอบครัวมากกว่า

ซึ่งนิทเซ่เห็นว่าแทนที่จะปฏิเสธเจตจำนงของการมีชีวิตตามที่โซเปนฮาร์วอร์เออร์เสนอ เราควรยอมรับเจตจำนงดังกล่าว เนื่องจากมนุษย์ยังจำเป็นจะต้องใช้เจตจำนง ไม่ใช่เพื่อความตาย แต่เพื่อมีชีวิตอยู่บนโลกนี้ นั่นก็คือความรักในตัวของมนุษย์เอง และความรักเช่นนี้ก็คือการดำรงอยู่ของตนพัฒนาตนเองให้ก้าวพ้นสิ่งต่างๆ ที่เหนี่ยวรั้งเอาไว้ สำหรับนิทเซ่ความรักคือการรักตนเองของมนุษย์ทุกคน เขาเน้นความรักแบบนี้เป็นหลัก เพราะมนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่บนโลกเท่าเทียมกัน ในส่วนความรักอื่นๆ เช่น ความรักในครอบครัวและมิตรภาพเป็นสิ่งที่ตามมาทีหลัง

อย่างไรก็ตามนักปรัชญาอย่างนิทเซ่ผู้ไม่สมหวังในความรัก กลับมีอิทธิพลทางความคิดมากมาย และแม้ว่าหลักจริยศาสตร์ของเขาจะไปไกลเกินกว่าจะมีมนุษย์เข้าถึงและเป็นไปได้ก็ตาม คำถามหนึ่งที่กักก้องอยู่ในหลักจริยศาสตร์ของเขา คือ มนุษย์ผู้อยู่เพียงลำพัง จะใช้ชีวิตอย่างไรให้มีความหมายในโลกที่ปราศจากพระเจ้าเป็นเจ้านี่ สำหรับโซเรน เคียร์เคเกอร์ด (Søren Kierkegaard: ค.ศ. ๑๘๑๓ – ค.ศ. ๑๘๕๕) นักปรัชญาและนักเทววิทยาชาวเดนมาร์ก กลับสร้างผลงานทางปรัชญาของตนขึ้นจากความไม่สมหวังในความรักเชิงปัจเจกของตน เคียร์เคเกอร์ดตกหลุมรัก เรจิน โอลเซน (Regine Olsen: ค.ศ. ๑๘๒๒ – ค.ศ. ๑๘๐๔) เขาขอให้เธอแต่งงานกับเขา เมื่อฝ่ายหญิงสาวตอบตกลง ด้วยความที่เขากังวลว่าตนเองเป็นผู้ที่เคร่งศาสนาและหมั่นหมองเกินกว่าจะแต่งงานกับใครได้ จึงเขียนจดหมายถึงเรจินภายหลังว่า เขาไม่อาจแต่งงานกับเธอได้และให้มอบแหวนหมั้นของเขาคืน เคียร์เคเกอร์ดรู้สึกแสบกับสิ่งที่เขาได้ตัดสินใจลงไปนี้ ซึ่งผลดังกล่าวในภายหลัง งานเขียนของเขาส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการเลือกหนทางในการดำรงชีวิต และความยากลำบากในการจะรู้ว่าสิ่งที่ได้ตัดสินใจลงไปนั้นถูกต้องหรือไม่ การตัดสินใจดังกล่าวได้กลายมาเป็นชื่องานเขียนอันโด่งดังที่สุดของเขาคือ Either/Or กล่าวได้ว่าสำหรับเคียร์เคเกอร์ดแล้ว เรจินคือรักแท้ของเขา และความสัมพันธ์อันล้มเหลวของพวกเขา คือบ่อเกิดแทบจะทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาเขียนขึ้นตลอดชีวิต^{๘๗}

กระนั้นก็ตามแนวคิดทางปรัชญาของเขาได้เป็นต้นกำเนิดความคิดหรือท่าทีแบบอัตถิภาวนิยม (Existentialism) เคียร์เคเกอร์ดได้ทำในสิ่งที่ยิ่งใหญ่สิ่งหนึ่งในประวัติศาสตร์ปรัชญาตะวันตก คือการทำให้อัตวิสัย (Subjectivity) มีพื้นที่ในการพูดถึงความจริง เข้าถึงความจริง กล่าวคือความจริงคืออัตวิสัย เพราะในชนบรอบความคิดทางปรัชญาตะวันตกนับตั้งแต่เพลโตลงมา การ

^{๘๕} Will Durant, *The Story of Philosophy: The Live and Opinion of The Greater Philosophers*, pp. 378–384.

^{๘๖} Peter Goodall, *High Culture, Popular Culture: The Long Debate* – การโต้แย้งเรื่องวัฒนธรรมชั้นสูง วัฒนธรรมป๊อปปูลาร์, แปลโดย สมเกียรติ ตั้งนโม, (เชียงใหม่: คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป.), หน้า ๔๑.

^{๘๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐๒ – ๒๐๕.

แสวงหาความจริงมีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) ซึ่งบทสนทนาในอุดมรัฐ (Republic) ของเพลโต โสเครตีสอธิบายว่า ความจริงนั้นอยู่พ้นไปจากวิสัยพินๆ ของมนุษย์ ฉะนั้นมนุษย์จำต้องออกจากถ้ำเพื่อค้นหาความจริง และความจริงนั้นก็คือมโนคติ (Idea) ในทัศนะของโสเครตีสและแบบ (Form) ในทัศนะของเพลโตนั่นเอง ความจริงดังกล่าวนี้ขึ้นอยู่กับสสาร บริบทสังคมและวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นวัตถุวิสัยและสากลอย่างเด่นชัด ลักษณะเช่นนี้ปรากฏเรื่อยมาในยุคกลางอันได้แก่พระเจ้าเป็นเจ้า หรือสมัยใหม่อันได้แก่วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ซึ่งในสภาพการณ์เช่นนี้เองที่อภิปรัชญาไม่สามารถเป็นพื้นที่ของความจริงได้^{๘๘}

ดังนั้นปัจเจกผู้มีอยู่ (The Existent Individual) ในทัศนะของเคียร์เคอร์คอฟ ประการแรกคือ ปัจเจกอยู่ในความสัมพันธ์อันไม่จำกัดของตนเอง และมีความสนใจไม่จำกัดในตัวเอง และชะตากรรมของตน ประการที่สอง ปัจเจกผู้มีอยู่รู้ตัวตัวเองอยู่เสมอว่าอยู่ในการกลายสภาพ เช่นที่เขาประกาศว่า เขาไม่ใช่คริสเตียน เขากลายเป็นคริสเตียน มันเป็นเรื่องของความพยายามที่ไม่ลดละ ประการที่สาม ปัจเจกผู้มีอยู่เร้าร้อนกับความคิดอันดุดัน เขากดลใจ เขาเป็นผู้จุดไฟแห่งความไม่จำกัดในความจำกัด ความกระหายอันนี้เองที่ทำให้ลมหายใจแก่ผู้มีอยู่ และสิ่งนี้เองที่นำไปสู่ลักษณะประการสุดท้ายคือ สิ่งที่เคียร์เคอร์คอฟเรียกว่า ความกระหายในเสรีภาพ^{๘๙} กล่าวอีกประการหนึ่งก็คือ ปรัชญาของเคียร์เคอร์คอฟคือลักษณะปรัชญาที่เน้นท่าทีภายใน (Inwardness) มากกว่าความเป็นระบบ ทั้งยังทำให้ความจริงไม่ใช่เรื่องของมโนทัศน์ ทว่าเป็นเรื่องที่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ในชีวิตของมนุษย์แต่ละปัจเจก^{๙๐}

สำหรับกรอบความคิดว่าด้วยความรักของเคียร์เคอร์คอฟ พบได้ในงานของเขาชื่อ Works of Love ซึ่งเป็นงานที่เขากล่าวถึงความรักอย่างละเอียดถี่ถ้วนมากที่สุด การอธิบายส่วนใหญ่จะเน้นไปที่ธรรมชาติของความรักสากลตามกรอบความคิดทางคริสตศาสนาหรือที่เรียกว่า อากาเป อย่างไรก็ตาม เคียร์เคอร์คอฟแยกความรักออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ ความรักแบบเลือกที่รักมักที่ชัง ความรักในประเภทนี้สามารถแยกย่อยไปอีกสองแบบคือ ความรักแบบซาบซ่าน และความรักแบบมิตรภาพ ทั้งสองที่กล่าวมาจะนิยามด้วยสิ่งที่เรารัก ประเภทที่ ๒ ได้แก่ความรักแบบคริสตศาสนา เป็นลักษณะของความรักที่มีความเท่าเทียมและปฏิเสธตนเองในฐานะที่ตั้งแห่งความรัก ความรักดังกล่าวอ้างอิงถึงคำกล่าวในคัมภีร์ไบเบิล ภาคพันธสัญญาใหม่ที่ว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง” เรียกความรักนี้อีกอย่างว่า ความรักสากลแบบคริสตศาสนา เคียร์เคอร์คอฟยกย่องความรักประเภทหลังนี้ว่าเป็นความรักที่แท้จริง เป็นสากลของความรัก เป็นความรักที่มั่นคง และเป็นความรักที่เป็นหน้าที่หรือความรักที่เป็นศีลธรรม^{๙๑}

^{๘๘} กิตติพล สรัคคานนท์, บรรณาธิการ, Vice Versa: The Journal of Philosophy and Literature Vol. 1, (กรุงเทพมหานคร: Vice Versa, ๒๕๕๘), หน้า ๔๕ – ๔๖.

^{๘๙} Jean Wahl, A Short History of Existentialism: ประวัติศาสตร์ย่อลัทธิเอกซิสเทนเซียลลิสม์, แปลโดย โกมุที ปวีณา, (กรุงเทพมหานคร: สมิต, ๒๕๓๐), หน้า ๒๑.

^{๙๐} คงกฤษ ไตรยวงศ์ และ ธนภาษ เดชพาวุฒิกุล, บรรณาธิการ, ความหวังกับจินตนาการทางมนุษยศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, ๒๕๕๙), หน้า ๑๒.

^{๙๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕ – ๒๖.

ความรักในฐานะที่เป็นศีลธรรมสำหรับเคียร์เคออร์ต์ คือความรักที่แท้จริง หากจะพูดในแง่ของความสัมพันธ์สิ่งนั้นคือความจงรักภักดีแห่งการสมรส และศีลธรรมที่แท้จริงจำเป็นต้องประสานในฐานะเป็นผลลัพธ์ของตัวเลือกแห่งตัวตน หน้าที่ของความรักเป็นหน้าที่โดยจำเป็นสำหรับการมีตัวตนของมนุษย์ทุกคน ดังนั้นสำหรับความรักในทัศนะของเคียร์เคออร์ต์คือการตัดสินใจของการเลือกอย่างหนึ่ง ที่เป็นตัวเลือกในตัวเอง อันหมายถึงความจงรักภักดีแห่งการสมรสของเขา กล่าวคือสำหรับการตัดสินใจของเคียร์เคออร์ต์ เขานำมันลงมาสู่ตัวเลือกที่พื้นฐานที่สุด คือตัวเลือกของตัวเอง ที่เด็ดขาดสำหรับการเป็นคนๆ หนึ่ง ในตัวเลือกนี้ความเป็นบุคคลจะจุ่มตัวมันเองลงไปในเรื่องที่มันเลือก และเมื่อใดก็ตามที่มันไม่ถูกเลือก มันจะไร้ค่าแก่การหยิบมาใช้อีกต่อไป แล้วอะไรที่ถูกเลือก สิ่งนี้ไม่ได้หมายความว่าถึงอะไรที่นอกเหนือไปจากการรัก ที่เป็นวิถีทางที่แน่นอนแห่งชีวิต – เป็นการแต่งงานกับชีวิต นี่คือวิถีทางที่มนุษย์จะเห็นตัวเอง เช่นเดียวกับมนุษย์ผู้ซึ่งเอาชนะความเปื้อนหายรำคาญของทุกๆ วัน โดยเข้าไปยึดพื้นที่ทั้งหมดด้วยรักแรกของเขา ในฐานะผู้ชนะที่แท้จริง สามัญจะไม่ฆ่าเวลาที่จะรักษาและเก็บมันไว้วันจันทร์ เขาแก้ปัญหาที่ยิ่งใหญ่ด้วยการมีชีวิตวันจันทร์ โดยที่ยังไม่คำนึงถึงหลักปรัชญาอื่นๆ ในเวลาต่อมา^{๙๒}

เคียร์เคออร์ต์ขยายความความรักของความจงรักภักดีแห่งการสมรสต่อไปว่า ความรักแบบสมรสมันตัดสินใจไปในทิศทางที่ว่า มันคือความเชื่อ และความเชื่อคือความอดทน ความจริงใจ เป็นเจตจำนงที่เต็มไปด้วยความสนุกสนาน คุณค่าทั้งหลายเหล่านี้มีหน้าที่สำหรับการอยู่ต่อไปอย่างมีนัยสำคัญของปัจเจกบุคคล ปัจเจกบุคคลไม่สามารถต่อสู้กับศัตรูภายนอก เพราะว่ามันคือตัวตนของมันเองและความรักของมัน ซึ่งมันต่อสู้เพื่อความสอดคล้องในตัวเอง^{๙๓} กล่าวโดยสรุปกรอบความคิดว่าด้วยความรักของเคียร์เคออร์ต์หรือความรักแบบที่เขาเสนอ ไม่ใช่ความรักแบบเลือกที่รักมักที่ชัง อีกทั้งความรักไม่ใช่ความรู้สึกที่เปลี่ยนแปลง ทว่าความรักเป็นหน้าที่ที่มนุษย์พึงกระทำตามพระประสงค์หรือคำสั่งของพระเจ้า และเป็นความรักที่ยิ่งใหญ่กว่าความรักที่มนุษย์มี ความรักแบบนี้ไม่เปลี่ยนแปลง การจะมีความรักเช่นนี้ได้จำเป็นต้องเปลี่ยนศูนย์กลางของความรัก นั่นคือการเอาความรักแบบเลือกที่รักมักที่ชังอันมีการเปลี่ยนแปลงออกไป แล้วนำเอาพระเจ้าไปแทนที่นั่นเอง^{๙๔}

กรอบความคิดว่าด้วยความรักของเคียร์เคออร์ต์ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งอัตถิภาวนิยมคือ ธรรมชาติของความรักสากลตามกรอบความคิดทางคริสตศาสนาหรือที่เรียกว่าอากาเป เคียร์เคออร์ต์แยกความรักออกเป็น ๒ คือ ความรักแบบเลือกที่รักมักที่ชัง สามารถแยกย่อยไปอีกสองแบบคือ ความรักแบบซาบซ่าน และความรักแบบมิตรภาพ ประเภทที่ ๒ ได้แก่ความรักแบบคริสตศาสนา เป็นลักษณะของความรักที่มีความเท่าเทียมและปฏิเสธตนเองในฐานะที่ตั้งแห่งความรัก ความรักดังกล่าวมีรากฐานจากคัมภีร์ไบเบิล ภาคพันธสัญญาใหม่ที่ว่า “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง” เรียกความรักนี้อีกอย่างว่า ความรักสากลแบบคริสตศาสนา เคียร์เคออร์ต์ดยกย่องความรักประเภทหลังนี้ว่าเป็นความรักที่แท้จริง เป็นสากลของความรัก เป็นความรักที่มั่นคง และเป็นความรัก

^{๙๒} Robert E. Wagoner, *The Meanings of Love: An Introduction to Philosophy of Love*, p. 75.

^{๙๓} Loc.cit.

^{๙๔} คงฤช ไตรยวงศ์ และ ธนภาษ เดชพาวุฒิกุล, บรรณาธิการ, *ความหวังกับจินตนาการทางมนุษยศาสตร์*, หน้า ๔๓ – ๔๔.

ที่เป็นหน้าที่หรือความรักที่เป็นศีลธรรม ในส่วนของความรักโรแมนติกเคียร์เคอร์ต์มีความเห็นจากประสบการณ์ว่า คือความรักเพื่อที่จะรัก แม้เขาจะผิดหวังในความรักที่ไม่มั่นคงนี้กับคู่หมั้นของเขาก็ตาม เขากลับเชื่อมั่นในความรักเช่นนี้เสมอ ทว่าความรักที่เปลี่ยนแปลงนี้ ไม่อาจทัดเทียมได้กับความรักของพระเจ้าหรือคริสตศาสนาได้

อย่างไรก็ตามกรอบความคิดดังกล่าวได้ปรากฏขึ้นก่อนหน้าปรัชญาของเคียร์เคอร์ต์ ซึ่งถูกนำเสนอออกมาในงานวรรณกรรมโดย ฟิโอดอร์ ดอสโตเยฟสกี (Fyodor Dostoyevsky: ค.ศ. ๑๘๒๑ – ค.ศ. ๑๘๘๑) นักเขียนชาวรัสเซียที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคนหนึ่ง เขาเสนอความคิดดังกล่าวไว้ในงานเขียนชื่อ Notes From Underground ดอสโตเยฟสกีใช้งานเขียนของเขาเรื่องนี้ต่อต้านนโยบายของเซอร์นีเซียฟสกี (Nikolay Chernyshevsky: ค.ศ. ๑๘๒๘ – ค.ศ. ๑๘๘๙) เรื่อง What is to be done? ที่มีเนื้อหากรอบความคิดที่ศรัทธาในเหตุผล ในความก้าวหน้าและในสังคมอนาคตที่จะดีขึ้นหรือ สังคมแบบยูโทเปีย (Utopian society) และ Notes From Underground ของเขาก็ได้รับความสนใจจากอรรถิภาวนิยม (Existentialism) ทั้งในด้านของการให้ความสำคัญต่อการมองเชิงอัตวิสัยและด้านสาร์ตเถาะในเนื้อหา กล่าวคือ Mikhail Bakhtin ตัวละครเอกของเรื่องจะเสนอแง่มุมเฉพาะจากจุดที่ตัวเองมองโลกและมองตัวเอง ฉะนั้นความจริงจึงไม่ใช่มนุษย์เป็นอย่างไรในสายตาของโลก แต่เป็นภาพของโลกที่ปรากฏอย่างไรต่อสายตาของมนุษย์คนๆ หนึ่ง การจะตัดสินว่าอะไรถูกและผิดเป็นเหตุผลของคนส่วนมาก และเป็นเรื่องนอกเรื่องโดยปริยาย ไม่เพียงเท่านั้นดอสโตเยฟสกีได้กลับความรู้สึกและแรงบันดาลใจจากประสบการณ์ชีวิตที่พบเจอและสื่อออกมาในรูปแบบของนิยายคือความอ้างว้างของตัวเองจากคนรอบข้าง ความวิตกทรมานทรมายในจิตสำนึก ความปวดร้าวทรมานของการดำรงอยู่ และความคลื่นเหียน กับความน่าขันที่หัวเราะไม่ออกของชีวิต^{๕๕} เขามองเห็นชีวิตที่เปี่ยมพร้อมไปด้วยความหมายและคุณค่าในฐานะปัจเจกชน เพื่อยืนหยัดศักดิ์ศรี ความรัก และกระตุ้นให้มนุษย์มีอิสรภาพและลิขิตชะตาของชีวิตตนเองด้วยวิถีแห่งตน ตลอดจนขยายความรักดังกล่าวไปถึงมวลมนุษยชาติ ดังจะพบความคิดทั้งหลายในนวนิยายของเขา เช่น Crime and Punishment หรือ The Brothers Karamazov นวนิยายและเรื่องสั้นอีกจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถลึงไปในงานเขียนของเขาแล้ว ดอสโตเยฟสกีไม่ได้เป็นผู้ที่บุกเบิกแนวคิดแบบอรรถิภาวนิยมเสียทีเดียว ทว่าในฐานะนักประพันธ์คนแรกที่ได้วิเคราะห์ถลึงไปยังจิตใจของมนุษย์ คุณูปการของเขาคือทำให้เราได้ตั้งคำถามอันมากมายเกี่ยวกับมนุษย์ ซึ่งต่อมานักปรัชญาอรรถิภาวนิยมได้ถือเอาเป็นแบบอย่าง ดังที่คำกล่าวของนิทเช่พูดถึงดอสโตเยฟสกีว่า เขาเป็นนักจิตวิทยาเพียงคนเดียว ที่เราได้เรียนรู้อะไรบางสิ่งบางอย่าง^{๕๖} และความสำคัญของดอสโตเยฟสกีอีกประการหนึ่งคือ เขากล้าที่จะปฏิเสธอำนาจของพระเจ้าที่บงการชีวิตของมนุษย์ดังคำของเขา

^{๕๕} Fyodor Dostoyevsky, *Notes From Underground: บันทึกใต้ถุนสังคม*, แปลโดย ศ. ศุภศิลป์, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: วลี, ๒๕๕๔), หน้า ๑๙ – ๒๓.

^{๕๖} Nigel Rodgers and Mel Thompson, *Understand Existentialism*, (London: Teach Yourself, 2010), pp. 22 – 24.

ว่า ถ้าพระเจ้าเป็นเจ้าไม่มีอยู่ ทุกสิ่งก็ทำได้ และชาร์ตรอธิบายว่า สิ่งนี้คือจุดเริ่มต้นของปรัชญาอัตถิภาวนิยม^{๙๗}

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ระเบิดขึ้นในปี ๑๙๓๙ นำภัยพิบัติและโศกนาฏกรรมมาสู่มนุษยชาติ แม้ว่าตัวสงครามเองจะนำความหดหู่น่าสลดใจอันเหี่ยวแห้งทางจิตวิญญาณของมนุษย์ ทว่าก็ยังน้อยกว่าสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์หลังสงคราม ซึ่งมีผลในด้านการทดสอบจิตใจของมนุษย์ในช่วงนี้^{๙๘} ในเหตุการณ์โศกนาฏกรรมของมนุษยชาติครั้งนี้เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงนักคิด นักปรัชญา นักเขียน และกลุ่มปัญญาชนต่างๆ เกิดการรวมตัวกันขึ้นและได้ก่อให้เกิดความรู้สึกที่ต้องการมีส่วนร่วมหรือมนุษยธรรม ที่จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่เพื่อนมนุษย์ นวนิยายฝรั่งเศสที่กำเนิดมาจากแรงกระตุ้นของปณิธานที่เกิดขึ้นระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ได้แก่ นวนิยายเรื่อง Flight to Arras ของ แชนต์กีซูเปรี (Antoine de Saint-Exupéry: ค.ศ. ๑๙๐๐ – ค.ศ. ๑๙๔๔), The Walnut Trees of Altenburg ของมาลโรซ์ (André Malraux: ค.ศ. ๑๙๐๑ – ค.ศ. ๑๙๗๖), The Roads to Freedom ของชาร์ตร และนวนิยายเรื่อง The Plague ของกามุส^{๙๙} และในยุคดังกล่าวปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism) ได้เปิดเผยออกสู่สาธารณชนโดยการประกาศหลักปรัชญาของ ฌอง-ปอล ชาร์ตร (Jean-Paul Sartre: ค.ศ. ๑๙๐๕ – ค.ศ. ๑๙๘๐) ซึ่งก่อนหน้านั้นปรัชญาดังกล่าวมีลักษณะเป็น ขบวนการหนึ่งที่มีความคิดของผู้คนคล้ายๆ กัน แต่ยังไม่มีชื่อเรียกกรอบความคิดทางปรัชญาเป็นที่แน่นอน และไม่มีผู้ใดยอมรับชื่อที่เป็นมาตรฐาน ชาร์ตรเป็นผู้นำเอาชื่อ Existentialism มาใช้เรียกความคิดทางปรัชญาของนักปรัชญากลุ่มดังกล่าว ชาร์ตรตีพิมพ์นวนิยายเรื่องแรกของเขาที่มีชื่อว่า La Nausée หรือ Nausea ในปี ๑๙๓๘^{๑๐๐} เพื่ออธิบายหลักปรัชญาของเขาให้เป็นระบบมากขึ้น และเขียนหนังสือที่สำคัญอันเป็นพื้นฐานและเป็นหลักปรัชญาอัตถิภาวนิยมของเขาก็คือ Being and Nothingness^{๑๐๑} และความคิดทางปรัชญาที่เป็นแกนกลางของเขาคือ เสรีภาพ (Freedom) เป็นสิ่งที่เขาจุดประกายไว้ในปรัชญาของตน ดังคำกล่าวของเขาที่ว่า มนุษย์ถูกสถาปนาให้มีเสรีภาพ^{๑๐๒}

จะเห็นได้ว่าปรัชญาอัตถิภาวนิยมเฟื่องฟูในด้านวรรณกรรม กวี บทละคร ศิลปะ และปรัชญา หากจะสำรวจถึงการเผชิญหน้ากับความรับผิดชอบแห่งเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำได้ด้วยการทำความเข้าใจผ่านนวนิยายหรือบทละครยิ่งกว่าการอ่านหนังสือปรัชญาอย่างจริงจังกล่าวได้ว่าปรัชญาอัตถิภาวนิยมในตอนแรกเกิดขึ้นในลักษณะแบบท่าทีก่อน ในตอนหลังจึงกลายมาเป็นหลักปรัชญาที่นิยมกันอย่างรวดเร็วในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต ไม่ปฏิบัติตามจารีต ไม่มีคุณค่าที่แข็งทื่อตายตัว ปราศจากพระเจ้าเป็นเจ้า และมีเสรีภาพที่สมบูรณ์ที่จะยอมรับความรับผิดชอบที่จะสร้างความหมาย

^{๙๗} Jean-Paul Sartre, *Existentialism and Humanism*, Translated by Carol Macomber, (London: Yale University Press, 2007), pp. 28 – 29.

^{๙๘} Germaine Brée and Margaret Guiton, *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, แปลโดย สดชื่น ชัยประสาธน์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๒๘.

^{๙๙} อ่างแล้ว.

^{๑๐๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕๖.

^{๑๐๑} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), *เปรียบเทียบแนวคิดพุทธศาสนากับชาตรี*, พิมพ์ครั้งที่ ๖ (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๔.

^{๑๐๒} Jean-Paul Sartre, *Existentialism and Humanism*, p. 29.

ของทิศทางและคุณค่าให้กับตัวเอง กล่าวคือความหมายของชีวิต^{๑๐๓} และความยุ่งยากของปรัชญาอัตถิภาวนิยมของชาร์ตร์เท่าที่ปรากฏในงานเขียนของเขานั้น อยู่ที่การตีความถึงธาตุแท้ของมนุษย์ ในฐานะที่เป็นประสบการณ์ภายใน (Inner Experience) มากกว่าที่จะเป็นการตีความในฐานะข้อเท็จจริงที่เป็นภววิสัย (Objective Fact)^{๑๐๔}

ในด้านวรรณกรรมผู้ที่ตระหนักถึงการตั้งคำถามเกี่ยวกับมนุษย์ได้อย่างลุ่มลึก ภายใต้สถานะของมนุษย์ที่อ้างว่างแปลกแยกตัวเองจากคนรอบข้าง ความวิตกกังวลทรมานในจิตสำนึก ความปวดร้าวทรมานของการดำรงอยู่ และความคลื่นเหียน กับความน่าขนที่หัวเราะไม่ออกของชีวิต ซึ่งต่อมานักปรัชญาอัตถิภาวนิยมได้ถือเอาเป็นแบบอย่าง และนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ผู้นั้นคือดอสโตเยฟสกี ไม่เพียงแต่นวนิยายของดอสโตเยฟสกีจะเป็นต้นแบบปรัชญาอัตถิภาวนิยมเท่านั้น ในจารีตปรัชญาอัตถิภาวนิยมที่นำเสนอผ่านรูปแบบของ นวนิยาย บทละคร เรื่องสั้น และความเรียงทางปรัชญานั้น งานเขียนของอัลแบร์ต กามูส์ ถือได้ว่าเป็นหมุดหมายสำคัญที่จะละลายไปไม่ได้ ในการศึกษากรอบความคิดทางปรัชญาอัตถิภาวนิยม แม้เขาจะปฏิเสธว่าตนเองไม่ได้เป็นนักอัตถิภาวนิยมก็ตาม^{๑๐๕} ทว่ากรอบความคิดของเขา ที่สื่อผ่านงานเขียนนั้น กลับเป็นแรงผลักดันให้มนุษย์ตระหนักถึงความมีอยู่และความหมายของตนเองในโลกในทุกยุคสมัยเสมอๆ

---

^{๑๐๓} Nigel Rodgers and Mel Thompson, *Understand Existentialism*, p. XII.

^{๑๐๔} Germaine Brée and Margaret Guiton, *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, หน้า ๒๕๗.

^{๑๐๕} ดูรายละเอียดใน Greg Stone, “Why Camus Was Not An Existentialist”, *Philosophy Now: a magazine of ideas*, Issue 115: August/September 2016, (Online), Available: https://philosophy.now.org/issues/115/Why_Camus_Was_Not_An_Existentialist (16 August 2017).

บทที่ ๓

ประวัติ แนวคิด และผลงานของ อัลแบร์ต กามูส์

๓.๑ ประวัติของ อัลแบร์ต กามูส์

อัลแบร์ต กามูส์ (Albert Camus) เกิดเมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ปี ค.ศ. ๑๙๑๓ ผลงานในบั้นปลายของกามูส์ที่เขียนไม่จบ เช่น *The First Man* หรือ *มนุษย์คนแรก* ได้บรรยายเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของเขาที่เกิดและเติบโตในถิ่นคนจนที่แอลจีเรีย (Algeria) และครูผู้ทำให้เขาได้รับการศึกษาหรือเข้าโรงเรียนในชั้นปฐม จนถึงทำให้เขาเข้าสู่มหาวิทยาลัย ตลอดจนเป็นผู้แนะนำให้รู้จักหนังสือมากมาย กามูส์ได้บรรยายว่าเขาอาศัยอยู่กับพี่ชาย พ่อ ลุงที่ชื่อว่า Étienne ภายในบ้านที่ถูกจัดการโดยผู้หญิงอย่างคุณยายจอมเผด็จการของกามูส์ ผู้ซึ่งตั้งกฎของการพักอาศัย และแม่ของเขาที่เป็นคนอ่อนหวานอ่อนน้อม เธอไม่รู้หนังสือ หูหนวกบางส่วน และเกือบจะเป็นใบ้^๑

๓.๑.๑ ครอบครัวและวัยเด็ก

ลูเซียน กามูส์ (Lucien Camus) พ่อของกามูส์ทำอาชีพเป็นคนทำงานในฟาร์ม ส่วนแม่คาเธอริน (Catherine) ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๑ (World War I: ค.ศ. ๑๙๑๔ – ค.ศ. ๑๙๑๘) เขาได้ประกอบอาชีพทำงานเป็นคนงานในโรงงาน รายได้จากการทำงานในโรงงานไม่เพียงพอ ทำให้ต้องรับงานเพิ่มขึ้น และงานนั้นก็ถือเป็นแม่บ้านรับทำความสะอาด ทั้งคู่แต่งงานกันในปี ค.ศ. ๑๙๑๐ เป็นปีเดียวกันกับการเสียชีวิตของลีโอ ตอลสตอย (Leo Tolstoy: ค.ศ. ๑๘๒๘ – ค.ศ. ๑๙๑๐) หลังจากนั้น ๓ ปี แคทเธอรินได้ให้กำเนิดกามูส์ในเมืองเล็กๆ ใกล้ชายฝั่งที่มอนโดวี (Mondovi) ในอัลจีเรียสมัยที่ยังตกเป็นอาณานิคมของฝรั่งเศส หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ปะทุขึ้น ลูเซียนผู้เป็นพ่อถูกดองเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพฝรั่งเศส ไม่นานหนึ่งเดือนหลังจากเข้าไปรบ เขาก็ได้รับบาดเจ็บในการรบสังหารของ Marne (First Battle of the Marne) เนื่องจากเขาทนพิษบาดแผลไม่ไหวจึงสิ้นใจหลังจากนั้น พ่อเขาก็เสียชีวิตในสงครามขณะที่กามูส์มีอายุไม่ถึง ๑ ขวบ^๒

นับเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสงครามและความทุกข์ทรมานของมนุษย์อันเนื่องมาจากสงครามในชีวิตของกามูส์ ไม่ว่าจะเป็สภาพแวดล้อมอันแออัดที่เต็มไปด้วยคนยากจน สภาพอากาศที่ไม่ปลอดภัยเป็นต้น ซึ่งในปี ค.ศ. ๑๙๓๐ กามูส์ป่วยเป็นวัณโรค ในชุมชนชาวอัลจีเรีย ใครก็ตามที่ป่วยเป็นโรคนี้นี้มักจะไม่มีชีวิตอยู่รอดได้ แต่ด้วยความที่เขายังเป็นหนุ่ม กามูส์จึงต่อสู้กับโรคนี้อย่างสุดชีวิตของ

^๑ Elizabeth Hawes, *Camus, a Romance*, (New York: Grove Press, 2009), p. 15.

^๒ Emily Esfahani Smith, *The Power of Meaning: Crafting a Life that Matters*, (New York: Crown, 2017), pp. 29 – 31.

เขา ระหว่างที่นอนรักษาตัวอยู่นั้น เขาได้อ่านงานเขียนของเอพิเตตัส (Epictetus: ๕๐ – ๑๓๕ ปีก่อนคริสตกาล) นักปรัชญาสโตอิก (Stoicism) ผู้ที่ทำให้เขาครุ่นคิดถึงเรื่องๆ หนึ่งบ่อยครั้งว่า “ไม่ใช่เพราะความตาย หรือความเจ็บปวดหรือที่น่ากลัว แต่เราต่างหากที่กลัวความตายและความเจ็บปวด” กามูส์พยายามหาความหมายในสิ่งที่เขาจะต้องอยู่กับการป่วยของตนเองอย่างถาวร ทำให้พบข้อดีของการป่วยโดยเขาสรุปว่ามันคือการเตรียมตัวสำหรับจุดจบที่แน่นอนที่รออยู่ และมันก็เป็น การรอของมนุษย์ทุกคนเช่นกัน^๓

ถึงแม้ว่าชีวิตของกามูส์จะเต็มโตขึ้นมาท่ามกลางความทุกข์ก็ตาม ทว่าดูเหมือนว่าชีวิตของเขา ก็ไม่ได้เต็มไปความสดหดหู่ หม่นหมอง และเศร้าใจเพียงอย่างเดียว ชีวิตของกามูส์ที่แอลจีเรีย ยังคงมีความหมายและความงามที่เกิดจากมิตรภาพในวัยเยาว์ของเขา ทั้งพี่ชาย น้ำ ลุง ตลอดจนครูที่ เขารักและยกย่องอย่าง หลุยส์ เดอ เฌอแมง (Louis de Germaine) ครูผู้ที่เป็นคนเข้มงวดเจ้า ระเบียบ ทั้งยังมีธรรมชาติ หาดทราย ทะเล สิ่งทั้งหลายเหล่านี้รวมกันยกชูจิตใจของกามูส์ให้เบิกบาน และไม่ออมจำนนต่อความทุกข์ยากให้มาบั่นทอนความคิดตลอดจนชีวิตของเขา ไม่เพียงเท่านั้นเขายัง ชอบเล่นฟุตบอลเป็นชีวิตจิตใจ และกามูส์เคยเป็นผู้รักษาประตูของทีมที่เล่นในประเทศอัลจีเรียด้วย สำหรับกิจกรรมทางกีฬาที่กามูส์สามารถที่จะทำได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่เด็กจนโตเป็นผู้ใหญ่ ก็คือการ ว่ายน้ำ เขามองหาโอกาสเสมอมา เพื่อที่จะไปออกทริปและเล่นน้ำ เวลาที่เขาไม่ได้ไปโรงเรียนหรือไป ซ้อมฟุตบอล เขาและเพื่อนร่วมห้องเรียนหลายๆ คน จะออกไปว่ายน้ำกันที่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Sea) กิจกรรมทั้งหมดนี้ถูกห้ามและมักจะไม่ผ่านการอนุมัติจากผู้เป็นยายของเขา ผู้ซึ่งลงโทษกามูส์ครั้งแล้วครั้งเล่า สำหรับการกลับบ้านช้าเพราะว่าไปที่ชายหาด แต่ถึงกระนั้นด้วยใจ รักและชื่นชอบกามูส์ก็ยังคงดิ้นรนที่จะไม่เชื่อฟังอยู่เป็นครั้งคราว^๔

การว่ายน้ำเป็นกิจกรรมที่เขาชอบและมักปรากฏในงานวรรณกรรมของเขา กามูส์สามารถ เชื่อมโยงความคิดของเขาเข้ากับธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นท้องทะเล แสงแดด หรือเมื่อดทรายอันอ่อนนุ่ม เมื่อเขาไม่ได้ไปซ้อมฟุตบอล การไปว่ายน้ำเป็นอีกกิจกรรมที่เขาจะกระทำมันพร้อมกับเพื่อนของเขา อีกหลายๆ คน จะหาโอกาสออกไปว่ายน้ำกันที่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ดังที่เขาบรรยายไว้ใน มนุษย์คน แรกว่า

... พวกเขาสามารถถอดเสื้อผ้ากันได้ เพียงไม่กี่วินาทีที่จะเปลือยกายล่อนจ้อน ถัดต่อมาก็ ลงไปในน้ำ ว่ายน้ำอย่างแข็งขันและแก่งก้าง ร้องตะโกนโหวกเหวก กินน้ำทะเลเข้าไปแล้วถ่มทิ้ง แข่งกันดำน้ำ หรือแข่งว่าใครอยู่ใต้น้ำได้นานที่สุด น้ำทะเลทั้งเย็นสบายและอบอุ่น ขณะนั้น แดดอ่อนๆ สาดส่องต้องศีรษะเปียกน้ำ แสงทองนั้นลู่ปล้ำร่างอันเยาว์วัยให้เต็มตื่นไปด้วยความ ปิติ จนพวกเขาต้องส่งเสียงร้องไม่ขาดปาก พวกเขาเป็นเจ้าชีวิตและเป็นเจ้าท้องทะเล

^๓ Ibid., Op. Cit.

^๔ Andy Martin, *The Boxer and The Goal Keeper: Sartre Versus Camus*, (London: Simon & Schuster UK Ltd, 2012), p. 79.

เช่นเดียวกับพวกขุนนางซึ่งมั่นใจในความร่ำรวยไร้ขีดจำกัด ได้พราหมณ์ความหรูหราโอ้อ่าที่
โลกประทานให้อย่างไม่แยแส^๕

กามูส์เป็นคนชอบอ่านวรรณคดีฝรั่งเศสมาตั้งแต่วัยเยาว์ และสามารถอ่านวรรณคดีเล่ม
ยากๆ ได้เมื่อเขามีอายุเพียง ๑๓ ปี ไม่ว่าจะป็นงานขององเดร ฌีต (André Gide: ค.ศ. ๑๘๖๙ –
ค.ศ. ๑๙๕๑) มาร์แชล พรูสต์ (Marcel Proust: ค.ศ. ๑๘๗๑ – ค.ศ. ๑๙๒๒) สองนักประพันธ์เอก
ชาวฝรั่งเศส กามูส์สามารถอ่านและทำความเข้าใจอย่างง่ายดาย นอกจากการเล่นกีฬาฟุตบอล วายน้ำ
การอ่านหนังสือถือเป็นกิจกรรมหลักในชีวิตของเขาเช่นกัน เมื่อกามูส์เริ่มป่วยเป็นวัณโรคจำเป็นต้อง
ย้ายที่อยู่ออกจากย่านคนยากไร้ เพื่อหลีกเลี่ยงอากาศที่ไม่บริสุทธิ์ เขาย้ายไปอยู่กับลุงของเขาที่ชื่อว่า
กุสตาฟ อาโชล์ (Gustave Achult) ที่ถืออาชีพเป็นพ่อค้าขายเนื้อ ที่อยู่ใหม่แห่งนี้มีสภาพแวดล้อมถูก
สุลักษณะ เป็นผลให้กามูส์มีสุขภาพแข็งแรงขึ้นกว่าเดิม นอกจากนั้นอิทธิพลการใช้ชีวิตแบบชนชั้น
กลางของลุง ยังเป็นแบบอย่างที่ดีของชนชั้นกลาง สิ่งนี้มีผลต่อทัศนคติของกามูส์ไปตลอดชีวิต^๖

ดังจะเห็นว่ากามูส์เรียนรู้ทุกสิ่งจากชีวิตของเขา เช่นเดียวกับที่ความชื่นชอบในการเล่น
ฟุตบอลและการออกทริปไปวายน้ำก็ทำให้เขาได้ค้นพบความหมายและการเรียนรู้ที่เกิดจาก
ประสบการณ์ภายใน (inner Experience) ของเขา สำหรับชาร์ตส์แล้วฟุตบอลมีรูปแบบเหมือน mass
boxing อย่างหนึ่งทั้งยังก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างคู่ต่อสู้ได้มาประชันกัน แต่ทว่าสำหรับกามูส์
แล้วฟุตบอลเป็นมากกว่าการออกกำลังกาย ทั้งในเชิงศีลธรรมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันดังที่เขา
กล่าวว่า “หลังจากที่เล่นมาหลายปี มันทำให้ข้าพเจ้าเห็นหลายสิ่งหลายอย่าง ทุกสิ่งที่ข้าพเจ้ารู้
เกี่ยวกับคุณธรรม และหน้าที่ต่างๆ ของมนุษย์... ข้าพเจ้าเรียนรู้จากฟุตบอล”

ในมนุษย์คนแรกเขาเขียนว่า “ฟุตบอลเป็นอาณาจักรของข้าพเจ้า” เขาเป็นนักเตะ
ฟุตบอลที่เก่งและสามารถเล่นกองหน้าได้อย่างง่ายดายในฐานะผู้รักษาประตู แต่หน้าที่อื่นเขาก็
สามารถทำได้ดีเช่นกัน ทว่าเขามักจะถูกบรรจุอยู่ในสองตำแหน่งดังกล่าว ตามสถานะความยากจน
ของเขา คุณยายผู้เคร่งขรึมของเขา สั่งห้ามไม่ให้กามูส์เล่นฟุตบอลที่โรงเรียน เพราะว่าพวกเขาเล่นกัน
บนซีเมนต์ และหล่อนไม่ต้องการให้รองเท้าของกามูส์เสีย เหตุเพราะพวกเขาไม่สามารถซื้อคู่มือกามูส์
ให้ได้ เธอเคยใช้ค้อนตอกเข้าไปที่รองเท้าของกามูส์ เพื่อที่จะไม่ให้เขาเล่นฟุตบอลได้อย่างสะดวก และ
ยังทำให้เกิดอุบัติเหตุล้มจนคางของเขาเกิดบาดแผล และหยุดเล่นฟุตบอลไปช่วงหนึ่ง และเธอก็มักจะ
ตรวจตรารองเท้าเมื่อกามูส์กลับมาถึงบ้านตอนกลางคืน อย่างไรก็ตามสำหรับกามูส์ที่ชีวิตถูกควบคุม
โดยยายของเขา กลับทำให้เขาได้เรียนรู้การเผชิญหน้าและต่อสู้เชิงมุมมองระหว่างฟุตบอลกับยาของ
เขา เขาเรียนรู้ความหมายของการมีศีลธรรมและไร้ศีลธรรมจากสิ่งเหล่านี้ด้วย ซึ่งคล้ายกับรูปแบบของ
การปฏิบัติแบบคู่ตรงข้าม (a form of binary praxis) ดังที่ชาร์ตส์เคยกล่าวไว้^๗

^๕ Albert Camus, *Le Premier Homme: มนุษย์คนแรก*, แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรธณ โอ
ตระกูล, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๕๑), หน้า ๗๘.

^๖ ฟินิจ รัตนกุล แปลเรียบเรียง, *ปรัชญาแห่งความไร้เหตุผล: วิเคราะห์แนวคิดทางปัญญาของ
นักเขียนชาวฝรั่งเศสอัลแบร์ กามูส์*, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๕๕), หน้า ๙๔ – ๙๖.

^๗ Andy Martin, *The Boxer and The Goal Keeper: Sartre Versus Camus*, p. 79.

๓.๑.๒ การศึกษา ความรัก และการงาน

ดังจะเห็นได้ว่ากามูส์มีจิตใจที่อ่อนโยนและนิสัยชอบเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ด้วยการใส่ใจหัวใจหรือความรู้สึกนำทาง แม้ว่าครอบครัวของกามูส์จะยากจน แต่กามูส์ก็ได้รับโอกาสศึกษาเล่าเรียนต่อในระดับมหาวิทยาลัยด้วยการสนับสนุนของ หลุยส์ เดอ เฌอแมงเช่นเคย ช่วงที่กามูส์สามารถกลับไปเรียนได้นั้น เขาคิดว่าชีวิตของเขาไม่มีความหมาย ซึ่งเขาเขียนไว้ในอัตชีวประวัติของเขา โดยเรื่องนี้ตีพิมพ์ในวารสารวรรณคดีฝรั่งเศสชื่อ Les Cahiers du Sud ที่ก่อตั้งขึ้นที่เมืองมาร์แซย์ (Marseille) ทางตอนใต้ของประเทศฝรั่งเศส โดย Jean Ballard ในปี 1925 มีใจความตอนหนึ่งว่า

...ข้าพเจ้าไม่มีอะไรให้ยึดมั่นอีกต่อไป ข้าพเจ้าไม่เชื่อในสิ่งใด และมันเป็นไปไม่ได้ที่จะมีชีวิตเยี่ยงนี้ สิ่งนี้มันได้ฆ่าศีลธรรมในตัวฉันหมดสิ้น ข้าพเจ้าไม่มีเป้าหมายใดๆ อีก ไม่มีแม้เหตุผลที่จะมีชีวิตอยู่ และข้าพเจ้าก็จะตายลงไป งานเขียนของเขาชิ้นนี้ถูกนำไปต่อยอดและตั้งคำถามต่อความหมายแห่งชีวิต เขาจึงเลือกเรียนสาขาวิชาปรัชญา^๔

ช่วงขณะที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยปีแรกๆ กามูส์ได้แต่งงานกับ ซีมอน อีเอ (Simone Hié) ลูกสาวของแพทย์ที่โด่งดังคนหนึ่ง และนับเป็นรักแรกในชีวิตของเขา ภรรยาคนแรก กามูส์ไม่ถูกกล่าวถึงสักแห่งเดียวในงานเขียนของเขา นอกจากการพาดพิงถึงในนวนิยายเรื่อง La mort heureuse หรือ ความตายอันแสนสุข ซึ่งพาดพิงถึงในแง่ของการสื่อถึงความมุ่งมั่น ที่บางครั้งก็เป็นผลสะท้อนของความรักที่เขารู้สึกต่อเธอและความเจ็บปวดที่เธอถูกหลงโทษ นอกเหนือไปจากความจริงที่ว่าเธอสวยและเป็นคนไม่เชื่อฟัง เป็นเด็กสาวที่ยังเยาว์และความมีเสน่ห์ เธอติดเฮโรอีนซึ่งนั่นเป็นผลให้เธอปวดท้อประจำเดือนอย่างหนัก เธอเป็นคนที่เข้าใจยากที่สุด พวกเขาทั้งสองแต่งงานกันตอนเธออายุ ๑๙ ปี ในขณะที่กามูส์อายุได้ ๒๐ กามูส์ต้องขอคำอนุญาตแต่งงานจากแม่ของเธอ เขาจึงขอของขวัญแต่งงานจากเธอเป็นแค่ถุงเท้าสีขาว ลุงและเพื่อนๆ ของกามูส์ค่อนข้างไม่พอใจและไม่เข้าใจกับการสมรสกันของพวกเขาทั้งสอง

กามูส์รู้สึกถึงความนุ่มนวลและความอยากปกป้องเธอ ดังจะเห็นได้จากเพนิยายต่างๆ ที่เขาเขียนถึงเธอและความพยายามของเขาที่จะช่วยเหลือเธอให้รอดพ้นจากการเสพติดเฮโรอีน ในเรื่องราวที่เขาเขียน กามูส์ใช้สรรพนามเรียกว่า นางฟ้า หรือ เธอ (Elle) และอธิบายเธอเหมือนเด็กคนหนึ่งเช่นว่า เธอไม่ได้คิดถึงเรื่องอนาคตหรือมี้อาหารใดๆ เธอมีชีวิตในโลกและช่วงเวลาของเธอและรื่นเริงกับดอกไม้ของเธอ และนั่งเหม่อหรือไม่ก็หลับในแต่ละวัน บ้างก็มาเจอเพื่อนของกามูส์ หลังจากนั้นเธอก็เข้ารับการรักษจากคลินิกหลายแห่ง

กามูส์แยกทางกับเธอหลังจากการเดินทางไปต่างประเทศเพื่อท่องเที่ยวยุโรปตะวันออกกับเพื่อนในช่วงฤดูร้อนในปี ๑๙๓๖ หลังจากเรียนรู้ว่าเธอได้ขายตัวให้แก่หมอคนหนึ่งเพื่อแลกกับยาและกามูส์ได้บันทึกความปวดร้าวและความน่ากลัวของวันเหล่านั้นไว้เพียงผู้เดียว ถึงแม้ว่ามันจะไม่ได้มีการอ้างอิงถึงผู้หญิงคนนั้นหรือเรื่องราวเหล่านี้ ที่ซึ่งถูกเก็บไว้ใน The Wrong Side and The Right Side

^๔ Emily Esfahani Smith, *The Power of Meaning: Crafting a Life that Matters*, p. 31.

ที่ตามมาในฤดูใบไม้ผลิ อันมีแหวนแห่งความจริงที่ไม่ยอมปราณี มันชัดเจนในรายละเอียดว่าแกมูส์กำลังอธิบายบุคคลคนแรกในฐานะที่เขากระหกระเหินคว้างคว้าง เมื่อเขากลับไปแอลจีเรียผ่านอิตาลี ความเศร้าโศกได้คลายไป และเขาก็มีความสมดุลทางใจอีกครั้ง^๙

หลังจากนั้นเขาได้รับการคัดเลือกให้เข้าเรียนต่อที่ มหาวิทยาลัยแอลจีเรีย (University of Algiers) บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการสร้างภูมิปัญญาของแกมูส์ในขณะที่เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยคือ อาจารย์ของเขาที่ชื่อว่า ฌ็อง เกรนิเยร์ (Jean Grenier: ค.ศ. ๑๘๘๘ – ค.ศ. ๑๙๗๑) เกรนิเยร์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านปรัชญาจิตนิยม เขาได้สอนให้แกมูส์รู้จักนักปรัชญาจิตนิยมที่มีชื่อเสียงหลายๆ คน ไม่ว่าจะเป็นเอ็ดมันด์ ฮุสเซอร์ล (Edmund Husserl: ค.ศ. ๑๘๘๑ – ค.ศ. ๑๙๓๘) มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger: ค.ศ. ๑๘๘๙ – ค.ศ. ๑๙๗๖) และคาร์ล จาสเปอร์ (Karl Jaspers: ค.ศ. ๑๘๘๓ – ค.ศ. ๑๙๖๙) ไม่เพียงเท่านั้นเกรนิเยร์ผู้เป็นอาจารย์ของแกมูส์ยังส่งเสริมให้เขาเขียนหนังสือด้วย ซึ่งในระยะนี้ถือว่าเป็นระยะที่แกมูส์เริ่มก่อร่างสร้างรูปแบบความคิดทางปรัชญาของตน เขาจึงเอนเอียงไปทางปรัชญาจิตนิยมเช่นอาจารย์ในระยะแรก กระนั้นก็ตามปรัชญาจิตนิยมก็ได้สอนให้แกมูส์เห็นความสำคัญของจิตที่เป็นนามธรรม และสอนให้เขารู้ว่าสิ่งที่เป็นนามธรรมทั้งหลาย จำเป็นต้องมีการแสดงออกที่เป็นรูปธรรมด้วย จึงจะเห็นคุณค่าที่ชัดเจน ซึ่งในเวลาต่อมาแกมูส์ถือว่าความคิดต่างๆ ในปรัชญาจะเป็นนามธรรมว่างเปล่า ถ้าความคิดนั้นไม่มีการสื่อด้วยภาษาที่มีภาพพจน์มองเห็นได้ ดังที่เขาเลือกเอาวรรณกรรมเป็นเครื่องมือที่สื่อสารปรัชญาของตนมากกว่าที่จะเขียนความคิดปรัชญาของเขาโดยตรงและแกมูส์สำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาปรัชญาเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๓๖ ขณะที่มีอายุ ๒๒ ปี^{๑๐}

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๓๗ จึงสำเร็จการศึกษาในระดับมหาบัณฑิต เนื่องด้วยแกมูส์เป็นวัณโรคมมาตั้งแต่เด็กเกิดอาการกำเริบ จึงทำให้เขาไม่สามารถเข้าสอบรับปริญญาเอกได้ จึงต้องล้มเลิกที่จะประกอบอาชีพสอนหนังสือ แล้วหันมาประกอบเขาอาชีพนักหนังสือพิมพ์อีกครั้ง พร้อมกับต่อสู้กับสุขภาพของเขาในเวลาเดียวกัน แกมูส์รับงานทุกประเภททั้งงานที่ใช้สมองและพลังกำลัง นอกจากงานหนังสือพิมพ์แล้ว แกมูส์ยังทำงานเป็นเซลล์แมนและงานอื่นอีกหลายประเภทที่สังคมฝรั่งเศสถือว่าเป็นงานที่ทำด้วยมือไม่ว่าจะเป็นคนขายเครื่องอะไหล่รถยนต์ พนักงานพยากรณ์อากาศ ลูกจ้างในกรมตำรวจ เสมียนบริษัทเดินเรือ และอื่นๆ อีกมาก ช่วงเวลาดังกล่าว เป็นช่วงที่แกมูส์ได้เรียนและเข้าใจชีวิตมากขึ้น พร้อมกันนั้นเขาก็เริ่มเขียนบทความว่าด้วยปัญหาสังคมและการเมืองไปด้วย ก่อนรวบรวมตีพิมพ์เป็นเล่มออกมาในปี ค.ศ. ๑๙๓๗ ภายใต้ชื่อก L'Envers et l'Endroit หรือ Betwixt and Between แกมูส์เข้าสู่วงการหนังสือพิมพ์เต็มตัวเมื่อปี ค.ศ. ๑๙๓๘ ที่แอลจีเรีย โดยเขียนบทความเสนอแง่คิดเพื่อปรับปรุงสภาพอันน่าเวทนาของชนชั้นล่างในมาตุภูมิเป็นหลัก แต่ทำอยู่ได้ไม่นานหนังสือพิมพ์ก็ถูกทางการเซ็นเซอร์ ทำให้เขาต้องหลบหนีออกจากแอลจีเรียไปอยู่ที่ปารีส ประเทศฝรั่งเศส^{๑๑}

^๙ Ibid., p. 29.

^{๑๐} พินิจ รัตนกุล แปลเรียบเรียง, **ปรัชญาแห่งความไร้เหตุผล: วิเคราะห์แนวคิดทางปัญญาของนักเขียนชาวฝรั่งเศสอัลแบร์ แกมูส์**, หน้า ๙๖ – ๙๙.

^{๑๑} Albert Camus, **The Fall: มนุษย์สองหน้า**, ตุลจันทร์ แปล, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๔๓), หน้า ๘ – ๙.

แม้กามูส์จะเป็นนักหนังสือพิมพ์ (Journalists) อย่างเต็มตัวก็ตาม ความมีมนุษยธรรมก็ยังคงพบได้จากรายงานข่าวของเขา กล่าวคือในปี ๑๙๓๙ หลังจากกามูส์เข้าสู่วงการหนังสือพิมพ์ได้หนึ่งปีเมื่ออายุได้ ๒๕ ตอนที่เขายังอยู่ในอัลจีเรียกามูส์ได้เดินทางไปทำข่าวเกี่ยวกับภาวะอดอาหารคาบิเลีย (Kabylia) ทางตอนเหนือของอัลจีเรีย ดังที่กามูส์เขียนไว้ว่า ที่อำเภอ Bordj Menaïel นั้น มีคนคาบิเลียอาศัยอยู่ ๒๕,๐๐๐ คน ในนั้นมีถึง ๑๐,๐๐๐ คน ที่ยังอยู่ในภาวะยากจน และมีเพียง ๑๐๐๐ คนเท่านั้น ที่ได้กินอาหารตามหลักของโภชนาการ ตอนที่ข้าพเจ้าไปถึงที่นั่น มีการแจกธัญพืชให้แก่ชาวบ้านอยู่ ข้าพเจ้าเห็นชวานายากจนรอคอยอย่างนั่งเงิบ เพียงเพื่อที่จะรับข้าวสาลีเพียงไม่กี่ลิตรด้วยความสะเทือนใจ วันเดียวกันนั้นเอง ข้าพเจ้าได้เจอกับสิ่งที่ทำให้ไม่เชื่อในสายตาตัวเอง ข้าพเจ้าเห็นหญิงชราภาพคนหนึ่ง หลังค่อม ตัวเขามีน้ำหนักเพียงแค่ ๒๕ กิโลกรัมเท่านั้น คนยากจนเหล่านี้จะได้รับธัญพืชเพียงคนละ ๑๐ กิโลกรัมโดยประมาณ ... เราลองทบทวนดูว่าครอบครัวที่มีสมาชิกถึง ๘ คนนั้นโดยเฉลี่ยแล้ว ต้องใช้ข้าวสาลี ๑๒๐ กิโลกรัมโดยประมาณในการทำขนมปังต่อหนึ่งเดือน แต่ข้าพเจ้าได้ยินมาว่า ครอบครัวนี้ต้องใช้ข้าวสาลี ๑๐ กิโลกรัมให้อยู่ได้ตลอดทั้งเดือน^{๑๒} เมื่อเห็นความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ต่อหน้าต่อตา กามูส์ประจักษ์ถึงความไร้สาระ หรือ Absurd อย่างชัดเจน

กามูส์เป็นคนที่มีความตั้งใจอันแน่วแน่และตั้งต้นตัวกับการเรียนรู้ในชีวิตของตนเองเสมอ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือแนวคิดทางปรัชญาของเขา ล้วนเกิดจากการไตร่ตรองบนการดำเนินชีวิตของเขาเอง เช่นเมื่อเขาเอนตัวลงนอน ก็คิดถึงแสงที่เพิ่งเห็นและรังสีของมัน ในฉากของการดำน้ำในเมดิเตอร์เรเนียนกับความพยายามที่จะเป็นหนึ่งเดียวกับน้ำ ที่ถูกจุมพิตโดยดวงอาทิตย์บนพื้นผิวของมัน และประสบการณ์แห่งความสนุกสนาน กามูส์เปรียบเทียบเหมือนกับตอนที่เขาพนควันบุหรือออกไปในที่ว่างเปล่า ความคิดที่เกี่ยวกับแสงแห่งความรุ่งโรจน์ (glory of light) มันได้ชี้ช่องให้ผมสมช่วงเวลา ๒ อันนี้ให้อยู่ในจิตใจของเขา กามูส์เปรียบกายน้ำว่าเป็นความมหัศจรรย์อย่างหนึ่ง การใช้คำของกามูส์มักอยู่ในหลักการอุปมา มันคือหนึ่งในข้อโต้แย้งของซีซิฟ (Sisyphus) ที่ว่า สิ่งสำคัญไม่ใช่ญาติที่เป็นเอกเทศ แต่มันคือการอุปมาหรือเปรียบเทียบ กามูส์เชื่อว่าทุกๆ อย่างเหมือนกันโดยพื้นฐาน ผืนน้ำ ผืนดิน น้กว่ายน้ำ และดวงตาย การว่ายนน้ำและการเขียน ควันและแสง และการสลายตัวตน ทั้งหมดนี้ถูกเชื่อมโยงโดยข่ายใยของความพึงพอใจ (Likes) ดังนั้นน้กว่ายน้ำก็ถูกทำให้โยงไปถึงจักรวาลได้ ทุกอย่างเชื่อมโยงกัน ทุกอย่างเลื่อนไหล มันคือโลกทัศน์ก่อนโสเครตีส ที่อธิบายว่าสิ่งจำนวนมากอยู่ในสิ่งเดียว หรือ มุมมองของพุทธศาสนา เกี่ยวกับความเป็นหนึ่งเดียวที่เป็นความลับอยู่เบื้องหลัง ฉะนั้นถ้าทุกอย่างรวมเป็นหนึ่ง มันจะเข้าถึงสภาวะแห่งซาโตริ (Satori) หรือการรู้แจ้ง (Enlightenment) เวลาเช่นนี้เองที่เขาเรียกว่าแสงแห่งความรุ่งโรจน์ กามูส์ก็เปรียบเทียบบุรุษปราตริประดับดาว (Starry Night) ของแวนโก๊ะ (Vincent van Gogh: ค.ศ. ๑๘๕๓ – ค.ศ. ๑๘๙๐) ว่าดวงดาวในนั้นเหมือนการปั่นลูกบอล มันใกล้เคียงกันมาก ซึ่งเราก็สามารถไปถึงและสัมผัสมันได้^{๑๓}

สิ่งที่กล่าวมาจะตรงกันข้ามกับชาร์ตผู้เป็นนักคิดแบบควอนตัม (Quantum Thinker) สำหรับชาร์ตทุกอย่างคือความว่างเปล่า (nothingness) ที่ถูกแบ่งแยกออกจากกันเป็นสองสามส่วน

^{๑๒} ดูรายละเอียดใน Albert Camus, *Chroniques Algeriennes*, Edited and With An Introduction by Alice Kaplan Translated by Arthur Goldhammer, (United States: Harvard College Press, 2013), pp. 37 – 40.

^{๑๓} Andy Martin, *The Boxer and The Goal Keeper: Sartre Versus Camus*, pp. 82 – 85.

แต่ละส่วนก็ถูกสุมขึ้นมา และก็บินออกจากกัน ที่กล่าวถึงหลักการ Being and Nothingness ของเขา อย่างชัดเจน ทว่าสำหรับกามูส์ ทุกๆ อย่างเป็นคลื่น (waves) ไม่ถูกแยกเป็นส่วนๆ ทุกอย่างและทุกคนเชื่อมโยงกันในข่ายใย เขากล่าวว่า “ถ้าข้าพเจ้าต้องตายท่ามกลางภูเขาที่หนาวเหน็บ ไม้รับรู้โลกภายนอก ถูกตัดขาดจากผู้คน และก็จบด้วยการตายอดตายอยาก ทะเลจะเป็นช่วงเวลาสุดท้าย ที่ถ้าผมมาสู่เซลล์ของข้าพเจ้า เข้ามาเพื่อยกข้าพเจ้าขึ้นไปอยู่เหนือตัวข้าพเจ้าเอง และช่วยให้ข้าพเจ้าตายอย่างปราศจากความเกลียดชัง” ความคิดเกี่ยวกับการว่ายน้ำ ทะเล คลื่นที่กระจายเป็นวง นอกจากจักรวาล ทำให้กามูส์เข้าใจถึงความกว้างใหญ่ไพศาลที่ทุกอย่างเชื่อมโยงกัน ที่นักฟิสิกส์เรียกว่าทฤษฎีสันนามรวม (Unified field Theory) สำหรับกามูส์ ไม่ว่าจะการเขียนตัวลงบนเตียงหรือการป้องกันประตูหรือการว่ายน้ำภายใต้ดวงดาวเต็มฟ้า สามารถค้นหาหนทางที่จะเข้าถึงความเป็นทั้งหมดที่ยิ่งใหญ่ได้ ซึ่งถูกห้ามในการครอยง่า (detotalized) ของชาร์ตร์ ชาร์ตร์จะตรงกันข้ามกับกามูส์ เขาจะกลัวและไม่ไวใจทะเล ทุกครั้งที่เขาไปทะเล เขามักจะคิดว่ามีสัตว์ประหลาดกระโดดออกมาจากทะเล เขาไปเที่ยวปิกนิกเท่านั้น ไม่ลงเล่นน้ำ ในนวนิยายเรื่อง *La Nausée* หรือ ความคลื่นเหียน ชาร์ตร์ได้เริ่มต้นด้วยตัวละครเอกไปเก็บก้อนกรวดบนชายหาด ในขณะที่น้ำก็ส่องแสงระยิบระยับ เมื่อใดก็ตามที่ตัวละครเอกอย่าง อองตวน โลกองแต็ง (Antoine Roquentin) มองไปที่ทะเล เขาไม่สามารถจะช่วยใครได้เลย ได้แต่ประหลาดใจว่าอะไรดักข่มอยู่ที่นั่น จะขึ้นมาบนผิวน้ำเมื่อไหร่ มันคือบางสิ่งอย่างนั้น หรือ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชาร์ตร์ได้ตีกรอบตนเองกับบริเวณเนินสูงที่เป็นแบบนี้^{๑๔}

๓.๑.๓ ความสัมพันธ์ด้านมิตรภาพ สังคม และการเมือง

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ (World War II) ประทุขึ้น กามูส์มองเห็นความเหี้ยมโหดและการทำลายมนุษยชาติของฮิตเลอร์ (Adolf Hitler: ค.ศ. ๑๘๘๙ – ค.ศ. ๑๙๔๕) เมื่อเขาเห็นความอยู่ดีธรรมที่เผด็จการทำเช่นนั้น กามูส์จึงถือว่ามนุษย์ทุกคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันที่จะยับยั้งฮิตเลอร์ เพื่อที่จะไม่ให้เขาทำลายมนุษยชาติอีกต่อไป เมื่อครั้งอายุได้ ๒๖ ปี กามูส์จึงอาสาสมัครเป็นทหารฝ่ายรบ ทว่าทางการไม่ยอมรับเพราะกามูส์มีปัญหาเรื่องสุขภาพ เขาจึงหันกลับมาใช้ปากกาเป็นอาวุธแทน โดยเขียนโจมตีฮิตเลอร์และลัทธินาซี (Nazism) ในหนังสือพิมพ์ต่างๆ เมื่อกองทัพนาซีเข้ายึดครองปารีส กามูส์จึงหลบหนีกลับไปที่อยู่ลี้ภัย แต่ไม่นานก็กลับมาปารีสอีกครั้ง^{๑๕} เพื่อมาร่วมทำงานเป็นหนึ่งในขบวนการใต้ดินซึ่งเคลื่อนไหวต่อต้านนาซีและลัทธิฟาสซิสต์ (Fascism) โดยกามูส์รับหน้าที่เป็นบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ *Combat* ซึ่งทำให้เขาพบกับชาร์ตร์ที่เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการนี้ และในเวลาดังกล่าวหรือในปี ๑๙๔๒ กามูส์ก็ได้เขียนงานนวนิยายเรื่องแรกอย่าง *L'Étranger* หรือ คนนอก และความเรียงทางปรัชญาชิ้นแรกชื่อ *Le Mythe de Sisyphe* หรือ เทพตำนานซีซิฟ หลังจากสงครามยุติปารีสถูกปลดปล่อยเป็นอิสระได้ไม่นาน กามูส์จึงได้ออกจาก *Combat* และแทบไม่ได้ข้องแวะกับแวดวงหนังสือพิมพ์อีกเลย กระทั่งในปี ค.ศ. ๑๙๕๕ จึงกลับมาจับมือกับฟรองซัวส์ โมริแย็ก (François Mauriac: ค.ศ. ๑๘๘๕ – ค.ศ. ๑๙๗๐) อองเดร มาลโรซ์ (André

^{๑๔} Ibid, pp. 85 – 87.

^{๑๕} พินิจ รัตนกุล แปลเรียบเรียง, *ปรัชญาแห่งความไร้เหตุผล*, หน้า ๑๐๑ – ๑๐๓.

Malraux: ค.ศ. ๑๙๐๑ – ค.ศ. ๑๙๗๖) และคนอื่นๆ ร่วมกันดำเนินงานหนังสือพิมพ์ L'Express ขึ้น^{๑๖} กามูส์กลับมาทำงานละครอีกครั้งหนึ่งและได้เขียนบทละครเรื่องแรกคือ Le Malentendu หรือ ความเข้าใจผิด เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๔๔ และในปีต่อมาเป็นบทละครเรื่อง Caligula ซึ่งเขาเขียนไว้ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทว่าเพิ่งจะได้รับการตีพิมพ์ภายในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ ในงานเขียนของกามูส์ช่วงแรกเหล่านี้ กามูส์บรรยายถึงลักษณะพื้นฐานของปัญหาและชี้ให้เห็นถึงผลของการดำรงชีวิตบางอย่าง อันมีลักษณะที่ไม่เอื้อต่อความเป็นมนุษย์ ที่แสดงให้เห็นนัยเกี่ยวกับปรัชญาแห่งความไร้สาระ^{๑๗} กามูส์เรียกผลงานของเขาทั้งสามเรื่องเหล่านี้ว่า ความไร้สาระ ๓ ประการ (three absurds) เพราะงานชิ้นดังกล่าวทั้งหมดล้วนเกี่ยวข้องกับความรู้ความหมาย หรือความไร้สาระของการมีอยู่ของมนุษย์ และโครงเรื่องหลักจะมาจากสิ่งที่กามูส์พบเจอในช่วงเวลานั้นเอง^{๑๘}

ในปี ค.ศ. ๑๙๔๗ กามูส์ตีพิมพ์นวนิยายเรื่องที่สอง La Peste หรือ กาฬโรค ซึ่งเป็นวนิยายที่ประณามการกระทำของนาซีและพร้อมเสนอหน้ที่ต่อการกระทำดังกล่าวด้วยการเป็นขบถ และในปี ๑๙๕๑ กามูส์ได้ตีพิมพ์ความเรียงเรื่อง L'Homme révolté หรือ มนุษย์ขบถ ทำให้เกิดความแตกร้างให้กับความสัมพันธ์ระหว่างชาร์ตร์กับแมร์โล-ปงตี (Maurice Merleau-Ponty: ค.ศ. ๑๙๐๘ – ๑๙๖๑) ในความเรียงดังกล่าวกามูส์วิพากษ์วิจารณ์ความรุนแรงของการปฏิวัติ ประณามแนวคิดทางการเมืองแบบมาร์กซ์และเลนินว่าเป็นความดีสูงสุด ที่ใช้ความรุนแรงเป็นวิธีการไปสู่การปลดปล่อยมนุษย์ กล่าวคือกามูส์วิจารณ์ว่าลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) ว่า ยอมให้เป้าหมายมาดัดสินวิธีการ ซึ่งมันจะทำลายข้อจำกัดทางจริยศาสตร์ปฏิเสธคุณค่าของปัจเจกและปล่อยให้มีการกระทำที่โหดร้ายในนามของอุดมคติ ที่จริงๆ แล้วลัทธิมาร์กซ์ไม่ได้เป็นลัทธิทางการเมืองที่ปลดปล่อยมนุษย์ให้เป็นอิสระจากความอยุติธรรมและความไม่เสมอภาคที่มีอยู่ในสังคมมนุษย์ ทว่ากลับเป็นลัทธิเผด็จการเบ็ดเสร็จอย่างหนึ่ง (totalitarianism) กามูส์ถูกประณามจากแวดวงของชาร์ตร์ว่าเป็นฝ่ายปฏิกริยาตามสายตาของพวกคอมมิวนิสต์ (Communism)^{๑๙} หนึ่งในนั้นคือลูกศิษย์คนสำคัญของชาร์ตร์ที่ชื่อ ฟรานซิส ฌ็องซอง (Francis Jeanson: ค.ศ. ๑๙๒๒ – ๒๐๐๙) ได้วิจารณ์หนังสือเล่มดังกล่าวของกามูส์ในนิตยสารรายเดือนที่ชื่อ Les Temps modernes ที่ชาร์ตร์เป็นบรรณาธิการภายใต้เรื่อง Albert Camus ou L'âme révoltée ในคำวิจารณ์นี้มองสั้นกล่าวถึงกามูส์ในเชิงเยาะเย้ยถากถาง และแสดงความเห็นว่ากามูส์มีความเข้าใจต่อเฮเกลและมาร์กซ์ (Karl Marx: ค.ศ. ๑๘๑๘ – ค.ศ. ๑๘๘๓) แต่เพียงผิวเผินเท่านั้น และยังละทิ้งความหวังในเรื่องการปฏิวัติ^{๒๐} กามูส์โจมตีไปถึง

^{๑๖} Albert Camus, *The Fall: มนุษย์สองหน้า*, หน้า ๙.

^{๑๗} Germaine Brée and Margaret Guiton, *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, แปลโดย สดชื่น ชัยประสาธน์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๗๔.

^{๑๘} Sarah Bakewell, *At the Existentialist Café: Freedom, Being, and Apricot Cocktails*, (London: Vintage Press, 2017), p. 138.

^{๑๙} Nigel Rodgers and Mel Thompson, *Understand Existentialism*, (London: Teach Yourself, 2010), p. 175.

^{๒๐} David A. Sprintzen, ed. *Sartre and Camus: A Historic Confrontation*, Translated by Adrian Van Den Hoven, (New York: Humanity Books, an imprint of Prometheus Books Press, 2004), pp. 79 – 106.

บรรณาธิการอย่างชาร์ตร์ เขาก็ได้ตอบโต้กามูส์ว่าได้เปลี่ยนแปลงจุดยืนจากความเชื่อก่อนหน้านี้ในการกบฏหรือขบถมาเป็นการต่อต้านคอมมิวนิสต์ ที่เป็นไปตามสมัยนิยม เหตุการณ์นี้ถือเป็นจุดแตกหักความสัมพันธ์มิตรภาพระหว่างกามูส์กับชาร์ตร์ และมิตรภาพของทั้งสองก็ไม่อาจมาบรรจบกันอีก^{๒๑} แต่ทว่ากลับทำให้กามูส์มีชื่อเสียงในฐานะนักคิดนักเขียนที่กล้าพูดถึงเสรีภาพของปัจเจก และกล้าประณามทรราชกับความรุนแรง ซึ่งไม่ว่าจะกระทำโดยฝ่ายซ้ายหรือฝ่ายขวา

ต่อมาในปี ค.ศ. ๑๙๔๘ กามูส์ตีพิมพ์บทละครเรื่องหลังๆ อย่าง *L'État de siège* หรือ ภาวะศึกประชิด กับเรื่อง *Les Justes* หรือ ผู้เที่ยงธรรม กามูส์พยายามที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งและหันไปหาหนทางที่จะสร้างหลักจริยธรรมเชิงบวกมากขึ้น ในนวนิยายเรื่องนี้กล่าวถึงข้อจำกัดทางจริยธรรมที่จะทำให้มนุษย์ต้องสูญเสียความเป็นมนุษย์ ซึ่งกามูส์เสนอไว้ในงานเขียนช่วงแรกๆ จะถูกนำออกไปจากงานเขียนช่วงที่สองนี้ ส่วนในนวนิยายเรื่องที่สองคือ *La Chute* หรือ มนุษย์สองหน้า ที่ตีพิมพ์ในปี ๑๙๕๖ นั้นเป็นช่วงเวลาที่กามูส์ร้าวฉานในความสัมพันธ์กับชาร์ตร์ กามูส์ได้ประณามวิธีเข้าถึงปัญหาของปัญญาชนด้วยวิธีการที่เรียกว่า หากไม่ได้ทั้งหมดก็ไม่เอาอะไรเลย (*all-or-nothing approach*) ซึ่งกามูส์ได้กล่าวไว้ในความเรียงทางปรัชญาเรื่องตำนานซีซิฟแล้วประเด็นนี้ โดยถือว่าการเข้าถึงปัญหาเช่นนี้ เป็นความสำนึกเกี่ยวกับความไร้สาระแบบหนึ่งนั่นเอง^{๒๒}

กามูส์ได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม (Nobel Prize in Literature) ในปี ค.ศ. ๑๙๕๗ ขณะที่ยังอายุได้ ๔๐ ปี ซึ่งเป็นผู้ที่เข้ารับรางวัลโนเบลอายุน้อยที่สุด ด้วยการที่กามูส์เป็นคนกตัญญูรู้คุณต่อครูคนแรกที่เปรียบเสมือนพ่ออีกคนของเขา กามูส์ได้อุทิศหนังสือที่จัดพิมพ์สุนทรพจน์ที่กล่าวในพิธีรับรางวัลดังกล่าวให้แก่ หลุยส์ เดอ เฌอแมง และกามูส์กล่าวถึงชีวิตและการอุทิศตนเพื่องานเขียนในตัวเขาที่ลุ่มลึกดังสุนทรพจน์ตอนหนึ่งว่า

ตลอดระยะเวลากว่า ๒๐ ปี ข้าพเจ้าหลงทาง ว่าวุ่น หมัดหวังกับประวัติศาสตร์ที่พิกลพิการเหมือนเช่นกับผู้คนในรุ่นเดียวกัน สิ่งที่ยึดเหนี่ยวข้าพเจ้าเอาไว้ได้ก็คือความรู้สึกซ่อนอยู่ลึกๆ ในใจว่าการเขียนหนังสือในปัจจุบันนับเป็นงานที่มีเกียรติ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมนี้ทำให้เราเข้าไปผูกพันรับผิดชอบ ไม่แต่เฉพาะกับการเขียนงานเท่านั้น เมื่อมองจากขอบเขตความสามารถและสถานะของตัวเองแล้ว ทว่างานเขียนหนังสือยังก็ทำให้เรามีความอดทนอดกลั้น ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับผู้คนที่ใช้ชีวิตอยู่ในประวัติศาสตร์ยุคเดียวกัน ทั้งความขมขื่น ท้อแท้และความผิดหวัง คือสิ่งที่เราคุ้นเคยร่วมกันมา กับผู้ที่ถือกำเนิดในช่วงต้นสงครามโลกครั้งที่ ๑ – ๒... เราต่างต้องพยายามผลักดันตัวเองให้ค้นหาศิลปะในการมีชีวิตอยู่ท่ามกลาง

^{๒๑} ดูรายละเอียดใน Ronald Aronson, *Camus and Sartre: The Story of a Friendship and the Quarrel that Ended It*, (London: The University of Chicago Press, 2004), pp. 115 – 154.

^{๒๒} Germaine Brée and Margaret Guiton, *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, หน้า ๒๗๔.

ความพินาศอย่างย่อยยับนี้ เพื่อจะได้มีโอกาสเกิดใหม่อีกครั้ง เพื่อจะได้ต่อสู้ต่อต้าน
สัญชาตญาณแห่งความตาย ที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ของเราอย่างตรงไปตรงมา^{๒๓}

ครั้งทีไปแสดงปาฐกถาในงานรับรางวัลโนเบลที่มหาวิทยาลัยสต็อกโฮล์ม (Stockholm University) นั้น หนังสือพิมพ์ที่นั่นได้ลงบทความโจมตีเขา และนักศึกษาก่อการประท้วง ด้วยเหตุที่ไม่พอใจที่กามูส์ได้เลือกเส้นทางสันติวิธีในกรณีความขัดแย้งการปลดปล่อยอัลจีเรียจากฝรั่งเศส เมื่อกลับมาถึงฝรั่งเศสเขาเก็บตัวเงียบไม่ยอมพบใคร นอกจากเพื่อนสนิทของเขา และต่อมากามูส์ยังคงเขียนงานอีกหลายชิ้น ในสภาวะที่สุขภาพเริ่มทรุดโทรมลงทุกที หลังจากนั้นต่อมาไม่นาน กามูส์เดินทางไปกับเพื่อนของเขาชื่อมิเชล กัลลิมาร์ด (Michel Gallimard) จากเมืองมาคอน (Macon) ไปยังปารีส กามูส์นั่งข้างคนขับ ในระหว่างทางรถยนต์เกิดตกถนนชนต้นไม้ข้างทางยับเยิน อุบัติเหตุครั้งนี้จึงส่งผลให้กามูส์เสียชีวิตคาที่เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ที่ Villeblevin ขณะอายุได้ ๔๗ ปี พร้อมกับทิ้งร่างต้นฉบับเรื่อง *Le Premier homme* หรือ มนุษย์คนแรก นวนิยายเกี่ยวกับอัตชีวประวัติของเขาที่เขียนยังไม่จบอย่างกลาดเกลื่อน^{๒๔}

สิ่งที่กามูส์เรียนรู้จากชีวิตของเขานั้น มันมีบางสิ่งบางอย่างที่อยากจะกล่าวออกมาได้สำหรับหนึ่งในลักษณะที่ทำให้กามูส์เป็นกามูส์ ผลงานของกามูส์รู้จักกันในนามวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงซึ่งความจริงแล้วผลงานของเขาทั้งหมดนั้น มีมากกว่าความโรแมนติก มันเป็นเสน่ห์ภายในที่สื่อออกมาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว งานของเขาในช่วงหลายปีแรก มีการแผ่กระจายในตัวเขาต่อการมองสิ่งต่างๆ ผ่านสายตาของเขาเพียงผู้เดียว ความทู่แท้ทั้งหมดของเขา มีเพียงงานเขียนที่เชื่อมโยงถึงส่วนลึกที่สุดภายใน เขาจริงจังมากและเป็นสิ่งที่เขาทะเยอทะยานมากที่สุด

สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เขาทำเพื่อที่จะเป็นนักเขียนดังที่เขาเรียกว่า “ข้าพเจ้าจะเป็นสักขีพยานแห่งตน” เขามักกล่าวซ้ำแล้วซ้ำเล่าในหน้าแรกๆ “ข้าพเจ้าต้องเขียนและข้าพเจ้าต้องว่ายน้ำ เพราะร่างกายข้าพเจ้าต้องการมัน” หลังจากนั้นเขาก็กล่าวเหมือนจะมีนัยยะวัตถุประสงค์ว่า “ข้าพเจ้ามีสำนึกที่ละเอียดอยากจะสารภาพ งานศิลปะชิ้นหนึ่งเป็นการสารภาพ และข้าพเจ้าจะเป็นพยาน เมื่อข้าพเจ้าเห็นสิ่งเหล่านี้้อย่างชัดเจน ข้าพเจ้ามีเพียงสิ่งเดียวที่จะกล่าว คือ มันอยู่ในชีวิตที่ยากลำบากนี้ท่ามกลางความถือตัวอวดดีของประชาชนผู้ถ่อมตน ที่ข้าพเจ้าสัมผัสได้ว่ามันคือความจริงของชีวิต” หกเดือนหลังจากนั้น เขาก็นิยามความตั้งใจไว้ว่า “ผู้คนสามารถคิดเพียงแค่ว่าในภาพ ถ้าคุณต้องการที่จะเป็นนักปรัชญา คุณต้องเขียนวรรณกรรม” ต่อมาวรรณกรรมเชิงชีวประวัติที่เขาเขียนก็กลายมาเป็นผลงานวรรณกรรมที่ชื่อ *La Mort heureuse* หรือ ความตายอันแสนสุข เป็นฉบับแรกๆ ของ คนนอก ซึ่งถูกตีพิมพ์หลังจากที่เขาเสียชีวิตแล้ว^{๒๕}

^{๒๓} Albert Camus, *Speech of Acceptance upon the Award of the Nobel Prize for Literature, December 10, 1957*, translate by Justin O'Brien, (New York: Alfred A. Knopf Press, 1958), pp. X – Xi.

^{๒๔} Sarah Bakewell, *At the Existentialist Café: Freedom, Being, and Apricot Cocktails*, p. 300.

^{๒๕} Elizabeth Hawes, *Camus, a Romance*, p. 26.

๓.๒ แนวคิดสำคัญของอัลแบร์ต กามูส์

ครั้งที่ชาร์ตร์ไปร่วมงานศพของกามูส์ เขาได้กล่าวสุนทรพจน์ยกย่องกามูส์ในหัวข้อ Tribute to Albert Camus ว่า

หกเดือนหลังจากนั้น แม้กระทั่งเมื่อวาน ผู้คนสงสัยว่า “เขากำลังทำอะไร?” เพียงชั่วครั้งชั่วคราวที่เราจะต้องถูกตัดขาดด้วยความขัดแย้ง ซึ่งเราจะต้องเคารพในความขัดแย้งนี้ และเขาเลือกที่จะเงียบ ทว่าเขาเป็นคนที่หายากคนหนึ่งที่เราสามารถจะรอได้ เพราะเขาเลือกและยังคงซื่อสัตย์ต่อการเลือกของเขา บางวันเขาจะกล่าวออกมา พวกเราไม่สามารถที่จะเดาได้เลยว่าเขาจะพูดว่าอะไร แต่พวกเราคิดว่าเขาได้เปลี่ยนโลกนี้เช่นเดียวกับที่เราทำ นั่นเพียงพอแล้วสำหรับพวกเราที่จะตระหนักถึงการมีอยู่ของเขา...^{๒๖}

แม้ความตายจะพรากชีวิตของกามูส์ไปอย่างรวดเร็ว โดยที่ตัวเองไม่ได้มีโอกาสอธิบายถึงสิ่งที่เขา กำลังทำอยู่หรือการปรับปรุงงานเขียนของเขา และความตายก็ได้ทำให้การพัฒนาการความคิดปรัชญาของเขาหยุดนิ่งลงไป กระนั้นก็ตามสิ่งนี้สะท้อนถึงแนวคิดเรื่องความไร้สาระ (Absurd) ที่เขาเสนอ จะเห็นได้ว่าการดำรงอยู่ของมนุษย์ในโลกนี้ มนุษย์สามารถเรียนรู้ความจริงของการมีอยู่ และการมีปฏิสัมพันธ์กับโลกที่ปรากฏในชีวิตประจำวันของตนได้ดังที่เขาเล่าในตำนานซีซิฟว่า ทุกสิ่งไปเกี่ยวคู่กับชีวิต พร้อมกันนั้นก็ได้เติมความไร้แก่นสารเข้าไปด้วย^{๒๗} นี่เป็นสิ่งที่กามูส์ฝากเอาไว้ในโลกด้วยแนวคิดทางปรัชญาของเขา ที่กลั่นกรองมาจากความเข้าใจในความเป็นมนุษย์อันเกิดจากประสบการณ์ในการใช้ชีวิตและการครุ่นคิดหลักปรัชญาดังกล่าว ดังจะเห็นความสำคัญของกามูส์จากคำกล่าวสุนทรพจน์ยกย่องกามูส์ของชาร์ตร์ข้างบนที่ยกมา

๓.๒.๑ แนวคิดเรื่องความไร้สาระ (Absurd)

“...ความรู้สึกแห่งความไร้สาระอันนี้ สามารถบ่งชี้ผู้ใดก็ได้ ไม่ว่าจะตามสายใดบนหัวมุมของถนน”^{๒๘} แนวคิดเรื่องความไร้สาระ หรือ Absurd หมายถึงสำนึกที่ว่าโลกปราศจากเป้าหมายหรือความหมายที่มนุษย์ต้องการ และเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมที่สำคัญของอัตถิภาวนิยมในโรงละครแห่งความไร้สาระ (Theatre of the Absurd)^{๒๙} กล่าวคือหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สำหรับละครแนวแอบเสิร์ตนั้น เขียนขึ้นโดยนักเขียนบทละครในยุโรปในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙๕๐ รูปแบบของโรงละครพัฒนามาจากงานเขียนของพวกเขา โดยเน้นแนวคิดแบบอัตถิภาวนิยมที่แสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่

^{๒๖} Germaine Bree, ed., *Camus: A Collection of Critical Essays*, (Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall, Inc. Press, 1962.), p. 173.

^{๒๗} Nigel Rodgers and Mel Thompson, *Understand Existentialism*, p. 164.

^{๒๘} Albert Camus, *The Myth of Sisyphus*, Translated by Justin O'Brien, (New York: Penguin Press, 1955), p 17.

^{๒๙} Nigel Rodgers and Mel Thompson, *Understand Existentialism*, p. 201.

ของมนุษย์ที่ไร้จุดหมายหรือปราศจากความหมาย บทละครจะจบลงด้วยความไร้เหตุผลหรือความเงิบ ฉะนั้นคำว่า แอ็บเสิร์ด (Absurd) หรือ สภาวะที่ไม่อาจอธิบายได้ด้วยเหตุผล ที่ถูกนำไปใช้ในงานวรรณกรรมและบทละครในระหว่างช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ นั้น มีความหมายเฉพาะ ต่างกับความหมายทั่วไปของคำว่า Absurd ซึ่งหมายความว่า “ไร้สาระ”^{๓๐}

แนวคิดความไร้สาระหรือไร้แก่นสารนั้น ผู้นำร่องไว้ก่อนกามูส์และคนอื่นๆ คือ ออเฟริดจาร์รี่ (Alfred Jarry: ค.ศ. ๑๘๗๓ – ค.ศ. ๑๙๐๗) นักเขียนบทละคร กวี นักปั้น นักรำสุรา และศิลปินแหวกแนวชาวฝรั่งเศส บทละครชื่อ Ubu Roi หรือ King Ubu ได้เปิดแสดงรอบปฐมทัศน์ในปี ค.ศ. ๑๘๙๖ ในบทละครดังกล่าวเขาเสนอทัศนะที่ว่าโลกที่ไม่น่ากังขาหรือสงสัย ทัศนะแบบหยาบๆ ซ้ำตลาดฆาตกร และการหลอกลวง ในการสร้างบุคลิกภาพที่น่าเกลียดให้กับตัวละครทว่ากลับมีเสน่ห์ Ubu ได้สร้างเหตุการณ์ความไร้แก่นสารหรือไร้สาระในโรงละคร ทว่าไม่ได้รับความนิยมชื่นชมเสมอไป เขาแสดงเพิ่มเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ในช่วงท่ามกลางการสังหารหมู่ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น แนวคิดแบบการไร้แก่นสารเริ่มกลับมาอีกครั้งในช่วงท้ายปี ๑๙๑๕ โดยการก่อตั้งลัทธิดาดา (Dadaism)^{๓๑} กลุ่มศิลปะที่รุนแรงมากที่สุดขึ้น โดยตริสตัน ซารา (Tristan Tzara: ค.ศ. ๑๘๙๖ – ค.ศ. ๑๙๖๓) กวีนักเขียนชาวโรมาเนีย ลัทธิดาดาโจมตีสงครามและลักษณะของวัฒนธรรมยุโรปที่พวกเขาคิดว่าเป็นสาเหตุของสงครามเช่น การเป่านกหวีด ตีกลอง ดังที่ซารากล่าวว่า ทุกสิ่งทุกอย่างไม่สอดคล้องกัน ไม่มีตรรกะ เช่นเดียวกับทุกอย่างในชีวิตเป็นสิ่งไร้ประโยชน์ แนวคิดแบบลัทธิดาดาได้ขยายออกไปยังเมืองต่างๆ เช่น โคโลญ เบร์ลิน และนิวยอร์ก ก่อนจะพัฒนาเป็นลัทธิเหนือจริง (Surrealism)^{๓๒}

อย่างไรก็ตามสำหรับมุมมองเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องความไร้สาระแบบอัตถิภาวนิยมในช่วงแรกนั้น มีร่องรอยมาจากเรื่องตลกร้ายของ ลุยจิ ปิรันเดลโล (Luigi Pirandello: ค.ศ. ๑๘๖๗ – ค.ศ. ๑๙๓๖) นักประพันธ์เอกชาวอิตาลีในเรื่อง Six Characters in Search of an Author งานประพันธ์ดังกล่าวเป็นละครในละคร (Metatheatre) ที่ปฏิวัติวงการละครสมัยใหม่ในศตวรรษที่ ๒๐ เขายังได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้บุกเบิกละครเชิงทดลอง จนนำไปสู่บทละครแนวแอ็บเสิร์ด ที่แพร่หลายในยุโรปช่วงทศวรรษ ๑๙๕๐ ซึ่งบทละครของปิรันเดลโลอยู่ในชุดแรกที่ตั้งคำถามเกี่ยวกับสรรพมหิทธานุภาพตามจารีตของผู้แต่ง^{๓๓} และในด้านกวีนิพนธ์และเรื่องสั้นที่เสนอกรอบความคิดแบบความไร้สาระยังคงพบได้ในงานของดานีล อีวานโนวิช ยูวาโชฟ (Daniil Ivánovich Yuvatchov: ค.ศ. ๑๙๐๕ – ค.ศ. ๑๙๔๒) หรือที่รู้จักกันในนามปากกาว่า ดานีล ฮาร์มส์ (Daniil Kharms) กวีและนักเขียนชาวรัสเซีย

งานเขียนความไร้ตรรกะในชุด เหตุที่เกิด ของเขาสะท้อนให้เห็นถึงโลกที่ไร้ระเบียบ โดยที่ตัวเองของดานีลส์ ฮาร์มส์ เป็นเพียงสามัญชนผู้บริโภคในเมืองใหญ่ที่ติดกับของระบบ ชื่อ จน โง่ และไร้ซึ่งศรัทธา โลกมาก และปราศจากความฝันใดๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นงานชุด เหตุที่เกิด จึงเปรียบเสมือน

^{๓๐} ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, *อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, ๒๕๔๘), หน้า ๒๕๐.

^{๓๑} ดูรายละเอียดใน Glenn Ward, *Postmodernism*, (London: Teach Yourself, 1998), pp. 46 – 49.

^{๓๒} Nigel Rodgers and Mel Thompson, *Understand Existentialism*, p. 171.

^{๓๓} Ibid., Op. cit.

บันทึกประจำวันของเมืองใหญ่ ที่อยู่ภายใต้วิกฤตการณ์ทางจิตวิญญาณ เป็นบันทึกที่เผยให้เห็นโลกที่ สับสนยุ่งเหยิง ทั้งยังเผยให้เห็นถึงความรู้สึกระ ความว่างเปล่าของชีวิต และความกลวงเปล่าภายใน ตัวตนของมนุษย์อันไร้ที่สิ้นสุด^{๓๔} นอกจากนี้ยังมีนักเขียนอื่นๆ อีก เช่น ฟรันซ์ คาฟคา (Franz Kafka: ค.ศ. ๑๘๘๓ – ค.ศ. ๑๙๒๔) นักเขียนชาวยิว ที่ได้สื่อแนวคิดดังกล่าวไว้ในงานเขียนของเขาซึ่งกามูส์ได้อ่านงานทั้งหลายนั้นมาก่อนแล้ว^{๓๕} จนถึงซามูเอล เบคเกตต์ (Samuel Beckett: ค.ศ. ๑๙๐๖ – ค.ศ. ๑๙๘๙) ซึ่งต่างก็สื่อแนวคิดเรื่องความรู้สึกระดังกล่าวข้างต้นไว้ในงานของตัวเอง

สำหรับกามูส์ ความรู้สึกระที่สำคัญที่สุดคือการปะทะกันระหว่างความปรารถนาของมนุษย์เพื่อทำความเข้าใจและให้ความหมายกับโลกที่แปลกหน้ากับความปรารถนาดังกล่าว^{๓๖} และประสบการณ์ในชีวิตในฐานะเป็นสิ่งไร้ความหมาย กอปรด้วยความสับสนและความไร้ตัวตน การยอมรับและท้าทายธรรมชาติที่ไร้สสารของโลก สิ่งที่เราสร้างขึ้นเพื่อการมีอยู่อย่างแท้จริง แต่ทว่าสิ่งที่จะไปพูดถึงบางสิ่งว่าเป็นสิ่งที่เหลวไหลนั้น แสดงให้เห็นว่า อาจเป็นสิ่งที่มีความหมายและสามารถอธิบายได้ การตกลงของลูกเต๋า ไม่อาจเรียกว่า ไร้สสาร เพราะไม่มีตรรกะใดที่จะพยากรณ์ได้ว่าลูกเต๋าจะตกอย่างไร สิ่งทั้งหลายเป็นสิ่งเหลวไหล เมื่อเราไปมีสมมติฐานว่า สิ่งเหล่านั้นควรเดินตามรูปแบบบางอย่าง แต่ไม่เป็นไปตามนั้น

ดังนั้น มุมมองเกี่ยวกับชีวิตที่ไร้สสาร จึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะกับแนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม มุมมองใดๆ ก็ตาม ที่ยอมรับว่าเหตุการณ์ต่างๆ เป็นไปโดยบังเอิญ มิได้ยึดตามรูปแบบที่จะสามารถอธิบายได้ตามแบบอย่างมนุษย์ จะยอมรับได้ว่า ชีวิตไม่อาจเป็นอย่างที่คาดหวัง ดังนั้นจึงอาจเรียกได้ว่าเป็นสิ่งเหลวไหล กระนั้นก็ตามสำหรับแนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม ยินดีชื่นชมกับความว่างกลวงของชีวิต เนื่องจากความว่างกลวงได้ผลักดันผู้คนออกไปหาตนเอง และการเลือกของคน ถ้าเหตุการณ์ที่เป็นตัวก่อรูปร่างให้กับชีวิตมาจากความสับสนทั้งหมด ไม่ได้ถูกกำหนดโดยบางสิ่งหรือบางคน เช่น ประวัติศาสตร์หรือพระเจ้า ต่อมามนุษย์ก็ไม่มีทางเลือก นอกจากจะต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และใช้ชีวิตอยู่กับผลที่ตามมา^{๓๗} ถึงแม้ว่าบางครั้งมนุษย์จะมีชีวิตที่ยากลำบาก ทุกคนที่เรารัก และทุกอย่างที่มนุษย์เป็นรวมถึงสิ่งที่มนุษย์หวังที่จะเป็น สิ่งที่มีมนุษย์มีทั้งหมดจะต้องพังพินาศในวันหนึ่ง นี่คือนิยายที่กามูส์ ได้ทำการพิสูจน์ในความเรียงทางปรัชญาของเขาเรื่อง The Myth of Sisyphus หรือ เทพตำนานซีซิฟ^{๓๘}

เทพตำนานซีซิฟเป็นดังการบอกว่าเราจะมีชีวิตอยู่อย่างไรบนโลกเช่นนี้ “กระนั้นยังมีปัญหาทางปรัชญาที่จริงจังอย่างหนึ่ง” ซึ่งกามูส์มักใช้ขึ้นต้นผลงานของเขา นั่นคือ “การฆ่าตัวตาย” เป็นการตัดสินใจว่าชีวิตมีค่าควรดำรงอยู่ต่อไปหรือไม่? ท่ามกลางคำตอบต่อคำถามพื้นฐานที่สุดทาง

^{๓๔} Daniil Kharmis, **เหตุที่เกิด**, แปลจากภาษารัสเซียโดย วารี ริชาฟ, อติภพ ภัทรเดชไพศาล, (กรุงเทพมหานคร: ๑๐๐๑ ราษฎร์, ไม่ปรากฏ พ. ศ. ที่พิมพ์), หน้า๘๕ – ๙๐.

^{๓๕} Walter Kaufmann, **Existentialism: From Dostoevsky to Sartre**, (New York: The World Publishing Company, 1956), pp. 121 – 123.

^{๓๖} David R. Cerbone, **Existentialism: All That Matters**, (London: Teach Yourself, 2015), p. 117.

^{๓๗} Nigel Rodgers and Mel Thompson, **Understand Existentialism**, p. 153.

^{๓๘} Emily Esfahani Smith, **The Power of Meaning: Crafting a Life that Matters**, p. 29.

ปรัชญา กามูสแย้งหยันว่า ไม่มีแม่สักคนที่ตายเพื่อข้อโต้แย้งทางภววิทยา เพื่อพิสูจน์การมีอยู่ของพระเจ้า สำหรับหลายๆ คนเลือกจบชีวิตเพื่อจะมีความหมายบางอย่าง บางคนฆ่าตัวตายเพราะพวกเขาตัดสินใจแล้วว่าชีวิตของพวกเขาไร้ค่า ขณะที่คนอื่นๆ สละชีวิตตนเพื่อบางสิ่งในอุดมคติ ชีวิตมันมีความหมายเพียงแค่ การอยู่หรือ การตาย เท่านั้นหรือ? คำถามที่ปรัชญาตั้งขึ้นและพยายามตอบเสมอมา ดังนั้น มันจึงเป็นคำถามที่สำคัญที่สุด^{๓๙}

กล่าวอีกนัยหนึ่งกามูสได้ตั้งคำถามกับไฮเดกเกอร์เกี่ยวกับ สัต หรือ Being ไฮเดกเกอร์คิดว่าธรรมชาติของการมีอยู่ มันสามารถตั้งคำถามได้ เมื่อมันถูกแบ่งแยก หรือการทำให้เกิดการแตกหักขึ้น กามูสคิดคล้ายๆ กันว่า สิ่งพื้นฐานมันได้ล่มสลายในทุกๆ วัน แต่ก็ส่งผลให้เกิดการอนุญาตให้มนุษย์ตั้งคำถามเกี่ยวกับชีวิตในวงกว้างขึ้น ซึ่งบางครั้งแนวคิดของกามูสมีส่วนที่เหมือนกับไฮเดกเกอร์ เขาคิดว่าคำตอบมันจะอยู่ในรูปแบบของการตัดสินใจมากกว่าสถานการณ์ สิ่งนี้สำหรับกามูสแล้วเราต้องตัดสินใจว่าเราจะยกเลิกหรือไปต่อ ถ้าเราจะไปต่อมันจะต้องอยู่บนพื้นฐานของการยอมรับว่า ไม่มีอะไรที่มีความหมายเชิงปรมาตมที่เรากำลังทำ กามูสสรุปในหนังสือเรื่องตำนานซีซีฟิวว่า งานของเทพซีซีฟิวไม่มีวันจบ ในขณะที่เขาก็ยอมรับและตระหนักถึงความไร้สาระของสภาพที่ดำรงอยู่ ทว่าก็ไม่ได้ย่อท้อ ด้วยเหตุนี้ เราจำต้องเชื่อว่าซีซีฟิวมีความสุข^{๔๐}

อิทธิพลสำคัญต่อกามูสไม่ใช่ไฮเดกเกอร์แต่เป็นเคียร์เคออร์ต^{๔๑} โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี ๑๘๔๓ ความเรียงชื่อ Fear and Trembling เคียร์เคออร์ตเลือกที่จะให้เรื่องเล่าในไบเบิล เพื่อใช้ในเรื่องราวที่อธิบายถึงกรอบคิดแบบความไร้สาระ สิ่งซึ่งพระเจ้าเป็นเจ้าของการพิสูจน์ความศรัทธาจากอับราฮัม (Abraham) และไอแซก (Isaac) ลูกชายของเขา และยังมีแพะหรือแกะ ถึงแม้ว่าความประหลาดใจของพระเจ้าเป็นเจ้าของมันดูเป็นเช่นนั้น อับราฮัมได้ถูกทดสอบเกี่ยวกับความศรัทธาของเขาด้วยการบูชาญับกับไอแซกโดยการฆ่าบุตรของตน เพื่อการกระทำบางอย่างแบบไม่มีเงื่อนไข ในตอนสุดท้ายพระเจ้าเป็นเจ้าของปล่อยเขาไป และอับราฮัมกับไอแซกก็กลับบ้าน^{๔๒} นี่คือนี่ที่ทำให้ประหลาดใจมีนง ตะลึงพิงพิง เคียร์เคออร์ตไม่เลือกทั้งการชดชืนและการจำนน แต่ทางที่อับราฮัมและไอแซกดูเหมือนว่าจะสามารถกลับไป นั่นคือหนทางที่สิ่งทั้งหลายเป็นอยู่มาก่อน พวกเขาต้องต่อสู้กับความจริงของความเป็นมนุษย์ทุกๆ ไป และการปกป้องเยี่ยงบิดา อับราฮัมยังคงตัดสินใจที่จะรักลูกชายของเขา

สำหรับเคียร์เคออร์ตเรื่องนี้แสดงให้เห็นว่าจะต้องทำบางสิ่งที่เป็นไปได้ ที่จะกระโจนเข้าไปแทนการปล่อยให้ชีวิตหลังจากนั้นเป็นไป ดังที่เขาเขียนว่าแม้้อับราฮัมสละยอมอยู่ใต้อิทธิพลของทุกอย่างที่ไม่มีสิ้นสุด (resigned everything infinitely) และหลังจากนั้นทุกๆ อย่างก็กลับเข้าไปสู่ในหนทางของความไร้สาระ สิ่งนี้เองคือสิ่งที่กามูสคิดว่าผู้อ่านในยุคสมัยใหม่ (modern readers) ต้องการที่จะทำ แต่ว่าในกรณีของเขามันปราศจากการมีส่วนร่วมของพระเจ้า ตรงนี้เองมนุษย์คนหนึ่งจะเห็นหรือตระหนักถึงช่องทางที่จะเชื่อมโยงกับชีวิต ในที่การที่ถูกยึดครอง ทุกๆ สิ่งถูกทำให้อยู่

^{๓๙} Ibid., p. 31.

^{๔๐} Sarah Bakewell, *At the Existentialist Café: Freedom, Being, and Apricot Cocktails*, p. 150.

^{๔๑} Ibid., p. 150. และ David R. Cerbone, *Existentialism: All That Matters*, p. 90.

^{๔๒} ดูรายละเอียดใน Søren Kierkegaard, *Fear and Trembling*, translated by Alastair Hannay, (Harmondsworth: Penguin Press, 1985), pp. 83 – 95.

ภายใต้ด้วยเงื่อนไขของพันธสัญญา หรือสูญเสียทุกๆ อย่าง และยังคงเหมือนว่ามันยังคงมีอยู่ นี่คือความหมายที่ถูกฉกฉวยไป เราจะอยู่ได้อย่างไรโดยปราศจากความหมาย คำตอบที่เสนอจากทั้งแกมูส์และเคียร์เคออร์ด์ นั้นคือการดำรงอยู่ในท่ามกลางสิ่งดังกล่าวอย่างท้าทาย^{๔๓}

แกมูส์มองว่ามนุษย์ใช้เวลาแสนนานเพื่อหาคำอธิบายเชิงเหตุผลมากมายต่อโลก มองหาระเบียบแบบแผนและความเป็นหนึ่งเดียว ทั้งๆ ที่โลกมันวุ่นวาย ไม่เป็นระเบียบ ไม่มีความหมายและไม่มีเหตุผลหรือหลักการเชิงเหตุผลใดๆ มนุษย์เพียงต้องการรู้ว่าจะอยู่อย่างไร และจะมีชีวิตเพื่อเป้าหมายอะไรต่างหาก แต่ทว่าโลกกลับตอบเราด้วยความเงี้ยบบัง พวกเราสามารถตอบด้วยการมีความพอใจต่อสิ่งที่โยเยหาโดยการกระโจนเข้าหาพระเจ้า ศาสนา หรือบางสิ่งบางอย่างที่ทำให้ตัวเองมีความหมายที่สูงส่ง ซึ่งใช้ความศรัทธาเป็นพาหนะ หากยอมรับว่านี่คือหนทางเดียวที่จะทำให้เข้าถึงความจริงโดยสมบูรณ์ที่จะทำให้เราพบความจริงดังที่ตอลสตอยกระทำ แกมูส์ไม่คิดเช่นนั้น เพราะเขาเชื่อว่าความจริงไม่ได้มีแค่หนึ่งเดียว (Single Truth) แกมูส์เชื่อข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์แสวงหาความหมายอย่างไม่หยุดหย่อน แต่เราไม่ได้หาในโลกรู้สึกไร้สาระ กล่าวคือทุกสิ่งทุกอย่างตั้งแต่เหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์ ไปจนถึงความหมายที่ยิ่งใหญ่ที่พวกเราพยายามเติมแต่งในการดำรงอยู่ของเราและดูเหมือนจะไม่มีวันสิ้นสุด การตระหนักว่าสิ่งภายนอกไม่มีความหมาย ไม่มีจุดหมายที่ยิ่งใหญ่ไปกว่านี้ หรือแม้แต่การไม่มีเป้าหมายประสงค์ต่อสิ่งใดๆ ที่เรากระทำ ดังคำที่ชาร์ตกร์กล่าวว่ามันช่างคลื่นเหียน หรือสะอิดสะเอียน (Nausea)^{๔๔}

ถ้าชีวิตไม่มีความหมาย เมื่อนั้นชีวิตก็ไม่มีค่าที่จะอยู่ หรือในอีกทางหนึ่งถ้าชีวิตไม่มีความหมาย เมื่อนั้นการฆ่าตัวตายก็เป็นสิ่งชอบธรรม อย่างไรก็ตามแนวโน้มที่จะมองคุณค่าของการมีอยู่ของชีวิตโดยการผูกติดไว้กับความหมายนั้น จะขัดแย้งกับแนวคิดความไร้สาระทันที จนเกิดคำถามขึ้นว่าชีวิตที่ไร้ความหมายเปรียบเหมือนชีวิตที่ไร้ค่า เป้าหมายเชิงหลักการของแกมูส์อย่างหนึ่งในเทพตำนานซีซิฟ คือการเชื่อมโยงระหว่างสองส่วนของสถานะที่เป็นเงี้ยบบัง แกมูส์ต้องการยืนยันว่าชีวิตจริงๆ แล้วไม่ได้มีความหมาย แต่ยืนยันว่าชีวิตยังคงเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การมีชีวิต ถึงแม้ว่าจะมีข้อสรุปแล้วก็ตาม เชื่อมมันตัวเองอย่างที่เราคิดว่าเรามีชีวิตที่ไม่มีมีความหมายมันไม่ได้หมายความว่าชีวิตไม่คุ้มค่า การฆ่าตัวตายจึงไม่ใช่คำตอบที่ขอปรารถนาต่อการขาดความหมายของชีวิต ความคิดที่ว่าชีวิตมีความหมายมันถูกทำให้ตรงข้ามกับความคิดที่ว่าชีวิตไร้สาระ แม้ว่าแกมูส์จะนิยามอย่างเป็นทางการในความเรียงของเขาอย่างครอบคลุมแล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริงเขาเริ่มต้นด้วยการแจกแจงความรู้สึกต่างๆ หรือการกล่าวคำอุปมาของความไร้เหตุผลก่อนที่จะถอยกลับไปหาความคิดที่เหมาะสมที่สามารถตอบคำถามได้ ซึ่งความรู้สึกมากมายอยู่ในขั้นพื้นฐานและนั่นคือทั้งหมด ความรู้สึกที่มีในใจของแกมูส์ทั้งหมดเกิดจากการหยุดชะงักของความพึงพอใจก่อนหน้านี้ เหมือนกับฉากที่วาดฝันมันถล่มลง และพร้อมที่จะปลุกให้ ตื่นขึ้นอย่างสมบูรณ์แบบ^{๔๕}

^{๔๓} Sarah Bakewell, *At the Existentialist Café: Freedom, Being, and Apricot Cocktails*, pp. 150 – 151.

^{๔๔} Emily Esfahani Smith, *The Power of Meaning: Crafting a Life that Matters*, pp. 31 – 32.

^{๔๕} David R. Cerbone, *Existentialism: All That Matters*, pp. 85 – 87.

กามูส์อุปมาเปรียบเทียบกับการสร้างชุดเวทีหรือฉากอะไรบางอย่าง (stage set) ให้มัน เป็นแบบที่เราคิด ซึ่งฉากนั้นมันสามารถพังถล่มลงมาได้ ซึ่งชีวิตประจำวันของเรานั้นไม่สามารถที่จะเน้น ย้ำไปถึงขั้นแรกหรือขั้นปฐมภูมิได้ ความรู้สึกต่างๆ ของความไร้สาระสามารถที่จะปลุกเร้าหรือกระตุ้น โดยการปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกโลกธรรมชาติได้เช่นกัน การพิจารณาเหตุผลต่างๆ ที่มัน เปลี่ยนแปลง เช่นบรรยากาศทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับฤดูหนาว ที่มีผลต่อความรู้สึกของเรา แต่ถึงแม้ว่า สิ่งเหล่านี้มันจะปรากฏต่อหน้าต่อตาเราในหนทางที่เราเป็นอยู่ ความเป็นปรัปักษ์ก็แนะนำว่านี่คือ ตัวแทนส่วนใดส่วนหนึ่งของโลก แต่สิ่งนี้มันไม่ได้ถูกต้องเลย น้ำแข็ง หิมะ และความเย็น ไม่ได้มี แผนการหรือเป้าหมายที่มุ่งตรงสู่ตัวของเรา เราสามารถอยู่ในสถานการณ์โดยติดอยู่กับความแปลก หนังกกับโลก การคิดแบบนี้จะทำให้เราเผชิญหน้าหรือต่อสู้กับการดำเนินชีวิตของเราต่อไป หรือปล่อย ให้มันเป็นไป หมายความว่าถ้าเราปล่อยเราให้โลกธรรมชาติซึ่งมันไม่มีอะไรเลยได้กระทำต่อเราทั้งหมด ทั้งหมด เมื่อเราติดอยู่กับสิ่งนี้มากๆ ความรู้สึกของความไร้สาระสามารถที่จะถูกปลุกขึ้นอีกครั้ง^{๔๖}

การทำให้ข้อนี้เป็นที่ชัดเจนยิ่งขึ้นกามูส์ได้ให้ตัวอย่างของการดูผู้ชายที่อยู่ในบทสนทนา หลังตู้โทรศัพท์ แล้วก็ได้เกิดเสียงที่เงียบขึ้น เมื่อพบเจอสถานการณ์แบบนี้เราจะทำอย่างไร เราจะคิด ไปต่างๆ นานา ว่าทำไมผู้ชายคนนี้อยู่ตรงนั้น ซึ่งอันนี้เป็นกรอบความคิดของเรา เมื่อเวลาเจอ สถานการณ์ที่ไม่ปกติก็มักจะหาความปกติหรือความเหมือนไปทำให้สถานการณ์นั้นๆ แปลกหน้าหรือ มีความแปลกแยก (alien appearance) กามูส์พยายามจะบอกว่าชีวิตเรา แม้ว่าเราเลือกปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะในชีวิตประจำวัน นับจากการตื่นนอนไปจนถึงการช้อปปิ้ง การทาสีเล็บ เป็นต้น เราเลือกที่จะทำมันจึงทำให้เราไม่ได้สงสัยหรือตั้งคำถามว่ามันจะเกี่ยวอะไรกับชีวิต แต่ทว่าพอถึง คำถามหนึ่งสุดท้ายแล้วสิ่งที่เราเลือกขึ้นมา มันก็ไม่มีสาระและเป็นสิ่งที่ไร้สาระ แต่ที่เราทำให้มันมี สาระขึ้นมาในสิ่งที่เราเลือกกระทำนี้ กล่าวคือในท่ามกลางความไร้สาระนั้นเราสามารถที่จะเป็นสิ่งที่ดี ที่ที่สุดสุดท้ายดังที่กามูส์กล่าวว่า ข้าพเจ้ามาเพื่อสุดท้าย ข้าพเจ้าก็จะตาย และเป็นทัศนคติที่เราจะต้อง อยู่ต่อไป การพยายามหาเหตุผลว่าทำไมต้องเป็นแบบนี้มันคือไร้เหตุผลที่จะอธิบายตั้งแต่เริ่มต้นแล้ว เราไม่มีทางรู้มาก่อนเลยถึงความประหลาดใจทั้งหลายที่มันจำเป็นจะต้องเกิดขึ้น ซึ่งทุกๆ คนได้ใช้ชีวิต รวบรวมว่าไม่มีใครรู้สิ่งนี้มาก่อน^{๔๗}

กามูส์โต้แย้งถึงวิธีการเสนอทางออกจากความไร้สาระของชีวิตด้วยการฆ่าตัวตาย เพราะ มันไม่มีอะไรยืนยันถึงจุดจบหรือการหลีกเลี่ยงความไร้สาระของชีวิตไปได้ เมื่อกล่าวในทางญาณวิทยา คือ เป็นความรู้ก่อนประสบการณ์ (a priori) อย่างหนึ่ง^{๔๘} สำหรับปัญหาที่กามูส์พยายามหาทางที่จะ อธิบายความรู้ชุดนี้ก็คือ มันไม่มีประสบการณ์แห่งการตาย ที่จะมีความหมายเพียงพอ คนหนึ่งอาจจะ ตื่นขึ้นในขณะที่อีกชีวิตหนึ่งถูกยกเลิกไป อะไรก็ตามที่ถูกทำให้มีประสบการณ์ในช่วงจังหวะเวลาที่สุด นั้น ยังคงเป็นสถานการณ์ก่อนที่จะตาย แต่ทว่าไม่มีประสบการณ์ของความตายในตัวของมันเอง เพราะว่าชีวิตของคนๆ หนึ่งและประสบการณ์ของเขาจะขึ้นอยู่กับบริบท ถ้าหากมีบางอย่างของชีวิต

^{๔๖} Ibid., p. 87.

^{๔๗} Ibid., p. 88.

^{๔๘} ดูรายละเอียดญาณวิทยาประเภทนี้ใน Peter Carruthers, *Human Knowledge and Human Nature: A New Introduction to an Ancient Debate*, (Oxford: Oxford University Press, 1992), pp, 143 – 158.

หลังจากที่โลกเกิดขึ้น แล้วก็มันก็เหมือนย้อนกลับไปรี้อพื้นประสบการณ์ทั้งหมดใหม่อีกครั้ง ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นเราก็ไม่สามารถที่จะทำอะไรได้เลยกับเรากับชีวิตที่ยังดำรงอยู่นี้ เพราะว่าไม่มีใครเลยที่สามารถยืนยันถึงประสบการณ์เหล่านั้น ดังนั้นมันจึงไม่มีความหมายที่น่าเชื่อถือหรือเพียงพอสำหรับการสื่อสารจากบางสิ่งบางอย่างที่นอกเหนือไปจากนี้ สำหรับการเผชิญหน้ากับความตาย มันเหมือนกับเราต้องเผชิญหน้ากับความมืดบอดและความว่างเปล่า แต่ถึงกระนั้นก็ตามในคำๆ นี้ มันดูเหมือนจะห่างไกล แต่ว่าจะเปรียบเทียบได้ง่ายก็คือ เวลาพูดถึงความมืดหรือความว่างเปล่า มันก็ยังเป็นบางอย่างที่อยู่ภายใต้ประสบการณ์ของเราอยู่ดี ทั้งหมดของชีวิตพวกเรานั้นไม่สามารถที่จะมีหลักฐานเพื่อจะบอกได้ว่าเราไม่สามารถที่จะมีประสบการณ์ใด ในตอนท้ายของประสบการณ์ต่างๆ ที่เราจะต้องมีบทบาท และเราก็ไม่สามารถที่จะรู้ได้ว่าเราจะต้องเจอกับประสบการณ์ใดๆ ของความไร้สาระตลอดชีวิตของเรา^{๔๙}

มาถึงตรงนี้ก็อาจจะชี้ให้เห็นว่าความรู้สึกต่างๆ ของความไร้สาระว่ามันก็ยังไม่ใช่ความไร้สาระที่อธิบายตัวมันเองได้ เพราะว่าพวกมันทั้งหลายเพียงแค่อุบัติอยู่ในสิ่งที่เราค้นพบ การพูดโดยทั่วไปแล้ว ความไร้สาระสามารถที่จะอยู่ในรูปแบบอื่นๆ ได้ด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะอยู่ในรูปของความตรงข้ามก็ได้ ระหว่าง ๒ สิ่งที่เป็น มันไม่มีสิ่งใดที่สามารถอยู่ข้างในและอยู่ข้างนอกตัวมันเองแบบที่เป็นความไร้สาระ ไก่ตัวหนึ่งที่ตายก็ไม่สามารถที่จะเป็นความไร้สาระในตัวมันเองได้ และไม่แม้แต่มืดที่ตัดหรือตีลงไปทีไรบางคน แล้วไปฆ่าไก่ให้ตายนั้น สิ่งนี้คือความไร้สาระ คำทั้งหลายและแนวคิดทั้งหลายที่มันทำให้ความไร้สาระเกิดขึ้นนั้น มันมักจะทำให้เราหัวเราะได้เสมอ สถานการณ์บางอย่างที่เราไม่สามารถจินตนาการถึงได้ และตัวตนการป้องกันมียอยู่ของตัวตนต่อสิ่งอื่นๆ ความไร้สาระนี้มันสามารถทำให้เราสนุกสนานได้ แต่ว่าก็กลายเป็นโศกนาฏกรรมได้เช่นเดียวกัน เคียร์เคอร์คได้พูดถึงใน Fear and Trembling ว่าการ์ตูนกับโศกนาฏกรรม สามารถอธิบายกันและกันได้ในความไม่จำกัดอย่างสมบูรณ์แบบ^{๕๐}

ตอลสตอยให้คำตอบสำหรับการหลีกเลี่ยงความไร้สาระของชีวิตว่า การฆ่าตัวตายเป็นการหลบหนีที่มีเหตุผลเพื่อหลุดพ้นไปจากความไร้สาระของชีวิต (meaningless of life) และเขาพบความหมายชีวิตในศรัทธา แต่ทว่ากามูสปฏิเสธทั้งศรัทธาและการฆ่าตัวตายในฐานะที่เป็นทางออกต่อปัญหาการไร้ความหมายของชีวิต สำหรับกามูสนั้นเป็นไปได้ที่จะรู้ว่าพระเจ้ามีอยู่หรือไม่ หรือแม้แต่ความเชื่อทั้งหลายที่จะวางใจเชื่อด้วยความศรัทธา ก่อนที่จะทำเช่นนั้นได้ เราต้องเรียนรู้ที่จะให้ความสำคัญต่อการใช้ชีวิตโดยปราศจากการอ้อนวอน ร้องขอพระเจ้าหรือใช้ความศรัทธาใดๆ เสียก่อน แต่ถึงกระนั้นการฆ่าตัวตายก็ทำให้เรามีขอบเขตในโลกที่ไร้ความหมายได้ ถ้าเราปล่อยให้มันไร้สาระและเราก็ทำไปตามนั้น กามูสแย้งในประเด็นนี้ว่า ความไร้สาระของชีวิตไม่ได้นำไปสู่ความสิ้นหวังเสมอไป อย่างไรก็ตามมันจะนำไปสู่โอกาสใหม่ๆ มากมาย^{๕๑}

กามูสยอมรับว่าชีวิตไม่ใช่สิ่งสมบูรณ์ ความหมายที่มีพื้นฐานตลอดถาวรที่มีให้กับชีวิตและการกระทำมีความสำคัญยิ่งกว่า ไม่ว่าจะมนุษย์ชาติสูญหายไปจากโลก หรือกวีเอกอย่างเชกสเปียร์

^{๔๙} David R. Cerbone, *Existentialism: All That Matters*, p. 89.

^{๕๐} Ibid., pp. 89 – 90.

^{๕๑} Emily Esfahani Smith, *The Power of Meaning: Crafting a Life that Matters*, pp.

(William Shakespeare) จิตรกรเอก ไมเคิล แองเจโล (Michelangelo di Lodovico Buonarroti Simoni: ค.ศ. ๑๔๗๕ – ค.ศ. ๑๕๖๔) สถานที่สำคัญอย่าง พีระมิด (Pyramid) และทัชมาฮาล (Taj Mahal) จะมลายหายไปหรือถูกลืมเลือน สิ่งเหล่านี้ไม่ได้สร้างความกังวลให้กับเขา ไปจนถึงเกี่ยวกับว่าใครจะมาประณามเหยียดชีวิตหลังความตายของเขาว่าจอมปลอม จากการเผชิญหน้ากับการวิจารณ์แห่งการไร้ความสำคัญของมนุษยชาติ การกระทำหรือฉกฉวยในชีวิตประจำวัน ความพยายามของมนุษย์ทั้งหลาย ปรากฏเป็นสิ่งไร้แก่นสาร ปราศจากความหมายในทันที กามูสไม่ยอมรับการหันเข้าหาสัจนิยม (Nihilism) อย่างง่ายๆ หรือการฆ่าตัวตาย เพื่อจะเป็นทางออก ทว่ายอมรับการไร้แก่นสารของชีวิตในโลกโดยไม่ได้ให้ความหมาย^{๕๒}

กล่าวโดยสรุปคือความไร้สาระ หรือ Absurdity หมายถึงสำนึกที่ว่าโลกปราศจากเป้าหมายหรือความหมายที่มนุษย์ต้องการ กล่าวอีกนัยก็คือความไร้สาระเป็นความสัมพันธ์ที่ขัดแย้งกันระหว่างสองสิ่ง คือความมุ่งหมายของมนุษย์กับโลกที่ปราศจากจุดมุ่งหมาย กล่าวคือการปะทะกันระหว่างความปรารถนาของมนุษย์เพื่อทำความเข้าใจและให้ความหมายกับโลกที่แปลกหน้าและไร้เหตุผล ความไร้สาระจะเกิดขึ้นเมื่อเกิดการเปรียบเทียบระหว่างข้อเท็จจริง (fact) กับความเป็นจริงที่แน่นอน (reality) ระหว่างการกระทำกับโลกที่อยู่เหนือการกระทำ ความไร้สาระโดยพื้นฐานแล้วคือการแยกทาง (a divorce) ที่ไม่ได้อยู่ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่ถูกเปรียบเทียบ มันเกิดขึ้นจากการปะทะของทั้งสองฝ่าย ดังนั้นความไร้สาระจึงไม่ได้อยู่ในตัวมนุษย์และไม่ได้อยู่ในโลก แต่ทว่าอยู่ในการปรากฏตัวร่วมกันของทั้งสอง และเป็นสิ่งเดียวที่เชื่อมทั้งสองเข้าด้วยกัน^{๕๓} หรือดังที่กามูสอธิบายความไร้สาระของชีวิตว่า

โลกที่สามารถอธิบายได้ด้วยเหตุผล ไม่ว่าจะเหตุผลนั้นจะเป็นเช่นใด จะถูกหรือผิดก็ตาม ยังคงเป็นโลกที่มนุษย์รู้สึกคุ้นเคยและเข้าใจมันได้ แต่กลับโลกที่ปราศจากซึ่งเหตุผลหรือมายาและความหลงผิดใดๆ ทั้งปวงนั้น มนุษย์จะรู้สึกแปลกแยก พร้อมกันนั้นก็รู้สึกว่าคุณเองเป็นคนนอก นี่เป็นความขัดแย้งที่ไม่ลงรอยกันระหว่างมนุษย์กับชีวิต ระหว่างนักแสดงบนเวทีกับฉากบนเวที สิ่งเหล่านี้เองที่ได้ก่อให้เกิดการตระหนักรู้ในความแสบเสียดแห่งชีวิตขึ้น^{๕๔}

อุปมาว่าด้วยฉากที่พังทลายลงที่กามูสยกมานั้นได้กล่าวไว้ในตอนต้นแล้ว กล่าวอีกประการหนึ่งคือ แนวคิดเรื่องความแสบเสียดของชีวิตเป็นผลมาจากสภาวะสิ้นหวังโดยสิ้นเชิงของมนุษย์ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและสอง จึงทำให้มนุษย์ตระหนักถึงคุณค่า ความเชื่อ อุดมคติ อุดมการณ์ ศาสนา และความหวังทั้งหมด กลายเป็นเพียงมายาภาพ ความเชื่อมั่นในความสูงส่งทางจิตวิญญาณ หลักแห่งเหตุผล ตลอดจนความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ได้ถูกทำลายจนหมดสิ้น ความขัดแย้งอันปั่นป่วนและวิกฤตเหล่านี้ ทำให้มนุษย์ไม่อาจหวนกลับไปเชื่อในสิ่งที่เป็คุณค่าทางนามธรรมข้างต้นได้อีก ในขณะที่เดียวกันนั้นก็เฝ้าจ้องสิ่งใดมาทดแทนได้อีก ดังที่กามูสกล่าวว่า มนุษย์

^{๕๒} Nigel Rodgers and Mel Thompson, *Understand Existentialism*, pp. 164 – 165.

^{๕๓} Albert Camus, *The Myth of Sisyphus*, translated by Justin O'Brien (New York: Alfred A. Knopf, Inc., 1995), p. 34 – 35.

^{๕๔} *Ibid.*, p. 5.

เป็นเหมือนผู้ถูกเนรเทศที่ไม่มีวันหวนกลับสู่บ้านเกิดของตนได้อีก ที่เลวร้ายยิ่งกว่านั้นคือมนุษย์ได้สูญเสียทั้งความทรงจำเกี่ยวกับบ้านเกิดของตนเอง และความหวังที่จะได้ไปยังดินแดนในโลกหน้าที่พระผู้เป็นเจ้าได้เคยสัญญาเอาไว้^{๕๕}

๓.๒.๒ การฆ่าตัวตายทางปรัชญา (Philosophical Suicide)

ในความเรียงทางปรัชญาเรื่องตำนานซีซิฟกามูส์เริ่มต้นด้วยประโยคที่เป็นหลักสำคัญว่า “... ปัญหาทางปรัชญาที่สำคัญจริงๆ มีเพียงปัญหาเดียวนั่นคือ การฆ่าตัวตาย การตัดสินใจว่าชีวิตมีค่าหรือไม่ค่าพอที่จะอยู่นั้น คือการตอบคำถามพื้นฐานทางปรัชญา...”^{๕๖} เพื่อที่จะเข้าใจแกนกลางของปัญหา ที่ตั้งขึ้นโดย เทพตำนานซีซิฟ สิ่งซึ่งกามูส์ได้ตั้งใจที่จะถามเกี่ยวกับปัญหาของการฆ่าตัวตาย โดยข้อสมมุติฐานที่ว่าอะไรคือเหตุผลที่ชัดเจนระหว่างการแบ่งแยกอย่างถอนรากถอนโคนระหว่างจิตกับโลกที่ปรากฏ หรือบางทีก็เป็นเหตุทำให้ชีวิตไร้สาระขึ้นมาได้ ครั้งหนึ่งที่ถูกทำให้ตระหนักรู้ขึ้นมาว่า มันไม่มีการปฏิเสธหรือการแนะนำใดๆ เกี่ยวกับการตระหนักรู้เช่นนี้ แต่ถ้าเรายอมรับเงื่อนไขสภาวะเช่นนี้แล้วว่ามันมีอยู่จริง ว่ามันมีอยู่ที่แห่งนั้น หลังจากนั้นโดยเหตุผลพื้นฐานทั่วไปมันก็จะทำให้ชีวิตเป็นไปตามนั้นและปราศจากคุณค่า และถ้าเป็นเช่นนั้นการฆ่าตัวตายมันก็สามารถทำได้อย่างถูกต้องหรือชอบธรรม กามูส์ต้องการที่จะอธิบายถึงข้อสรุปนี้อย่างชัดเจนว่าเขาปฏิเสธทั้งการฆ่าตัวตายแบบการฆ่าตัวตายทั่วไป (Actual Suicide) และ การฆ่าตัวตายทางปรัชญา (Philosophical Suicide) ที่ชอบธรรมหรือเป็นการฆ่าตัวตายที่เป็นการรับผิดชอบต่อความรู้สึกระยะของชีวิต ซึ่งจะเริ่มพิจารณาประเด็นนี้ด้วยการปฏิเสธของเขาเกี่ยวกับสิ่งจริงแท้หรือสิ่งที่จริง (real thing)^{๕๗}

ความเรียงทางปรัชญาเรื่อง The Myth of Sisyphus นั้น กามูส์เขียนเพื่อโต้แย้งนักปรัชญาที่เรียกกันว่า นักลัทธิอัตถิภาวนิยม (Existentialist) ว่าเป็นการฆ่าตัวตายทางปรัชญา (Philosophical Suicide) อย่างหนึ่ง กล่าวคือนักปรัชญาในกลุ่มนี้ ยิ่งพยายามอธิบายความมีอยู่ของมนุษย์ด้วยเหตุผลมากเท่าไร ก็ยิ่งทำให้ห่างไกลจากตัวมนุษย์มากเท่านั้น โดยกามูส์เริ่มต้นว่า ข้าพเจ้าจะจำกัดเฉพาะปรัชญาอัตถิภาวนิยมต่างๆ และเห็นว่าทุกแนวคิด ล้วนเสนอให้ข้าพเจ้าหนี โดยการให้เหตุผลประหลาดๆ ซึ่งเริ่มจากความไร้สาระเหนือซากปรักหักพังของเหตุผล ในจักรวาลที่จำกัดและปิดกั้นสำหรับมนุษย์ และสรรหาเหตุผลที่จะหวังในโลกที่ทอดทิ้งตนเอง และการบีบคั้นนี้มีสาระสำคัญทางศาสนา^{๕๘} กามูส์เริ่มวิจารณ์ถึงแนวคิดของคาร์ล ยาสเปอร์ส (Karl Jaspers: 1883 – 1969) ในฐานะที่เขาเป็นนักปรัชญาคนแรกที่มีแนวคิดแบบอัตถิภาวนิยม

กามูส์กล่าวต่อไปว่า สำหรับยาสเปอร์สแล้วถูกปล่อยไว้ให้สุดวิสัยในการทำให้อูตรภาวะ (Transcendence) เป็นจริง เขาไม่อาจหยั่งลึกถึงประสบการณ์และตระหนักในจักรวาลที่มีลักษณะพลิกคว่ำด้วยความล้มเหลวไร้ระเบียบนี้ได้ เขาไม่ได้ให้อะไรใหม่หรือพบอะไรอื่นที่ใหม่อะไรเลยใน

^{๕๕} ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง, หน้า ๒๔๗ – ๒๔๘.

^{๕๖} Albert Camus, *The Myth of Sisyphus*, p. 11.

^{๕๗} David R. Cerbone, *Existentialism: All That Matters*, pp. 91 – 92.

^{๕๘} Albert Camus, *The Myth of Sisyphus*, p. 35.

ประสบการณ์ของตน นอกจากคำสารภาพในความรู้ความสามารถของตน ทว่าเขากลับยืนยันว่าอุตรภาวะ สารระของประสบการณ์ และความหมายที่เหนื้อมนุษย์ของชีวิต กล่าวคือสิ่งที่นั่นพันไปจากคำอธิบายและการตีความที่เป็นไปได้ทั้งหมด ความล้มเหลวไม่ได้หมายถึงความไม่มีอยู่ (nothingness) ทว่าคือการมีอยู่ของอุตรภาวะ กามูส์อธิบายในจุดนี้ว่าเป็นการมีอยู่ที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันและโดยการกระทำอันมีขอบเขตของความเชื่อมั่นของมนุษย์ในการอธิบายทุกอย่าง กล่าวในสำนวนของยาสเปิร์สกีคือเอกภาพอันเหลือเชื่อของลักษณะทั่วไปกับลักษณะเฉพาะ กามูส์สรุปในท้ายว่า ฉะนั้นแล้วความรู้สารระจึงกลายเป็นพระเจ้าเป็นเจ้า และความสามารถในการเข้าใจก็กลายเป็นการดำรงอยู่ที่อธิบายทุกสิ่งทุกอย่าง จึงไม่มีอะไรทำให้เหตุผลเช่นนี้เป็นตรรกะได้ กามูส์เรียกแนวคิดแบบนี้ของยาสเปิร์สว่าการกระโดด (a leap)^{๕๙} กล่าวคือเป็นการกระโดดไปหาความเชื่อเหนือเหตุผล เช่น พระเจ้าเป็นเจ้า หรือ สิ่งที่อยู่เหนือธรรมชาติอื่นๆ ที่อธิบายไม่ได้

จะเห็นได้ว่าสิ่งที่กามูส์เรียกรออธิบายความมีอยู่และสิ่งต่างๆ ในโลกด้วยการใช้หลักปรัชญาแบบเหตุผลนิยมนั้น ยิ่งทำให้มนุษย์เห็นห่างจากตัวเองไปมากยิ่งขึ้น ไม่เพียงเท่านั้นหลักตรรกะต่างๆ ตามกรอบคิดอัตถิภาวนิยมยังได้วางสมมุติฐานให้กับมนุษย์ล่วงหน้าแล้ว ดังที่กามูส์กล่าวว่า ความคิดอัตถิภาวนิยมได้สมมุติฐานแก่ความรู้สารระไว้ล่วงหน้าแล้ว แต่เพียงพิสูจน์และเพื่อขจัดความรู้สารระออกไปเท่านั้น ความละเอียดทางความคิดนี้เป็นการใช้กลวิธีทางอารมณ์แบบนักเล่นกล^{๖๐} อย่างไม่รู้ก็ตามสำหรับกามูส์นั้น เขาไม่ถือว่าตนเองเป็นนักปรัชญากระทั่งไม่เชื่อในระบบเหตุผลในการจะอธิบายถึงความมีอยู่ของมนุษย์ได้ ดังที่เขาให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ Servir ในปี 1945 ว่า

ข้าพเจ้าไม่ใช่ นักปรัชญา ข้าพเจ้าไม่เชื่อในเหตุผลมากพอจะเชื่อในระบบใดระบบหนึ่ง สิ่งที่ข้าพเจ้าสนใจ คือการรู้ว่าอะไรจะประหลาดตัวอย่างไร ที่แน่นอนยิ่งกว่าคือ เราจะสามารถประหลาดตัวอย่างไร เมื่อเราไม่เชื่อทั้งพระเจ้าและเหตุผล^{๖๑}

ฉะนั้นตามแนวคิดของกามูส์ที่เขาเสนอนั้น มนุษย์แต่ละคนจะเข้าใจความจริงก็ด้วยการใช้ชีวิตของตนเองอย่างสุดซึ้งในโลกเท่านั้น และความจริงก็ไม่ใช่สิ่งอื่นใดเลย นอกจากการปฏิสัมพันธ์กับโลก ยอมรับความรู้สารระในชีวิตของตนเองโดยการไม่ฆ่าตัวตาย ก็นับว่าเป็นการยกขั้นแรกในความคิดของกามูส์ อย่างไรก็ตามการฆ่าตัวตายดูเหมือนจะมีเหตุผลและเป็นความรับผิดชอบที่แท้จริงอย่างซื่อสัตย์ในการเผชิญหน้ากับความรู้สารระของชีวิตและรู้ว่ายอมรับไม่ได้ บางทีความรับผิดชอบที่แท้จริงต่อความรู้สารระดังกล่าวก็คือการตัดขาดการมีส่วนร่วมกับโลกทั้งหมดกระนั้นหรือ

แม้ว่าสถานการณ์จะคลี่คลายแต่อย่างไรก็ตามนักอัตถิภาวนิยมก็ไม่พึงพอใจต่อการฆ่าตัวตายอยู่ดี การตระหนักถึงความจริงของความรู้สารระของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ว่าสามารถที่จะถูกรุมเร้าหรือทำให้ยุ่งเหยิงได้นั้น มันสามารถโยนเราเข้าไปในวงจรที่ตั้งเครียด แน่นอมนมนุษย์ไม่คิดว่าชีวิตจะต้อง

^{๕๙} Albert Camus, *The Myth of Sisyphus*, pp. 35 – 36.

^{๖๐} *Ibid.*, p. 37.

^{๖๑} Albert Camus, *Camus at Combat: Writing 1944 – 1947*, Second edition, Edited by Jacqueline Lévi-Valensi, Translated by Arthur Goldhammer (United Kingdom: Princeton University Press, 2007), p. 100.

เป็นเช่นนี้ ทว่ามันคือส่วนหนึ่งของสิ่งที่สาปให้เกิดความไร้สาระ รวากับว่าการใช้เวลาทั้งชีวิตวางหมดสี่เหลี่ยมลงในหลุมวงกลม และคิดว่ามนุษย์ถูกโยนลงมาในโลกที่กำหนดไว้ ที่ต่างก็เล่นบทบาทกันอย่างใหญ่โต ตลอดจนเต็มทีกับชีวิต ซึ่งมันมีความหมายกับมนุษย์ที่ได้กระทำแบบนั้น แต่บางที่อาจจะเป็นการสร้างสรรค์ของบางอย่างที่เหนือกว่าก็เป็นได้ เมื่อเป็นเช่นนี้เท่ากับว่ามนุษย์ไม่ได้ตระหนักถึงชีวิตว่าต้องมีหรือดำรงอยู่ต่อไป^{๖๒}

เพราะความตายคือจุดจบของชีวิตที่จะดำเนินไปถึงในขั้นสุดท้ายไม่ว่าชีวิตจะยาวหรือสั้นก็ตาม ความตายคือสิ่งที่รอเราอยู่ตรงหน้าเสมอ กล่าวคือมนุษย์มีความตายที่สมบูรณ์เพียงสิ่งเดียวที่อยู่ในอนาคต หากการเห็นชอบว่าการฆ่าตัวตายหรือความตายเป็นทางออกแล้ว ก็เท่ากับว่าเรากำลังผลักดันเพื่อที่จะไปสู่สิ่งนั้นอย่างรวดเร็ว โดยการเห็นด้วยกับการฆ่าตัวตาย ถ้าชีวิตไร้สาระเพราะว่าปลายทางที่มีหลักฐานเช่นนี้ มันก็ไม่มีสาระของชีวิตเพียงแค่จุดสูงสุดที่ว่า โดยการนำปลายทางเกี่ยวกับความเป็นไปได้มาให้เร็วที่สุด ซึ่งถ้าเหตุการณ์แบบนี้มันก็เป็นเพียงแค่การที่เรากำลังหลีกเลี่ยงเพื่อที่จะเบ่งเบียนหรือไม่ให้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องเจอ มันมีอนาคตที่เฉพาะบางอย่างเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายที่เข้าใจว่ามันคือทางออกของปัญหาชีวิตที่ไร้สาระ สำหรับกามูสเขาตั้งข้อสังเกตที่ว่า ไม่มีประสบการณ์ของการตาย ความตายถูกแทนที่จุดจบของประสบการณ์ทั้งหมด และคือปลายทางที่เราไม่สามารถรู้ได้ แล้วก็ไกลที่สุดเท่าที่คำบางคำที่มีอยู่นี้จะไปถึง การฆ่าตัวตายตั้งอยู่บนฐานของความไร้สาระนั้น เป็นเพียงแค่การทำให้มันสิ้นสุดไปเท่าที่เป็นไปได้ด้วยประสบการณ์ทั้งหมดที่เรามี แต่หลังจากนั้น ผู้ซึ่งเห็นด้วยกับการฆ่าตัวตายหรือได้ฆ่าตัวตายไปแล้ว ก็จะมีความรู้สึกว่าไม่ได้บรรเทาจากความหมายของชีวิตที่ไร้สาระ เพราะว่าเขาไม่ได้รู้สึกอะไรอีกต่อไป^{๖๓}

ดังนั้นการฆ่าตัวตายไม่ใช่การแสดงออกของความไร้สาระจริงๆ หากความไร้สาระเป็นความจริงแท้ของมนุษย์ สิ่งนี้คือการดูหมิ่นเกียรติของมนุษย์ผู้มีชีวิต ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วการมีชีวิตอยู่จึงไม่ได้มีค่าอะไร ซึ่งบางทีสิ่งนี้จะนำไปสู่การยอมรับแนวคิดเรื่องการฆ่าตัวตาย ฉะนั้นการยอมรับความจริงของชีวิตว่าเป็นความไร้สาระ จะมีเจตจำนง (will) หรือ โอบกอด (embrace) ซึ่งชีวิตที่ไร้สาระจะต้องไร้สาระด้วยการเลือกการดำเนินไปของมันเป็นเองผ่านการใช้ชีวิตต่างหาก ไม่ใช่การยอมจำนนต่อความไร้สาระนั้น สิ่งนี้มีความเห็นพ้องต้องกันของนักอรรถิภาวนิยมทั้งหลายว่าการฆ่าตัวตายไม่ใช่การแสดงออกของความไร้สาระจริงๆ เพราะมันเป็นการแสดงออกถึงบางสิ่งบางอย่าง รวมถึงการยอมรับว่ามันเป็นสิ่งที่เดียวกันกับทั้งหมดของการมีอยู่ การฆ่าตัวตายคือการรับรู้การมีอยู่ของความไร้สาระเพียงบางส่วนเท่านั้น และมันยังคงปฏิเสธบางส่วนและนั่นหมายความว่ามันไม่ได้ยอมรับอย่างซื่อตรงหรือจริงจังในความไร้สาระนั้น^{๖๔}

อีกนัยหนึ่งคือการยอมรับความไร้สาระเป็นส่วนหนึ่งของเหตุผลอันบริสุทธิ์ในทำนองที่ว่าความไร้สาระคือความจริงเกี่ยวกับตัวเรา (truth about me) ทว่าเรากลับไม่กลัวที่จะเผชิญหน้าสิ่งนั้นด้วยเจตจำนง แทนที่จะหลีกเลี่ยงความไร้สาระและหยุดการดำเนินไปของมันด้วยการตาย ข้อเท็จจริงที่ว่านี่ไม่เพียงพอที่จะแสดงให้เห็นว่าความไร้สาระ มันแสดงว่าเราสามารถค้นพบความจริงเกี่ยวกับ

^{๖๒} Christopher Panza and Gregory Gale, *Existentialism for Dummies*, (New Jersey: Wiley Publishing, Inc., 2008), pp. 100 – 101.

^{๖๓} David R. Cerbone, *Existentialism: All That Matters*, pp. 92 – 93.

^{๖๔} Christopher Panza and Gregory Gale, *Existentialism for Dummies*, p. 101.

มนุษย์ได้จากตรงนี้ หรือ การตัดสินใจเผชิญหน้าต่อโดยไม่ยอมจำนนต่อความไร้สาระด้วยการตาย เพราะฉะนั้นการจะดำเนินชีวิตต่อไปได้ด้วยการยอมรับความไร้สาระของชีวิตคือการเป็นส่วนหนึ่งของ กับมัน การฆ่าตัวตายไม่ใช่ความไร้สาระ ทว่าการฆ่าตัวตายรับรู้ถึงความไร้สาระ แต่ปฏิเสธที่จะเป็นส่วนหนึ่งของมันและกัน ดังนั้นจึงไม่ใช่การยอมรับความไร้สาระนั้นจริงๆ ผู้ที่เลือกฆ่าตัวตายจะ ปิดเปลือกความจริงที่ว่าเขาเป็นใคร เขาพยายามจะบอกว่ามันไม่ไร้สาระ โดยการเลือกที่จะตายในการเผชิญหน้าอย่างหยิ่งยโสกับธรรมชาติของเขาเอง เพราะนั่นไม่ใช่สิ่งที่เขายอมรับว่าเขาเป็น ด้วยเหตุนี้ การฆ่าตัวตายจึงไม่สามารถเป็นสิ่งจริงแท้ได้ (authentic) ความจริงแท้ที่จริงๆ (true authenticity) นั้น จะต้องเห็นถึงความจริงของการมีอยู่ของมนุษย์และเจตจำนงที่จะทำให้มันจริงผ่านชีวิตที่มีอยู่ต่อไป และวิธีการของการมีอยู่แบบไร้สาระเท่านั้นคือความจริงแท้^{๖๕}

กามูส์ได้สื่อแนวคิดดังกล่าวผ่านความเรียงทางปรัชญาเรื่องตำนานซีซิฟ วีรบุรุษกรีกโบราณ ผู้ถูกสาปโดยเทพเจ้าซุส (Zeus) ให้แบกหินขึ้นไปบนยอดเขาเพียงเพื่อปล่อยมันลงมา เขาต้องทำแบบนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าไปชั่วนิรันดร์ มันยากที่จะจินตนาการว่าการดำรงอยู่แบบนี้มีความหมายที่มากไปกว่าแต่การมีชีวิตอยู่ได้อย่างไร กามูส์ต้องการให้เห็นว่าชีวิตของซีซิฟมีคุณค่าอย่างที่สุด ซึ่งในความจริงมันกำลังทำหน้าที่เป็นตัวอย่างสำหรับมนุษย์ทุกคนในการเผชิญหน้ากับความไร้สาระ การใช้ชีวิตอย่างมีความหมายต้องเปิดรับท่าทีของกบฏหรือขัดขืนต่อความไร้สาระ เป็นสิ่งที่เทพซีซิฟผู้โดนลงโทษเนื่องจากหลอกลวงเหล่าทวยเทพและพยายามหลบหนีความตาย เขาไม่ได้ได้ไต่เคียวต่อโซ่ชะตาหรือหวังว่าชีวิตของเขาจะดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตามในปัญญาของเหล่าทวยเทพต้องการเพียงต่อแยะเขาอยู่อย่างนั้น เขาจึงทำให้เห็นถึงคุณลักษณะ ๓ ประการที่นิยามความหมายแห่งชีวิต นั่นคือ กบฏ (Revolt) ความมุ่งมั่น หรือ ความปรารถนาอันแรงกล้า (Passion) และเสรีภาพ (Freedom)^{๖๖}

จะเห็นได้ชัดเจนว่าในความเรียงเรื่องนี้กามูส์ดำเนินเรื่องโดยเทพซีซิฟเพื่อแสดงถึงความมีชีวิตชีวาของชีวิตที่ไร้สาระ และสิ่งที่เขารู้สึกว่าเป็นปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับความไร้สาระ เทพซีซิฟเป็นบุคคลที่มีชีวิตอย่างไร้สาระมากๆ และข้ามผ่านมันมาด้วยการสวมกอดกับสถานการณ์นั้น ซึ่งเป็นวิธีพิเศษและเหมาะสมจนทำให้เขาเป็นแบบอย่างที่น่ายกย่อง ผ่านการกบฏชนิดพิเศษที่เขาสามารถปฏิเสธความแน่นอนของสถานการณ์ที่เขาต้องเจอในขณะที่เขากระทำนั้น เขาก็ยังอยู่ในสถานการณ์นั้น และเป็นในสิ่งที่เขาเป็น ดังที่กามูส์เขียนไว้ว่า มันเพียงพอแล้วต่อการเติมเต็มหัวใจของมนุษย์ผู้หนึ่ง ที่จะต้องจินตนาการถึงความสุขของซีซิฟ^{๖๗} ท่าทีแบบเทพซีซิฟถือได้ว่าเป็นท่าทีของนักอัตถิภาวะทั้งหลายซึ่งรวมถึงกามูส์ด้วย พวกเขาอธิบายสถานการณ์นั้นๆ อย่างลึกซึ้ง สิ่งที่สำคัญสำหรับนักอัตถิภาวะและเป็นสิ่งที่พวกเขาอยากจะทำคือ มนุษย์จะตอบสนองสถานการณ์นี้อย่างไร คำตอบก็คือพวกเขาจะตอบสนองต่อความไร้สาระของชีวิตด้วยการมองโลกในแง่ดี โดยเฉพาะคำอธิบายของกามูส์ในปฏิบัติการของเทพซีซิฟต่อสถานการณ์ของเขา สำหรับกามูส์แล้ว เทพซีซิฟไม่ใช่แค่ตัวอย่างของคนที่กำลังดิ้นรนเพื่อหลุดพ้นจากความไร้สาระเท่านั้น แต่เขาคือวีรบุรุษที่เอาชนะความไร้สาระของชีวิตได้เสมอ^{๖๘}

^{๖๕} Christopher Panza and Gregory Gale, *Existentialism for Dummies*, pp. 101 – 102.

^{๖๖} Emily Esfahani Smith, *The Power of Meaning: Crafting a Life that Matters*, p. 33.

^{๖๗} Albert Camus, *Albert Camus, The Myth of Sisyphus*, p.111.

^{๖๘} Christopher Panza and Gregory Gale, *Existentialism for Dummies*, p. 103

ดังจะพบได้ว่าสำหรับกามูส์แล้ว การกบฏมีความสำคัญอย่างมาก ที่เป็นท่าทีต่อความไร้สาระ ดังที่เขาได้ยกตัวอย่างแนวคิดดังกล่าวผ่านเทพซีซิฟที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น กล่าวอีกนัยคือการกบฏมีความสำคัญต่อกามูส์ ทั้งในแง่ของการมีชีวิตและความตาย สำหรับกามูส์นั้น สถานการณ์ของเทพซีซิฟบนเนินเขาตอนที่หินก้อนนั้นกลิ้งลงมา และเขาก็เริ่มถอยกลับมาทำทุกอย่างใหม่อีกครั้ง ณ จุดนี้ เขาสามารถเลือกได้ว่าเขาจะมีหวังต่อไป หรือยอมให้เทพเจ้าซนะและเมตตาต่อชะตากรรมนิรันดร์ของเขา หรือจะทำหายโดยการโอบกอดงานที่ไม่มีความหมายและปฏิเสธที่จะเข้าใจว่ามันเป็นการลงโทษ อย่างไรก็ตามสำหรับกามูส์การทำหายของเทพซีซิฟช่วยชีวิตเขาไว้ เขาผ่านสถานการณ์ต่างๆ มาได้ เพราะเขายินยอมให้ทำหายสิ่งดังกล่าว เขาเป็นกบฏด้วยกรณีเช่นนี้^{๖๙}

ในทัศนะของกามูส์ กบฏ คือคนที่ปฏิเสธที่จะยอมจำนน ใน The Rebel กามูส์อธิบายความแตกต่างกบฏและคนที่ไม่แยแสต่อสถานการณ์ของเขาว่า การปล่อยให้สถานการณ์เป็นไปอย่างนั้น นี่คือการยอมจำนนรูปแบบหนึ่ง ในทางกลับกัน กบฏในทางหนึ่งเหมือนการวาดเส้นบนผืนทราย และกล่าวว่า นี่ไกลแล้ว และไม่ไกลไปกว่านี้ และยืนขึ้นเพื่อปกป้องเส้นนั้น หากจะเปรียบกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ก็เปรียบได้กับคนที่ทำงานของเขาไปบ่นไปไม่ทำอะไรที่เปลี่ยนสถานการณ์ของชีวิตตัวเองเลย อีกทั้งยังดูแคลนสถานการณ์ของตัวเองที่เป็นอยู่ขณะนั้นด้วย ซึ่งพวกเขาหมดหวังและปฏิเสธที่จะยอมรับหรือทำอะไรกับสถานการณ์นั้นๆ ได้เพียงแต่ยอมจำนน กามูส์มองสถานการณ์แบบนี้ว่าพวกเขาควรเป็นกบฏโดยการลุกขึ้นและปฏิเสธที่จะพ่ายแพ้ ต้องประกาศออกมาว่ามีบางอย่างที่ไม่เป็นธรรมในสถานการณ์ของพวกเขา และพวกเขาสมควรที่จะได้รับการเยียวยาหรือสวัสดิการที่ดีกว่านี้ นั่นคือสิ่งที่ถูกต้องและควรกระทำ ซึ่งเป็นวิถีแห่งกบฏอย่างแท้จริง^{๗๐}

การกบฏสำหรับกามูส์นั้นเป็นการไม่ยอมจำนน หรือ การปฏิเสธ ในความไร้สาระของชีวิต การกบฏคือการปฏิเสธที่จะฆ่าตัวตายและปฏิเสธที่จะแสวงหาความหมาย การกบฏไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยปราศจากความรู้สึกที่ว่า ณ บางแห่งหนและด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งนั้น เรา^{๗๑}นี้ถูกต้อง ผู้ที่กบฏสามารถตอบทั้ง ได้และไม่ได้หรือใช่และไม่ใช่ในเวลาเดียวกัน หากตอบว่าไม่หรือไม่เช่นนั้นหมายความว่า การกบฏคือปฏิเสธบางอย่างในฐานะสิ่งที่ไม่สามารถยอมรับได้เมื่อเกิดการละเมิดหรือรุกรานสิทธิต่างๆ ของเขา และหากตอบว่าใช่หรือได้ คือการกบฏเพื่อยืนยันว่าตัวเองเป็นสิ่งที่มีความ มีสิทธิในการเรียกร้องต่างๆ และเป็นผู้ที่ตัดสินสถานการณ์ที่ไม่เป็นธรรมได้อย่างเที่ยงธรรม ในทุกการกระทำที่กบฏนั้น ผู้ที่กบฏจะเกิดความรู้สึกเกลียดชังต่อการละเมิดสิทธิของเขา กับความจงรักโดยสมบูรณ์และเป็นไปเองต่อด้านบางด้านของตนไปพร้อมๆ กัน กระนั้นก็ตามไม่ใช่ว่าคุณค่าทุกอย่างเป็นผลจากการกบฏ ทว่าการกบฏทุกครั้งจะก่อให้เกิดคุณค่าโดยปริยายหรือในตัวมันเอง ความตื่นตัวหรือการตระหนักรู้ไม่ว่ามันจะยุ่งเหยิงหรือสับสนเพียงใดนั้น เป็นการพัฒนามาจากทุกการกระทำแห่งการกบฏ กล่าวคือการตระหนักรู้อย่างฉับพลันและมึนงงว่ามีบางสิ่งบางอย่างในตัวของเขาซึ่งเขาสามารถใช้ปกป้องตนเองได้เป็นตัวของตัวเองได้อย่างแท้จริง แม้เพียงชั่วขณะก็ตาม ฉะนั้นการกบฏต่อความไร้สาระของชีวิตคือ

^{๖๙} Ibid., p. 104.

^{๗๐} Ibid., p. 105.

การยืนยันสิ่งที่มีค่าที่จะรักษาไว้ นั่นคือชีวิตที่จะดำรงอยู่ เพราะการกบฏที่แท้จริงไม่ใช่เพื่อทำลาย ทว่าเพื่อสร้างสิ่งที่ดีงามกว่า^{๗๑}

จะเห็นว่าสำหรับกามูส์ เราจะสามารถกบฏได้ก็ต่อเมื่อเรายืนหยัดในอะไรบางอย่างที่เราเชื่อว่าผู้อื่นควรยอมรับ ไม่เพียงแค่การเรียกร้องในสถานการณ์ที่ไม่พอใจเท่านั้น ทว่าเราต้องยืนยันที่จะใช้สิทธิ์ของตนเองในสถานการณ์ที่ไม่ปกติหรือไม่เป็นธรรม เพราะการดำรงอยู่ของเรานั้นมีค่า ดังที่ซีซิปฟ์ทำการกบฏต่อเทพเจ้าเมื่อเขาเดินลงภูเขา เขายอมรับกับสิ่งที่ได้รับแต่เขาไม่ได้เกลียดชีวิตของเขา เพราะมันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และนั่นคือจุดที่การลงโทษล้มเหลวลง เพราะเทพเจ้ามีจุดประสงค์จะลงโทษให้ซีซิปฟ์มีความทุกข์ ทว่าเขากลับไม่เป็นเช่นนั้น และเขายังคงมีความสุขกับชัยชนะของเขาด้วย ดังนั้นการกบฏที่แท้จริงต้องเป็นไปอย่างมีจุดประสงค์ ซีซิปฟ์กบฏและต่อต้านทุกสิ่งที่เกิดขึ้น โดยยืนยันการมีค่าในตัวเองของเขาและคุณค่าในงานของเขา เขามีชีวิตเพื่อท้าทาย เพื่อต่อสู้ และไม่มีอะไรนอกจากนี้ และเขายังยืนยันว่าเขามีศักยภาพในการพิจารณา การตัดสินใจ การให้คุณค่า และการสร้างสรรค์ได้ด้วยตัวเอง แม้ว่าเขาจะปฏิเสธพระเจ้าและการลงโทษของพระองค์ เขาก็ยังยืนยันว่าเขามีศักดิ์ศรีและคุณค่าในตัวเอง ขณะเดียวกันเขาเลือกที่จะยอมรับสถานการณ์และภาระหน้าที่ที่เขาต้องทำ เขาให้ค่าแก่สิ่งเหล่านั้นไม่ใช่เพราะโดยเนื้อแท้หรือเพราะเทพเจ้าได้มอบให้ แต่เพราะซีซิปฟ์ต้องการให้สิ่งเหล่านั้นมีอยู่^{๗๒}

เมื่อพิจารณามาถึงตรงนี้ จะพบว่าการกบฏสามารถให้ความหมายกับชีวิตที่ไร้สาระได้ ดังที่พบใน ความสุขและชัยชนะของเทพซีซิปฟ์ เพราะการกบฏต่อสิ่งที่เทพเจ้าได้ลงโทษเขานั้น ทำให้มีชีวิตที่มีความหมาย เขาตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองและคุณค่าของการกระทำที่ทำให้เป็นชีวิตของเขา เขาเป็นหนึ่งเดียวกับชีวิตของเขาและสิ่งที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะความไร้สาระ เขาก็ยังใช้มันต่อไปในทางใดทางหนึ่งที่เขากำหนดด้วยตัวเอง ในสถานการณ์ต่างๆ และงานของเขาล้วนแต่เป็นของเขาอย่างแท้จริง การใช้ชีวิตในแบบที่เขาเลือก ตามชีวิตที่เขาสร้างสรรค์ แม้เขาจะถูกลงโทษจากเหล่าเทพเจ้า แต่เขาก็เลือกที่จะปฏิเสธและไม่ยอมจำนน เพราะในการกบฏของเขา เขาจึงเลือกที่จะให้ความหมายกับสิ่งนั้นต่างหาก สำหรับมนุษย์แล้วความตายที่โหดร้ายมันไม่มีความหมายเพื่อการไปต่อของทุกคน สำหรับกามูส์แล้วเราหรือแม้แต่เทพซีซิปฟ์สามารถกบฏต่อความตายได้ จากความไร้สาระของชีวิต และการกบฏนั้นไม่ใช่ความคาดหวังว่าจะได้รับสิทธิพิเศษที่จะมีชีวิตต่อไปอีกเป็นสิบๆ ปี แต่ถ้าเราปฏิเสธความตายและยอมรับว่าจะมีชีวิตอยู่ต่อไป เจตจำนงเช่นนี้เองที่แม้มีความตายอยู่ก็ไม่มีความหมายอะไร トラบไตที่เรามีชีวิตอยู่เราก็จะได้ใช้ชีวิต ให้คุณค่ากับมัน และมีความหมายบางอย่าง นี่คือความหมายและจุดสิ้นสุดในการเป็นหนึ่งเดียวกับความไร้สาระและนี่คือการใช้ชีวิตอย่างแท้จริง^{๗๓} ซึ่งกามูส์เชื่อว่าสิ่งนี้มีค่าจำเป็นต่อชีวิตของเขาและมนุษย์ทุกคนในการเผชิญหน้ากับความไร้สาระของชีวิต ในกรุงปารีส ปี ๑๙๔๐ ขณะกำลังเขียนต้นฉบับ *The Myth of Sisyphus* นั้น เขาเขียนจดหมายไปหาเพื่อนคนหนึ่งเพื่อบอกเล่าถึงสภาวะในใจของเขาว่า

^{๗๑} ดูรายละเอียดใน Albert Camus, *The Rebel*, Translated by Anthony Bower (New York: Penguin Press, 1982), pp. 19 – 28.

^{๗๒} Christopher Panza and Gregory Gale, *Existentialism for Dummies*, p. 106.

^{๗๓} *Ibid.*, p. 106 – 107.

ความสุขหรือ ? อย่าพูดถึงเรื่องนี้เลยถึงแม้ว่าชีวิตของฉันจะยุ่งยาก ซ้ำซ้อน ฉันก็ไม่ . . . เคยหยุดรักมัน ตอนนี้ไม่มีช่องว่างระหว่างชีวิตและงานของฉันอีกแล้ว ฉันกำลังทำมันทั้งคู่ในเวลาเดียวกันและด้วยความมุ่งมั่นเดียวกัน^{๗๔}

ดังจะเห็นได้ว่าสำหรับกามูส์แล้ว แนวคิดทางปรัชญาของเขาเกิดขึ้นหรือครุ่นคิดจากประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของเขาเอง และต่อเนื่องมาถึงแนวคิดที่เขาสื่อความคิดเหล่านั้นผ่านงานเขียนของตนเอง หากกล่าวในความคิดเชิงปรัชญาที่เป็นระบบสิ่งนี้กามูส์ไม่ได้อยู่ในระดับเดียวกับชาร์ตส์ได้ ทว่าในด้านวรรณกรรมเขาจะอยู่เหนือกว่าชาร์ตส์ งานของกามูส์จะอยู่ชั่วคราวข้ามกับงานของชาร์ตส์เสมอ กล่าวคือชาร์ตส์จะชำนาญในด้านของการใช้เหตุผลเชิงปรัชญา ส่วนกามูส์จะลุ่มลึกและอ่อนโยนในความรู้สึกนั่นเอง สำหรับกามูส์แล้วไม่ใช่ความรังเกียจหรือความสะอิดสะเอียนแบบชาร์ตส์ในเรื่องของการมีอยู่ ทว่าเป็นเรื่องของการชื่นชมยินดีกับความจริงทางกายภาพในทุกอย่างดังที่เขาทำให้เราตระหนักผ่านปรกรณ์เทพกรีกโบราณเรื่องตำนานเทพซีซิฟ สำหรับคุณูปการของงานเขียนกามูส์ทั้งหลายนั้น คงเป็นดังคำอธิบายของนักวิจารณ์ นักเขียน นักการเมือง และนักประวัติศาสตร์ชาวไอริชชื่อ Conor Cruise O'Brien (ค.ศ. ๑๙๑๗ - ค.ศ. ๒๐๐๘) ที่กล่าวว่า กับคนรุ่นหนึ่ง ซึ่งมองไม่เห็นเหตุผลอันใดสำหรับที่จะมีความหวัง งานของกามูส์ได้ให้ความหวังนั้นแก่พวกเขาโดยไม่มีเหตุผล^{๗๕}

๓.๓ ผลงานของอัลแบร์ต กามูส์

งานเขียนของกามูส์มีหลากหลายประเภทไม่ว่าจะเป็น นวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร ความเรียงทางปรัชญา และข้อเขียนที่เป็นปกิณกะอื่นๆ เช่น บทความวิจารณ์ บทความหนังสือพิมพ์ จดหมาย และเอกสารการบรรยายตามสถานที่ต่างๆ เป็นต้น โดยแบ่งตามช่วงปีแต่ละประเภทของงานเขียนได้ดังนี้

๑) ประเภทนวนิยาย

๑. 1942 : คนนอก ชื่อในภาษาฝรั่งเศสคือ L'Étranger อเมริกันในเรื่อง The Stranger และ The Outsider ในฉบับภาษาอังกฤษ
๒. 1947 : กาฬโรค (The Plague)
๓. 1956 : มนุษย์สองหน้า (The Fall)
๔. 1971 : ความตายอันแสนสุข (A Happy Death) นวนิยายเรื่องนี้กามูส์เขียนในปี 1936 – 1938 ถูกตีพิมพ์เผยแพร่ในปี 1971 และเป็นโครงร่างของนวนิยายเรื่อง คนนอก ในเวลาต่อมา

^{๗๔} Emily Esfahani Smith, *The Power of Meaning: Crafting a Life that Matters*, p. 34.

^{๗๕} Nigel Rodgers and Mel Thompson, *Understand Existentialism*, pp. 165 – 166.

๕. 1995 : มนุษย์คนแรก (The First Man) เป็นนวนิยายที่เขียนไม่จบ ถูกค้นพบใน กระเป๋าเดินทางของกามูส์ตอนเกิดอุบัติเหตุจนเสียชีวิต

๒) ประเภทเรื่องสั้น

เรื่องสั้นของกามูส์ถูกรวบรวมและตีพิมพ์ในชื่อ Exile and the Kingdom (การเนรเทศและอาณาจักร) ในปี 1957 ประกอบไปด้วยเรื่องสั้น ๖ เรื่องคือ

๑. The Adulterous Woman
๒. The Renegade or a Confused Spirit
๓. The Silent Men
๔. The Guest
๕. Jonas or The Artist at Work
๖. The Growing Stone

๓) ประเภทความเรียงทางปรัชญา

งานเขียนประเภทดังกล่าวนี้ของกามูส์ประกอบไปด้วยวิทยานิพนธ์ที่เขาทำในระหว่าง การศึกษา ความเรียงทางปรัชญาที่อธิบายถึงแนวคิดของเขาเอง และบทความรายงานในหนังสือพิมพ์ ประกอบไปด้วย ต่างๆ

๑. 1935: Christian Metaphysics and Neoplatonism
๒. 1937: The Wrong Side and the Right Side
๓. 1938: Nuptials
๔. 1951 : The Myth of Sisyphus ตีพิมพ์ในเดียวกันกับ คนนอก
๕. 1951 : The Rebel 1951
๖. 1962: Notebooks 1935 – 1942
๗. 1965 : Notebooks 1943 – 1951
๘. 2008 : Notebooks 1951–1959
๙. 2013 : Algerian Chronicles เป็นการตีพิมพ์บทความการรายงานข่าวช่วงที่ กามูส์ทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์

๔) ประเภทบทละคร

๑. 1938 : Caligula เขียนในปี 1939 และทำการแสดงในปี 1945
๒. 1944 : The Misunderstanding)
๓. 1948 : The State of Siege
๔. 1949 : The Just และอีกสองบทละครที่ดัดแปลงมาจากนวนิยายของนักเขียน
อื่นๆ คือ
๕. 1956 : Requiem for a Nun ดัดแปลงมาจากนวนิยายของ William Faulkner

๖. 1959 : The Possessed ดัดแปลงมาจากนวนิยายเรื่อง Demons ของ ของ Fyodor Dostoyevsky

๕) ประเภทบทความ เอกสารการบรรยาย และอื่นๆ เช่น

๑. 1946 : The Crisis of Man
๒. 1946 : Neither Victims Nor Executioners
๓. 1948 : Why Spain?
๔. 1956 : The Ancient Greek Tragedy
๕. 1957 : Reflections on The Guillotine
๖. 1957 : Create Dangerously
๗. 1961 : Resistance, Rebellion, and Death
๘. 1970 : Lyrical and Critical Essays
๙. 1976 : Youthful Writings
๑๐. 2005 : Camus at "Combat": Writing 1944 – 1947 (2005)
๑๑. 2011 : Albert Camus Contre la Peine de Mort
๑๒. 2017 : Conférences et discours (1936 – 1958) และเล่มที่ออกมาล่าสุดเป็นการเปิดเผยจดหมายรักระหว่างกามูส์กับ María Casares
๑๓. Correspondance (1944 – 1959)

ในจำนวนงานเขียนของกามูส์ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาจากงานเขียนของกามูส์ทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร และความเรียงทางปรัชญาดังต่อไปนี้

๑. The Wrong Side and the Right Side

ความเรียงทางปรัชญาที่กามูส์เขียนเอาไว้ในช่วงเริ่มต้นของการเป็นอาชีพนักเขียน และเป็นข้อเขียนที่กามูส์กลั่นออกมาจากความรู้สึกอันแท้จริงของเขา อันเป็นความรู้สึกของนักเขียนผู้หนึ่งในการเริ่มต้นเอาจริงเอาจังกับการเขียน ประการหนึ่งความเรียงนี้เกิดจากแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตและประสบการณ์ของเขาเองครั้งที่มีอายุ ๒๒ ปี โดยการผ่านเรื่องราวทั้งที่เป็นความสุขและความทุกข์ของชีวิต ซึ่งเปรียบเสมือนสองด้านของเหรียญนั่นเอง โดยแบ่งเป็นหัวข้อย่อย ๕ หัวข้อด้วยกันคือ Irony, Between Yes and No, Death in the Soul, Love of Life และ The Wrong Side and the Right Side ในความเรียงทั้งหมดนี้กามูส์ชี้ให้เห็นถึงความงามของโลกกล่าวคือเป็นความงดงามของธรรมชาติ เช่น สายลม ท้องทะเล แสงแดด และการเดินทางทำให้พานพบความสุข ความโดดเด่นอันแปลกแยก และตัวตน กามูส์เห็นว่าหากมนุษย์มีโอกาสได้ใกล้ชิดธรรมชาติจนผูกพันเป็นหนึ่งเดียวและไม่รู้สึกแปลกแยกต่อธรรมชาติแล้ว มนุษย์จะค้นพบตัวเองและเข้าใจชีวิตอย่างแท้จริง

๒. Nuptials

ความเรียงนี้เป็นความเชิงปรัชญาที่มีลักษณะโดดเด่นกว่าความเรียงทางปรัชญาอื่นๆ ในงานเขียนของกามูส กล่าวคือความเรียงนี้เป็นลักษณะเชิงกวี (Lyrical Essay) ที่เต็มไปด้วยอารมณ์ ความรู้สึกที่เร้าร้อนอันเต็มเปี่ยมไปด้วยความรู้สึกและความปรารถนาอันแรงกล้าในการใช้ชีวิต และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความรักในธรรมชาติในทัศนะของกามูสได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นเรียงความที่กามูสแสดงให้เห็นสายตาอันแยบยลและคมคายตลอดจนการมีหัวใจอันอ่อนโยน ในการสัมผัสความงดงามของธรรมชาติที่มนุษย์อาจมองข้ามไปอย่างไม่ตระหนักถึงคุณค่าของมัน ในความเรียงนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของนวนิยายเรื่อง ความตายอันแสนสุข อีกด้วย ความเรียงดังกล่าวแบ่งหัวข้อย่อยออกเป็น ๔ หัวข้อด้วยกันคือ Nuptials at Tipasa, The Wind at Djemila, Summer in Algiers และ The Desert เนื้อหาความเรียงทางปรัชญาเหล่านี้ ยังคงแสดงให้เห็นแนวคิดทางปรัชญาของเขา เช่นเดียวกับความเรียงเรื่อง The Wrong Side and the Right Side ทว่าได้ให้นำหนักไปที่การอธิบายและสื่อถึงแนวคิดเรื่องความปรารถนาอันแรงกล้าในการใช้ชีวิตของตนเอง

๓. คนนอก

คนนอก เป็นนวนิยายเรื่องแรกของกามูส ตีพิมพ์ในปี 1942 ดำเนินเรื่องโดยตัวละครเอกที่มีชื่อว่า เมอร์โซต์ (Meursault) ในภาคแรกของนวนิยายเป็นการกล่าวถึงวิถีชีวิตประจำวันของตัวละครเอกที่กระทำตัวผิดแปลกไปจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่ พฤติกรรมของเขาเรียกได้ว่าเป็น "คนนอก" ของสังคมนั้น ไม่ใช่การต่อต้านหรือการทำอะไรที่เลวร้าย ทว่าลักษณะของเมอร์โซต์ในเรื่องดังกล่าวคือการตระหนักได้ว่า ไม่มีความจำเป็นที่ตัวเขาควรจะต้องทำตามแบบคนในสังคมนั้นในสถานการณ์ต่างๆ นับจากการได้ยินข่าวการเสียชีวิตของแม่ ไม่ไศกเศร้าในงานศพ การไปเที่ยวกับหญิงสาวผู้เป็นที่รัก การพบเจอมิตรภาพใหม่ๆ กับคนรอบข้าง ไปจนถึงการฆ่าชาวอาหรับตายอย่างไม่ได้ไตร่ตรองล่วงหน้า ในภาคแรกนี้ทุกอย่างดำเนินไปเป็นปกติชีวิตตามมนุษย์คนหนึ่ง ที่ใช้ชีวิตและกระทำตามสิ่งที่เกิดจากข้างในจิตใจอย่างซึ่งตรง

ในส่วนภาคที่สองจะเริ่มต้นที่การจับกุมเมอร์โซต์เป็นต้นไปจนถึงการลงโทษประหารชีวิตในการกระทำผิดของเขาในคดีฆาตกรรมชาวอาหรับ ทว่าเมื่อศาลตัดสินในความผิดของเขานั้น ศาลไม่ได้ตัดสินจากสิ่งที่เมอร์โซต์กระทำลงไป นั่นคือการฆาตกรรม แต่กลับนำเรื่องราวการดำเนินชีวิตหลังจากวันที่แม่ของเมอร์โซต์เสียชีวิตมาเป็นการตัดสิน ไม่ว่าจะเป็นการที่เมอร์โซต์ไม่รู้วันตายของแม่อย่างแน่ชัดว่าวันนี้หรือเมื่อวาน การไปเฝ้าดูศพด้วยการสูบบุหรี่ ดื่มกาแฟใส่นม ไม่หลั่งน้ำตาหรือแสดงความโศกเศร้าเสียใจ ไปดูหนังตลกขบขันกับมารี ร่วมรัก และไปว่ายน้ำด้วยกันเป็นต้น กามูสพยายามชี้ให้เห็นความไร้สาระและไร้เหตุผลในเรื่องราวต่างๆ เพื่อนำเสนอแนวคิดเรื่องความไร้สาระในปรัชญาของตนเอง การฆาตกรรมครั้งนี้เมอร์โซต์กระทำไปโดยไม่มีเจตนา ในวันนั้นเป็นวันที่แดดแผดเผาเขาอย่างร้อนระอุ เขาไม่อาจทนความร้อนของแสงอาทิตย์ได้ทำให้เขาควบคุมอะไรไม่ได้ แล้วสิ้นใจไป จะเห็นว่าเขาไม่ได้มีเจตนาที่จะฆาตกรรมชาวอาหรับ ไม่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า ทว่าคณะลูกขุนไม่ได้คิดเช่นนั้น พวกเขากลับเห็นว่าการฆาตกรรมของเมอร์โซต์เชื่อมโยงกับการกระทำ

ต่างๆ ที่เขาได้กระทำไว้ก่อนหน้านี้ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ด้วยเหตุนี้เองศาลจึงหาพยานหลักฐานมาประกอบการตัดสินประหารชีวิตเขาได้ไม่ยากลำบาก

สำหรับเมอร์ไซด์แล้ว เขาไม่คาดคิดถึงเลยว่าเหตุการณ์หรือการกระทำต่างๆ ของเขาที่ได้ทำไว้ก่อนสถานการณ์ฆาตกรรมได้เกิดขึ้นนั้น จะมาเกี่ยวพันถึงการฆ่าชาวอาหรับ เหมือนดังที่คณะลูกขุนได้ยกมาอ้าง ขณะที่คณะลูกขุนทำการสอบสวนคดี เมอร์ไซด์ได้แต่มองดูการทำงานอันซ้ำของและกระตือรือร้นอย่างเฉื่อยชา รวมกับว่าเขาอยู่ในวงนอกหรือเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ในคดีเท่านั้น ส่วนอื่นๆ ไม่ว่าจะเจตจำนงการมีชีวิต การแสดงความเห็น และการแสดงความรักไม่ได้เป็นของเขา เมอร์ไซด์รับรู้แต่เพียงว่าเขาได้รับโทษประหารชีวิตเนื่องจากเขาไม่ได้แสดงอารมณ์ความรู้สึกที่เหมาะสมตามปกติของสังคมในงานศพของมารดา ไม่ใช่การฆ่าชาวอาหรับ

๔. กาฬวิบัติ

นวนิยายเรื่องนี้ เป็นนวนิยายขนาดยาวเรื่องหนึ่งของกามูส ในเรื่องเกี่ยวกับภัยพิบัติอันเกิดขึ้นในเมืองโอโรัง (Oran) ซึ่งกามูสเปรียบเทียบกับภัยพิบัตินี้จากผลพวงของสงครามโลก เมื่อเกิดโรคระบาดนี้ขึ้นนั้น ในระยะแรกไม่มีใครสนใจต่อสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ และยังคงใช้ชีวิตของตนเป็นไปตามปกติตัวละครเอกในเรื่องคือหมอริเออร์ (Dr. Rieux) ครั้นภัยพิบัติเกิดขึ้นมาได้ระยะหนึ่งหมอริเออร์และบรรดาเพื่อนของเขาก็ต่างพากันตระหนักถึงภัยคุกคามของมัน ที่จะส่งผลถึงชีวิตและสิ่งต่างๆ ในเมืองจนภัยพิบัตินี้นำไปสู่การตื่นตระหนกหวั่นวิตก จนกระทั่งเกิดความแตกแยกไปต่างๆ นานา ของผู้คนในสังคม บางคนปฏิเสธการเป็นพลเมืองนี้ ด้วยการไร้ความรับผิดชอบต่อสังคม บางคนลักลอบออกจากเมืองนี้ไปสู่อื่น และบางคนไม่อาจทนอยู่ในสภาพเช่นนี้ได้ จนต้องหันหน้าเข้าหาศาสนาหรือพระเจ้าเป็นเจ้า

มนุษย์ที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น ตลอดจนการต่อสู้กับภัยพิบัติ (ภัยสงคราม) จนพบทางออกในที่สุด ด้วยความรักและความศรัทธาของหมอริเออร์ที่มีต่อมนุษยชาติหรือเพื่อนร่วมมนุษย์ทุกคนในเมืองดังกล่าวกามูสจำลองเหตุการณ์ให้เห็นสภาพที่เป็นเชื้อโรค คือ สภาพของความรู้สึกระส่ำระสาย ซึ่งกามูสต้องการให้เห็นว่า หากมนุษย์ไม่อาจทนต่อสถานการณ์ที่เป็นเช่นนี้ได้ จะต้องลุกขึ้นมาต่อต้าน นั่นจะเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์มีความหวัง และความหวังดังกล่าวไม่ใช่สิ่งที่อยู่นอกตัวมนุษย์ ทว่าเป็นความหวังที่จะมีชีวิตอยู่ในสภาพการณ์เช่นนี้ มากกว่าการยอมตายหรือเพิกเฉยไม่ทำอะไรต่อความไร้สาระอันนี้ เพราะชีวิตมีค่าที่จะดำรงอยู่ มากกว่าจะปล่อยชีวิตให้ไปสู่ความตายที่ไร้การอยู่กับชีวิต

๕. มนุษย์สองหน้า

มนุษย์สองหน้า เป็นนวนิยายเล่มที่ ๓ ของกามูส ตีพิมพ์ในปี ๑๙๔๖ นวนิยายเล่มนี้แตกต่างออกไปจากเล่มอื่นๆ ของเขา กล่าวคือเขาไม่ได้เขียนถึงโลกแถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียนที่มีแสงแดดจ้าและร้อนระอุอีกต่อไป นวนิยายเรื่องนี้ดำเนินเรื่องอยู่ในยุโรปตอนเหนือที่เมืองอัมสเตอร์ดัม และเรื่องราวทั้งหมดดำเนินไปในช่วงเวลากลางคืน ตัวเอกหรือผู้เล่าเรื่องคือ ฌ็อง-บ็อบติสต์ คลาม็องส์

(Jean-Baptiste Clamence) เหตุที่ฉากของเรื่องเป็นบรรยากาศในตอนกลางคืนนั้น กามูส์จะสื่อให้เห็นถึงสภาพของนครหรือสภาพที่มีดมัว ไร้สีสัน และไร้ขอบเขตที่แน่นอน ซึ่งเป็นโลกที่ตรงกันข้ามกับบรรยากาศข้างบนที่ได้กล่าวแล้ว ซึ่งลักษณะของวิธีการเล่าเรื่องในนวนิยายเล่มนี้ของกามูส์ คล้ายคลึงกับวิธีการเล่าเรื่องของดอสโตเยฟสกีในนวนิยายของเขาเรื่อง Notes from Underground^{๗๖}

ในเรื่องดังกล่าวกามูส์ชี้ให้เห็นถึงการสำนึกและสภาพของมนุษย์ในการกระทำของตัวเอง ฉากเริ่มแรกคือการสอดแทรกการสารภาพของเขาเองที่ไม่สามารถประคับประคองและดูแลภรรยาคนแรกของเขาได้ ด้วยการเปรียบเธอเป็นผู้หญิงที่กำลังกระโดดน้ำเพื่อฆ่าตัวตาย สิ่งปรากฏต่อหน้ากلام็องส์เป็นเหตุการณ์ที่ยากจนเขาทำอะไรต่อไม่ได้ ครั้นจะลงไปช่วยก็กลัวความเหน็บหนาวของน้ำที่เย็นจัด ในท้ายสุดเขาตัดสินใจเดินกลับบ้านโดยไม่หันหลังมามองดู หลังจากนั้นเขาก็กลับได้ยินเสียงที่หัวเราะเยาะต่อตัวเขาตลอดเวลา กล่าวคือเป็นเสียงที่เรียกร้องออกมาจากสำนึกของเขาเอง จึงทำให้เขาตระหนักและหันมาพิจารณาตนเองเสียใหม่ จึงพบว่าการกระทำต่างๆ ที่ทุกคนเรียกว่าความดีนั้น ล้วนเป็นเพียงมายา เป็นเปลือกนอกของสังคมที่กำลังหลอกลวงตัวเขาและคนอื่นๆ เพราะจริงๆ แล้วเขาและคนอื่นๆ ต่างไม่ได้ปรารถนาจะทำสิ่งเหล่านั้นด้วยความบริสุทธิ์ใจหรือกระทำจากแรงปรารถนาของตนจริงๆ ทว่าสิ่งที่ทำลงไปก็เรียกว่าความดีนั้น กลับหวังผลที่เป็นการสรรเสริญ ความมีเกียรติยศ ชื่อเสียง และอื่นๆ เท่านั้น ไม่ใช่เกิดจากใจจริง

เมื่อกلام็องส์ได้ตระหนักถึงจุดนี้ เขาก็กลับพบว่าตัวเองเป็นเพียงมนุษย์สองหน้า ต่อจากนั้นเขาจึงพยายามใช้ชีวิตตามที่ตนเองปรารถนาอย่างแท้จริง (Passion) ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ทว่ากลับพบว่าสิ่งที่เขาเป็นและกระทำตามเจตนาอันแท้จริงของตนนั้น กลับเป็นความตรงกันข้าม ความต้องการของสังคม ด้วยเหตุนี้ชีวิตจึงเสมือนดังตกต่ำไปเรื่อยๆ ทุกสิ่งที่เคลือบเขาไว้ได้กร่อนออกเรื่อยๆ นับจากเพื่อนฝูง อาชีพการงาน ก็เริ่มถดถอย จากชีวิตที่สูงส่งและมีภูมิฐานในสังคมกลับตกต่ำชั่วเพียงเวลาสั้นๆ จนในท้ายที่สุดกلام็องส์ไม่อาจทนอยู่ภายใต้ค่านิยมในสังคมปารีสต่อไปได้อีก จึงปลีกตัวเองออกมาอยู่ตามบาร์เหล่าที่อัมสเตอร์ดัม อันเป็นที่พบปะรวมคนชนชั้นกลางและคนนอกกฎหมาย และเป็นที่ที่ปราศจากพิธีพิธีต้องทั้งสิ้น นวนิยายเรื่องนี้กามูส์สะท้อนให้เห็นว่า แท้จริงแล้วนั้นค่านิยมหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ทางสังคม เป็นคุณค่าที่อยู่นอกตัวมนุษย์ ไม่จริงคงทนถาวร เป็นสิ่งฉาบให้เปลือกนอกของชีวิตเท่านั้น และบ่อยครั้งเมื่อมนุษย์อยู่ภายใต้สิ่งเหล่านี้ ทำให้ไม่เป็นตัวเองที่แท้จริงในการใช้ชีวิต ไม่ได้ตระหนักถึงความปรารถนาอันแรงกล้าของตนเอง และไม่ได้กระทำการต่างๆ อย่างซื่อตรงและด้วยความปรารถนาที่แท้จริงของตน

๖. ความตายอันแสนสุข

นวนิยายเรื่องนี้ เป็นนวนิยายเรื่องแรกของกามูส์ที่เริ่มเขียนในปี ค.ศ. ๑๙๓๖ – ค.ศ. ๑๙๓๘ เหตุเพราะว่าด้วยความไม่สมบูรณ์ของเนื้อหา กามูส์จึงไม่ได้ตีพิมพ์นวนิยายเรื่องนี้ หลังจากเขาเสียชีวิตเป็นเวลา ๑๑ ปี จึงมีการนำมาตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ๑๙๗๑ อย่างไรก็ตามนวนิยายเล่มนี้เป็น

^{๗๖} Germaine Brée and Margaret Guiton. *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, หน้า ๒๘๕.

โครงร่างของนวนิยายเรื่องแรกของเขาที่ตีพิมพ์นั่นคือ นวนิยายเรื่อง คนนอก ซึ่งชื่อตัวละครเอกมีความใกล้เคียงกันมาก ในนวนิยายเรื่องนี้กามูส์ใช้ตัวละครเอกชื่อ แมร์โซ (Patrice Mersault) เป็นผู้ที่แสวงหาคุณค่าและความหมายให้กับชีวิตตนเอง ในภาคแรกของเรื่องกามูส์ให้ชื่อว่า ความตายตามธรรมชาติ (Natural death) เรื่องดำเนินจากการสนทนากับตัวละครชื่อ ซาเกรอส (Roland Zagreus) ผู้พิการ ทำให้แมร์โซตระหนักถึงความยากจนว่าเป็นอุปสรรคสำคัญที่เป็นต้นเหตุให้เขาไม่สามารถแสวงหาความสุขให้กับชีวิตได้ ทำให้แมร์โซเชื่อตามทัศนะของซาเกรอสที่ว่า หากมีเวลา มีเงิน ก็จะทำให้ชีวิตมนุษย์มีความสุข เพื่อจะให้ได้ว่าซึ่งเงินอันจะเป็นขั้นแรกที่จะนำไปสู่ความสุข จึงลงมือฆ่าซาเกรอสเพื่อนำเอาเงินไปใช้เพื่อแสวงหาความสุข

ในภาคต่อมาแมร์โซมีพร้อมทุกอย่าง ทั้งเวลาและเงิน ทว่ากลับทำให้เขาไม่มีความสุขอย่างที่ซาเกรอสเสนอแนะ เขาจึงออกรอนแรมท่องเที่ยวไปตามสถานที่ต่างๆ เพื่อหวังที่จะพบสถานที่ที่ทำให้เขานั้นมีความสุข แต่สิ่งเหล่านี้กลับทำให้แมร์โซตระหนักถึงความแปลกแยกในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือแม้แต่ตนเอง กามูส์ดำเนินเรื่องมาถึงตรงนี้ เพื่อจะชี้ให้เห็นแนวคิดเรื่องความไร้สาระของเขา กล่าวคือ ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกที่ไร้สาระ ที่แปลกแยกและเพิกเฉยต่อเหตุผลของมนุษย์จนกระทั่งในท้ายที่สุดทำให้แมร์โซได้รู้ว่า ความสุขที่เขาพยายามแสวงหาอยู่นั้น คือความสุขในวิถีหรือในทัศนะของซาเกรอส ไม่ใช่ความสุขที่เป็นวิถีทางของเขา ด้วยเหตุนี้เขาจึงตัดสินใจกลับไปที่แอลเจียร์และเริ่มต้นใช้ชีวิตในแบบของตน จนพบว่าความสุขที่เขาแสวงหาคืออันหนึ่งอันเดียวกับการใช้ชีวิตของเขาอย่างสุดซึ้งด้วยการอยู่กับธรรมชาติ การว่ายน้ำ เดินเล่นตามริมชายหาด ไม่ใช่การมีเงินมีเวลาทว่ากลับเป็นการใช้ชีวิตของตนอย่างสุดซึ้งหรือมีชีวิตอยู่และใช้ชีวิตตามที่ตนเองปรารถนา ตลอดจนการเผชิญหน้ากับความตายอย่างกล้าหาญ

๗. มนุษย์คนแรก

นับเป็นนวนิยายเรื่องที่ ๕ ของกามูส์ และนวนิยายเรื่องนี้กามูส์เขียนค้างไว้ไม่เสร็จสมบูรณ์ เพราะประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์เสียหลักพุ่งชนต้นไม้ข้างทาง เป็นเหตุให้กามูส์เสียชีวิต ณ ที่ตรงนั้น นวนิยายเรื่องนี้ถูกค้นพบในกระเป๋าใส่ดำที่เขาพกติดตัวฉบับเขียนด้วยลายมือกว่า ๑๔๐ หน้ากระดาษ เป็นนวนิยายอิงอดีตชีวิตของเขา นับ ได้รับการตีพิมพ์ในปี ๑๙๕๔ และตีพิมพ์ฉบับภาษาอังกฤษในปี ๑๙๕๕ โดยเพื่อนสนิทของกามูส์ชื่อ มิเชล กัลลิมาร์ (Michel Gallimard) ในนามสำนักพิมพ์ กัลลิมาร์ (Éditions Gallimard) ตัวละครหลักในเรื่องคือ ฌาคส์ กอร์เมอริ (Jacques Cormery) เรื่องดำเนินไปจากภาคแรกที่เขาตามหาประวัติผู้เป็นพ่อที่เสียชีวิตในสงครามโลกครั้งที่ ๑ ทว่ากลับไม่พบร่องรอยที่แท้จริงแต่อย่างใด เพราะความทรงจำอันเล็กลงๆ น้อยๆ เหล่านี้ไม่ได้ถูกจดจำไว้ในความทรงจำของครอบครัวและญาติพี่น้อง มากกว่าการตรากตรำทำงานและใช้ชีวิตในสภาพความยากจนของตนเอง จนในท้ายที่สุดฌาคส์ได้ข้อสรุปและตระหนักว่า อดีตไม่ได้มีความสำคัญมากไปกว่าชีวิตของเขาในปัจจุบันที่ยังดำรงอยู่ หลังจากนั้นกามูส์ได้สอดแทรกเรื่องราวความทุกข์ทรมานของชาวอาหรับและชาวฝรั่งเศส ในช่วงที่อพยพมายังอาณานิคมแห่งนี้ด้วย

นวนิยายเรื่องนี้ไม่เพียงเป็นอัตชีวประวัติของกามูสแต่ถ่ายเดียวเท่านั้น ทว่ากลับสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของเขามที่มีต่อมาตุภูมิคือแอลจีเรีย และในขณะเดียวกันก็เผยให้เห็นถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างตัวเขากับฝรั่งเศสว่าดำรงอยู่ในลักษณะใดเป็นต้น การดำรงอยู่ของมนุษย์คนๆ หนึ่ง ไม่ใช่การถวิลหาคำตอบจากที่อื่นหรือการค้นหาสิ่งที่ล่องลอย ทว่ากลับเป็นการตั้งคำถามกับการดำรงอยู่ของมนุษย์ว่า เมื่อเกิดมาบนโลกนี้แล้ว อะไรคือความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนในการดำรงอยู่ในโลกแห่งนี้ นี่เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของกามูสที่พยายามสอดแทรกเอาไว้ในนวนิยายเรื่องนี้ นวนิยายเรื่องนี้ถูกสร้างเป็นภาพยนตร์ชื่อ *Le premier homme* หรือ *The First Man* ภาษาอิตาลีชื่อ *Il primo uomo* ในปี ๒๐๑๑ โดยการกำกับและเขียนบทชาวอิตาลีชื่อ Gianni Amelio โดยได้ Jacques Gamblin นักแสดงชาวฝรั่งเศสมาแสดงเป็นฌาคส์ กอร์เมอร์ในเรื่อง

๘. The Adulterous Woman

เป็นหนึ่งในเรื่องสั้นขนาดยาวของกามูส เป็นเรื่องราวของตัวละครหญิงที่ชื่อจานีน (Janine) ผู้เป็นภรรยาของพ่อค้าขายผ้าชื่อมาร์เซล (Marcel) จานีนเกิดความเบื่อหน่ายอันจำเจในชีวิต เขาต้องการหลุดพ้นจากรู้สึกที่คุกคามชีวิตมนุษย์ของเขา เช่น ความกลัวที่จะต้องแก่เฒ่า หรือ การตายอย่างโดดเดี่ยว จึงตัดสินใจแต่งงานกับมาร์เซล ด้วยหวังว่าความรู้สึกดังกล่าวจะหมดไปจากใจของเขา แท้จริงแล้วชีวิตคู่ที่เขาเลือกอยู่กับมาร์เซลนั้น ฝ่ายชายกลับไม่สามารถเติมเต็มความว่างเปล่าในจิตใจของจานีนได้ จานีนรู้สึกถึงความกลวงเปล่า ความเปล่าเปลี่ยว อันเนื่องมาจากความเฉยชาของผู้เป็นสามีและชีวิตคู่ที่น่าเบื่อหน่ายและจำเจไร้อิสระทางความคิด เมื่อต้องเดินทางไปกับผู้เป็นสามีไปยังดินแดนโอเอซิส เมื่อได้ไปสัมผัสถึงความแปลกถิ่น การเมินเฉยชางชาวอาหรับท้องถิ่นและความเฉยเมยของสามี กลับยิ่งตอกย้ำความรู้สึกที่อ้างว้างโดดเดี่ยวในจิตใจของจานีนชัดยิ่งขึ้น จนจานีนกระวนกระวาย อึดอัดใจเป็นที่สุด จานีนเริ่มตระหนักว่าแท้จริงแล้ว ชีวิตของตนเองไร้สาระและสิ้นหวัง ฉะนั้นจานีนจึงต้องการที่จะเนรเทศตัวเองให้หลุดพ้นจากความเบื่อหน่ายที่จำเจว่างเปล่าอันนี้ ตลอดจนปลดเปลื้องความทุกข์ต่างๆ ที่หนักอึ้งอยู่ภายในจิตใจของเขา และเข้าถึงความสุขสงบทางจิตใจ

เมื่อจานีนมีโอกาสเขาได้ขึ้นไปชมทิวทัศน์ของทะเลทรายจากตรงเชิงเทินของเทอร์เรซบนยอดป้อมปราการในตอนเย็น ทำให้จานีนสามารถค้นพบบางสิ่งบางอย่าง ภาพอาณาจักรแห่งก้อนหินอันบ่งบอกถึงความเงียบสงบและความแว้งว้างที่เปรียบเสมือนอิสระอันไร้ขีดจำกัดของทะเลทราย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนทำให้จานีนเริ่มประจักษ์ว่าอาณาจักรแห่งความสุขที่เขาจะไม่หวาดวิตกกังวลถึงความแก่ ความตายอีกต่อไป เรื่องสั้นนี้สื่อให้เห็นถึงแนวคิดของกามูสในช่วงต้น ที่ได้รับอิทธิพลปรัชญาจิตนิยมจากผู้เป็นอาจารย์อย่างฌ็อง เกรนิเยร์ แนวคิดของกามูสยังยึดโยงอยู่กับพลังของธรรมชาติ หรือ ความงามของโลกธรรมชาตินั้นเอง

๙. Jonas หรือ The Artist at Work

เรื่องราวของกิลเบิร์ต โจนาส (Gilbert Jonas) จิตรกรผู้เชื่อมั่นในดวงดาวของตนเอง และเชื่อว่าความสำเร็จทุกประการในชีวิตของเขานั้น เป็นผลมาจากดวงดาวที่เขาเคารพนับถือ โจนาส

แต่งกับและมีลูกกับหลุยส์ ปูแล็ง (Louise Poulin) ด้านโจนาสก็ทำงานเป็นศิลปินและสร้างห้องแสดงงานในอพาร์ทเมนต์ของตัวเอง ส่วนหลุยส์ก็ดูแลงานบ้านและเลี้ยงลูกๆ ของตน มีบ้างที่โจนาสว่างเว้นจากการพบปะสังสรรค์กับผู้ติดตามงานของตัวเองหันมาดูแลลูกแทนหลุยส์ นอกจากนี้ยังมีเพื่อนของโจนาสชื่อราโท (Rateau) ที่คอยประสานงานและการติดต่อทุกอย่างในการมีชื่อเสียงของโจนาส เมื่อโจนาสมีชื่อเสียงทำให้มีผู้คนรู้จักเขาแพร่หลายมากยิ่งขึ้น ทำให้เขาพยายามสร้างผลงานทางศิลปะเพื่อให้พวกที่ติดตามหรือลูกศิษย์ยกย่องเชิดชูอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือเขาชื่นชมยินดีในการมีชื่อเสียงของตนเอง กลุ่มลูกศิษย์จะเกิดความชื่นใจเมื่อโจนาสวาดภาพบางภาพที่ออกนอกกลุ่มนอกทางหรือเลยออกไปจากกรอบที่ลูกศิษย์ต้องการจะให้มันเป็น^{๗๗} ข้อนี้ทำให้โจนาสไม่มีอิสระทางความคิดที่เป็นของตนเองเลย

ไม่เพียงเท่านั้น จากการที่มีผู้คนเข้าหาโจนาสและการหมกมุ่นอยู่กับงานศิลปะของเขา ทำให้เขาละเลยที่จะใส่ใจและอยู่กับชีวิตมนุษย์อื่นๆ ในรอบตัวของเขา เช่น ภรรยา และลูกๆ ส่วนหลุยส์ก็เสียเปรียบแรงไปกับการดูแลลูกๆ และงานทุกอย่างในบ้าน เมื่อโจนาสล้มป่วยทำให้เขาตระหนักได้ว่าในท้ายที่สุดโจนาสก็ค้นพบดวงดาวประจำตัวเขานั้นก็คือภรรยาและลูกๆ ของเขา โลกของเขาคือครอบครัวของเขา เมื่อเขาตระหนักถึงลูกและภรรยา เมื่อโจนาสไม่วาดรูปแล้ว เขาได้ยินเสียงลูกๆ ร้องบ่นคร่ำครวญ เสียงน้ำลายไหล เสียงขามกระทบกัน เสียงหลุยส์กำลังพูด ทำให้เขาปิติเบิกบานและอยู่ในอากาศอันสดชื่นและมีอิสระเสรี เขาได้ยินเสียงลูกสาวตัวน้อยกำลังหัวเราะ เสียงหลุยส์หัวเราะด้วย นานมาแล้วที่เขาไม่ได้ยินเสียงหัวเราะของเธอเลย โจนาสรักพวกเขา รักหลุยส์และรักลูกๆ ของเขาเหลือเกิน^{๗๘}

๑๐. The Silent Men

เรื่องราวชีวิตการทำงานของอิวาร์ (Yvers) ผู้พิการที่สูญเสียขาข้างหนึ่งไป อิวาร์แต่งงานใช้ชีวิตอยู่กับเฟร์นันเด (Fernande) ทั้งสองมีลูกชายด้วยกันหนึ่งคน อิวาร์ทำงานเป็นช่างประกอบถ้าไม่ในโรงงาน เขาชอบมองทะเลและความงามของธรรมชาติตามรายทางที่เขาสัญจรปั่นจักรยานไปทำงาน อิวาร์ทำงานเพื่อหารายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต เขาทำงานล่วงเวลาในวันเสาร์ที่โรงงานและทำงานเล็กๆ น้อยๆ สารพัดอย่างในที่อื่นๆ ในวันอาทิตย์ เมื่ออายุเขามากขึ้นเขาค่อยๆ เลิกปฏิบัติเช่นนี้ในการทำมาหาเลี้ยงชีพและครอบครัวของเขา อันเนื่องมาจากสังขารร่างกายของเขาที่เปลี่ยนไปตามอายุชัย อีกทั้งการทำงานของเขาที่เป็นอยู่นั้น กลับไม่ได้นำเอาความคิดสร้างสรรค์ของเขาบรรจุเข้าไปในงานเลย นอกจากเดินทางไปตามถนนสายเดิมทุกเช้าด้วยความเหนื่อยล้าที่เพิ่มพูน เพียงเพื่อจะไปรับสิ่งที่พวกเขาหยิбыันให้ทุกสุดสัปดาห์^{๗๙}

อยู่มาวันหนึ่งมีการประท้วงขึ้นในโรงงานนำโดยเอสโพซิโต (Esposito) เพราะพวกคนงานทำงานล่วงเวลา ทว่าทางโรงงานกลับไม่จ่ายเงินให้ กระนั้นก็ตามก็มีลูกจ้างชื่อบัลเลสเตอร์ (Ballester)

^{๗๗} Albert Camus, *Exile and The Kingdom*, Translated by Justin O'Brien (New York: Penguin Press, 1962), p. 95.

^{๗๘} Ibid., pp. 114 – 115.

^{๗๙} Ibid., p. 52.

ที่ไม่เห็นด้วยกับการประท้วงและเขาช่างนายจ้างชื่อเอ็ม. ลาสซาล (M. Lassalle) ด้วยเหตุผลที่ว่าเขาเข้าใจนายจ้างเป็นอย่างดี ท่าทีของอิวาร์ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงงานเป็นไปด้วยความเสียบัง การประท้วงนำไปสู่การเจรจาซึ่งกันละกัน และทุกคนก็กลับมาทำงานในท้ายที่สุด เมื่ออิวาร์ทำงานต่อไปเรื่อยๆ สิ่งที่เขาสนใจและครุ่นคิดกลับไม่ใช่การทำงาน แต่เป็นความชราภาพของตัวเองที่มากขึ้น และทำให้การทำงานของเขที่ต้องใช้มือเป็นหลักนั้น มีความยากลำบากมากขึ้น ในการทำงานเขาพบทั้งมิตรภาพและความมีน้ำใจไมตรีที่ต่างคนต่างแบ่งปันกันอย่างซื่อตรงและปราศจากเงื่อนไข สิ่งที่ทำให้เขามีความสุขและอยู่กับชีวิตของเขานั้นก็คือหลังจากเลิกงานเขาได้กลับมาพินิจสิ่งต่างๆ อยู่นอกระเบียงมองดูท้องฟ้าในยามเย็น ดื่มเหล้ายี่หระแช่เย็นเล็กน้อยกับเพอร์นันเด และเล่าเรื่องราวในแต่ละวันให้เธอฟัง^{๘๐} เท่านั้นมันมากพอแล้วที่จะทำให้เขามีความสุขและขจัดความเหน็ดเหนื่อยในการทำงานที่จำเจของเขา

๑๑. Caligula

เป็นบทละครอิงประวัติศาสตร์ของจักรพรรดิคาลิกูลา กามูส์ได้รับอิทธิพลหรือแรงบันดาลใจจากหนังสือของซูเอโตนิอุส (Suetonius: ราว ปี ค.ศ. ๖๙ – หลัง ปี ค.ศ. ๑๓๐) เรื่อง *Vie des douze Césars* เรื่องราวดำเนินอยู่ในช่วงจักรวรรดิโรมัน (Roman Empire) ในช่วง ๓ ปีสุดท้ายของการครองสิริราชย์สมบัติแห่งจักรพรรดิคาลิกูลา (Caligula) หรือ Gaius Julius Caesar Augustus Germanicus มีชีวิตอยู่ในช่วงปีคริสต์ศักราชที่ ๑๒ – ๔๑ ตัวละครส่วนใหญ่ล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลสำคัญที่มีชีวิตอยู่จริงในประวัติศาสตร์ ผู้ที่ใช้อำนาจอย่างเหี้ยมโหด ไร้ความปราณี โดยกามูส์นำมาปรับแต่งใหม่ในแบบฉบับของตน และกามูส์ได้สร้างตัวละครใหม่ชื่อ เอลิกง (Hélicon) ผู้เป็นทาสที่ซื่อสัตย์ขององค์จักรพรรดิคาลิกูลาขึ้นมา อย่างไรก็ตามกามูส์ไม่ได้ให้ความสำคัญกับรายละเอียดเชิงประวัติศาสตร์มากไปกว่าการใช้บุคคลในประวัติศาสตร์มาถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตและโลกในทัศนะของเขา

บทละครนี้กามูส์เขียนในปี ค.ศ. ๑๙๓๙ และทำการแสดงในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ เนื้อหาหลักเป็นการสื่อแนวคิดความไร้สาระของกามูส์ผ่านตัวละครเอกของเรื่องอย่างจักรพรรดิคาลิกูลาแห่งจักรวรรดิโรมัน กล่าวคือการตายของเจ้าหญิงดรูซิลลา (Drusilla) เป็นเรื่องธรรมชาติสำหรับชีวิตมนุษย์คนหนึ่ง และทำให้องค์จักรพรรดิคาลิกูลาประจักษ์ว่ามนุษย์ทุกคนล้วนต้องตายและไม่มีความสุข จึงทำให้ทรงผิดหวังและรับไม่ได้กับความจริงอันโหดร้ายนี้ ทำให้เกิดข้อกังขงว่าทำไมมนุษย์จึงต้องตายและปราศจากความสุข จนนำไปสู่ความรู้สึกที่ว่าความตายไม่ยุติธรรมต่อชีวิตมนุษย์

ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว ความตายเป็นภาวะอันเที่ยงแท้ของชีวิตที่ไม่อาจหนีพ้นไปได้ จึงทำให้จักรพรรดิคาลิกูลาพยายามเปลี่ยนกฎเกณฑ์ต่างๆ ของโลกอันโหดร้ายนี้ และปรารถนาที่จะครอบครองดวงจันทร์มาไว้ครอบครอง โดยให้เอลิกงทาสรับใช้ผู้ซื่อสัตย์เป็นผู้หามาให้ ซึ่งกามูส์สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องไร้สาระของเขา โดยใช้สัญลักษณ์เช่นพระจันทร์เป็นภารกิจที่ไม่มีทางเป็นไปได้ หรือการฝืนธรรมชาติ ที่เปรียบได้กับความตาย เพราะความตายเป็นสิ่งแน่นอนที่รอมนุษย์

^{๘๐} Ibid., p. 64.

อยู่ตรงหน้า ไม่มีใครจะหนีกฎแห่งธรรมชาตินี้ได้ โดยจักรพรรดิกาลิกูลาคิดว่าหากเขาสามารถเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ต่างๆ ของโลกได้สำเร็จได้แล้วนั้น มนุษย์ทุกคนก็จะต้องตายและใช้ชีวิตอย่างมีความสุข บทละครนี้เป็นหนึ่งในการนำเสนอแนวคิดเรื่องความไร้สาระของกามูส์ ๓ เรื่องอันได้แก่ ความเรียงทางปรัชญาเรื่อง เทพตำนานซีซีฟ นวนิยายเรื่องคนนอก และ บทละครเรื่องกาลิกูลา ซึ่งบทละครนี้มักไม่นิยมกล่าวถึงมากกว่า ๒ เรื่องแรก^{๘๑}

๑๒. ผู้เที่ยงธรรม

บทละครเรื่อง ผู้เที่ยงธรรม^{๘๒} เปิดแสดงครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๙๔๙ ที่โรงละครเฮแบร์โต ปารีส และได้รับการตีพิมพ์ในปีต่อมา เป็นบทละครเกี่ยวกับนักปฏิวัติทั้งสองคนที่มีอุดมการณ์อันเดียวกันนั่นคือการปฏิวัติการปกครองที่กดขี่ขูดรีดประชาชนในรัสเซีย ทว่าวิธีการของทั้งสองกลับต่างกัน คนหนึ่งมีแรงบันดาลใจจากความรักอันมีต่อประชาชนชาวรัสเซีย ความรักที่เป็นนามธรรม ความรักที่ไม่ทำให้คนหนุ่มสาวมีเวลาแบ่งปันความรักเชิงปัจเจกแก่กันละกัน ส่วนอีกคนได้แรงบันดาลใจจากความเกลียดชังต่อความชั่วร้ายต่างๆ ที่เขาเห็นรอบตัวและต่อการทารุณกรรมที่ตัวเองรับไม่ได้ ตัวละครเอกชื่ออีวาน กาลิอาเยฟ (Ivan Kalyayev) ซึ่งตรงกับชื่อในบุคคลทางประวัติศาสตร์ และเหตุการณ์ก็เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ เหตุการณ์จริงๆ เกิดขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๐๕ ที่กรุงมอสโก ในเรื่องอีวานวางแผนเป็นอย่างดีและพร้อมที่จะนำเอาระเบิดไปขว้างเพื่อสังหารแกรนด์ดยุกส์เซอร์ไก อเล็กซานโดรวิช (Grand Duke Sergei Alexandrovich of Russia)

พอถึงเวลาจริงนักปฏิวัติผู้เปี่ยมด้วยความรักไม่อาจโยนระเบิดสังหารได้ในครั้งแรก เพราะว่ามีเด็กนั่งไปด้วยกับแกรนด์ดยุกค์ที่เป็นเป้าหมาย ทว่าประสบผลสำเร็จในความพยายามครั้งที่สอง แต่แทนที่เขาจะหลบหนีเขาก็กลับยอมให้ถูกจับกุม และพร้อมเผชิญกับตะแลงแกง เนื่องด้วยเหตุผลที่ว่าเขาไม่ต้องการเป็นฆาตกร หากเขาเป็นผู้พรากเอาชีวิตคนอื่น ก็ต้องให้ผู้อื่นตัดสินชีวิตของเขาด้วยเช่นกัน จึงจะเป็นความเที่ยงธรรม กามูส์ได้สะท้อนแนวคิดทางการเมืองของเขาเอาไว้ ด้วยเหตุที่ว่าตัวเองไม่เชื่อในผลมากกว่าวิธีการ เขาคิดว่าหากผลดีแต่วิธีการกลับเป็นการทำลายทุกสิ่งเขาก็ย่อมจะประณามและเป็นปรปักษ์ ในขณะที่หากวิธีการเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเป็นธรรม ย่อมนำไปสู่ผลที่ดีเช่นกัน ซึ่งมักจะคู่เคียงในคำกล่าวของกามูส์ที่สรุปแนวคิดนี้ไว้อย่างครอบคลุมที่ว่า

^{๘๑} Sean B. Carroll, *Brave Genius: A Scientist, a Philosopher, and Their Daring Adventures from the French Resistance to the Nobel Prize*, (United States: Crown Press, 2013), p. 138.

^{๘๒} ชื่อบทละครดังกล่าวของกามูส์ มีการแปลเป็นชื่อภาษาไทยแตกต่างกันออกไป อำพรธณ โอตระกูล แปลในชื่อ ผู้บริสุทธิ์ ส่วน สดชื่น ชัยประสาธน์ ใน *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่* และ โคทม – พรทิพย์ อารียา ใน *Les Justes: ผู้เที่ยงธรรม* ทั้งสองเล่มดังกล่าวแปลชื่อบทละครนี้ Les Justes ว่า ผู้เที่ยงธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าการแปลชื่อบทละคร Les Justes หรือ The Just Assassins ดังกล่าวตรงตามภาษาและแนวคิดที่กามูส์สื่อมากกว่า เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงใช้ชื่อ ผู้เที่ยงธรรม แทน ผู้บริสุทธิ์ ในงานวิจัยชิ้นนี้

ข้าพเจ้ามักประณามลัทธิก่อการร้ายเสมอ ข้าพเจ้าจำต้องประณามลัทธิก่อการร้าย ซึ่งเคลื่อนไหวย่างมีขอบเขต เช่นตามท้องถนนในกรุงแอลเจียร์เป็นต้น และสักวันหนึ่งพวกเขาอาจโจมตีแม่ของข้าพเจ้าหรือครอบครัวของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าเชื่อในความยุติธรรม แต่ข้าพเจ้าจะปกป้องแม่ก่อนความยุติธรรม^{๘๓}

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้ไม่ว่าจะเป็น นวนิยาย เรื่องสั้น ความเรียงทางปรัชญา และบทละคร นับเป็นงานเขียนของกามูส์ที่ได้สอดแทรกแนวคิดเรื่องความรักเอาไว้ทุกชิ้น ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามเรื่องราวและหัวข้อที่เขาเขียน ซึ่งจะได้วิเคราะห์ให้เห็นอย่างชัดเจนในบทต่อไป

---

^{๘๓} ดูรายละเอียดใน Herbert R. Lottman, *Albert Camus: A Biography*. (California: Gingko Press, 1997), p. 45.

บทที่ ๔

วิเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์

๔.๑ บทนำ

ความรักเป็นทั้งสิ่งซึ่งนำไปสู่ความจริง ความจงรักภักดี ความงาม ความรู้ และความปรารถนาอันแรงกล้าในชีวิตของมนุษย์ แนวคิดเกี่ยวกับความรักเป็นสิ่งที่ถูกยกมาวิพากษ์ วิเคราะห์ และศึกษากันอย่างหลากหลาย เมื่อก้าวถึงความรักแล้ว เป็นความรู้ที่มนุษย์ตระหนักรู้ได้ทันที ในสิ่งที่อธิบายต่อจากนั้นก็ คือ ความรักเป็นอย่างไร มีลักษณะอย่างไร เป็นต้น ซึ่งคำตอบของคำถามนี้มีลักษณะที่หลากหลายและมีการถกเถียงกันมาตั้งแต่นักปรัชญากรีกจนถึงสังคมนิยมปัจจุบันนี้ จากแนวคิดเรื่องความรักที่หลากหลาย อัลแบร์ต กามูส์ เป็นนักปรัชญาและนักเขียนที่ได้ชื่อว่าผู้มีความรักในมนุษยธรรม งานเขียนของกามูส์ทุกชิ้นล้วนสอดแทรกแนวคิดเรื่องความรักของมนุษย์เอาไว้ และอธิบายการดำรงอยู่ของมนุษย์ในโลกได้อย่างแยบยลด้วยแนวคิดเรื่องความไร้สาระ (Absurd) ของเขา ไม่เพียงเท่านั้นด้วยความรักที่เขามีต่อสิ่งต่างๆ เช่น ธรรมชาติ มนุษยชาติ สังคม ครอบครัว

ในประเด็นเรื่องความรักนั้น กามูส์ได้เสนอไว้ในงานเขียนของเขาเอง ทั้งวรรณกรรม เรื่องสั้น บทละคร และความเรียงทางปรัชญา โดยที่ผู้วิจัยได้เลือกนำมาวิเคราะห์จำนวน ๑๒ เรื่อง ได้แก่

๑. คนนอก (L'Étranger)
๒. มนุษย์สองหน้า (La Chute)
๓. กาฬวิบัติ (La Peste)
๔. ความตายอันแสนสุข (La Mort heureuse)
๕. มนุษย์คนแรก (Le Premier homme)
๖. The Adulterous Woman
๗. The Silent Men
๘. Jonas หรือ The Artist at Work
๙. The Wrong Side and The Right Side
๑๐. Nuptials
๑๑. Caligula
๑๒. ผู้เที่ยงธรรม (Les Justes)

งานเขียนเหล่านี้มีทั้งนวนิยาย เรื่องสั้น บทละคร และความเรียงทางปรัชญา มีเนื้อหาที่จะเสนอวิพากษ์ แนวคิดเรื่องความรัก พร้อมทั้งวิพากษ์วิจารณ์กฎเกณฑ์ต่างๆ ในค่านิยมของสังคม และกระตุ้นให้มนุษย์ตระหนักรู้ในศักยภาพของตนเอง ในการรักและในการแก้ไขปัญหา เผชิญปัญหานั้น

ด้วยตนเอง มากกว่าที่จะรอความหวังจากอะไรอื่น พร้อมทั้งเสนอแนะทางเลือกที่จะช่วยทำให้ชีวิตที่มีความหมายในโลกที่ไร้เหตุผลหรือไร้สาระนี้ นั่นคือการมีความรักในชีวิตและอยู่กับชีวิตของตนเอง ด้วยการกบฏ (Revolt) ต่อความไร้สาระของชีวิต อย่างมีเสรีภาพ (Freedom) และ ความปรารถนาอันแรงกล้าในการใช้ชีวิต (Passion) อีกด้วย

อัลแบร์ต กามูส์ เป็นผู้ที่มีนิสัยอ่อนโยน ซึ่งสำหรับกามูส์นั้นอารมณ์ความรู้สึกมาเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนการอ้างเหตุผลสนับสนุนอารมณ์ที่เป็นเรื่องของปัญญาจะมาเป็นลำดับต่อจากนั้น^๑ ซึ่งนอกจากกามูส์จะชอบช่วยเหลือผู้อื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก และเคารพความเป็นมนุษย์ของทุกคนอย่างเสมอเท่าเทียมกัน ด้วยอุปนิสัยอันอ่อนโยนเช่นนี้ งานเขียนของกามูส์ จึงเป็นไปเพื่อกระตุ้นให้มนุษย์นั้นได้ตื่นจากความอับเฉาของโชคชะตาที่มีดมน ภายในโลกที่ไร้ซึ่งเหตุผลหรือไร้สาระนี้ ด้วยความรักและความหวังที่จะมีชีวิตอยู่ ได้ลุกขึ้นมาต่อสู้และกำหนดชะตาชีวิตของตนเองด้วยตนเอง แม้ในงานเขียนของกามูส์นอกจากจะนำความจริงเกี่ยวกับความไร้เหตุผลของโลกและชีวิตที่พบเห็นในประสบการณ์มาเผยให้เห็นในงานเขียนของเขาแล้ว กามูส์ยังนำเอาเรื่องความรักที่เกิดจากความพยายามของมนุษย์ ที่จะทำให้ชีวิตที่ไร้เหตุผลหรือไร้สาระให้มีคุณค่ามาเผยแพร่ในงานของเขาด้วย กามูส์ยอมรับความสำคัญของเสรีภาพที่มีต่อการมีชีวิต ที่สมกับเป็นชีวิตของมนุษย์เช่นที่ชาร์ตร์เนน^๒ แต่ในขณะเดียวกันนั้น กามูส์ยังชี้ให้เห็นอีกด้วยว่า ความรักและคุณธรรมนั้นเป็นพื้นฐานสำคัญของศักดิ์ศรีของมนุษย์และมีคุณค่าเท่าเทียมเสรีภาพอีกด้วย

เพราะฉะนั้นในงานของอัลแบร์ต กามูส์ จึงได้ตระหนักรู้อยู่อย่างหนึ่งว่า ด้วยพื้นฐานจากความรู้สึกของมนุษย์ ที่จะเป็นภราดรภาพกับมนุษยชาติ และความรักเพื่อนมนุษย์ที่เกิดจากความรู้สึกอันเป็นหนึ่งเดียวกันของมวลมนุษย์ จึงเป็นบ่อเกิดคุณธรรมต่างๆ เช่น การเคารพเพื่อนมนุษย์ เคารพในเสรีภาพของผู้อื่น ความเอื้ออาทรหรือความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตระหนักรู้คุณค่าของตนเองและผู้อื่น และสร้างประโยชน์สุขให้กับส่วนรวมของมนุษยชาติ สิ่งเหล่านี้จะช่วยเป็นคุณธรรมให้มนุษย์ได้มีเป็นภราดรภาพ มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในทุกๆ ด้าน โดยเกิดจากการตระหนักรู้ในการกระทำที่มีเสรีภาพของปัจเจกชนก่อน จากนั้นจึงขยายสู่วงกว้างที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม และดำเนินไปถึงเป้าหมายของมนุษย์ ประโยชน์สุขพร้อมๆ กัน ดังการศึกษาในบทนี้ จึงต้องการจะศึกษาทราบถึงแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ ว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งจะก่อให้เกิดแนวคิดทางปรัชญา ตลอดจนเจตนารมณ์ต่างๆ ของแนวคิดเรื่องความรักที่ปรากฏในงานเขียนของ อัลแบร์ต กามูส์ โดยจะศึกษาวิเคราะห์ประเด็นดังต่อไปนี้

^๑ Germaine Brée and Margaret Guiton. *The French Novel: From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่*, แปลโดย สดชื่น ชัยประสาธน์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๗๔.

^๒ พินิจ รัตนกุล แปลเรียบเรียง, *ปรัชญาแห่งความไร้เหตุผล: วิเคราะห์แนวคิดทางปัญญาของนักเขียนชาวฝรั่งเศสอัลแบร์ กามูส์*, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๕๕), หน้า ๑๒.

๔.๒ ความรักในธรรมชาติ

๔.๒.๑ ความหมายของความรัก

การวิเคราะห์ความรักธรรมชาตินี้ เพื่อให้เห็นแนวคิดเรื่องความรักที่มีต่อธรรมชาติในทัศนะของกามูส์อันเป็นภาพกว้างที่สุดว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อความเข้าใจลักษณะความรักความเชื่อมโยงระหว่างธรรมชาติกับชีวิตที่ไร้สาระ ซึ่งจะได้ศึกษาวิเคราะห์ผ่านงานเขียนของกามูส์เรื่อง *Nuptials at Tipasa The Wrong Side and The Right Side* คนนอก และความตายอันแสนสุข

หนึ่งในความเรียงปรัชญาชื่อ *Nuptials at Tipasa* ของกามูส์ ที่รวบรวมและตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษใน *Lyrical and Critical Essays* นั้น แสดงให้เห็นถึงงานเขียนของเขาในลักษณะที่เป็นความเรียงเชิงปรัชญาที่มีลักษณะเชิงกวี (*Essay Lyrical*) เป็นงานเขียนที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเชิงธรรมชาติหรือความรักในธรรมชาติของกามูส์อย่างชัดเจน และเป็นแนวคิดของเขาในยุคต้นๆ ซึ่งลักษณะของแนวคิดแบบนี้ยังได้กระจายอยู่ในงานวรรณกรรมของเขาเล่มอื่นๆ เช่น คนนอก ความตายอันแสนสุข เป็นต้น ในความเรียงดังกล่าวข้างต้นกามูส์บรรยายธรรมชาติไว้ในตอนเริ่มต้นความเรียงว่า

เมื่อฤดูใบไม้ผลิมาถึง เมืองติปาสาก็กลายเป็นที่สถิตของเหล่าทวยเทพทั้งหลาย ที่สรวลสำราญสนทนากันอยู่ท่ามกลางแสงอาทิตย์และกลิ่นอันอบอุ่นของดอกแอ็บซินธ์กลางผืนน้ำที่สะท้อนประกายวาววับราวกับแผ่นเงิน กลางพากฟ้ามีสีฟ้าใสกระจ่างกลางซากโบราณสถานที่ปกคลุมไปด้วยดอกไม้พันธุ์นานา. . .^๓

จะเห็นได้ว่ากามูส์ได้บรรยายธรรมชาติที่เปี่ยมไปด้วยความงามที่รังสรรค์ให้กับมนุษย์บนโลกใบนี้ ความงามของธรรมชาติและ ความอบอุ่นจากธรรมชาติยังสามารถทำให้มนุษย์สัมผัสหรือรับรู้ถึงความรักที่มนุษย์มีต่อโลกและธรรมชาติอีกด้วย

เมื่อเดินไปได้เพียง ๒ - ๓ ก้าว เราจะสัมผัสกลิ่นอายอันตลบอบอวลของดอกแอ็บซินธ์ ดอกสีขาวหม่นที่ปกคลุมโบราณสถานแห่งนี้ไปไกลจนสุดสายตา อากาศที่ร้อนระอุทำให้ดอกแอ็บซินธ์ที่หอมแรงราวเมรัยกลิ่นพุ่งเวียนไปทั่วแผ่นฟ้าตั้งแต่พื้นดินไปจนจรดดวงตะวัน เรากำลังเดินเข้าไปพบความรักและความปรารถนา ทว่าเราไม่ได้ต้องการแสวงหาบทเรียนหรือหลักปรัชญาอันหนักอึ้ง ซึ่งผู้คนเรียกร้องหาจากความยิ่งใหญ่ เพราะมันพ้นไปจากดวงอาทิตย์ รอยจุมพิตและกลิ่นหอมของดอกไม้พันธุ์นานาพันธุ์...^๔

ด้วยอีกนัยหนึ่งกามูส์เชื่อว่าธรรมชาติและสิ่งต่างๆ ที่ปรากฏต่อหน้ามนุษย์หรือที่มีอยู่ในโลกใบนี้ มีความหมายกับมนุษย์ทุกคนที่แตกต่างกันออกไป ตามแต่เท่าที่สัมผัสของตนเองจะเข้าถึงได้

^๓ Albert Camus, *Lyrical and Critical Essays*, Edited by Philip Thody, translated by Ellen Conroy Kennedy, (United State: Vintage Press, 1970), p. 65.

^๔ Ibid., p. 66.

และแสดงให้เห็นว่านอกเหนือไปจากสิ่งที่ปรากฏอยู่ต่อหน้ามนุษย์คือธรรมชาติแล้ว ไม่มีเหตุผลที่มนุษย์จะแสวงหาหรือให้ความหมายกับสิ่งที่อยู่เลยโลกหรือนอกดวงพระอาทิตย์นี้ไป กามูส์เชื่อว่า การอยู่และอิมเมียมกับความรักและความรู้สึกของตนเองกับธรรมชาตินั้น จะทำให้มนุษย์อยู่กับชีวิตของตนเองมากที่สุด กล่าวอีกประการหนึ่งคือทำให้มนุษย์สามารถค้นพบตัวเองได้ด้วย

ช่างเนิ่นนานเสียนี้กระไร ที่ข้าพเจ้าวนเวียนอย่างทำง่าเหยียบลงไปบนต้นแอ็บซิธส์สัมผัส ลูบไล้โบราณสถานแห่งนี้ อีกทั้งพยายามปรับลมหายใจของข้าพเจ้าให้สอดคล้องประสานเป็นหนึ่งเดียวกันกับลมหายใจอันสับสนปั่นป่วนของโลก เมื่อได้แทรกตัวอยู่ท่ามกลางกลิ่นอายของธรรมชาติและบทเพลงที่บรรเลงประสานของจิ้งหรีดและเรไร ข้าพเจ้าเปิดตา พร้อมเปิดใจ รับรู้ความยิ่งใหญ่สุดจะต้านทานของแผ่นฟ้าอันแรงร้อน ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยที่จะทำให้มนุษย์เราหวนกลับคืนไปสู่ตัวตนที่แท้จริงและได้ค้นพบสภาวะอันเที่ยงแท้ของมนุษย์อีกครั้ง...^๕

ดังนั้นสำหรับความหมายของความรักในธรรมชาติในทัศนะของกามูส์นั้น หมายถึงความรักที่เกิดจากมนุษย์ได้ตระหนักถึงคุณค่าในชีวิตของตนเอง โดยการมีความปรารถนาอันแรงกล้า (Passion) ในชีวิต ทำให้มนุษย์เผชิญหน้ากับความไร้สาระของชีวิตอย่างกล้าหาญ และปฏิเสธที่จะแสวงหาความหมายจากสิ่งอื่น ทว่ามนุษย์สามารถค้นพบความหมายและคุณค่าของชีวิตจากการใช้ชีวิตอย่างมีความปรารถนาอันแรงกล้า ด้วยการมองเห็นความงามและคุณค่าของธรรมชาติหรือสิ่งต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัว เช่นเดียวกับกามูส์ยกตัวอย่างเทพซีซีฟ เมื่อลงมาสู่โลกมนุษย์ เขากลับเห็นความงามของโลกและธรรมชาติ ทำให้เขามีความสุขและตระหนักถึงตัวตนที่แท้จริง (Authentic Self) ของตัวเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเป็นความรักในชีวิตของตน หรือ ความรักในตัวเองนั่นเอง

๔.๒.๒ ลักษณะของความรัก

จะเห็นได้ว่าเมื่อมนุษย์เพ่งพินิจและมีความรักต่อธรรมชาติ ธรรมชาติจะผกผันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตในการเปิดมุมมองและทัศนะต่างๆ ที่เป็นความจริงอันอยู่ตรงหน้าของมนุษย์ สามารถจรรโลงจิตใจของมนุษย์ให้ค้นพบตัวเอง อยู่กับตัวเองได้ ไม่เพียงเท่านั้นยังสามารถเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้มนุษย์ตระหนักถึงความจริงที่เป็นภาพปรากฏต่อการรับรู้และเข้าถึงสิ่งต่างๆ ผ่านธรรมชาติด้วยความรู้สึกของตนเอง และเรียนรู้ความจริงเกี่ยวกับโลกผ่านความรักความรู้สึกของตนเอง ซึ่งความจริงที่ปรากฏต่อความรู้สึกและการรับรู้ของมนุษย์นั้นจะแตกต่างออกไปในทัศนะของมนุษย์แต่ละคนที่เลือกจะพินิจพิจารณาสิ่งที่ปรากฏ กามูส์เน้นย้ำว่าความจริงที่มนุษย์ค้นพบได้บนโลกผ่านความรู้สึกและการเผชิญกับสิ่งต่างๆ ไม่จำเป็นต้องอาศัยเทพนิยายปรัมปราเพื่ออธิบายสิ่งเหล่านี้ มนุษย์ก็สามารถเข้าถึงความจริงหรือความงามของธรรมชาตินั้นๆ ได้ ด้วยวิถีของตนเองในแต่ละปัจเจกบุคคล กามูส์ย้ำว่าความสุขจะบังเกิดแก่ผู้ที่มีชีวิตอยู่บนโลกแห่งนี้และสามารถมองเห็นสิ่งเหล่านี้ได้^๖

^๕ Albert Camus, *Lyrical and Critical Essays*, Edited by Philip Thody, translated by Ellen Conroy Kennedy, (United State: Vintage Press, 1970), p. 67.

^๖ Ibid., p. 68.

การที่มนุษย์มีความรักต่อธรรมชาติและสัมผัสถึงความงามของธรรมชาติในโลกนี้นั้น สิ่งนี้ยังเป็นการทำให้นุษย์ได้ตระหนักรู้ถึงการแสดงออกซึ่งความรักที่แผ่กว้างออกไปในสิ่งอื่นๆ อีกด้วย

... ข้าพเจ้าเข้าถึงสิ่งที่เรียกว่าความยิ่งใหญ่ของมนุษย์แล้วว่า มันหมายถึงสิทธิที่เราสามารถแสดงความรักได้อย่างไรรอบจำกัด ความรักในโลกใบนี้มีเพียงประการเดียว การสวมกอดร่างของหญิงสาวเท่ากับได้กอดเกี่ยวความรื่นรมย์อันน่าพิศวงที่ธรรมชาติมอบให้ นับจากท้องทะเลไปจนถึงแผ่นดินฟ้า...^๗

เมื่อมนุษย์มีความปรารถนาอันแรงกล้าในการใช้ชีวิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิเสธที่จะฆ่าตัวตายต่อความไร้สาระของชีวิตแล้วนั้น การมีชีวิตอยู่และดำเนินชีวิตด้วยการยอมรับว่าชีวิตไร้สารถยังจะเป็นหนทางที่ดีกว่าในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้กับชีวิต มากกว่าจะฆ่าตัวตายหรือการกระโดด (a leap) ไปหาความเชื่อเหนือเหตุผลหรือศรัทธา เช่น พระผู้เป็นเจ้าของ สำหรับกามูสแล้วมันไม่ใช่ทางออกและไม่ใช่การเผชิญหน้ากับความไร้สาระที่แท้จริง การมีชีวิตอยู่และเผชิญหน้ากับความไร้สารถนั้น ด้วยการมีความปรารถนาอันแรงกล้าในชีวิต ดังที่ได้กล่าวมาแล้วด้วยวิธีข้างต้น โดยการชื่นชม สัมผัสถึงความงามและคุณค่าสิ่งที่อยู่รอบตัว เช่น ธรรมชาติ ยังจะดีกว่าการกระโดดหรือฆ่าตัวตาย เพราะในท้ายที่สุดการฆ่าตัวตายไม่ใช่การเผชิญหน้ากับความไร้สาระ การฆ่าตัวตายรับรู้ความไร้สาระเท่านั้น ว่ามันดำรงอยู่ แต่ก็ปฏิเสธที่จะเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน ดังนั้นมันจึงไม่ได้ยอมรับความไร้สาระจริงๆ คนที่เลือกฆ่าตัวตายจะบิดเบือนความจริงว่าเขาเป็นใคร เขาพยายามจะบอกว่ามันชีวิตไม่ใช่ความไร้สาระ โดยการเลือกที่จะตายในการเผชิญหน้าอย่างหยิ่งยโสกับธรรมชาติของเขา เพราะนั่นไม่ใช่สิ่งที่เขายอมรับว่าเขาเป็น ด้วยเหตุนี้การฆ่าตัวตายจึงไม่สามารถเป็นสิ่งจริงแท้ได้ ความจริงแท้ที่จริงๆ นั้น จะต้องเห็นถึงความจริงของการมีอยู่ของมนุษย์และเจตจำนงที่จะทำให้มันจริงผ่านชีวิตที่มีอยู่ต่อไป วิธีการของการมีอยู่แบบความไร้สาระเท่านั้นคือความจริงแท้

ในขณะที่มนุษย์มีความรักและเรียนรู้ความจริงในธรรมชาติ อันเป็นส่วนหนึ่งของการมีความปรารถนาอันแรงกล้าในชีวิตแล้ว ยังเป็นปัจจัยทำให้นุษย์ประจักษ์ถึงธรรมชาติความมีอยู่ของตนเองว่าจะต้องสูญสลายไปเช่นธรรมชาติ เมื่อประจักษ์ได้เช่นนี้จึงเป็นเหตุผลให้มนุษย์มีทัศนะว่าชีวิตของตนเองนั้นไม่ได้เป็นของผู้อื่นหรือสิ่งอื่นเช่นพระผู้เป็นเจ้าของ ทว่าชีวิตเป็นของตนเอง ขณะเดียวกันเมื่อตระหนักถึงชีวิตที่ดำรงอยู่เช่นธรรมชาติ ก็พบจุดจบคือความตายที่อยู่ตรงหน้ามนุษย์ กระนั้นก็ตามในทัศนะของกามูสความตายไม่ใช่ความโหดร้ายหรือน่ากลัวแต่อย่างไร เพราะการได้อยู่หรือใช้ชีวิตของตนเองอย่างสุดซึ้งนั้น ทำให้ชีวิตของมนุษย์ทุกคนรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์ของตนเอง

... ข้าพเจ้าได้ประจักษ์แจ้งถึงความจริงประการหนึ่ง ซึ่งแม้จะคัดค้านกับสิ่งที่ผู้อื่นทั่วไปมีความคิดกัน ทว่าเป็นสัจธรรมแห่งทิวา อันเป็นสัจธรรมที่เกี่ยวกับจุดจบในชีวิตของข้าพเจ้าเช่นกัน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือชีวิตที่โสดเล่นอยู่ในขณะนี้ เป็นชีวิตของข้าพเจ้าเอง เป็นชีวิตที่ได้

^๗ Ibid., p. 68.

สัมผัสไอร้อนจากก้อนหิน ได้ฟังเสียงคลื่นที่ซัดสาดประสานไปกับเสียงจิ้งหรีดเรไรที่บรรเลงอยู่ ในขณะนี้ ในท่ามกลางสายลมที่เย็นสดชื่นพัดโชยมาอ่อนๆ และภายใต้ท้องฟ้าสีคราม ข้าพเจ้า รู้สึกชีวิตเช่นนี้อย่างสุดซึ้งหัวใจ และอยากจะกล่าวถึงมันด้วยความรู้สึกที่เป็นอิสระว่า วิถีชีวิต เช่นนี้ทำให้ข้าพเจ้าภาคภูมิใจในความเป็นมนุษย์ของตนเอง...^๘

ดังจะเห็นได้ว่าสำหรับกามูส์ประจักษ์แจ้งถึงความจริงต่างๆ ย่อมเป็นไปได้ด้วยการรับรู้ของ มนุษย์แต่ละปัจเจกเสมอ กล่าวคือมนุษย์ประจักษ์แจ้งและเข้าถึงความจริงผ่านการรับรู้ในแบบวิถีของ ตนเองด้วยการใช้ชีวิต และเป็นความจริงแท้ (Authenticity) ของตน หรือ เป็นตัวของตัวเองอย่าง แท้จริง

... เมื่อข้าพเจ้าอยู่ที่นี้ในขณะนี้ สรรพสิ่งมิได้เปลี่ยนแปลงตัวข้าพเจ้าเองแม้แต่น้อย อีกทั้ง ข้าพเจ้าไม่ได้ละทิ้งตัวตนของข้าพเจ้าและมิได้สวมหัวโขนใดๆ เลย ข้าพเจ้าเพียงแต่อดทน เรียนรู้ศาสตร์อันยากยิ่งของการดำเนินชีวิต ซึ่งมีได้น้อยไปกว่าหลักการดำเนินชีวิตของผู้คน อื่นๆ ในสังคมเลย^๙

นอกจากความรักในลักษณะที่เป็นไปเพื่อการค้นพบตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์แล้ว ยังเป็น ความรักที่สัมผัสถึงความจริงของธรรมชาติอีกด้วย กล่าวคือเป็นการใช้ชีวิตอย่างเต็มเปี่ยมใน โลกนี้ ทำให้มนุษย์ไม่เกรงกลัวความตายที่รออยู่ตรงหน้า และใช้ชีวิตตนเองด้วยวิถีทางของ ตนเองอย่างมีความปรารถนาอันแรงกล้า เมื่ออยู่กับปัจจุบันของชีวิตได้มากที่สุด ก็ยิ่งจะทำให้ ชีวิตมีความสุขและเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตนเองโดยที่ไม่ตัดสินเชิงคุณค่าสิ่ง เหล่านั้น ทว่าเรียนรู้ไปพร้อมกับการใช้ชีวิตอย่างมีความหวังและมีเสรีภาพในการกำหนดชะตา ชีวิตตนเอง อันจะเป็นหนทางไปสู่ความจริงแท้ของตนเองและการตระหนักรู้ในคุณค่าและความหมายของชีวิต

๔.๒.๓ วิธีการเข้าถึงความรัก

ความรักในธรรมชาติสำหรับกามูส์ ไม่ใช่การแบ่งแยกว่าสิ่งนี้เป็นที่ดี สิ่งนี้เป็นสิ่งไม่ดีหรือ เรียกอีกอย่างว่าทวิภาวะ (Duality) ทว่าความสำคัญในการรับรู้ถึงสิ่งที่เป็นธรรมชาติอย่างแท้จริงก็คือ การพิจารณาไตร่ตรองดูอารมณ์ของตนเองเมื่อได้สัมผัสกับธรรมชาติบนโลกใบนี้อย่างสุดลึก ซึ่ง ความรู้สึกที่เรารับรู้จะแปรเปลี่ยนไปตามอารมณ์ที่กระทบหรือการครุ่นคิดถึงสิ่งต่างๆ บนฐานวิถีชีวิต ของมนุษย์แต่ละปัจเจก ในความเรียงทางปรัชญาเรื่อง Love of Life หนึ่งในความเรียงทางปรัชญาที่ ตีพิมพ์รวมอยู่ในเล่มที่ชื่อ The Wrong Side and The Right Side นั้น กามูส์อธิบายความรู้สึกของ

^๘ Ibid., pp. 68 – 69.

^๙ Ibid., p. 69.

ตนเองที่มีต่อธรรมชาติที่เขียนด้วยความรู้สึกที่แท้จริงของตน กามูส์บรรยายให้เห็นถึงความเข้าใจอันถ่องแท้ที่เขาประจักษ์แจ้งความรักที่มีต่อธรรมชาติ อันนำไปสู่การเรียนรู้ครุ่นคิดและวิถีชีวิตของตนเอง ตลอดถึงการเข้าใจโลกทัศน์อย่างแท้จริงว่า

...ณ ริมฝั่งทะเลเมดิเตอร์เรเนียนแห่งนี้ เราสามารถพบความจริงที่แน่นอนและกฎเกณฑ์แห่งชีวิต เราสามารถทำให้เหตุผลต้องยอมจำนน... เพราะในท้ายที่สุดนั้น สิ่งที่น่าประทับใจข้าพเจ้านั้น มิใช่โลกที่สร้างขึ้นมาให้เหมาะสมกับมนุษย์ แต่เป็นโลกที่สร้างมาเพื่อล้อมกรอบมนุษย์ ไม่จริงเลย ถ้าหากว่าสิ่งที่ดินแดนเหล่านี้คือ มันสอดคล้องกับสิ่งซึ่งตั้งก้องอยู่ในตัวข้าพเจ้าลึกๆ แล้วละก็ นั่นไม่ใช่เป็นเพราะว่าสื่อนี้ตอบคำถามของข้าพเจ้าได้ ทว่าเป็นเพราะว่ามันทำให้คำถามของข้าพเจ้าไม่มีประโยชน์อีกต่อไป สิ่งที่ข้าพเจ้าจะเปล่งออกมานั้น ไม่ใช่การกระทำเพื่อเรียกร้องขอใดๆ ทว่าเป็นความรู้สึกไม่ยินดีในร้ายที่จะเกิดขึ้นได้ก็เฉพาะต่อหน้าทิวทัศน์ที่มีแสงแดดแผดเผาเท่านั้น ไม่มีความรักในชีวิตอันใดที่ปราศจากความสิ้นหวังในชีวิต^{๑๐}

อย่างไรก็ตามแนวคิดเรื่องความรักในธรรมชาติของกามูส์นั้น ยังคงเป็นสิ่งที่พบในงานเขียนของเขาในหลายๆ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเกี่ยวข้องผูกพันระหว่างธรรมชาติกับตัวของเขา ในนวนิยายเรื่อง คนนอก ตอนที่เมอร์โซต์ตัวละครเอกในเรื่องถูกคุมขังอยู่ในคุก และถูกลงโทษทัณฑ์โทษประหารชีวิตในที่สุด แทนที่เมอร์โซต์จะกระวนกระวายเมื่อรู้ว่าชีวิตจะต้องถูกทำให้ละลายไปจากโลก เขากลับมีท่าทีเป็นปกติ และยังคงครุ่นคิดถึงสิ่งต่างๆ ที่อยู่ล้อมรอบตัวเขาอย่างที่มีนัยเป็น

... ฉันเชื่อว่าฉันได้หลับไป เพราะเมื่อตื่นขึ้น มีดวงดาวเต็มท้องฟ้า เสียงจากทุ่งนาแว่วมาถึงตัวฉัน กลิ่นอายของกลางคืน กลิ่นดิน และกลิ่นคาวเกลือจากทะเล ทำให้ฉันรู้สึกสดชื่นขึ้น ความสงบอันแสนวิเศษของคืนวันยามราตรีเข้าครอบคลุมนฉันเหมือนกระแสน้ำในยามน้ำขึ้น
...^{๑๑}

จะเห็นว่ากามูส์ได้สอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับความรักในธรรมชาติไว้ในงานเขียนของเขาเสมอๆ กระทั่งนวนิยายเรื่องแรกอันเป็นเค้าโครงต่อมาในเรื่อง คนนอก อย่างเช่นเรื่อง ความตายอันแสนสุข นั้น แสดงให้เห็นการผนวกเอาแนวคิดของเขาในตอนต้นๆ รวมเอาไว้ในนั้นด้วย ซึ่งเป็นการกล่าวถึงธรรมชาติในลักษณะที่เป็นสิ่งรักษาเยียวยาจิตใจหรือการค้นพบสัจธรรมของชีวิต ภายใต้การพิจารณาความงามของธรรมชาติ ปรากฏในเรื่องดังกล่าวตอนที่เมอร์โซต์ป่วยจากอาการเยื่อหุ้มปอดอักเสบกำเริบ ซึ่งทำให้เขาต้องอยู่แต่ในเตียงออกไปไหนไม่ได้อยู่หนึ่งเดือน เมื่อลุกขึ้นได้แล้ว เขาได้เดินเป็นเวลานานเพื่อสัมผัสถึงความงามของธรรมชาติต่างๆ เช่น “...ผ่านท้องทุ่งนาไปจนถึงเนินที่เต็มไปด้วยซากปรักหักพังของทีปายา ซึ่งหลับไหลอยู่ในความเงียบที่มีแต่เสียงคล้ายแพรส่ายในท้องฟ้า

^{๑๐} Ibid., p. 56.

^{๑๑} Albert Camus, *L'Étranger: คนนอก*, แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรธณ โอตระกูล, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๘.

ราตรีเป็นเช่นน้ำนมท่วมหุ้มโลกเราเอาไว้...”^{๑๒} ดังจะพบว่ากามูส์ได้นำเอาฉากของธรรมชาติและสิ่งปรักหักในความเรียงทางปรัชญาเรื่อง วิวาท์แห่งติปาซามาสอดแทรกไว้ในนวนิยายเรื่อง ความตายอันแสนสุข นี้ด้วย และเป็นการบ่งบอกความชัดเจนของกามูส์ที่เชื่อว่า เมื่อมนุษย์ได้สัมผัสถึงความงามของธรรมชาติ ความรักในธรรมชาติจะเกิดขึ้น และจะนำพามนุษย์ค้นพบตัวเองในท้ายที่สุด ดังข้อความตอนหนึ่งว่า

...ขณะที่ชีวิตของเขาดูเหมือนอยู่ไกลลิบๆ แต่ผู้เดียว เพิกเฉยต่อทุกสิ่ง ไม่เว้นตัวเองแม้ไร้อารมณ์ความรู้สึกเหมือนว่าเขาได้พานพบต่อสิ่งซึ่งตนค้นหาในที่สุด และความสงบที่เต็มตื่นในใจนั้น เกิดจากการปล่อยวางตนเองอย่างอดทน ซึ่งเขาได้กระทำมาอย่างต่อเนื่อง และทำสำเร็จได้ ก็ด้วยความช่วยเหลือของโลกอันอบอุ่นที่ปฏิเสธเขาโดยปราศจากความโกรธซึ่ง^{๑๓}

ดังนั้นความรักในธรรมชาติในทัศนะของกามูส์ คือการพินิจและสัมผัสถึงธรรมชาติในโลกนี้ ในฐานะที่เป็นภาพปรากฏต่อเรา โดยอยู่บนพื้นฐานการเข้าถึงด้วยความรู้สึกของมนุษย์แต่ละคน ในการเรียนรู้ เข้าถึง และมีความรักต่อธรรมชาตินั้นๆ ในทัศนะกามูส์แล้ว การเรียนรู้และมีความรักต่อธรรมชาติเพื่อเป็นปัจจัยให้มนุษย์ค้นพบตัวเอง และเข้าใจชีวิตของตนเองด้วยการอยู่กับขณะที่เกิดขึ้นในจิตใจและอารมณ์ของตนเอง สิ่งนั้นไม่ได้เป็นการตัดสินเชิงคุณค่าในฐานะเป็นสิ่งดีหรือเลว ทว่ากามูส์พยายามให้พิจารณาถึงสิ่งที่มนุษย์รับรู้ให้มากที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่การรู้จักตนเองในวิถีที่มนุษย์แต่ละคนพึงจะเป็น สิ่งนี้จะทำให้มนุษย์สามารถอยู่กับชีวิตตนเองได้อย่างลึกซึ้ง เมื่อมนุษย์อยู่กับชีวิตตนเองอย่างลึกซึ้งแล้ว ความตายที่รออยู่มนุษย์อยู่ข้างหน้า จะไม่มีค่าหรือผลอะไรต่อชีวิตในปัจจุบันอีกต่อไป ฉะนั้นสำหรับความรักในธรรมชาติแล้ว เป็นสิ่งพื้นฐานให้มนุษย์รู้จักตนเอง ค้นพบวิถีชีวิตที่แท้จริงของตนเอง และใช้ชีวิตนั้นอย่างสุดซึ้ง พร้อมกันนั้นก็ทำให้มนุษย์ชื่นชมชีวิตของตนเองที่ดำรงอยู่ในโลกนี้ ไม่ว่าจะเผชิญกับปัญหา หรือ มีความสุขหรือทุกข์ก็ตาม เมื่อเข้าใจชีวิตตนเองอย่างสุดซึ้งเช่นนี้ มนุษย์จะพบการดำรงอยู่ของตนเองในโลกนี้ พร้อมกับความตระหนักรู้ในคุณค่าของชีวิตตนเองและผู้อื่น ตลอดถึงชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติที่มีอยู่ในโลก พร้อมกันนั้นก็ทำให้มนุษย์ชื่นชมชีวิตของตนเองอีกด้วย สิ่งเหล่านี้คือหนึ่งในวิธีการที่จะเผชิญหน้ากับความไร้สาระของชีวิต โดยการไม่แสวงหาความหมายของชีวิต ไม่ฆ่าตัวตาย หรือ ยอมจำนนต่อความตายที่ไม่ได้สร้างความหมายอะไรใหม่ให้กับชีวิตของตน

^{๑๒} Albert Camus, *La Mort heureuse: ความตายอันแสนสุข*, แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อ่ำพรรณน โอตรระกูล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๔๙), หน้า ๑๙๙.

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙๙ - ๒๐๐.

๔.๓ ความรักในสังคมและการเมือง

๔.๓.๑ ความหมายของความรัก

การศึกษาวิเคราะห์หัวข้อนี้ เพื่อให้เห็นลักษณะแนวคิดเรื่องความรักในสังคมและการเมือง ของกามูส์ว่ามีลักษณะอย่างไร ทั้งในภาคของสังคม และการเมือง เพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ ระหว่างแนวคิดเรื่องความไร้สาระกับการดำเนินชีวิตในสังคมของมนุษย์ว่าในทัศนะของกามูส์ได้ อธิบายความรักที่มีต่อสิ่งเหล่านี้ไว้อย่างไร โดยจะวิเคราะห์ผ่านบทละครเรื่องผู้เที่ยงธรรมและกาลิอุลา นวนิยายเรื่อง คนนอก มนุษย์สองหน้า และกาพิบัติ และเรื่องสั้นจำนวน ๒ เรื่องคือ ความเศร้าของ มนุษย์ผู้เจียบบัง และศิลปินกับงาน

นวนิยายเรื่อง คนนอก ของกามูส์ เขาพยายามใช้เมอร์โซต์เป็นตัวแทนมนุษย์ผู้ไร้สาระ (Absurd Man) ที่ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ดีที่ นอกจากนั้นยังมีเทพซีซิฟ (Sisyphus) ในความเรียงทาง ปรัชญาเรื่อง เทพตำนานซีซิฟ ผู้ไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตาและการลงทัณฑ์ของทวยเทพ ในด้านสังคม มนุษย์ต้องปฏิสัมพันธ์กันอยู่เสมอๆ ไม่ว่าจะรูปแบบใดก็ตาม สำหรับกามูส์ไม่ว่ามนุษย์จะปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งอื่นๆ ต้องเป็นการเข้าหากันอย่างซื่อตรง และเคารพความเป็นตัวเองแต่ละฝ่ายด้วย กล่าวคือการ เคารพความเป็นมนุษย์ของแต่ละคนนั่นเอง ในนวนิยายเรื่อง คนนอก กามูส์สะท้อนให้เห็นถึงการเป็น คนนอกของสังคมของตนเอง สังคมที่พยายามจำกัดและสังคมที่ต้องการคำอธิบายหรือความหมายอยู่ เบื้องหลังการกระทำต่างๆ ของผู้คน ซึ่งเป็นการทำลายตัวตนหรือจำกัดเสรีภาพในการใช้ชีวิตของ ปัจเจกชนอีกด้วย

นวนิยายเรื่อง คนนอก ในตอนที่เมอร์โซต์ไปเผาศพของแม่หลังได้รับแจ้งโทรเลขจาก บ้านพัก เมื่อเขามาเผาศพมีหญิงและชายชราจำนวนหนึ่งมาเผาศพของแม่เป็นเพื่อนด้วย เมอร์โซต์ ไม่ได้ยินว่าพวกเขาพูดอะไรตกทายตัวเองหรือไม่ สิ่งที่เขาสังเกตเห็นได้ก็คือการกระตุกของปากเท่านั้น และเขาก็เชื่อว่าพวกนั้นตกทายตนเอง พวกเขานั่งรอบข้างผู้ดูแลบ้าน ทั้งหมดหันหน้ามาทางเมอร์โซต์ และพยักหน้าให้กับเขา ซึ่งในขณะนั้นเองมันเกิดการจ้องมองในตัวเขา ดังที่เมอร์โซต์บรรยาย ความรู้สึกว่า “...และฉันมีความรู้สึกตลกชั่วขณะหนึ่งว่า พวกเขามานั่งที่นี่ก็เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ฉัน”^{๑๔} และในขณะที่ทุกคนใช้เวลาของตัวเองเผาศพแม่ของเมอร์โซต์แล้ว ก่อนจะไปจากห้องทุกคนทำ เหมือนๆ กัน นั่นคือการล่าลาเมอร์โซต์ด้วยการจับมือเขา “...ก่อนออกไปพวกเขามาจับมือฉันทุกคน ทำให้ฉันประหลาดใจมาก เหมือนอย่างกับว่าชั่วคืนเดียวที่เราเผาศพด้วยกัน ทั้งที่ไม่ได้พูดคุยกันเลย นั้น ทำให้เราสนิทสนมกันมากขึ้น...”^{๑๕}

จะเห็นว่าสิ่งที่กามูส์จะสื่อให้เห็นก็คือการที่ทุกๆ คนทำตามมารยาทหรือทำเนียมทาง สังคมนั้น มันได้ทำให้การแสดงความรักซึ่งกันและกันของคนในสังคม เป็นการแสดงออกที่ไม่อาจหลุด พ้นไปจากกฎระเบียบหรือทำเนียมเลย และการทำตามกรอบดังกล่าวทำให้ความรักที่มนุษย์ได้ แสดงออกซึ่งกันและกันคับแคบ ไม่เป็นไปในวิถีของตน ทั้งยังทำให้บังคับความรักที่ตนเองอยากจะทำ เพราะมีกรอบทางสังคมมาปิดกั้นเอาไว้นั่นเอง เมื่อการแสดงความรักที่ไม่เป็นตัวของตัวเองและกระทำ

^{๑๔} Albert Camus, L'Étranger: คนนอก, หน้า ๒๙.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑.

โดยการทำตามกรอบของสังคม จึงเป็นสิ่งที่ทำให้ลดทอนความจริงแท้ของปัจเจกแต่ละคนลง ตลอดเป็นการไม่ซึ่งตรงต่อสิ่งที่ตนเองปฏิบัติด้วย

การอยู่ร่วมกันในสังคมจำเป็นที่จะต้องมีความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ที่สำคัญว่านั่นการให้ออกาสยอมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ทุกคนในทัศนะของกามูส์ เมื่อมีการกระทำผิดเกิดขึ้น มนุษย์ทุกคนสมควรได้รับโอกาสแก้ไขในสิ่งที่ตนเองทำผิดเสมอ นี่เป็นทัศนะของกามูส์ในการให้ความสำคัญกับปัจเจกภาพและชีวิตของมนุษย์ ในการตัดสินใจ และการกระทำต่างๆ ของมนุษย์ เมื่อเขาได้แต่เพียงทำตามกฎเกณฑ์ของสังคมมากเกินไป โดยไม่มีเหตุผลในการเลือกของตนเอง ที่จะทำให้ทำตามความชอบใจ เหตุผล และเลือกทำในสิ่งที่ตนชอบ เมื่อนั้นมนุษย์ก็จะหมดความเป็นตัวของตนเองไป จนทำให้เขาขาดเสรีภาพในการเลือก ทำยที่สุดเมื่อความเป็นตัวของตนเองแห่งปัจเจกชนหมดไป พลังในการสร้างสรรค์และคุณค่าของมนุษย์ภายใต้ความเป็นปัจเจกชนก็จะถูกบดบังไปด้วย จึงทำให้มนุษย์มองเห็นคุณค่าของตนเองและเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนั้นได้ยากยิ่ง

เพราะฉะนั้นสำหรับความหมายของความรักประเภทนี้ในทัศนะของกามูส์หมายถึง การที่มนุษย์มีเสรีภาพอย่างสมบูรณ์ ในการจะนิยาม กำหนดคุณค่าความหมายของชีวิตตนเองและการแสดงออกในทางสังคม บนวิถีแห่งความเป็นตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ทั้งการกระทำและการเข้าหาสังคมทั้งหมดนี้จะต้องออกมาจากความจริงใจ ความซื่อตรง และความต้องการที่แท้จริงที่อยู่ภายใน ที่ปราศจากอำนาจบงการหรือการหลอกลวงตนเอง ส่วนความหมายของความรักในการเมืองนั้น ระบบการเมืองและกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สถาปนาด้วยระบอบการเมืองใดการเมืองหนึ่ง จะต้องไม่เป็นไปในลักษณะที่กดขี่และละเลยการให้ความสำคัญกับชีวิตของปัจเจกชนทุกๆ คนในสังคม พร้อมกันนั้นจะต้องเคารพความเป็นมนุษย์และเสรีภาพของปัจเจกชนด้วย

๔.๓.๒ ลักษณะของความรัก

ในนวนิยายเรื่อง คนนอก กามูส์ยังใช้ตัวละครอย่าง เมอร์โซต์ เปรียบเสมือนปัจเจกชนที่เป็นตัวของตนเอง ทั้งเอกลักษณ์ วิถีชีวิต โดยไม่เดินตามค่านิยมของสังคมที่กำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆ ให้มนุษย์จำต้องเดินตามอีกด้วย และยังสื่อถึงชีวิตของมนุษย์ที่ไร้รูปแบบที่แน่นอน เพื่อมุ่งเน้นให้เห็นถึงศักยภาพปัจเจกของตน ที่จะเลือกเดินตามวิถีชีวิตของตนเอง เลือกชีวิตตามแบบที่ตนเองชอบ ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ต้องเผชิญด้วยตนเอง ด้วยวิธีการของตนเอง โดยปฏิเสธรูปแบบของชีวิตและวิธีการแก้ปัญหาที่ตายตัวแน่นอนอย่างแข็งทื่อ ดังคำพูดของเมอร์โซต์ที่สนทนาตอบกับเจ้านายของเขาในเรื่องของการขยายกิจการว่า “...ฉันตอบว่าคนเราไม่เคยเปลี่ยนวิถีชีวิตหรอก ทุกวิถีชีวิตมีค่าเหมือนกันทั้งนั้น และชีวิตของฉันปัจจุบันที่นี้ก็ไม่ว่าง”^{๑๖}

ดังนั้นในการดำรงชีวิตของเรานั้น จะต้องเป็นไปเพื่อหนทางของเราเอง ที่ได้เลือกเดินตามเหตุผลและความพอใจของเรา โดยไม่ต้องเดินตามรูปแบบที่กำหนดตายตัวเอาไว้ให้ ในแบบใดแบบหนึ่ง เพราะเมื่อเราเลือกก็ย่อมหมายถึงเราได้เลือกกำหนดชะตาชีวิตของตนเองโดยตัวของเราเอง จึงทำให้ตัวตนของเราเด่นชัด และคุณค่าของชีวิตเราก็คือการเลือกรูปแบบชีวิตที่ขึ้นอยู่กับทางเลือก การกระทำของเรานั้นเอง ที่บ่งบอกถึงคุณค่าของเรา

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๘.

ตัวเราเองนั้นจะมีคุณค่าได้ก็ต่อเมื่อเรามองเห็นคุณค่าและความสำคัญของตัวเองเสียก่อน ในนวนิยายเรื่อง ความตายอันแสนสุข กามูส์ได้เน้นย้ำถึงวิถีชีวิต คุณค่า ตัวตน ความสุข ที่เกิดจาก ภายในตัวเราก่อนสิ่งอื่นใดๆ ก่อนจะตระหนักถึงคุณค่าของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ฉะนั้นสิ่งที่กามูส์เน้นย้ำในเรื่องของคุณค่านั้น หมายถึงคุณค่าที่อยู่ภายในวิถีแห่งปัจเจกชนตนเองก่อน ดังเช่นคำสนทนา ระหว่างที่แมร์โซ กำลังสนทนาแลกเปลี่ยนประเด็นกับซาเกรอสส์ ตอนหนึ่งในการพูดถึงความสำคัญ และตระหนักในคุณค่าที่มีอยู่ในตัวเองว่า “...ทุกครั้งเมื่อนึกถึงหนทางไปสู่ความทุกข์และความสุขในตัวเอง มันดำเนินไปอย่างเร่าร้อน ผมทราบดีว่า บทบาทส่วนของผมนั้นจริงจังกที่สุด และเป็นส่วนเหลือเชื่อที่สุดด้วย”^{๑๗}

ในตอนท้ายสุดของนวนิยายเล่มนี้ กามูส์ยังได้ชี้แจงถึงการเห็นคุณค่าของผู้อื่น ด้วยการ เคารพในสิ่งที่เขาเลือกเดินตามเหตุผลของเขาเอง เป็นตัวของตนเอง โดยผ่านตัวละครอย่างแมร์โซจบ จนในขณะที่แมร์โซเจ็บไข้ได้ป่วยอย่างสาหัส เขาจึงได้รู้ว่าการเป็นตัวของตัวเองของมนุษย์ทุกคนและ พร้อมกับตัวเขาในวันเวลาที่ผ่านล่วงเลยมานั้น นับว่าเป็นคุณค่าอันหนึ่งของชีวิตทุกคนที่มีด้วยกัน ทั้งสิ้น แต่ทว่าเราจะได้อ่านได้นั้นต้องใช้เวลาเป็นอย่างมากที่จะอยู่กับตัวเอง เพื่อพิจารณาถึงสิ่งที่เรา ได้กระทำลงไปตามเจตนาธรรมของเรา ถึงจะสำนึกถึงคุณค่าของตนเองได้ “...กระทั่งถึงตอนนี้ ร่างกายของเขาได้รับใช้เขาอย่างซื่อสัตย์ และได้เผยตัวเขาออกสู่โลก ซึ่งในขณะที่เดียวกันนั้นเขาก็ได้ ดำรงชีวิตแบบเป็นตัวของตัวเองอย่างที่ตั้งใจเอาไว้”^{๑๘}

กล่าวได้ว่าสำหรับแนวคิดเรื่องความรักในสังคมและการเมืองในทัศนะของกามูส์ เป็นการ เน้นให้เห็นความสำคัญและตระหนักในเสรีภาพของปัจเจกชนที่ดำรงอยู่ในสังคม ตลอดถึงการเคารพ สิทธิและเสรีภาพในความเป็นมนุษย์ของทุกคนในสังคม และแสดงความรักต่อกันและกันอย่างซื่อตรง หรือปราศจากเงื่อนไข กระทั่งจนไม่สยบยอมให้กฎเกณฑ์ทางสังคมทั้งหลาย มาเป็นตัวบั่นทอนหรือ ลิดรอนเสรีภาพและชีวิตของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ในสังคม เมื่อปัจเจกชนมีเสรีภาพในการดำรงชีวิต ชีวิต ของปัจเจกชนนั้นๆ ก็จะดำเนินชีวิตของตัวเองอย่างมีความสุขซึ่งในชีวิต ซึ่งจะทำให้ชีวิตของปัจเจกชน มีคุณค่า และสร้างสรรค์คุณค่าให้กับโลกและชีวิตของตนเอง วิถีแห่งการดำรงชีวิตแบบนี้ในอีกทาง หนึ่งจะเป็นการขบถต่อความไร้สาระหรือความไร้เหตุผลของชีวิตและโลกในทัศนะของกามูส์ ที่เป็น หนึ่งในวิถีการที่จะเผชิญกับความไร้สาระของชีวิตและโลก

สำหรับแนวคิดความรักทางการเมืองในทัศนะของกามูส์นั้น เริ่มต้นขึ้นหลังจากแพทย์ วินิจฉัยว่ากามูส์เป็นวัณโรคในปี ค.ศ. 1930 และอาชีพที่เขารักคือการเล่นฟุตบอลก็สิ้นสุดลง ตาม คำสั่งของแพทย์เพื่อให้กามูส์อยู่ในที่ปลอดโปร่งและมีสภาพอากาศที่ดีกว่าเดิม ทำให้กามูส์ย้ายมาอยู่ กับลุงของเขาที่ชื่ออาโซล ที่ทำอาชีพขายเนื้อ เขาเป็นผู้ที่มีเงินมากพอที่จะทำให้กามูส์ได้อ่านหนังสือที่ ดี และเป็นจุดเริ่มแรกที่เขาได้เปิดโลกทัศน์แนวคิดทางการเมืองแบบลัทธิอนาธิปไตย (Anarchism) ให้ เขาได้รู้จักเป็นคนแรก อีกทั้งยังทำให้กามูส์ได้อ่านงานเขียนของนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่อย่าง The Fruits of the Earth ของ อองเดร ฌีต อีกด้วย^{๑๙}

^{๑๗} Albert Camus, *La mort heureuse: ความตายอันแสนสุข*, หน้า ๗๒.

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑๓.

^{๑๙} Colin Wilson, *Collected Essays on Philosophers*, Edited by Colin Stanley, Introduced by John Shabd, (United Kingdom: Cambridge Scholars Publishing Press, 2016), p. 9.

หลังจากกามูส์เข้าเรียนในมหาวิทยาลัย เขาได้รู้จักอาจารย์สอนปรัชญาของเขาชื่อ เกรนิเยร์ ทั้งสองเป็นลูกศิษย์และอาจารย์ที่มีอิทธิพลต่อกัน ผู้เป็นอาจารย์มักจะนัดพบกันที่บ้านหรือคาเฟ่และให้กามูส์ยืมหนังสือไปอ่านอยู่เสมอๆ หนึ่งในนั้นมีหนังสือนวนิยายเรื่อง *La Douleur* ซึ่งเป็นงานเขียนของกวีและนักเขียนชาวฝรั่งเศสชื่อ André de Richaud (1907 – 1968) ผู้เป็นมิตรสหายของเกรนิเยร์ และในภายหลังงานดังกล่าวก็มีอิทธิพลอย่างมากต่อกามูส์ ในเวลาต่อมาเกรนิเยร์ได้ชักชวนให้กามูส์เข้าร่วมพรรคคอมมิวนิสต์แอลจีเรีย อย่างไรก็ตามเขาไม่เคยมีความเชื่ออย่างเต็มที่ในอุดมการณ์คอมมิวนิสต์และไม่ซึ้งก็ถูกปฏิเสธโดยพรรค กามูส์จึงออกจากพรรคแล้วหันมาโจมตีอุดมการณ์ของพรรคว่าสนใจแต่เป้าหมายส่วนวิธีการกลับละเลย^{๒๐} ซึ่งในจุดนี้เป็นสิ่งที่กามูส์ให้ความสนใจเป็นอย่างมาก

ในบทละครชื่อ *ผู้เที่ยงธรรม* กามูส์ได้นำเรื่องราวและตัวละครที่มีชีวิตอยู่จริงในประวัติศาสตร์มาสื่อให้เห็นถึงแนวคิดของเขา โดยกามูส์ให้เหตุผลที่นำตัวละครและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในประวัติศาสตร์มาเขียนเป็นบทละครก็เพราะความเคารพและชื่นชมต่อชายและหญิง ซึ่งในภารกิจอันเลวร้ายก็ยังไม่สามารถที่จะเยียวยารักษาหัวใจของพวกเขาได้ และเป็นการยกย่องการขบถที่เที่ยงธรรม ภราดรภาพ และความพยายามที่ยิ่งใหญ่ของพวกเขา และบทละครเรื่องนี้เป็นบทละครที่สรุปแนวคิดทางการเมืองของกามูส์ที่เห็นได้ชัดที่สุด ซึ่งชาร์ตร์เคยวิจารณ์ทัศนะของกามูส์ในเรื่องนี้ว่า เขาเป็นคนประเภทนักสังคมนิยมสังคมนิยมที่มีจิตวิญญาณอันงดงามบริสุทธิ์ ไม่นิยมการฆ่าฟันทาง รักสันติ พร้อมกันนั้นชาร์ตร์ก็ได้เขียนบทละครตอบโต้บทละครของกามูส์ข้างต้น โดยให้ชื่อบทละครของเขาว่า *Dirty Hands (Les Mains sales)* เพื่อชี้ให้เห็นว่า หากรักจะลงมือแก้ไขเปลี่ยนแปลงสังคม ก็ต้องพร้อมที่จะแปดเปื้อนมลทินต่างๆ ได้ และเราไม่อาจรักษาเนื้อตัวให้บริสุทธิ์ผุดผ่องในท่ามกลางสังคมอันชั่วร้ายที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงนี้ได้^{๒๑}

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่ากามูส์ให้ความสำคัญในวิธีการมากกว่าเป้าหมายที่เป็นอุดมคติหรือนามธรรม ใน บทละครเรื่อง *ผู้เที่ยงธรรม* กามูส์ใช้ตัวละครชื่อสเตปองที่เปรียบเสมือนผู้ที่ยึดมั่นในอุดมการณ์และกฎเกณฑ์ของพรรคคอมมิวนิสต์ในขณะนั้น สเตปองเป็นคนที่เคร่งครัด ซื่อตรง และมีวินัยอย่างมากต่อหลักการของการปฏิวัติ แม้ปลายทางของอุดมการณ์นั้นจะเป็นนามธรรมที่จับต้องไม่ได้เลยก็ตาม “อิสรภาพก็คือคุก ทรราชเท่าที่ยังมีคนอยู่เยี่ยงทาสแม้แต่คนเดียวในโลก ฉันทันเป็นอิสระแต่ฉันทันก็ไม่เคยเลิกนึกถึงประเทศรัสเซียและข้าทาสของมัน”^{๒๒}

กล่าวได้ว่าสำหรับลักษณะของความรักนี้ เป็นการเสนอทางออกหรือการเผชิญหน้าสำหรับความไร้สาระของชีวิตมนุษย์นั้นก็คือการกบฏหรือขบถ สำหรับกามูส์ มนุษย์จะสามารถกบฏได้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ยืนหยัดในอะไรบางอย่างที่เชื่อว่าผู้อื่นควรยอมรับ นั่นคือเสรีภาพของมนุษย์ทุกคน ไม่เพียงแต่การกรีดร้องหรือตอบโต้ในสถานการณ์ที่ไม่พอใจ แต่เราจะต้องยืนยันที่จะใช้สิทธิ์ของตนเองในสถานการณ์ที่ผิดปกติ เพราะการดำรงอยู่ของมนุษย์นั้นมีค่า เช่นเดียวกับเทพซีซิปกบฏต่อเทพเจ้า

^{๒๐} Olivier Todd, *Albert Camus: A Life*, Translated By Benjamin Ivry, (New York: Carroll & Graf Press, 2000), p. 20.

^{๒๑} Albert Camus, *Le Malentendu: ความเข้าใจผิด และ Les Justes: ผู้บริสุทธิ์*, แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อัมพวรรณ โอตะระกุล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๓๖), หน้า ๙๙.

^{๒๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๖.

เมื่อเขาเดินลงภูเขา เขายอมรับกับสิ่งที่ได้รับแต่เขาไม่ได้เกลียดชีวิตของเขาเพราะมันเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต และนั่นคือจุดที่การลงโทษมีผลเป็นโมฆะ กล่าวคือการลงโทษควรได้รับผลที่เป็นความทุกข์ ทว่า เทพซีซีฟ กลับไม่มีความทุกข์ไปกับการลงโทษนั้น

กระนั้นก็ตามทว่าเทพซีซีฟก็ได้ปฏิเสธที่จะดำเนินตามโครงสร้างของสถานการณ์ที่ถูกลงโทษ โดยเทพเจ้า เขากบฏโดยการต่อต้านการยืนยันของพระเจ้าว่าสิ่งที่เขากระทำลงไปจะต้องไม่มีความหมายและเขาต้องตอบอย่างเดียวคือขอยอมแพ้โดยการพ่ายแพ้ต่อโทษทัณฑ์ในการเซ็นก้อนหินนี้เสีย แต่เทพซีซีฟปฏิเสธที่จะปล่อยให้มันเป็นเช่นนั้น สถานการณ์ยังคงเป็นเช่นนั้น แต่เขาปฏิเสธที่จะยอมแพ้ อันเป็นความประสงค์ของเทพเจ้า เขากบฏและต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้น โดยยืนยันการมีค่าในตัวเองของเขาและคุณค่าในสิ่งที่เขากระทำ เขามีชีวิตเพื่อท้าทาย เพื่อต่อสู้ และไม่มีอะไรนอกจากนี้ อีกทั้งยังยืนยันว่าเขามีศักยภาพในการพิจารณา การตัดสินใจ การให้คุณค่า และการสร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง แม้ว่าเขาจะปฏิเสธเทพเจ้าและการลงโทษของพวกเขา เขาก็ยังยืนยันว่าเขามีศักดิ์ศรีและคุณค่าในตัวเอง ขณะเดียวกันเขาเลือกที่จะยอมรับสถานการณ์และภารกิจที่เขาจะต้องทำด้วยการเซ็นก้อนหินขึ้นภูเขาครั้งแล้วครั้งเล่า เขาให้ค่าแก่พวกมันไม่ใช่เพราะโดยเนื้อแท้หรือเพราะเทพเจ้ามอบให้ ทว่าเพราะซีซีฟต้องการให้พวกมันมีอยู่ และเขาก็มีความสุขที่การกระทำของเขาสำเร็จ ซึ่งสิ่งนี้เองที่กามูส์เชื่อว่าภายใต้สถานการณ์และความไร้สาระในชีวิตนี้ เมื่อมนุษย์เลือกที่จะเผชิญกับมันและไม่เลือกที่จะกระโดดไปหาศรัทธาและฆ่าตัวตาย เมื่อนั้นจะค้นพบความหมายและคุณค่าในชีวิตที่ดำรงอยู่ไปพร้อมกับความไร้สาระนั้น

๔.๓.๓. วิธีการเข้าถึงความรัก

อย่างไรก็ตามสำหรับการปฏิบัติหรือการแก้ไขปัญหาต่างๆ นั้น สำหรับกามูส์แล้ว ความสำคัญของชีวิตมนุษย์จะต้องไปกันได้กับอุดมการณ์ทางการเมืองนั้นๆ ซึ่งกามูส์มองว่าหากเรามองสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความแข็งทื่อเช่นนี้ จะทำให้ชีวิตของปัจเจกหรือมนุษย์แต่ละคนหมดความสำคัญลงและผู้คนจะสถาปนาอำนาจในอีกรูปแบบหนึ่งขึ้น โดยที่ละเลยความรักในชีวิตของตนเองไป ดังที่ปรากฏในฉากของบทละครตอนที่กาเลียเยฟ อันเนนกอฟ และสเตปอง ถกเถียงกันเรื่องความสำเร็จและความล้มเหลวในการสังหารแกรนด์ดุค โดยที่กาเลียเยฟตั้งข้อสังเกตว่า หากการรอบสังหารล้มเหลวหรือภารกิจล้มเหลวพวกเขาจะตัดสินใจผิดพลาดของตนเองด้วยการฆ่าตัวตายแบบฮุกิ (harakiri) หรือไม่ อันเนนกอฟตอบว่าไม่จำเป็น และเขาเสนอให้คิดเรื่องการวางแผนการรอบสังหารครั้งต่อไป ในส่วนของสเตปองผู้ยึดอุดมการณ์กลับเห็นต่างว่า คนที่จะฆ่าตัวตายได้นั้น พวกเขาต้องตัวเองมาก นักปฏิบัติที่แท้จริงไม่อาจรักตัวเองได้ และเขาก็รักความยุติธรรมมากกว่าชีวิตของตนเอง^{๒๓}

สำหรับกาเลียเยฟที่กามูส์ใช้เป็นตัวแทนแนวคิดของเขานั้น กลับไม่เห็นด้วยกับทัศนคติของสเตปองโดยคำนวณว่า สำหรับเขาเขาเป็นคนที่รักชีวิต เขาไม่รู้สึกรู้สึกับเพื่อน และที่เขาเข้าร่วมการปฏิวัตินี้เพราะว่าเขารักชีวิต และเขาให้ทัศนคติว่าการอยู่ร่วมกันจะเป็นไปได้ก็ด้วยการที่ยอมรับความแตกต่างในการเคารพอุดมการณ์นั้นๆ ของตนเอง และในการเข้าร่วมการปฏิบัติหรือการที่เรามี

^{๒๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๕ - ๑๒๖.

อุดมการณ์ทางการเมืองนั้น ไม่จำเป็นที่เราจะต้องละทิ้งคุณค่าในทุกสิ่งทุกอย่างแม้กระทั่งชีวิต ความงามของโลก และสิ่งอื่นๆ เพื่อมอบให้กับอุดมการณ์หรืออุดมคติ ดังข้อความของกาเลียเยฟที่ได้กับเพื่อนของเขาว่า

...ถึงอย่างไรฉันก็เชื่อมั่นในอุดมคติเดียวกันกับพวกเขา ฉันอยากจะปลื้มชีวิตฉันเช่นเดียวกับพวกเขา ฉันสามารถทำอะไรได้โดยไม่ชุ่มซำม ใจเย็น ไม่ประเจิดประเจ้อ แต่มีสมรรถภาพเป็นเหมือนกัน เพียงแต่ว่าชีวิตยังคงเป็นสิ่งน่าพิสมัยสำหรับฉัน ฉันยังคงรักความงาม ความสุข เพราะเหตุนี้เองที่ทำให้ฉันเกลียดชังการกดขี่ข่มเหง... การปฏิวัติ แน่ละ แต่จะต้องเป็นการปฏิวัติเพื่อชีวิต เพื่อหยิบยื่นโอกาสใหม่ให้แก่ชีวิต^{๒๔}

ดังจะเห็นว่ากาเลียเยฟก็คือ กามูส์ เพราะแนวคิดที่ถกเถียงกับเพื่อนร่วมการปฏิวัติของเขา กลับแสดงถึงจุดยืนที่ต่างออกไปจากเพื่อนร่วมปฏิวัติทุกคน ซึ่งหนึ่งในนั้นที่กามูส์พยายามให้เห็นถึงการอุทิศชีวิตและจิตวิญญาณให้กับพรรคคอมมิวนิสต์นั่นก็คือตัวละครอย่างสเตปอง กามูส์ชี้ให้เห็นผู้คนส่วนมากในสมัยนั้นที่ยอมรับใช้อุดมการณ์หรืออุดมคติของตน มากกว่าจะรับใช้ชีวิต กล่าวคือการที่พวกเขาเรียกว่าการปฏิวัติจะสามารถจัดปัญหาทุกสิ่งให้ดีกว่าเดิมได้ แม้จะแลกด้วยอะไร กระทั่งด้วยวิธีการอะไรก็ตาม พวกเขาสามารถทำได้ ทว่าการปฏิวัติสำหรับแนวคิดกามูส์นั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงสิ่งที่เรียกว่า ผู้บริสุทธิ์ หรือ ชีวิตของเพื่อนร่วมมนุษย์เสมอ ดังการยืนยันแนวคิดนี้ผ่านตัวละครอย่างกาเลียเยฟว่า “...และอีกประการหนึ่ง เราฆ่าเพื่อที่จะสร้างสรรค์โลกใหม่ ซึ่งจะไม่มีการฆ่าฟันกันอีกต่อไป เรายอมเป็นฆาตกรเสียเอง เพื่อที่จะได้มีแต่ผู้บริสุทธิ์เท่านั้นที่เหลืออยู่บนแผ่นดินนี้”^{๒๕}

และอีกฉากหนึ่งของบทละครในท้ายๆ อกที่ ๒ เมื่อแกรนด์ดุคมาถึงที่หมาย ที่พวกนักปฏิวัติจะรอสังหารเขาด้วยการขว้างระเบิดใส่ ผู้ที่อาสาเป็นคนขว้างก็คือกาเลียเยฟ ในขณะที่เขาจะทำภารกิจร้ายนั้น เขากลับเห็นว่าแกรนด์ดุคไม่ได้มาคนเดียว เขามาพร้อมกับเด็กอีกสองคน ทำให้แผนการที่จะขว้างระเบิดใส่แกรนด์ดุคล้มเหลว กาเลียเยฟไม่สามารถก่อการร้ายนั้นได้ เหตุเพราะว่ามีเด็กที่ไม่รู้เรื่องและเกี่ยวข้องการเป็นพระราชเสด็จการของแกรนด์ดุคเลย เมื่อกาเลียเยฟกลับเข้ามาเขาบอกความจริงกับทุกคนว่าเหตุใดเขาถึงไม่ลงมือสังหาร ทุกคนเห็นด้วยการเหตุผลของเขา ทว่าสำหรับสเตปองแล้ว เขาคำนวณว่ากาเลียเยฟควรตามองค์การ แม้จะมีเด็กอยู่ด้วยก็ตาม และดอร่าเพื่อนร่วมปฏิวัติหญิงตั้งคำถามในสถานการณ์เดียวกันนี้กับสเตปองว่า หากเป็นสเตปองเป็นคนขว้างระเบิด เขาจะทำได้หรือไม่ในการฆ่าเด็กทั้งสองคนพร้อมกับแกรนด์ดุค ซึ่งสเตปองตอบว่า หากมันเป็นคำสั่งขององค์การให้เขาทำ เขาก็จะทำตามแม้จะมีเด็ก ดอร่าประมาณว่าหากเขาทำเช่นนั้น ในวันนั้นการปฏิวัติก็จะเป็นที่เกลียดชังของมนุษย์ทั้งโลก ซึ่งสเตปองยืนยันในอุดมการณ์อย่างแข็งขันว่า “ช่างเถอะ ถ้าหากว่ารักการปฏิวัติมากพอที่จะบังคับให้มนุษย์ทั้งหลายยอมรับมัน เพื่อที่มนุษย์เราจะได้หลุดพ้นเป็นอิสระจากการเป็นทาส”^{๒๖}

^{๒๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๗ - ๑๒๘.

^{๒๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๘.

^{๒๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๕.

หากทำตามสิ่งที่สเตปองกล่าวในการแก้ปัญหาทางการเมือง ซึ่งสำหรับกามูส์แล้วสิ่งนี้ก็ไม่ต่างจากการเป็นทรราชหรือเผด็จการในรูปแบบหนึ่ง และเมื่อเป็นเช่นนั้นเขาจะปกป้องสิ่งมีชีวิตมากกว่าระบบการเมืองใดระบบหนึ่ง ดังที่กาเลียเยฟโต้แย้งประเด็นความเที่ยงธรรมนี้กับสเตปองว่า

ฉันรู้สึกอายใจตนเองก็จริง สเตปอง แต่ถึงกระนั้นก็ไม่อาจปล่อยให้แก้พูดต่อเช่นนี้ต่อไปได้อีก ฉันยอมที่จะฆ่าเพื่อล้มล้างระบบทรราช แต่ทว่าเมื่อหลังสิ่งที่แกพูดมานั้น ฉันมองเห็นว่า มันคือการประหารความเป็นทรราชในอีกรูปแบบหนึ่ง ถ้าหากมันเป็นจริงขึ้นมาเมื่อใด มันจะทำให้ฉันกลายเป็นฆาตกรไป ทั้งๆ ที่ตามความจริงแล้วฉันได้พยายามทำตัวเป็นผู้พิทักษ์ความเป็นธรรม^{๒๗}

เพราะฉะนั้นสำหรับแนวคิดเรื่องความรักในทางการเมืองของกามูส์ จะต้องเป็นไปเพื่อความเที่ยงธรรม หมายความว่า การดำรงอยู่ในกฎเกณฑ์หรืออุดมการณ์ทางการเมืองใดก็ตาม การคำนึงถึงวิธีการจึงสำคัญมากกว่าผลของมันที่เป็นนามธรรมและเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นและอาจมองเห็นได้ยากลำบาก ฉะนั้นชีวิตของมนุษย์ผู้อยู่ในโลกจึงมาก่อนสิ่งอื่นๆ หรือจะอย่างไรก็ตามเราจะต้องไม่ยืนอยู่ข้างฆาตกรหรือทรราช ทั้งในอุดมการณ์และการกระทำ กล่าวอีกนัยหนึ่งสำหรับกามูส์นั้นอันที่จริงแล้ว เส้นทางไม่สำคัญเท่าเจตจำนงจะให้ลูถึงเป้าหมาย ซึ่งสำหรับเขามันเพียงพอแล้วสำหรับทุกสิ่งอย่างก็ทำตามสำหรับความคิดความรักในทางการเมืองของกามูส์นั้น ความชัดเจนในการต่อต้านความอยุติธรรมต่างๆ และความเป็นคนรักในชีวิตของมนุษย์ที่อยู่ตรงหน้าของมนุษย์ทุกคนมากกว่าอุดมการณ์ใดๆ นั้น คงสรุปรวมอยู่ในคำกล่าวของกามูส์ในจดหมายของเขาที่ชื่อ ถึงเพื่อนชาวเยอรมัน (Letters to a German Friend) ว่า ผมรักประเทศชาติของผม มากเกินกว่าที่ผมจะเป็นนักชาตินิยม (Nationalist)^{๒๘}

บทละครเรื่อง กาลิгуลา เป็นอีกหนึ่งบทละครที่กามูส์ใช้เรื่องจริงที่อิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกษัตริย์กาลิгуลา กษัตริย์ผู้โหดเหี้ยมและอำมหิต ในบทละครดังกล่าวกามูส์ไม่เพียงสื่อให้เห็นแนวคิดเรื่องความไร้สาระของเขาเท่านั้น ทว่ายังสื่อให้เห็นการต่อต้านอำนาจที่โหดเหี้ยมหรือเผด็จการไว้ในบทละครดังกล่าวด้วย เมื่อเหล่าขุนนางทั้งหลายได้ประจักษ์ถึงการหลงระเห็จในอำนาจและใช้อำนาจอย่างไร้ขอบเขตของกษัตริย์กาลิгуลา ดังที่คณะของขุนนางคนที่สาม (A Voice) ว่า พวกเราเห็นเขาอย่างที่เขาเป็น เขาลุ่มหลงในอำนาจมากที่สุดใบบรรดาทรราชทั้งหมด^{๒๙} เหล่าขุนนางทั้งหลายเรียกประชุมกันอย่างลับๆ เพื่อจะหาวิธีโค่นล้มอำนาจของกษัตริย์กาลิгуลา กามูส์ใช้ตัวละครชื่อเชเรอา (Cherea) กล่าวถึงผลร้ายของการใช้อำนาจเยี่ยงทรราชปกครองประเทศ อันนำไปสู่การคุกคามและเป็นผลร้ายในด้านอื่นๆ ว่า

^{๒๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๘.

^{๒๘} Albert Camus, *Resistance Rebellion and Death: Essays*, Translated by Justin O'Brien, (United State: Vintage Press, 1995), p. 4.

^{๒๙} Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, (New York: Penguin Press, 2006), p. 18.

...เรื่องที่สำคัญก็คือการใช้อำนาจที่มีอยู่เพื่อสนองตอบต้นเหตุที่สูงส่งและมีอำนาจทำลายล้างมากกว่า และได้คุกคามสิ่งที่พวกเราถืออย่างลึกซึ้งที่สุด ...นี่ไม่ใช่ครั้งแรกในจักรวรรดิของเรานี้ที่มนุษย์ผู้หนึ่งใช้อำนาจที่ปราศจากขอบเขต ทว่านี่เป็นครั้งแรกที่ใช้อำนาจตามอำเภอใจไร้ขอบเขตถึงขั้นปฏิเสธความเป็นมนุษย์และปฏิเสธโลกใบนี้^{๓๐}

ในทัศนะของกามูส์หากมนุษย์มีความรักต่อการเมืองหรือสังคมในส่วนรวม การต่อต้านความอยุติธรรม ความชั่วร้ายของการใช้อำนาจ และการปกครองทรราช ย่อมเป็นสิ่งที่นักคิดนักปรัชญาจำเป็นจะต้องทำ นั่นคือการไม่ยินยอมอยู่ข้างทรราชหรือเผด็จการ และการแก้แค้นจึงไม่ใช่คำตอบสำหรับการแก้ปัญหาในทัศนะของกามูส์ ทว่าสิ่งที่เขาเน้นย้ำและพยายามให้ตระหนักถึงคือแม้ว่าจะอย่างไรก็ตามการยินยอมอยู่ข้างเผด็จการหรือเพชรฆาต ย่อมไม่ควรทำและควรจะร่วมกันต่อต้านมันทุกรูปแบบ ดังที่พบในทัศนะของเขเธอว่า “...การนำปรัชญามาเป็นข้ออ้างในการฆ่าคนและนับเป็นความโชคร้ายที่แท้จริงของพวกเรา ที่ตรรกะของปรัชญาอันนี้ไม่มีใครโต้แย้งได้”^{๓๑}

เพราะการใช้อำนาจของทรราชไม่ใช่แค่การทำลายล้างเพียงอย่างเดียว ทว่าพวกเขายังใช้ข้ออ้างหรือความชอบธรรมให้กับการกระทำของตนเองด้วย นี่คือนสิ่งที่กามูส์เรียกร้องให้นักคิดหรือนักปรัชญาร่วมกันต่อต้าน จึงเป็นการแสดงความรักต่อมนุษยชาติ ความยุติธรรม และชีวิตที่แท้จริง กามูส์ยืนยันหลักการนี้ด้วยแนวคิดและการกระทำของเขา โดยยืนหยัดเดินไปตามเส้นทางของตนเองบนหลักการที่เป็นของตน นั่นคือการออกจากพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศส ซึ่งเขามองว่าจริงๆ แล้วพรรคนี้ก็ไม่ได้เห็นความสำคัญของมนุษย์อย่างที่อุดมการณ์ของพรรคที่สนับสนุนภราดรภาพในสังคมอย่างแท้จริง เมื่อกฎเกณฑ์ทางสังคมและระบบการเมืองได้ทำลายหรือลดคุณค่าของชีวิตมนุษย์หนึ่งๆ ลงสำหรับกามูส์แล้วการขบถต่อสิ่งนั้นย่อมจะเกิดขึ้นได้เสมอ เพราะชีวิตมีคุณค่าและความสำคัญตามแบบวิถีปัจเจกในการเลือก ทว่าเมื่อไหร่ที่ถูกลดค่าและบั่นทอนความหมายให้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์และระบบทางการเมืองในการเหยียดความหมาย จำกัดเสรีภาพแล้วนั้น การขบถควรจะเกิดขึ้นเพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่ดีกว่าสำหรับคุณค่าและความสำคัญของชีวิตมนุษย์ทุกคน

อันตรงกับฉากสุดท้ายของบทละครผู้เที่ยงธรรม กาเลียเยฟสังหารแกรนด์ดูคได้สำเร็จ เขาไม่ยอมหลบหนี และพร้อมให้ทางการจับเขาในฐานะฆาตกร เหตุที่เขาทำเช่นนี้เป็นเพราะว่าเขาเชื่อว่าทุกชีวิตมีคุณค่าเท่ากันเสมอ และการที่เขายอมเป็นฆาตกร แม้จะถูกประหารชีวิตในท้ายที่สุดก็ตาม สิ่งที่เขาทำก็คือการพรากชีวิตผู้อื่นให้ถึงแก่ความตาย และการตายของหนึ่งชีวิตย่อมจะต้องมีการชดใช้ นี่จึงเป็นแนวคิดความรักในทางการเมืองของกามูส์ ที่ให้ความสำคัญกับชีวิตของมนุษย์เท่าเทียมกัน และบทละครดังกล่าวนี้ยังเป็นการยืนยันถึงหลักการของกามูส์ในเรื่องนี้ด้วย

ดังจะทราบถึงวิธีการเข้าถึงความรักประเภทนี้ของกามูส์คือการต่อต้านอำนาจทางการเมืองหรือกฎเกณฑ์ทางสังคมทุกรูปแบบ ที่ไม่ให้ความสำคัญกับชีวิตของปัจเจกชนและลิดรอนเสรีภาพของปัจเจก เมื่อกล่าวในบริบทของการเมืองอำนาจนี้มาในรูปแบบของการปกครองแบบเผด็จการ ที่พลัดพรากเอาความหมายของชีวิตในระดับปัจเจกให้หมดความหมายลง ทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับสิ่งที่เป็นามธรรมอย่างระบอบการเมืองเหนือกว่าความเป็นมนุษย์ ที่มี

^{๓๐} Ibid., p. 18.

^{๓๑} Ibid., p. 19.

ตัวตนและเลือดเนื้ออีกด้วย ข้อนี้อยู่ในจดหมายของกามูส์ที่เขาเปรียบเทียบปรากฏการณ์และสถานการณ์ทุกอย่างในนวนิยายขนาดยาวเรื่อง กาฬวิบัติ เปรียบเสมือนการปกครองเผด็จการแบบนาซีนั่นเอง ส่วนในทางสังคมนั้น กามูส์เน้นย้ำถึงการเคารพความจริงแท้ของตัวตนของแต่ละปัจเจก ที่จะดำเนินชีวิตในแบบวิถีของตนอย่างมีเสรีภาพ เสรีภาพนั่นคือเสรีภาพแห่งการเป็นอยู่ ซึ่งเสรีภาพจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการตระหนักถึงความรู้สึกระ เพราะความรู้สึกระนี้เองที่ทำให้ข้อนี้ชัดเจนในประเด็นที่ว่า พรุ่งนี้ไม่อาจมี ซึ่งนับจากข้อตระหนักนี้เองที่ทำให้มนุษย์ตระหนักถึงเสรีภาพของตนเองนับจากนั้น^{๓๒} และการแสดงออกก็เช่นเดียวกัน จะต้องดำเนินไปพร้อมกับตัวตนที่แท้จริงของแต่ละปัจเจก ในการเข้าหาสมาคมกันอย่างจริงจัง ซื่อตรง และในแบบของตน ไม่เพียงเท่านั้นยังทำให้มนุษย์ตระหนักถึงความเที่ยงธรรมต่อชีวิตตัวเองและสิ่งที่ตนเองกระทำลงไปด้วย

๔.๔ ความรักในครอบครัว

๔.๔.๑ ความหมายของความรัก

การวิเคราะห์ความรักในหัวข้อนี้ เพื่อให้เห็นถึงความรักในมิติด้านครอบครัวตามทัศนะของกามูส์ อันจะเป็นปัจจัยให้ทราบถึงที่มาของแนวคิด ความรู้สึก และความรู้ต่างๆ ที่เขาได้อธิพลจากครอบครัว ตลอดจนได้เรียนรู้ชีวิตมาจากชีวิตของผู้คนที่เขาอยู่ร่วมด้วย สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยให้เขาสร้างผลงานออกมามากมาย อีกทั้งยังบ่มเพาะให้เขาเข้าใจชีวิตของมนุษย์ที่แท้จริง กามูส์ได้สานต่อความเข้าใจนี้ไว้ในงานเขียนของเขา พร้อมกันนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงการขบถหรือการเผชิญหน้ากับความรู้สึกระในชีวิตของกามูส์ และแสดงให้เห็นกรอบคิดในการเผชิญหน้ากับความรู้สึกระนั้น และสร้างสรรค์ชีวิตที่ไร้สสารอย่างมีความหมายอย่างไร จะเห็นได้ว่างานเขียนของกามูส์ที่มากมายนั้น ล้วนกล่าวถึงผู้เป็นมารดาของเขาเสมอๆ และมีใจความอยู่ที่การให้ความสำคัญกับคุณค่าของชีวิตมนุษย์ทุกคน บนโลกและชีวิตที่ไร้สสารของเขา ในประเด็นนี้จะวิเคราะห์ผ่านความเรียงทางปรัชญาเรื่อง หัวและก้อยแห่งชีวิต โดยจะเลือกเอาความเรียงที่สำคัญและสอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว และวิเคราะห์ผ่านวรรณกรรมชิ้นสุดท้ายของกามูส์เรื่อง มนุษย์คนแรก

ในความเรียงทางปรัชญาเรื่อง Between Yes and No หนึ่งในเรียงความย่อยที่รวมอยู่ในความเรียงทางปรัชญาเรื่อง The Wrong Side and The Right Side กามูส์เริ่มพรรณนาถึงชีวิตของตนเองในวัยเด็ก ซึ่งเป็นงานเขียนที่เกิดจากแรงบันดาลใจของความรักที่เขามีต่อครอบครัว ความเรียงนี้แสดงให้เห็นชีวิตทัศน์ของกามูส์ได้อย่างชัดเจน เป็นการกล่าวถึงประสบการณ์ที่เขาพบเจอ และทัศนคติของเขามีต่อเหตุการณ์นั้นๆ ของชีวิต โดยกามูส์เน้นย้ำว่าความสุขและความทุกข์ในชีวิต เป็นความจริงที่จะต้องยอมรับและพร้อมจะเผชิญกับมัน ซึ่งเมื่อก้าวถึงชีวิตย่อมมีด้านที่ดีและไม่ดีหรือด้านที่มีดีกับด้านที่สว่างนั่นเอง จริงๆ แล้วเราไม่อาจเลือกรับรู้เฉพาะด้านใดด้านหนึ่งได้ กล่าวอีกนัยก็คือเราเลือกที่จะรับเอาเฉพาะความสุขเพียงอย่างเดียวไม่ได้ ทว่าจะต้องยอมรับและเผชิญกับความจริงทั้งสองด้านดังกล่าว และใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางความสุขและความทุกข์อย่างสุดซึ้งที่สุด ในความเรียงนี้

^{๓๒} Albert Camus, *The Myth of Sisyphus*, Translated by Justin O'Brien, (New York: Penguin Press, 1955), pp. 56 – 57.

กามูส์ได้แรงบันดาลใจจากการดำเนินชีวิตของแม่ ที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดในการดำเนินชีวิตของเขา มาโดยตลอด และเป็นปัจจัยสำคัญทำให้กามูส์มีความเข้าใจต่อโลกมากยิ่งขึ้น ซึ่งเขาได้พัฒนามาเป็นแนวคิดเรื่องความไร้สาระของเขานั้นเอง

ในตอนต้นของความเรียงดังกล่าวกามูส์กล่าวถึงความรักในครอบครัว ในแง่ที่ทำให้เขาเห็นค่าของความละเอียดและเป็นปัจจัยให้เขาเข้าใจชีวิตอย่างซาบซึ้ง และเขาเชื่อว่าความรักเท่านั้นที่ทำให้เราเป็นตัวของตัวเอง

...และเพื่อที่จะสร้างความรักดังกล่าวขึ้นมาใหม่ เรามีแค่รายละเอียดเพียงอย่างเดียว แต่ก็มากพอแล้ว เช่น กลิ่นของห้องที่ถูกปิดไว้นานนม เสียงไม้ค้อนของผีเท้าที่ย่ำบนถนน ฉันทองก็เช่นกัน ถ้าหากยามใดที่ท่วมเทแล้ว หายที่สุดฉันทองก็เกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองขึ้นมา ที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะว่ามีเพียงความรักเท่านั้น ที่ทำให้เราเป็นตัวของตัวเองได้^{๓๓}

เพราะฉะนั้นสำหรับความรักประเภทนี้ เป็นความรักที่กามูส์ได้รับมาโดยตรงจากครอบครัวและคนรอบข้าง อันจะเป็นแรงผลักดันให้เขามีชีวิตที่สนใจในการไม่ยอมแพ้ต่อความทุกข์ยากของชีวิตตนเอง ซึ่งกามูส์เกิดมาในครอบครัวที่ยากจน พ่อเสียชีวิตในสงคราม แม่เป็นคนไม่รู้หนังสือและพิการการได้ยิน มียาที่ดูดันในครอบครัว สภาพแวดล้อมในชีวิตของเขาที่เติบโตมา เป็นสภาพแวดล้อมที่ไม่สวยงามเท่าไรนัก ทว่าสำหรับเขาแล้วการพินิจถึงรายละเอียดของสิ่งต่างกลับมีค่าสำหรับเขา และเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กามูส์เป็นคนอ่อนโยนสามารถปรับตัวได้ไม่ว่าจะอยู่ที่แห่งใด เพราะเขาได้เรียนรู้ทุกสิ่งที่อยู่รอบตัวจากการเป็นคนชั้นกลางของสังคมของเขา และนั่นทำให้เขาเห็นคุณค่าของสิ่งทั้งหลาย เช่น ธรรมชาติ ท้องฟ้า ต้นไม้ และชีวิตของมนุษย์

...ระหว่างต้นยางต้นใหญ่และก็มีท้องฟ้าให้เห็นแล้ว ยังมีความโดดเด่นในความยากจน ทว่าเป็นความโดดเด่นที่ทำให้มองเห็นคุณค่าของแต่ละสิ่ง ซึ่งสำหรับคนที่มีฐานะในระดับหนึ่ง ท้องฟ้าและราตรีอันเต็มไปด้วยดวงดาวนั้น ดูเหมือนจะเป็นเพียงทรัพย์สินที่ธรรมชาติมิให้ แต่สำหรับคนชั้นกลางของสังคมแล้ว ท้องฟ้ากลับมีความหมายอันสมบูรณ์ของมัน นั่นก็คือพรอันประเสริฐที่ประเมินค่าไม่ได้^{๓๔}

๔.๔.๒ ลักษณะของความรัก

ความแนบแน่นที่กามูส์ได้สัมผัสชีวิตที่หลากหลาย จากการเฝ้ามองชีวิตของคนในครอบครัวที่แตกต่างกัน ด้วยการที่พ่อของกามูส์ไม่ได้มีชีวิตอยู่จนถึงเขาเติบโตจำความได้ ทำให้เขามีความผูกพันต่อแม่ของเขามาก ความรักที่เขามีต่อแม่เป็นความรักที่อ่อนโยนและละเอียดอ่อน กามูส์บรรยายสภาพชีวิตของแม่ผ่านความรู้สึกของเขาว่า

^{๓๓} Albert Camus, *Lyrical and Critical Essays*, Edited by Philip Thody, Translated by Ellen Conroy Kennedy, (United State: Vintage Press, 1970), p. 30.

^{๓๔} Ibid., p. 32.

...แม่ของเด็กๆ อยู่อย่างเจียบังน บางครั้งมีคนถามว่า “คิดอะไรรออยู่” เธอตอบไปว่า “ไม่ได้คิด” และก็เป็นอย่างนั้นจริงๆ ทุกอย่างอยู่ที่นั่น ดังนั้นจึงไม่มีอะไรที่ต้องคิด ชีวิตของเธอ ความสนใจของเธอ ลูกๆ ของเธอล้วนอยู่ตรงนั้น^{๓๕}

กามูส์ชื่นชมความรักของแม่ที่มีต่อลูกๆ เพราะพวกเขาคือชีวิตที่อยู่ตรงหน้า และความรักในลักษณะนี้ส่งอิทธิพลมาถึงชีวิตทัศน์ของกามูส์ที่ทำให้เขาตระหนักและเห็นความสำคัญของทุกชีวิต ซึ่งงานเขียนของเขายังเป็นกระบอกเสียงส่งก้องให้กับเพื่อนร่วมมนุษย์ทุกคนตระหนักในคุณค่าชีวิตตนเอง ความรักของแม่ที่มีต่อลูกๆ เป็นความรักที่บริสุทธิ์ เขาทำงานและให้เงินผู้เป็นแม่ไว้ใช้จ่ายเลี้ยงดูลูกๆ ของตน เมื่อยายตีลูกด้วยการใช้ไม้เรียวที่อ้างว่าสั่งสอน เมื่อตีลูกของเธอแรงเกินไป เธอจะตระโกนบอกด้วยความรักว่า อย่าตีตรงที่หัว เพราะพวกเขาเป็นลูกเธอ และเธอก็รักพวกเขามาก รักเท่าๆ กัน^{๓๖}

ความรักที่กามูส์มีต่อแม่ยังพบได้ในวรรณกรรมอิงอัตชีวประวัติของเขาเรื่อง มนุษย์คนแรก นวนิยายเล่มนี้ของกามูส์แม่จะเป็นงานเขียนที่ไม่สมบูรณ์ แต่เนื้อเรื่องและเหตุการณ์ในนวนิยายทั้งหมดถูกเขียนขึ้นด้วยความละเอียดของความทรงจำและความจริงของชีวิตที่เขาผ่านพบพร้อมกับครอบครัว แม่ของกามูส์ไม่ได้ยิน การแสดงออกของความรักด้วยการพูดจึงไม่อาจทำให้เธอได้ยิน และเธอก็ไม่รับรู้ว่ารู้ชายตัวเล็กสุดที่เธอรักนั้น คิดและรู้สึกอย่างไรต่อเธอ กามูส์เล่าถึงความทรงจำอันขมขื่นของความรักนี้ไว้ใน มนุษย์คนแรก ว่า เมื่อแม่ของเขาแต่งตัวสะอาดสะอ้าน ตัดผมสั้น กลับเข้ามาในบ้านด้วยรอยยิ้ม ทว่ากลับถูกยายผู้เป็นแม่ว่าต่อหน้าผาคส์ว่า ตอนนี้แม่มีท่าทางเหมือนผู้หญิงไม่ดี^{๓๗} เธอยิ้มและเธอละสายตาไปที่ลูกชายที่จ้องมองอยู่ เธอพยายามจะยิ้มทว่าริมฝีปากสั่นระริก แล้วก็เข้าไปในห้องพลางร้องไห้บนเตียง ผาคส์พูดอะไรไม่ออก เขาเข้าไปใกล้แม่ ที่ซุกหน้าลงบนหมอน ร้องไห้สะอื้นอยู่

“แม่ แม่” ผาคส์เรียก พลางเอื้อมมือแตะแม่เบาๆ อย่างขลาดๆ “แม่สวยมากนะแบบนี้” หากแต่แม่ไม่ได้ยิน มีหน้าซำยังโบกมือให้เขาปล่อยแม่ไว้คนเดียว ผาคส์ถอยออกไปจนถึงธรณีประตู แล้วลงนั่งพิงบานประตู ตัวเขาเองเริ่มต้นร้องไห้บ้าง ด้วยความอ่อนแอนและความรัก^{๓๘}

ดังจะเห็นได้ว่าสำหรับกามูส์และแม่ ความคับแค้นยากจนไม่เป็นอุปสรรคขวางกั้นสำหรับการจะแสดงความรักที่บริสุทธิ์ให้แก่กันและกัน ความทรงจำของกามูส์ในการสังเกตแม่ทั้งในยามที่มีความสุขและความทุกข์ส่งอิทธิพลให้เขาเป็นคนที่ฉลาดคมคาย และละเอียดอ่อนถึงความรู้สึกของมนุษย์ทุกคน บ่อยครั้งที่เขาได้รับความรักจากแม่จากที่เขาสัมผัสได้ถึง แล้วนำมาร้อยเรียงเป็นความ

^{๓๕} Ibid., p. 32 – 33.

^{๓๖} Ibid., p. 33.

^{๓๗} Albert Camus, *Le Premier homme: มนุษย์คนแรก*, แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรธณ โอตระกูล, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๔๑), หน้า ๑๕๔.

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๔.

เรียงหรือสอดแทรกไว้ในงานวรรณกรรมของเขา มีครั้งหนึ่งในบ้านของเขาจัดงานฉลองและยากี้ให้ฆาตกรร้องเพลงให้เพื่อนบ้านฟัง ฆาตกรร้องได้ดีจนป่าคนหนึ่งที่ฟังชมเขาให้ผู้เป็นแม่ฟัง แม่ของฆาตกรตอบรับว่า ร้องดีทีเดียว เขาเป็นคนฉลาด เหมือนกับว่าข้อสังเกตสองประการนั้นเกี่ยวเนื่องกัน ทว่าเมื่อหันกลับไป เขาจึงเข้าใจถึงความสัมพันธ์นั้น สายตาของแม่หวนไหว้อ่อนโยน กำลังมองดูเขา จนทำให้เขาต้องถอยรืบหนี ด้วยความลังเลใจ “...แม่รักฉัน ใช่แล้วแม่รักฉันจริงๆ” เขารำพึงที่บันได ในขณะที่เดียวกันนั้น เขาก็เข้าใจว่าตนเองรักแม่มากเพียงใด และเฝ้าหวังอย่างที่สุดที่จะเป็นที่รักของแม่^{๓๙}

จะเห็นว่ากามูส์มีความสนใจด้านศิลปะและเข้าใจสุนทรียภาพมาตั้งแต่ยังเด็ก สำหรับกามูส์นั้น ในความรักที่เขามีต่อผู้คนในครอบครัวของเขานั้น ไม่ได้จำกัดและอยู่ที่แม่ผู้เดียว ในความรักที่เขามีต่ออย่างผู้ดูดีและชอบโกนดำตีเขาตามประสาคนแก่เฒ่าที่ต้องเลี้ยงดูหลาน กามูส์ก็ได้กล่าวถึงความรักที่กามูส์มีต่อเขาไว้เช่นกัน ด้วยความรักที่เขามีต่อย่า ทำให้เขาเข้าใจว่าทำไมเธอถึงเป็นคนตระหนี่ และตัดสินใจเป็นเจ้าระเบียบคอยจัดแจงทุกอย่างให้เท่าเทียม เป็นเพราะการต่อสู้ของเธอกับความยากจนและเผชิญหน้ากับโชคชะตาที่อยู่ตรงหน้าเธอนั่นเอง เมื่อฆาตกรเติบโตเข้าใจว่า ความยากจนและความอับโชคไม่ได้ทำให้ผู้เป็นยายท้อแต่อย่างไร เพราะเธอยังมีลูกสามคนอยู่ด้วย ลูกสาวคนเดียวเป็นลูกคนที่สองของเธอ ซึ่งรับทำงานบ้านนอกบ้าน ลูกคนสุดท้ายคือผู้พิการกลายเป็นช่างต่อถังที่แข็งแรง ซึ่งกามูส์ใช้ค่าโครงการของเรื่องสั้น มนุษย์ผู้เสียจริต กล่าวถึงอัตชีวประวัติของน้ำคนนี และลูกชายคนโตไม่ได้แต่งงาน ทำงานที่การรถไฟ ทุกคนมีรายได้เมื่อรวมกันแล้วก็ช่วยให้ครอบครัวห้าคนมีชีวิตอยู่รอดได้ ซึ่งยายมีหน้าที่จัดสรรปันส่วนการใช้เงินของบ้าน ด้วยเหตุนี้เองสิ่งแรกที่กระทบใจสำหรับกามูส์ก็คือการเห็นความอดทนอดกลั้นกัดฟันสู้ของยาย มิใช่เพราะเขาเป็นคนตระหนี่ถี่เหนียวที่เขาเป็นเช่นนั้นก็เพราะอยากให้ทุกชีวิตดำรงอยู่ได้นั่นเอง^{๔๐}

ในกิจกรรมด้านการศึกษาและการอ่าน เป็นสิ่งที่กามูส์ชื่นชอบด้วยจิตใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการได้อ่านหนังสือต่างๆ หนังสือที่เขาสามารถหยิบอ่านและเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางความคิดของเขาไม่ใช่ที่อื่นใด ที่นั่นคือห้องสมุดประจำเทศบาล ซึ่งในนวนิยายข้างต้นกามูส์ได้เล่าผ่านตัวละครชื่อฆาตกรไว้อย่างชัดเจนว่า ฆาตกรชอบอ่านหนังสือทุกชนิดที่ตกมาถึงมือเขา และอ่านมันจบอย่างกระหาย เช่นเดียวกับการกระหายต่อการมีชีวิตอยู่ การละเล่น หรือการนอนหลับฝัน ทว่าสำหรับการอ่านนั้นทำให้เขาหลบเข้าไปอยู่ในดินแดนอันบริสุทธิ์ที่ซึ่งความร่ำรวยและความยากไร้ ต่างก็สนใจสิ่งนี้เท่าเทียมกัน สำหรับฆาตกรพวกเขาไม่รู้จักรัศมีเลย สนใจและอยากรู้จักไปทุกเรื่อง หนังสือจะเขียนดีหรือหยابนั้น ไม่มีความสำคัญอย่างไรต่อเขา ขอเพียงเขียนอย่างกระฉ่างแจ่มและเต็มไปด้วยชีวิตชีวาโลดโผนก็พอ เพราะหนังสือเหล่านั้นเองที่เป็นอาหารแห่งความฝันของพวกเขา^{๔๑} ด้วยการที่กามูส์เป็นนักอ่านที่คลั่งใคล้เช่นนี้ ทำให้เขาได้รู้จักครูที่อาสาส่งเสียและสนับสนุนการเรียนของเขาในตอนมัธยมด้วย ซึ่งกามูส์ได้บรรยายความรักที่เขามีต่อครูชื่อ หลุยส์ เดอ เฌอแมง ว่า

^{๓๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๒ - ๑๒๓.

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๔ - ๑๑๕.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๙๑ - ๒๙๖.

...เขาได้ดำรงชีวิตอยู่แบบนี้ เล่นสนุกกับท้องทะเล, สายลม, ท้องถนน ภายใต้อากาศ ร้อนอบอ้าวและสายฝนกระหน่ำหนักของฤดูหนาวอันรวบรัด ปราศจากซึ่งบิดา ปราศจาก ประเพณีสืบทอด แต่ก็ได้พบกับพ่อคนหนึ่งเป็นเวลาหนึ่งปี ซึ่งพอเหมาะกะกับจังหวะเวลา ได้มี โอกาสก้าวหน้าต่อไป ได้พานพบผู้คนและสิ่งต่างๆ ได้รับความรู้ที่เผยแพร่ออกสำหรับเขา เพื่อ บันดาลอะไรบางอย่าง คล้ายกับแบบแผนแห่งการปฏิบัติตน และเพื่อสร้างสรรค์วิถีทางของตน^{๔๒}

สำหรับความรักที่กามูส์มีต่อหลุยส์ เดอ เมอแมง เปรียบเสมือนความรักที่เขามีต่อบิดาผู้ บังเกิดเกล้าคนหนึ่งในด้านปัญญาและการศึกษา ซึ่งถ้าหากไม่มีครูของเขาคนนี้ กามูส์จะไม่ได้รับ การศึกษาต่อเพราะฐานะค่อนข้างยากจน และแนวคิดทางปรัชญาของกามูส์ ก็จะไม่มีการเกิดขึ้นได้ ในครั้งที่กามูส์รับรางวัลโนเบล สาขาวรรณกรรม ในปี ค.ศ. 1957 กามูส์ได้แสดงความเคารพต่อครู ของเขาผู้นี้อย่างเป็นทางการอีกครั้ง ด้วยการอุทิศคำกล่าวสุนทรพจน์ซึ่งได้กล่าวต่อที่ประชุมให้กับครู ของเขาคนนี้ ซึ่งความรักและการเทิดทูนที่เขามีต่อครูยังส่งอิทธิพลให้กับกามูส์เสมอมา ดังจดหมายที่ เขาเขียนถึงครูตอนหนึ่ง เล่าถึงรางวัลดังกล่าวว่า

เมื่อทราบข่าวดังกล่าว คุณครูเป็นคนแรกถัดจากแม่ที่ผมรำลึกถึง หากปราศจากครู ปราศจากมืออันอุดมไปด้วยความรักที่ยื่นมาโอบอุ้มเด็กยากจนตัวเล็กๆ อย่างผม ปราศจาก คำสั่งสอนของครู และแบบอย่างที่ผมได้มาจากครู ทั้งหมดนี้จะไม่มีการเกิดขึ้นโดยเด็ดขาด^{๔๓}

กระนั้นก็ตาม ความอ่อนน้อมถ่อมตน แนวคิดทางจริยศาสตร์ และความรู้คุณค่าหรือหลัก ศีลธรรมอื่นๆ ความถูกต้องดีงาม และความซื่อ สิ่งเหล่านี้กามูส์ได้เรียนรู้บ้างในเวลาอันเหลือจากการ เรียนการสอน ทว่าสิ่งที่ทางโรงเรียนสอนก็คือหลักศีลธรรมแบบคริสต์ศาสนา ซึ่งในการสอนนั้นก็เน้น เรื่องข้อห้ามอย่างชัดเจนยิ่งกว่าการอธิบาย ฉะนั้นสำหรับแนวคิดทางจริยศาสตร์ที่เขาเรียนรู้ นั้น มา จากชีวิตประจำวันของครอบครัวกรรมกร การตรากตรำทำงานหนักเพื่อสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต ซึ่งสิ่งนี้ไม่มีอยู่ในหลักศีลธรรมอื่นๆ ทว่าเป็นความขยันหมั่นเพียรสำหรับความรักในชีวิต เช่นเดียวกับ ความรักกามูส์เรียนรู้และเข้าใจได้ในการใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัวของเขา เรียนรู้ด้วยความรู้สึกที่แท้จริง ภายในของตน โดยไม่ได้ถูกปลูกฝังจากจารีตและศีลธรรมชุดใดชุดหนึ่ง จึงกล่าวได้ว่าเป็นความรักที่ บริสุทธิ์ปราศจากเงื่อนไขใดๆ ซึ่งความรักในลักษณะนี้จัดอยู่ในประเภทความรักแบบบริสุทธิ์หรือที่เกิด จากอารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริงนั่นเอง

ความรักในชีวิตของกามูส์ที่มีต่อครอบครัวนี้ จึงเป็นเชิงความสัมพันธ์กับครอบครัวที่เขา ใช้ชีวิตร่วม และเป็นความรักความสัมพันธ์ที่ส่งอิทธิพลต่อชีวิตของเขาเป็นอย่างมาก และความรักนี้ เปรียบได้กับการขบถต่อชะตากรรมของชีวิตที่อับจนทุกข์ยากของเขา และกามูส์ยังเห็นและรับรู้ถึง ความรักที่ทุกคนในครอบครัวต่อสู้เผชิญหน้ากับความยากจนทนทุกขใน ชีวิต ด้วยการขบถต่อชะตา กรรมของความจนในชีวิต โดยการไม่ย่อท้อต่อชะตากรรมนั้น ถึงไม่ในท้ายที่สุดจะมีความตายที่รออยู่ ตรงหน้าทุกคน กล่าวคือความไร้สาระของชีวิตนั่นเอง ทว่าการมีชีวิตอยู่บนโลกเป็นสิ่งมีค่าประการ

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๒๘ - ๓๒๙.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔๕ - ๓๔๖.

เดียวที่เพียงพอแล้วสำหรับพวกเขา การดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย คุณค่า ด้วยการเผชิญหน้ากับชะตากรรมและความทุกข์ยากต่างหาก ที่ทำให้การดำรงชีวิตของพวกเขามีความหมายและมีค่า เช่นเดียวกับเทพซีซิปที่ขบถต่อโทซทัณฑ์และชะตากรรมของตนจากเทพเจ้า ซึ่งเป็นไปดังลักษณะของความรักในธรรมชาติ หรือ การมีความปรารถนาอันลึกซึ้งในชีวิตตามที่ได้กล่าวมาแล้วในช่วงต้น

๔.๔.๓ วิธีการเข้าถึงความรัก

ความรักในครอบครัวของกามูส์ เป็นความรักที่แสดงให้เห็นถึงการเผชิญหน้ากับความไร้สาระของชีวิตอย่างแท้จริง กามูส์ได้ตระหนักความจริงของชีวิตนี้ตั้งแต่วัยหนุ่ม โดยที่เขาคิดว่าชีวิตนั้นไร้ความหมาย ดังที่เขาเขียนไว้ในอัตชีวประวัติของตัวเองที่ตีพิมพ์ในวารสารชื่อ *Sud* ความตอนหนึ่งว่า ฉันไม่มีอะไรให้ยึดมั่นอีกต่อไป ฉันไม่เชื่อในสิ่งใด และมันเป็นไปได้ที่จะมีชีวิตเยี่ยงนี้ สิ่งนี้มันได้ทำลายศีลธรรมในตัวฉันหมดสิ้น ฉันไม่มีเป้าหมายใดๆ อีก ไม่มีแม้เหตุผลที่จะมีชีวิตอยู่ และฉันก็จะตายลงไป^{๔๔} ข้อนี้แสดงให้เห็นว่า กามูส์พบกับความไร้สาระนี้มาตั้งแต่ต้น จึงเป็นเหตุผลให้เขาไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตาของตนเอง และพร้อมกับการเผชิญความไร้สาระนั้นอย่างกล้าหาญ นั่นคือการขบถ เพราะการขบถให้ความหมายแก่การดำรงชีวิต โดยที่ไม่ต้องก้าวกระโดดเข้าหาศรัทธาเพื่อให้ชีวิตที่ไร้สาระนั้นมีความหมาย และการเลือกหนทางการฆ่าตัวตายเพื่อหลีกเลี่ยงความไร้สาระ หรือการแสวงหาความหมายจากสิ่งอื่น เขาปฏิเสธสิ่งเหล่านี้ ซึ่งในประเด็นหลังนี้กามูส์มองว่ามันคือการฆ่าตัวตายทางปรัชญา (Philosophical Suicide) อันได้แก่ทัศนคติแบบอัตถิภาวนิยม (Existential Attitude) กามูส์ให้ความเห็นว่ามันไม่ได้มีนัยแห่งการพิพากษา ทว่ามันเป็นวิธีที่สะดวกในการเรียกกลไกของความคิดที่ใช้การปฏิเสธตัวเอง และการพยายามไปพ้นตัวเองในการปฏิเสธนั้น ซึ่งสำหรับนักอัตถิภาวนิยมการปฏิเสธนั้นคือการปฏิเสธพระเจ้าเป็นเจ้านั่นเอง^{๔๕} สิ่งที่กามูส์เลือกคือการเผชิญหน้ากับความไร้สาระของชีวิตและกบฏมัน

เนื่องจากว่าความไร้สาระนั้นไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ การกบฏจึงให้ค่าแก่ชีวิต ซึ่งมันเหยียดไปกับตลอดความยาวของการดำรงอยู่ และคืนความยิ่งใหญ่ให้กับชีวิต^{๔๖} ดังนั้นสำหรับกามูส์ก็เช่นเดียวกับเทพซีซิป เขาสามารถยึดให้กับโชคชะตาของชีวิตได้ เพราะเขามีชีวิตที่มีความหมาย เขาตระหนักถึงคุณค่าของตัวเองและคุณค่าของการกระทำที่ทำให้กับชีวิตของเขา เขาเป็นหนึ่งเดียวกับชีวิตของเขาและสิ่งที่เป็นอยู่ไม่ว่าจะไร้สาระ เขาก็ยังใช้มันต่อไปในทางใดทางหนึ่งที่เขากำหนดด้วยตัวเอง และสิ่งที่เขาทำทั้งหมดโดยปราศจากความไม่แท้ กล่าวคือที่ทำทุกอย่างมันแท้จริงทั้งนั้นเพราะการเลือกกำหนดของเขาเอง สถานการณ์ต่างๆ และสิ่งที่เขากระทำไปช่วงที่มีชีวิตล้วนแต่เป็นของเขาอย่างแท้จริง การใช้ชีวิตในแบบที่เขาเลือก ชีวิตที่เขาสรรสร้าง ทว่าในความหมายนี้ เขาไม่ได้เลือกที่

^{๔๔} Olivier Todd, *Albert Camus: A Life*, Translated By Benjamin Ivry, (New York: Carroll & Graf Press, 2000), pp. 20 – 21.

^{๔๕} Albert Camus, *The Myth of Sisyphus*, Translated by Justin O'Brien, (New York: Penguin Press, 1955), p. 43.

^{๔๖} *Ibid.*, p. 54.

จะถูกหลงโทษหรือยอมแพ้ต่อความไร้สาระก็จริง แต่ในการกบฏของเขา เขาเลือกที่จะให้ความหมายกับมันต่างหาก ดังนั้นวิธีการเข้าถึงความรักในประเภทนี้ จึงเป็นการกบฏต่อความตายด้วยการมีชีวิตอยู่ และปฏิเสธที่จะแสวงหาความหมายของชีวิต และความรักในชีวิตนี้ของกามูส์จะเป็นแรงผลักดันให้เรียนรู้ความรักของผู้คนที่รายล้อมตัวเขาต่อไป

๔.๕ ความรักในมิตรภาพ

งานเขียนของอัลแบร์ต กามูส์ ทุกเล่มนั้นล้วนกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์อยู่ตลอด ที่สื่อได้ถึงความยำเอนของกามูส์ ที่อยากให้ผู้คนที่ได้ตระในความสัมพันธ์แห่งปัจเจก และความเป็นตัวของตัวเอง ภายใต้สถานการณ์รอบล้อมตัวมนุษย์ ที่อาจทำให้ผู้คนนั้นได้หลงลืมมันไปในนวนิยายของกามูส์ที่เห็นได้ชัดเจนถึงความรักในชีวิตมนุษย์ อย่างเรื่องเทพตำนานซีซิฟของเทพซีซิฟ ผู้เห็นทัศนียภาพอันสวยงามของโลกมนุษย์ ที่ไม่เชื่อฟังในคำตักเตือนของเหล่าทวยเทพจนถูกโทษทัณฑ์อย่างหนัก และเรื่อง กาฬวิบัติ ที่หมอริเออซ์พยายามจะช่วยเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ให้พ้นจากภัยพิบัติกาฬโรค ตลอดจนเรื่อง มนุษย์คนแรก ที่พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ภายในสังคมครอบครัว ผ่านนวนิยายอิงเรื่องจริงในชีวิตของกามูส์ สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงสายใยที่ร้อยรัดความรักเพื่อนมนุษย์ที่สอดแทรกอยู่ในวรรณกรรมของกามูส์เสมอๆ

๔.๕.๑ ความหมายของความรัก

ในนวนิยายเรื่อง มนุษย์คนแรก เรื่องเริ่มต้นโดยการช่วยเหลือของเพื่อนบ้าน ที่เอื้อเฟื้อในการช่วยเหลือแก่ อองรี กอร์เมอร์ กับลูซี ภรรยาของเขา โดยที่ภรรยาของเขานั้นมีอาการปวดท้องใกล้จะคลอดบุตร และเวลาดังกล่าวฝนก็ตกหนักในยามค่ำคืน จึงหาคนช่วยได้ไม่ง่าย แต่กระนั้นด้วยเมตริจิตของชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง และชาวอาหรับผู้เป็นสารภีให้แก่ทั้งสองในการเดินทางย้ายมาเป็นผู้จัดการคนใหม่ของอองรี กอร์เมอร์ ที่ แซงต์-อาโปเตโร จึงได้มีชาวบ้านและหมอประจำบ้านมาช่วยเอาไว้ได้ และการช่วยเหลือของครอบครัวที่มีต่อ ฌาคส์ กอร์เมอร์ ตลอดจนการช่วยเหลือของครูแบร์นาด ที่ช่วยให้ฌาคส์ กอร์เมอร์ ตัวละครเอก ได้เล่าเรียนจนจบการศึกษา สิ่งที่กามูส์สะท้อนผ่านการช่วยเหลือของตัวละครเหล่านี้ แสดงให้เห็นถึงมิตรภาพที่มนุษย์เรามีต่อกัน อย่างเป็นเป้าหมายในตัวของมันเอง โดยปราศจากเงื่อนไขใดๆ มาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น

ส่วนเรื่อง คนนอก เมอร์โซต์ ได้เห็นถึงมิตรภาพที่มนุษย์มีให้กันในครั้งที่เขาไปเยี่ยมศพของแม่เขา และตอนเหล่าผู้ชราผู้มาเยี่ยมแม่ของเขาได้แสดงออกถึงความเป็นห่วงเป็นใหญ่และมิตรภาพแก่เขาและแม่ พร้อมกับความเอื้อเฟื้อของคนเผ่ายามประตู่ที่มีต่อเมอร์โซ “...ฉันรู้สึกเห็นใจคนเผ่าประตู่พาฉันไปบ้านเขา ฉันได้ล้างหน้าล้างตาและดื่มกาแฟใส่นมรสดีที่นั่นด้วย”^{๔๗}

นับเป็นอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์อย่างหนึ่ง ที่อยู่ภายในตัวมนุษย์ทั้งหมดนั่นเอง การสื่อผ่านตัวละครอย่างเมอร์โซต์ มีนัยที่จะกล่าวถึงแม้ในชีวิตเราจะต้องการความเป็นปัจเจกมาก

^{๔๗} Albert Camus, *L'Étranger: คนนอก*, หน้า ๓๑.

ที่สุดในการดำรงชีวิตก็ตาม แต่เมื่อเรายังคงดำรงอยู่ในสังคมส่วนรวม เราก็ขาดเสียซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน หรืออย่างที่เราเรียกว่ามิตรภาพนั้นไม่ได้ เพราะในสังคมนั้นเราจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยปราศจากเพื่อนมนุษย์อยู่ร่วมด้วยนั้นเป็นไปไม่ได้เลย เนื่องจากว่าบางสิ่งบางอย่างมนุษย์เรายังจะต้องอาศัยซึ่งกันและกัน ทั้งในการพัฒนาเป้าหมายของตนเองและส่วนรวม และกามูส์ ยังชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์มิตรภาพระหว่างมนุษย์ด้วยกัน โดยคนที่อยู่ล้อมรอบในชีวิตประจำวันของเรา เช่น ร้านอาหาร มิตรภาพระหว่างเมอร์โซต์กับเซแลส คนข้างห้องอย่างซาลามาโน และเพื่อนอย่างเอมมานูเอล ตลอดจนความสัมพันธ์รักระหว่างเมอร์โซต์กับมารี เป็นต้น

แสดงให้เห็นถึงมิตรภาพที่มนุษย์เราไม่สามารถปฏิเสธได้ และในส่วนลึกๆ ของจิตใจเราก็คงต้องการมันเสมอๆ ในการดำรงชีวิตของเรา ความเกื้อกูล ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนการเปิดใจกว้างยอมรับฟังเรื่องราวของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนั้น นับได้ว่าเป็นการแสดงออกถึงความซาบซึ้งในมิตรภาพที่มีอยู่ภายในจิตใจมนุษย์อย่างหนึ่ง ดังที่เมอร์โซต์รับฟังเรื่องของเรมอนด์ แชนแตส คนข้างๆ ห้องของเขาที่เล่าเรื่องของเขาและตกทายเมอร์โซต์ในบางครั้ง จนหลังๆ มาเขาได้กลายเป็นเพื่อนเกลอของเมอร์โซต์คนหนึ่ง โดยที่การสนทนาแลกเปลี่ยนกันนั้นเมอร์โซต์เปิดใจกว้างและไม่ถือคติต่อเขาอย่างที่คนรอบข้างกล่าวถึงแชนแตสต่างๆ นานา เมอร์โซต์ได้เล่าถึงมิตรภาพของแชนแตสว่า

พอดีเพื่อนห้องข้างเคียงอีกคนเข้ามา คนแถบนี้พูดกันว่าเขาอาศัยผู้หญิงกิน แต่พอถามถึงอาชีพของเขา เขาก็ว่าเขาเป็นพนักงานโรงเก็บสินค้า โดยทั่วๆ ไปไม่มีคนชอบเขามากนัก แต่เขามักชักฉันเสมอ และบางครั้งก็เข้ามาคุยในห้องเพราะฉันฟังเขา ฉันเห็นว่าสิ่งที่เขาชวนคุยน่าสนใจ อีกประการหนึ่งฉันไม่มีเหตุผลใดที่จะไม่คุยกับเขา^{๔๘}

จะเห็นได้ว่าเมอร์โซต์รับฟังเรื่องของแชนแตส อย่างมิตรภาพและไม่ได้มีอคติหรือเหตุผลใดที่จะมาเกี่ยวข้อง นอกเสียจากเรื่องของแชนแตสนั้นน่าฟัง และเมอร์โซต์ก็ไม่ได้มองที่กักเอาว่าเขาเป็นคนไม่ดีอย่างที่คนอื่นมองแชนแตส ตลอดจนท้ายที่สุดแชนแตสได้เล่าให้เมอร์โซต์ฟังว่า เขานั้นเองที่กลับเป็นคนที่ถูกผู้หญิงหลอกใช้ ไม่ใช่เขาด้วยซ้ำอย่างที่คนอื่นมักเข้าใจ

อีกครั้งหนึ่งที่เมอร์โซต์อยากให้คณะลูกขุนไต่ถาม พิพากษา ซักถามกับเขาในกรณีคดีของเขาด้วยฉันมิตร แต่ทว่าคณะลูกขุนกลับนำเอาคุณสมบัติของมนุษย์ผู้หนึ่งดำเนินวิถีชีวิตปกติทั่วไปมาตัดสินความผิดของเขา และยกเป็นข้ออ้างกล่าวหาเขาไปต่างๆ นานา จนเขาพร่ำอยู่ในใจว่า ฉันอยากอธิบายให้เขาฟังฉันมิตร^{๔๙} จนในที่สุดคณะลูกขุนก็ไม่เชื่อว่าเขาเป็นดังปลุขคนที่กระทำผิดคนหนึ่งเท่านั้น โดยที่ไม่เปิดใจยอมรับฟังเรื่องของเมอร์โซต์ เพราะคณะลูกขุนคิดว่าเขาไม่นับถือพระเจ้า ไม่มีวิญญาน เป็นต้น

เพราะฉะนั้นสำหรับความรักแบบมิตรภาพระหว่างมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ในทัศนะของกามูส์นั้น มนุษย์เราจะต้องเปิดใจให้กว้างและยอมรับ เคารพในความเป็นตัวของตัวเองของเพื่อนมนุษย์

^{๔๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐ - ๕๑.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๐.

ด้วยกัน ทั้งในด้านความสามารถและความคิดที่แตกต่างกัน อีกทั้งการแสดงออกซึ่งความมีมิตรภาพนั้น จะต้องเป็นไปอย่างไม่มี การเสแสร้งหรือปกปิดความจริง กล่าวคือจะต้องแสดงออกให้เห็นถึงว่า มิตรภาพที่บุคคลหนึ่งมีให้กับอีกบุคคลหนึ่ง จะต้องเป็นไปอย่างซื่อตรง มีจุดหมายในตัวเอง และ แสดงออกถึงความรู้สึกที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอย่างตรงไปตรงมา

๔.๕.๒ ลักษณะของความรัก

ดังในเรื่อง มนุษย์สองหน้า กามูส์พยายามจะแสดงวิพากษ์วิจารณ์ให้เห็นถึงผู้คนในสังคม ด้านการแสดงออกซึ่งการกระทำของมนุษย์ที่แสดงออกให้แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันนั้นว่า คล้ายดังมนุษย์ ที่มีสองหน้า หน้าหนึ่งเป็นผู้สำนึก และอีกหน้าหนึ่งเป็นผู้พิพากษาผู้อื่น และกล่าวถึงสาเหตุแห่งความ ไม่ไว้วางใจของเพื่อนมนุษย์ที่มีต่อกัน ตลอดจนถึงคุณธรรมในการช่วยเหลือของมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นจาก จิตใจของตัวเอง แต่เกิดจากค่านิยมของสังคมที่กำหนดให้ต้องทำตาม เรื่องดังกล่าวกามูส์ได้ใช้ตัวละคร อย่าง ฌ็อง-บัปติสต์ กลาม็องค์ เป็นผู้เล่าเรื่องทั้งหมดให้แก่เพื่อนคนหนึ่งฟัง โดยบุคลิกภาพของ ฌ็อง-บัปติสต์ กลาม็องค์ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมนุษย์สองหน้าที่มีอาชีพเป็นทนายความ ผู้พิพากษาและผู้สำนึกผิดในตัวเขา จนเขาได้กระจ่างแจ้งในความจริง จนกลายเป็นผู้สำนึกผิดใน ตอนท้าย โดยกามูส์ใช้ตัวละครเอกอย่าง ฌ็อง-บัปติสต์ กลาม็องค์ เล่าให้เพื่อผู้สนทนาของเขาฟังว่า “...หลายปีก่อน ผมเป็นทนายความที่ปารีส และเป็นทนายที่มีชื่อเสียงพอสมควร แน่نون ผมไม่ได้ บอกชื่อจริงคุณ ผมมีความเชี่ยวชาญเฉพาะว่าความในคดีคุณธรรม หรือที่เรียกกันว่าคดีแม่หม้ายเด็ก กำพรว้า”^{๕๐}

แต่เมื่อหลังจากกลาม็องค์มาใคร่ครวญในการกระทำดังกล่าวของเขา เช่นการช่วยเหลือ ผู้เคราะห์ร้ายในสังคมที่ยากจน การให้ทานแก่คนยากจน คนขอทาน การจูงมือคนตาบอดข้ามถนน ใน ภายหลังแล้ว เขากลับเห็นว่าสิ่งที่เขาทำลงไปนั้นมันไม่ได้เกิดจากจิตใจเขาที่อยากกระทำจริง ๆ แต่มัน เกิดขึ้นจากการที่เขาสำนึกว่าตัวเองเป็นผู้ดี ผู้พิพากษา และผู้รักในความยุติธรรม ที่ทำตามไปอย่างนั้น เพราะเมื่อทำแล้วผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมจะคิดว่าเขาเป็นคนดี มีคุณธรรมชอบช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็น หน้าหนึ่งคือ ผู้พิพากษา ทั้งๆ ที่การกระทำที่เขาทำไปนั้นไม่ได้เป็นคุณธรรมที่ออกมาจากใจจริงเขา ของเลย ที่เขาอยากจะช่วยเหลือผู้อื่น เกื้อกูลผู้อื่น อย่างจริงจังและเป็นไปเพื่อเป้าหมายในตัวเองคือ อยากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์อย่างซื่อตรงบริสุทธิ์ใจจริง ซึ่งก็เป็นอีกหน้าหนึ่งของมนุษย์อันได้แก่ ผู้ สำนึกผิด

ดังนั้นกามูส์จึงพยายามชี้ให้เห็นว่า ในการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ด้วยกันนั้น เราควร กระทำตามความรู้สึกของจิตใจเราอย่างซื่อตรงและบริสุทธิ์ที่ปราศจากเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น และเป็นไป เพื่อเป้าหมายของตัวเองไม่ใช่เพื่อเป้าหมายอื่นแต่อย่างไร ในการช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ ด้วยกัน และก่อนที่เราจะพิพากษาแก่ผู้อื่นอยู่เสมอๆ ไปภายในสังคมนั้น ว่าผู้ใดควรทำแบบนี้หรือแบบ นั้น เราควรหันมาพิพากษาตัวเราเองเสียก่อน และท้ายที่สุดเราควรสำนึกในความผิดของเราเองที่มี

^{๕๐} Albert Camus, *L'Étranger: คนแปลกหน้า และ La Chute: ผู้ตกต่ำ*, แปลจากภาษาฝรั่งเศส โดย วิภาดา กิตติโกวิท, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิหนังสือเพื่อสังคม, ๒๕๕๘), หน้า ๒๑๙.

อยู่ในตัวของเราเอง กระทำในสิ่งที่ตัวเราเองนั้นจะทำได้ โดยที่ไม่ต้องเสแสร้งบิดเบือนความจริงภายในจิตใจของตนเอง เช่น ในเมื่อกล่าม้องค์ได้สำนึกถึงความจริงในเรื่องนี้ว่า

เมอสิเยอร์ที่รัก ชีวิตที่ใช้อย่างตรงไปตรงมานี้ ไม่ใช่โอเคในความเป็นจริงหรือ? ผมใช้ชีวิตอย่างนี้ไม่เคยต้องเรียนรู้เพื่อใช้ชีวิต ในจุดนี้ผมรู้ทั้งหมดแล้วตั้งแต่เกิด ปัญหาของคนบางคนคือการป้องกันตนเองจากคนอื่นๆ หรืออย่างน้อยก็สามารถตกลงอยู่ร่วมกันได้ ส่วนผมมีข้อตกลงเรียบร้อยแล้ว ทำความคุ้นเคยเมื่อต้องทำ เจ็บเมื่อจำเป็น สามารถทำตัวสบายๆ ขณะเดียวกันก็จริงจั่ง ผมเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เสมอ...^{๕๑}

กล่าวได้ว่าลักษณะของความรักนี้ เป็นลักษณะความรักที่เป็นสากล เป็นความรักที่มีขอบเขตที่กว้างใหญ่ครอบคลุมไปถึงความรักในมนุษย์ทุกคน อาจกล่าวได้ว่าเป็นความรักในการจะช่วยให้มนุษย์ทุกคนตระหนักถึงคุณค่าในการมีชีวิตของตนเอง และพร้อมจะปกป้องทุกชีวิตที่มีค่าทุกวิถีทาง ซึ่งข้อนี้นักวิจารณ์และผู้ศึกษางานเขียนของกามูส์ต่างให้คำนิยามว่า กามูส์คือนักจริยธรรม (Moralist) คนหนึ่ง ที่อุทิศผลงานและสิ่งที่เขากระทำต่อมวลมนุษยชาติ ซึ่งในบางแง่มุมมีลักษณะคล้ายหลักจริยธรรมสากล (Universal Ethic) ที่เกณฑ์การตัดสินเป็นไปเพื่อเป้าหมายในตัวเอง

๔.๕.๓ วิธีการเข้าถึงความรัก

เมื่อผู้คนในสังคมพูดคุยและกระทำต่อกันอย่างเปิดใจ ซื่อตรง บริสุทธิ์ใจ มิตรภาพที่แท้จริงระหว่างเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็จะเกิดขึ้นได้ ทั้งยังไม่ต้องระแวงสงสัยในความดีหรือไม่ดีของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สามารถทำให้มนุษย์ด้วยกันนั้นได้แสดงออกถึงความเป็นมิตรซึ่งกันและกันได้ อย่างทั่วถึงและอย่างบริสุทธิ์ใจจริงอีกด้วย เพราะฉะนั้นมิตรภาพของมนุษย์ที่แท้จริง ก็คือการกระทำที่ออกมาจากใจจริงของมนุษย์ที่ไม่มีเงื่อนไขใดๆ มาเกี่ยวข้อง โดยให้คงความเป็นตัวของตัวเองมากที่สุดในการแสดงออกซึ่งมิตรภาพระหว่างมนุษย์ด้วยกัน และเป็นไปเพื่อนจุดหมายในตัวเองคืออยากช่วยเพื่อนมนุษย์ด้วยกันทั้งในยามที่สุขและทุกข์

กามูส์ยังกล่าวถึงความเข้าใจผิดในมิตรภาพของมนุษย์ ในประเด็นเรื่องความรักและความเห็นใจช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ด้วยกันว่า ปกติมนุษย์เราจะเห็นใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ด้วยกันก็ต่อเมื่อ เราได้เห็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในเวลาที่เราลำบากเดือดร้อนเท่านั้น ในเวลาที่สงบและสันติมนุษย์เรานั้น ไม่ได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกเห็นใจ ช่วยเหลือเกื้อกูลแต่อย่างไรเลย การแสดงออกถึงความจริงในประเด็นนี้ ก็คือการสำนึกรู้ในความผิดของตนเองและแก้ไขทำตามเท่าที่ตัวเราเองนั้นจะสามารถช่วยได้ ไม่ใช่แต่ในยามทุกข์เท่านั้น ในยามที่ความเป็นปกติสังคมในชีวิตประจำวันก็ควรจะช่วยเหลือเกื้อกูลเพื่อนมนุษย์ด้วย

ในนวนิยายเรื่อง กาฬวิบัติ กามูส์ได้สื่อความรักในเพื่อนมนุษย์ด้วยกันผ่านตัวละครอย่าง หมอริเออซ์ และเพื่อนของเขาเช่น ตาร์รู, ร็องแบร์ต และกร็องด์ ในขณะที่กาฬโรคได้แพร่ระบาดอย่าง

^{๕๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๙.

หนักในเมืองโอรีอง ที่พรากชีวิตของผู้คนไปเป็นอันมากในทุกวี่ทุกวัน จนผู้คนในเมืองโอรีองหวาดผวากเกิดความกลัว ในขณะที่ด้านริเออซ์และเพื่อนของเขาได้หาทางแก้ไขและต่อสู้กับภาวะกาฬโรคที่ปกคลุมอยู่ และการกระทำดังกล่าวของพวกเขาก็เป็นไปอย่างมีเป้าหมายคือเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และยังได้สอดแทรกแนวคิดความเชื่อเรื่องพระเจ้า ที่ริเออซ์กับเพื่อนของเขาไม่ค่อยยอมรับแนวคิดดังกล่าวในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์สักไร้ ผ่านตัวละครอย่าง บทหลวงปานลูซ์

แต่อย่างไรก็ตามในขณะที่ริเออซ์ไม่เชื่อในพระเจ้า ไม่เชื่อในความเป็นวีรบุรุษแต่อย่างไร การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ในภาวะกาฬโรคของเขาที่ทำไปนั้น ถูกตำหนิตั้งข้อสังเกตในการกระทำของริเออซ์ดังกล่าวว่า “ทำไมคุณเองถึงได้แสดงความเสียสละมากมายละ ในเมื่อคุณไม่เชื่อในพระเจ้า บางทีคำตอบของคุณอาจจะช่วยให้ผมหาคำตอบได้”^{๕๒}

โดยริเออซ์ให้เหตุผลว่า หากเขาเชื่อในอำนาจของพระเจ้าเขาคงจะเลิกรักษามนุษย์ไปแล้ว และปล่อยให้เป็นที่ของพระองค์ในการรักษามนุษย์ และโดยที่เขาไม่เชื่อในอำนาจของพระเจ้า เขาจึงเชื่อมั่นเป็นความจริงที่เขาต้องอยู่บนเส้นทางของการต่อสู้กับสิ่งดังกล่าวที่มันกำลังเกิดขึ้น ซึ่งกามูส์แสดงให้เห็นถึงมิตรภาพและความรักของมนุษย์ที่มีให้แก่กันและกัน โดยยึดมั่นว่าเขาจะช่วยเพื่อนมนุษย์ด้วยกันคิดว่าเป็นมนุษย์ด้วยกัน และมนุษย์จะต้องช่วยเหลือกันที่คล้ายกับอาชีพของเขาคือ หมอที่จะต้องช่วยเหลือผู้ป่วยเป็นต้น

เช่นเดียวกับกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขของตารูที่พยายามช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน บนพื้นฐานแนวคิดที่เชื่อว่าในฐานะความเป็นมนุษย์เหมือนกัน จึงจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และแสดงให้เห็นว่าเมืองโอรีองได้ต่อสู้อยู่กับวันเวลาในสถานการณ์ดังกล่าวอย่างมีชัยชนะ อีกทั้งยังเป็นความเป็นจริงที่สุดว่า “มนุษย์ไม่อาจขาดมนุษย์ด้วยกันได้”^{๕๓} สิ่งเดียวที่จะช่วยฝ่าวิกฤตนี้ไปได้ก็ด้วยการร่วมมือกันของเพื่อนมนุษย์ ที่จะต่อสู้และปฏิบัติต่อกาฬโรคอย่างถูกวิธี ไม่ใช่เพียงการสวดอ้อนวอน ความช่วยเหลือจากพระเจ้า เพราะสิ่งนี้ไม่สามารถจะแก้ไขให้กาฬโรคได้หมดไปจากเมืองโอรีองได้ เมื่อบาทหลวงอย่างพ่อปานลูซ์ เริ่มไม่แน่ใจในศรัทธาของเขาที่เชื่อว่า ด้วยพระเมตตาของพระเจ้าจะช่วยได้ ด้วยกรณีของเด็กที่เป็นผู้บริสุทธิ์ที่จะต้องสังเวยชีวิตให้แก่ความเคราะห์ร้ายของกาฬโรค ศรัทธาของพ่อปานลูซ์จึงค่อยๆ บั่นทอนลดลง และเริ่มที่จะมองเห็นอย่างหมอริเออซ์ว่า การที่มนุษย์จะรอดจากเคราะห์ร้ายอันใหญ่หลวงอย่างกาฬโรคได้นั้น มีอยู่ทางรอดเดียวนั่นก็คือ การช่วยเหลือจากมนุษย์ด้วยกันเอง ไม่ใช่พระเจ้าแต่อย่างไร จนในที่สุดกาฬโรคก็ได้หมดไปจากเมืองโอรีอง ซึ่งเรื่องดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดมนุษยนิยมของกามูส์ ที่สะท้อนผ่านเรื่องดังกล่าว โดยให้ความสำคัญกับความสามารถและพลังของมนุษย์ ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วยมิตรภาพอันลึกซึ้งของมนุษย์ที่เกิดจากความซื่อตรงและบริสุทธิ์ที่อยู่ภายในจิตใจของมนุษย์

สำหรับแนวคิดเรื่องความรักในมิตรภาพสำหรับกามูส์ยังเป็นความรักที่ไร้กรอบจำกัด ด้วยที่เขามีอัธยาศัยที่ดี และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น หนึ่งในหลักฐานที่สามารถชี้ชัดถึงความจริงนี้ก็คือจดหมายของเขาที่เขียนโต้ตอบกับ บอริส ปาสเตอร์แน็ก (Boris Pasternak: ค.ศ. ๑๘๙๐ – ค.ศ. ๑๙๖๐) นักเขียนชาวรัสเซียผู้ยิ่งใหญ่ ซึ่งรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรมในปี ค.ศ. ๑๙๕๘ ทว่ารัฐบาลสหภาพโซ

^{๕๒} Albert Camus, *La Peste: ภาพวิบัติ*, แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย ประหยัด นิชลานนท์, (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๔๙), หน้า ๒๑๔.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๑๑.

เวียต (Soviet Union) ในสมัยนั้นบังคับให้เขาปฏิเสธรางวัลดังกล่าว ผู้คนบอริส ปาสเตอร์แน็กในฐานะผู้เขียนวรรณกรรมเรื่อง นายแพทย์ชีวาโก (Doctor Zhivago) โดยใจความของข้อความในจดหมายตอนหนึ่งว่า

ถึง บอริส ปาสเตอร์แน็ก ที่เคราฟรัก

เรอเน ชาร์ (René Char) เพื่อนที่รักของผมเอง ได้ให้ที่อยู่คุณแก่ผม เพราะเขารู้ถึงมิตรภาพ และการชื่นชมที่ผมมีต่องานเขียนของคุณ ดังนั้นผมเพียงจะส่งข้อความสั้นๆ อันมีความสำคัญเพียงประการเดียว ก็คือส่งความระลึกถึงจากเพื่อนผู้อยู่ห่างไกลทว่าจริงใจถึงคุณเท่านั้น พวกเราหลายๆ คนที่นั่นในฝรั่งเศสรู้จักคุณ และมีชีวิตคล้ายกับคุณ... และให้พลังแก่ผมขึ้นอีกครั้งในตัวคุณ มันอาจผิดที่จะกล่าวว่าพรหมแดนไม่มีอยู่ มันมีอยู่แต่เพียงชั่วคราวเท่านั้น ขณะเดียวกันก็มีพลังแห่งการสร้างสรรค์ และความจริงที่ผนึกเราเข้าด้วยกัน ในความอ่อนนุ่ม ถ่อมตนและภาคภูมิใจไปพร้อมกัน ผมไม่เคยจะรู้สึกเช่นนี้ จนเมื่อได้อ่านงานของคุณ และนั่นคือเหตุผลที่ผมอยากแสดงความรู้สึกขอบคุณและเป็นหนึ่งเดียวกันกับคุณ ผมจึงส่งข้อความปรารถนาดีที่อบอุ่นมาถึงคุณ เพื่องานเขียนและประเทศที่ยิ่งใหญ่ของคุณ แล้วผมจะจับมือคุณ

อัลแบร์ต กามูส์^{๕๔}

อย่างไรก็ตามในตอนลงท้ายข้อความในจดหมายตอบกลับกามูส์นั้น ในจดหมายของปาสเตอร์แน็กกลับไม่ลงชื่อของเขา ด้วยเหตุผลที่ว่าเมื่อในกรณีที่จดหมายนั้นไปตกอยู่ในมือของรัฐบาลจะไม่เกิดปัญหา เพราะทางการกำลังคอยพิจารณาจดหมายของเขาอยู่นั่นเอง นี่เป็นความรักที่ไร้พรหมแดนระหว่างกามูส์และปาสเตอร์แน็กที่มีต่อกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นความรักในมิตรภาพของกามูส์เป็นความรักในลักษณะที่เป็นความรักแบบมิตรภาพ นอกจากกามูส์จะส่งจดหมายถึงปาสเตอร์แน็กแล้ว ในแวดวงทางวิชาการเช่นปรัชญาและการวรรณคดีวิจารณ์ กามูส์ยังแผ่ขยายมิตรภาพเช่นนี้ไปสู่ นักปรัชญาและนักวิจารณ์วรรณกรรมชาวฝรั่งเศสอย่าง โรล็องด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes: ค.ศ. ๑๙๑๕ – ค.ศ. ๑๙๘๐) เพื่อแลกเปลี่ยนประเด็นทางวรรณกรรมเรื่อง กาฬวิบัติ ของเขาอีกด้วย^{๕๕} อีกนัยหนึ่งความรักของกามูส์ในด้านนี้ เขายังกระจายไปสู่ความรักในวงกว้างออกไป นั่นก็คือความรักในเพื่อนร่วมมนุษยชาติอีกด้วย ดังที่ได้วิเคราะห์ผ่านนวนิยายเรื่อง กาฬวิบัติ ของเขาข้างต้น อีกทั้งกามูส์เองยังแสดงความรักนั้นออกมาอย่างประจักษ์แจ้งในการใช้ชีวิตของตนเองอีกด้วย

^{๕๔} ดูรายละเอียดใน Ronald A. Sharp and Eudora Welty, “Correspondence: Albert Campus and Boris Pasternak” ใน *The Norton book of friendship*, (New York: Norton Press, 1991).

^{๕๕} ดูรายละเอียดใน Albert Camus, *Lyrical and Critical Essays*, Edited by Philip Thody, translated by Ellen Conroy Kennedy, (United State: Vintage Press, 1970), pp. 338 – 341.

๔.๖ ความรักในอัตถิพิศ

การวิเคราะห์ในประเด็นนี้ มุ่งเน้นให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของกามูส์ในความสัมพันธ์ที่มีต่อเพศตรงข้าม และชี้ให้เห็นลักษณะของความรักในประเพณีว่าในทัศนะของกามูส์เป็นอย่างไร โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ผ่านงานเขียนของกามูส์ในนวนิยายเรื่อง คนนอก มนุษย์สองหน้า ความตายอันแสนสุข บทละครเรื่อง Caligula และเรื่องสั้นได้แก่ Jonas หรือ The Artist at Work The Adulterous Woman และ The Silent Men

๔.๖.๑ ความหมายของความรัก

ในนวนิยายเรื่อง คนนอก เป็นหนึ่งในนวนิยายที่สื่อถึงแนวคิดเรื่องความรักในอัตถิพิศอย่างชัดเจน โดยกามูส์ได้นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างเมอร์โซต์กับมารี ทั้งคู่เคยทำงานในที่เดียวกันมาก่อน โดยมารีเป็นพนักงานพิมพ์ดีด ความสัมพันธ์ของทั้งสองปรากฏขึ้นหลังจากการฝังศพของแม่ เป็นที่เรียบร้อย ทั้งคู่ใช้เวลาพักผ่อนไปว่ายน้ำ และดูหนังด้วยกัน หลังจากนั้นมารีไปบ้านเมอร์โซต์ ทั้งคู่ร่วมรักและนอนหลับไปพร้อมกัน^{๕๖} นี่เป็นกิจกรรมทั่วไปที่คู่รักต่างมีให้แก่กันและกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อความสัมพันธ์ของทั้งคู่ดำเนินต่อไปได้ช่วงหนึ่งแล้ว เมอร์โซต์พามารีไปให้เพื่อนของเขารู้จักมากขึ้น เมื่อความสัมพันธ์ของทั้งสองใกล้ชิดกันเรื่อยๆ มารีจึงตัดสินใจถามความรู้สึกเมอร์โซต์ที่มีต่อเขาว่า “...ต่อมาสักครู่ หล่อนถามว่าฉันรักหล่อนไหม ฉันตอบว่าความรักไม่มีความหมายอะไร ซึ่งนั่นเหมือนว่าฉันมิได้รักหล่อน มารีมีที่ทำเศร้าไป แต่ขณะเตรียมอาหารอยู่นั้นหล่อนก็หัวเราะขึ้นโดยไม่มีเหตุผล...”^{๕๗}

ดังจะเห็นว่าคำถามของมารีที่ถามเมอร์โซต์นั้น อาจดูเป็นคำถามที่ยิ่งใหญ่สำหรับผู้หญิงคนหนึ่ง ที่ต้องการคำตอบและหากคำตอบนั้นฟังพอใจ พวกเขาจะเชื่อและผูกมัดตนเองกับคำตอบนั้น ซึ่งในขณะที่มารีถามคำถามนั้นไป ตัวเธอเองกลับไม่ได้จริงจังหรือเอาใจใส่ต่อคำตอบจากเมอร์โซต์เลย เพราะท้ายที่สุดเธอก็เบี่ยงเบนความสนใจไปอยู่ที่การตระเตรียมอาหาร ตรงนี้สะท้อนให้เห็นแนวคิดของกามูส์เกี่ยวกับความรักของเขาที่พยายามจะตั้งคำถามกับความรักในแบบต่างๆ ไปอย่างชัดเจน ประการแรกเป็นการตั้งคำถามถึงการคาดหวังที่จะรอคอยคำตอบว่ารักหรือไม่รัก ซึ่งมันจะเป็นคำตอบหรือมาตรการที่คู่รักทั่วไปใช้เพื่อพิสูจน์ว่าอีกฝ่ายรักตนเองอย่างแท้จริง ทว่าสิ่งที่กามูส์พยายามชี้ให้เห็นคือคำตอบที่ตอบว่ารักในสถานการณ์หนึ่ง ด้วยอารมณ์ความรู้สึกในขณะหนึ่งนั้น ไม่สามารถเป็นตัววัดได้ว่าจะเป็นเช่นนั้นตลอดไป

ประการต่อมาคือหากต่างฝ่ายต่างรักกันจริงคำมั่นสัญญาหรือคำตอบย่อมไม่มีอิทธิพลใดๆ ต่อความรักของทั้งสองได้ เนื่องจากว่าเมื่อทั้งสองฝ่ายมีความรักต่อกันต่างก็เคารพจริงแท้ในความเป็นตัวของตัวเอง เมื่อนั้นทั้งสองจะมีเสรีภาพในการรักและในความรัก เพราะทั้งสองต่างมีความเข้าใจและดำเนินบนวิถีแห่งความปรารถนาอันสุดซึ่งในความรักของทั้งสอง กล่าวคือทั้งสองต่างมีเป้าหมายในความรัก

^{๕๖} Albert Camus, *L'Étranger*: คนนอก, หน้า ๓๙ - ๔๑.

^{๕๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๑.

ในแบบของตนนั่นเอง เมื่อความรักมีอันจะต้องขาดบั่นลง หรือ เกิดการเลิกความสัมพันธ์คู่สาวกันในที่สุด ต่างฝ่ายก็ต่างเปลี่ยนสถานะความสัมพันธ์ของตนเองไปเป็นอย่างอื่นได้ โดยที่ไม่ต้องคาดหวังแล้ว ผิดหวังจนนำไปสู่การเกลียดและโกรธเคืองกันที่สุดในที่สุด จะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญสำหรับกามูส์ก็คือการเคารพและเชื่อตรงต่อความรู้สึกของตนเองในแต่ละขณะชีวิตในห้วงของความรัก เพราะสิ่งนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์หรือสิ่งที่เผชิญพบเจอเสมอๆ การเอาใจใส่ชีวิตของกันและกัน และเคารพในเสรีภาพของการใช้ชีวิตในปัจจุบันของตนเองคือสิ่งที่มีควมค่าในการจะทำมากที่สุด หากไม่เป็นอย่างนั้นแล้วเมื่อเหตุการณ์ไม่คาดคิดเกิดขึ้นเช่นการตายจากไปเกิดขึ้นจะทำให้อีกฝ่ายเสียใจได้ กล่าวคือหากความรักทั้งสองไม่ได้มีจุดหมายในตัวเอง ความรักนั้นก็จะมีเงื่อนไขขึ้นนั่นเอง

กามูส์ได้อุปมาเรื่องนี้ไว้ใน คนนอก ด้วยเช่นกัน โดยสื่อผ่านชายชราที่มีชื่อว่าซาลามาโนเพื่อนบ้านที่อยู่ชั้นเดียวกับเขา ซาลามาโนอยู่กับหมาพันธุ์สแปเนียลเป็นโรคผิวหนังของเขาเป็นเวลา ๘ ปีแล้ว ผู้เฒ่าซาลามาโนจะพาหมาออกไปเดินเล่นตามถนน ซาลามาโนชอบคุด่าตีมันอยู่ทุกครั้งเมื่อเกิดความไม่พอใจ อยู่มาวันหนึ่งหมาของเขาได้พลัดหลงไปทำให้เขาต้องไต่เคียวไต่ค้ำป่าและตามหา “...คุณไม่รู้อะไร ตำรวจคงจับไปแน่ จะมีใครเก็บมันไปเลี้ยง เป็นไปไม่ได้หรอก ใครเห็นเข้าก็คลื่นไส้ เพราะมันเป็นขี้เรื้อน ตำรวจเขาคงเก็บมันไปแน่ๆ”^{๕๘}

ซาลามาโนถามไถ่ทุกคนที่อยู่รอบห้องเขา ท้ายที่สุดเมอร์โซต์พูดเรื่องโรงเก็บสุนัขให้เขาฟัง เขาสนใจ อย่างไรก็ตามความโศกเศร้าของเขายังไม่จางหาย ในขณะที่เขาชิงชิงหมาตัวนั้น ก็ยังกระวนกระวายในการคิดถึงมันเสมอ เมอร์โซต์ตอบเขาไปว่าทางโรงเก็บสุนัขไม่มีเจ้าของจะเก็บหมาไว้สามวันเพื่อรอเจ้าของมารับคืน หากไม่มีใครมารับทางโรงจะทำตามแต่จะเห็นควร ในขณะที่เองความโศกเศร้าของซาลามาโนปรากฏขึ้น “...ตาซาลามาโนมองดูฉันเงิบอยู่ และแล้วก็กล่าวสวัสดิ์ เข้าห้องประตูไป ฉันได้ยินเสียงแกลเดินไปมา เสียงเตียงดัง และจากนั้นเสียงประหลาดก็เล็ดลอดช่องฝากระดานเข้ามา ทำให้ฉันรู้ว่าแกร้องไห้...”^{๕๙}

ตอนซาลามาโนมีหมาของเขาอยู่เคียงข้างกลับไม่ได้เอาใจใส่ดูแลมันอย่างเต็มที่ พอหมาตัวนั้นได้พลัดหลงหายไป เขากลับรู้สึกผูกพันและโศกเศร้าเสียใจ และเฝ้ามองมันจะกลับมาหาเขาอีกครั้ง ซึ่งในท้ายที่สุดก็ไม่ได้เป็นเช่นนั้น ที่กล่าวมาข้างต้นคือความรักที่มีเงื่อนไข ที่กามูส์สอดแทรกเอาไว้ในงานเขียนของเขา หากเปรียบเทียบเรื่องดังกล่าวคือชีวิตของมนุษย์แล้ว ความตายคือสิ่งที่จะพรากความสัมพันธ์ของคนสองคนจบลง ฉะนั้นเมื่อยังมีเวลาและโอกาสในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันแล้ว การเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน แสดงความรักในแบบที่ตนเองเสรีภาพ และมีจุดหมายของความรักในตัวมันเองแล้ว ความโศกเศร้าเสียใจจะไม่เกิดขึ้น เพราะว่าต่างฝ่ายต่างได้ใช้เสรีภาพในความรักของตนเองอย่างเต็มที่แล้ว

โดยสรุปแล้วความรักนี้ในทัศนะของกามูส์ เป็นความรักที่บุคคลหนึ่งมีความสัมพันธ์กับอีกบุคคลหนึ่ง หรือสิ่งอื่นๆ เป็นความรักที่เกิดขึ้นในการปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ที่เป็นไปด้วยการมีความปรารถนาอันแรงกล้าในความรักของแต่ละฝ่าย เคารพในเสรีภาพซึ่งกันและกัน โดยจะไม่เป็นการลิดรอนเสรีภาพหรือชีวิตซึ่งกันและกันนั่นเอง

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๔ - ๖๕.

^{๕๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๕ - ๖๖.

๔.๖.๒ ลักษณะของความรักรัก

อย่างไรก็ตามสำหรับกามูส์นั้น ความรักของชีวิตคู่ที่มั่นคงไม่ใช่การผูกมัดชีวิตของกันและกันด้วยกฎเกณฑ์ทางสังคม เช่น การแต่งงาน หรืออื่นๆ ซึ่งวิถีคิดและการดำรงชีวิตคู่ในลักษณะนี้คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นความสัมพันธ์ของชาร์ตร์กับโบว์วัวร์ที่มีต่อกัน ที่กลายมาเป็นลักษณะของความรักรักของแนวคิดอัตถิภาวนิยม และเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อผู้คนในสังคมสมัยใหม่เป็นอย่างมาก^{๖๐} กระนั้นก็ตามสำหรับกามูส์แล้วการแต่งงานไม่ใช่สิ่งวัดหรือเครื่องการันตีว่านั่นคือความรักของมนุษย์ ซึ่งปรากฏแนวคิดนี้ไว้ในเรื่องคนนอกตอนที่มารีแฉ่งเจตจำนงที่จะแต่งงานกับเมอร์โซต์ว่า “...ในตอนเย็นมารีมารับฉันและถามว่า อยากแต่งงานกับหล่อนหรือไม่ ฉันตอบว่าฉันเองเฉยๆ แต่เราจะแต่งก็ได้ตามแต่หล่อนต้องการ...”^{๖๑}

จะเห็นว่าแม้กามูส์จะไม่เห็นด้วยที่จะใช้กฎเกณฑ์ทางสังคมมาเป็นตัวชี้วัดความรักของคนในสังคมมากนัก เพราะว่ามันไม่ใช่แค่การสร้างกรอบให้เสรีภาพในความรักของตนเองเท่านั้น ทว่ายังทำให้ชีวิตของทั้งสองคนดำเนินไปอย่างไร้ความปรารถนาอันแรงกล้า (Passion) ในการใช้ชีวิตด้วยและกฎเกณฑ์หรือการแต่งงานก็เป็นสิ่งที่สังคมสถาปนาขึ้นเท่านั้น จริงๆ แล้วไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับหรือมีความหมายอะไรเลยกับความรักดังข้อความต่อบทสนทนาด้านบนว่า “...ถ้าเช่นนั้นเธอจะแต่งงานกับฉันทำไมเล่า หล่อนถาม ฉันก็อธิบายว่ามันไม่เห็นมีความสำคัญตรงไหน... หล่อนตั้งข้อสังเกตว่าการแต่งงานเป็นเรื่องใหญ่ ฉันตอบว่า ไม่เป็น...”^{๖๒}

ฉะนั้นสำหรับกามูส์นั้น การแต่งงานไม่ใช่สิ่งสำคัญมากกว่าเสรีภาพทางความรักของทั้งสองที่มอบให้แก่กัน ในบทละครเรื่อง Caligula กามูส์ใช้ตัวละครชื่อเอลิงที่ตนเพิ่มเข้ามาเป็นตัวแทนการยืนยันถึงสิ่งที่เรียกว่าการแต่งงานนั้น คือการวางกรอบสำหรับชีวิตและเปรียบเสมือนการเลือกที่ตนเองไม่ได้เลือก หรือ เปรียบเปรยว่าเป็นความโชคร้ายอย่างหนึ่ง ดังคำกล่าวของเอลิงว่า “ลองตรองดูเถิด หากสังเกตดีๆ นั้น ความโชคร้ายไม่ต่างอะไรกับการแต่งงานเลย ตรงที่ทั้งชายและหญิงต่างคิดว่าตนเป็นฝ่ายเลือก ทว่าพอเอาเข้าจริงๆ แล้วละก็กลับเป็นฝ่ายถูกเลือก...”^{๖๓}

ในเรื่องสั้นชื่อ The Adulterous Woman กามูส์ใช้ตัวละครหญิงชื่อจານีนสื่อแนวคิดเรื่องการใช้เสรีภาพในความรัก ด้วยการชู้ตรงต่อกัน ไม่ปิดบังกัน กล่าวคือแสดงเสรีภาพในความรักของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยที่ไม่จำเป็นต้องปิดบังหรือสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อให้เสรีภาพของแต่ละฝ่ายถูกบั่นทอนลง ในขณะที่จານีนรักมาร์เซลเขาก็บอกออกไปตามตรงว่าชอบและรักมาร์เซลอย่างไร พร้อมกับบอกสิ่งที่เขาไม่ชอบในตัวของเธอด้วย ซึ่งเป็นเสรีภาพของความรักอย่างหนึ่ง โดยที่เมื่ออีกฝ่ายชอบหรือรักอีกฝ่ายก็รักในสิ่งที่เขาเป็นประกอบกับทำในสิ่งที่เกิดขึ้นภายในใจตัวเองให้กับอีกฝ่ายรับรู้อย่างซื่อตรง และยอมรับในสิ่งที่อีกฝ่ายเป็น ดังที่พบแนวคิดนี้ในเรื่องสั้นดังกล่าวว่า “...ใน

^{๖๐} ดูรายละเอียดใน Edward Fullbrook and Kate Fullbrook, *Sex and Philosophy: Rethinking de Beauvoir and Sartre*, (New York: Bloomsbury Press, 2008), pp. 12 – 16.

^{๖๑} Albert Camus, *L'Étranger: คนนอก*, หน้า ๖๙.

^{๖๒} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๖๓} Albert Camus, *Caligula and Other Plays*, (New York: Penguin Press, 2006), p. 5.

ที่สุดแล้วเธอก็ยอมรับเขา แม้ว่าเขาจะตัวเตี้ยกว่าเล็กน้อย และเธอก็ไม่ชอบที่เขาหัวเราะร่วนและมีเสียงดัง หรือดวงตาสีน้ำตาลของเธอ...”^{๖๔}

จากนั้นพูดถึงสิ่งที่ไม่ชอบในตัวของมาร์เซล นั้นหมายถึงเขาใช้เสรีภาพในความรักของเขา กล่าวคือการพูดความจริงที่ชัดเจนจากความรู้สึกของตนเองที่มีต่อมาร์เซล ในขณะที่เดียวกันเขาก็ใช้เสรีภาพของความรักในการยอมรับตัวตนของมาร์เซลในสายตาและความรู้สึกของเขาว่า

ที่ว่าเธอชอบที่เขากล้าเผชิญหน้ากับชีวิตที่ต้องอยู่ร่วมกับชาวฝรั่งเศสทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในประเทศนี้ และเธอก็ชื่นชมท่าทางผิตหวังคอคอกของเขา เมื่อมีใครหรือเหตุการณ์อะไรก็ตามที่ไม่สำเร็จดังที่เขาคาดหวัง นอกเหนือจากนั้นเธอชอบเป็นที่รักของเขาและเขาก็เอาใจใส่เธออย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เขายังทำให้เธอมีชีวิตอยู่ในความเป็นจริง ด้วยการทำให้เธอรู้สึกอยู่บ่อยครั้งว่า เธอมีชีวิตอยู่เพื่อเขา และเธอไม่ได้โดดเดี่ยวเลย...”^{๖๕}

ดังจะพบว่าการใช้เสรีภาพในความรักของทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่เป็นเพียงการเคารพในเสรีภาพของความรักซึ่งกันและกันเท่านั้น ทว่ายังเป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับและการเกื้อกูลกันของทั้งสองในด้านความคิดและจิตใจที่มีอิทธิพลต่อกันและกันอยู่ด้วย ท้ายที่สุดแล้วความรักในประเภทนี้ กามูสยังเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของชีวิตของอีกฝ่ายที่เรามีความสัมพันธ์ด้วย จึงเป็นความรักที่รักในชีวิตและเสรีภาพของอีกฝ่ายอย่างแท้จริง ซึ่งกามูสได้สะท้อนแนวคิดดังกล่าวออกมาในเรื่องสั้นของเขาที่ชื่อว่า Jonas หรือ The Artist at Work เป็นเรื่องราวของศิลปินที่ชื่อว่าโจนาส เขาทุ่มเทชีวิตทุกอย่างเพื่อความเป็นเลิศงานทางศิลปะ จนละเลยชีวิตที่อยู่แวดล้อมตัวเขา ไม่ว่าจะเป็นภรรยา ลูก ของเขา เมื่อชีวิตของเขาตกต่ำผู้คนรายล้อมที่ไม่ได้ประโยชน์จากงานศิลปะเขา ก็พากันเมินเฉยต่อเขา ในยามที่เขาป่วยไข้และมีเวลาอยู่กับตัวเองนั่นเอง ทำให้เขาได้ไตร่ตรองและพบว่าความรักและดวงดาวประจำตัวของเขาไม่ใช่สิ่งอื่นใดเลย นอกจากชีวิตหลายๆ ชีวิตที่แวดล้อมชีวิตของเขานั่นเอง เพราะฉะนั้นการดูแลชีวิตของกันและกัน ในทัศนะของกามูสก็คือการมอบความรักอย่างหนึ่ง ดังข้อความในเรื่องสั้นดังกล่าวว่า

...โจนาสได้ยินเสียงลูกๆ ของตนร้องบ่นคร่ำครวญ เสียงน้ำไหล เสียงจานชามกระทบกัน เสียงของภรรยาหรือหูลุสส์กำลังพูด... โลกยังคงอยู่ที่นั่น ยังเยาว์วัยและน่ารัก โจนาสเงี่ยหูฟังเสียงที่บ่นกล่าวพึมพำนั้น ต้อนรับเสียงที่แว่วดังมาจากมวลมนุษยชาติ... พวกลูกๆ วิ่งเล่นไปทั่วพาร์ตเมนต์ ลูกสาวตัวน้อยกำลังหัวเราะรีน และตอนนี้หูลุสส์ผู้เป็นภรรยาก็หัวเราะด้วย ซึ่งนานมาแล้วที่เขาไม่ได้ยินเสียงหัวเราะเช่นนี้ของเธอ โจนาสรักพวกเขา ! เขารักหูลุสส์และลูกๆ ของเขาเหลือเกิน...”^{๖๖}

^{๖๔} Albert Camus, *Exile and the Kingdom*, Translated by Justin O'Brien, (New York: Penguin Press, 1962), p. 11.

^{๖๕} Ibid., Op. cit.

^{๖๖} Albert Camus, *Exile and the Kingdom*, Translated by Justin O'Brien, (New York: Penguin Press, 1962), pp. 112 – 113.

วิเคราะห์ในแง่แนวคิดของกามูส์ที่ว่า แม้เขาจะปฏิเสธการแต่งงานและการที่จะต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคม แต่ชีวิตของเขาก็แต่งงานอยู่ถึงสองครั้งและมีลูกอยู่กับภรรยาของเขาถึงสองคน สิ่งที่กามูส์แทรกแนวคิดของเขาเอาไว้ในเรื่องสั้นข้างต้นนั้น เป็นการแสดงให้เห็นถึงความวุ่นวายของชีวิตในตอนที่มีชื่อเสียงและหาเวลาอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ยากลำบาก ฉะนั้นข้อความข้างบนที่ยกมานี้ จึงแสดงให้เห็นชีวิตจริงของเขาทั้งการทำงานและครอบครัว กระนั้นก็ตามในแวดวงผู้คนที่รู้จักคุ้นเคยเป็นมิตรกับเขา ไม่ใช่มีแค่เพียงผู้ชายเท่านั้น เพราะโดยส่วนมากแล้วกามูส์ชอบคลุกคลีอยู่ในแวดวงของผู้หญิงไม่น้อยเลยทีเดียว

ในนวนิยายเรื่อง ความตายอันแสนสุข นับเป็นสิ่งสะท้อนแนวคิดนี้ของกามูส์อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการที่แมรีโซเขียนจดหมายถึงเพื่อนๆ ของเขาที่เป็นผู้หญิงด้วยความรักและเสนาหา ด้วยการเล่าถึงเรื่องราวต่างๆ ในสิ่งที่ตนเองพบเจอในชีวิตประจำวัน ดังนั้นสำหรับกามูส์ผู้หญิงหรือเพศตรงข้าม เขาจะวางความสัมพันธ์ไว้ที่เพื่อนเสมอๆ ดังที่ปรากฏในนวนิยายข้างต้นตอนที่แมรีโซคิดถึงโรสและแกล สองเพื่อนสาวของเขา แมรีโซจึงลงมือเขียนจดหมายไปหาว่า

เด็กๆ ของฉัน

ฉันเขียนถึงพวกเธอจากกรุงเวียนนา ฉันไม่อาจรู้ว่าพวกเธอเป็นอย่างไรกันบ้าง ฉันเองนั้นมีชีวิตอยู่ด้วยการเดินท่องเที่ยว ได้เห็นสิ่งสวยงามงดงามต่างๆ มากมาย... พวกเธอทำอะไรกันเล่าให้ฟังบ้างถึงพวกเธอและแสงแดด เล่าให้คนทุกซ์ที่ไม่มีอะไรยึดเหนี่ยวไว้สักแห่งหน แต่ก็ยังคงซื่อสัตย์ต่อพวกเธอเสมอ^{๖๗}

จะเห็นว่ากามูส์ใช้คำว่า เด็กน้อยผู้เป็นที่รัก (Dear Children) ยังแสดงให้เห็นถึงมุมมองของกามูส์ที่มีต่ออดีตเพศว่า มีความน่ารัก น่าเอ็นดู อ่อนโยน ต้อรัน และมีเสนาหาเหมือนเด็กหญิงนั่นเอง อย่างไรก็ตามสำหรับแนวคิดเรื่องความรักที่เขามีต่อผู้หญิงที่เขาปฏิสัมพันธ์ด้วย และที่มักพบอยู่บ่อยครั้งในการสอดแทรกเรื่องราวเอาไว้ในฉากหรือตัวละครต่างๆ ในนวนิยายของเขา ล่าสุดจดหมายที่เขาเขียนถึง Maria Casares (1922 – 1996) นักแสดงบทละครหญิงเชื้อสายสเปน-ฝรั่งเศสถูกพิมพ์เผยแพร่เป็นครั้งแรกในภาษาฝรั่งเศสที่มีชื่อว่า Correspondance (1944–1959) โดยสำนักพิมพ์ Gallimard ในเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ. ๒๐๑๗ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของความรักครั้งแรกในประวัติศาสตร์วรรณคดีฝรั่งเศส

มาเรียเป็นนักแสดงหญิงที่ยอดเยี่ยมและเป็นที่ยอมรับในยุคของเธอ ส่วนกามูส์เป็นนักเขียนที่ได้รับการยกย่องมากที่สุดซึ่งเป็นสมาชิกคนหนึ่งที่ต่อต้านฝรั่งเศส ระหว่างทั้งคู่มีจดหมายมากกว่า 860 ฉบับที่เขียนด้วยความปรารถนาจากเรื่องราว 13 ปีของพวกเขา นอกจากนั้นชีวิตของกามูส์ยังแต่งงานกับนักเปียโนและนักคณิตศาสตร์ชื่อ Francine Faure (1914 – 1979) ซึ่งเป็นสาวสวยอีกคนหนึ่ง เรื่องราวทั้งหมดถูกลูกสาวของกามูส์เก็บรวบรวมไว้ แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องความ

^{๖๗} Albert Camus, *La mort heureuse: ความตายอันแสนสุข*, หน้า ๑๑๙ – ๑๒๐.

รักที่กามูส์ที่มีต่ออติเทพหรือเพศตรงข้ามในลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์มิตรภาพและความรักใคร่ในตัวบุคคลอีกด้วย ดังตัวอย่างข้อความของกามูส์ในจดหมายว่า “...เจอกันเร็วๆ นี้ คนดีของฉัน ฉันมีความสุขมากที่จะเห็นคุณอีกครั้ง ซึ่งฉันหัวเราะออกเพียงแค่เขียนมัน ...ฉันจูบคุณและฉันจับมือคุณไว้จนถึงวันอังคารเมื่อเราจะเริ่มต้นอีกครั้ง”^{๖๘}

เพราะฉะนั้นสำหรับแนวคิดเรื่องความรักในอติเทพหรือเพศตรงข้าม กามูส์มีความหลากหลายในการปฏิสัมพันธ์และคบหาสมาคมด้วย เนื่องด้วยการที่เขามีความสนใจในตัวผู้หญิงที่มากหน้าหลายตาในสังคม ทำให้ลักษณะความรักของเขาในด้านนี้ ค่อนข้างเป็นไปในเชิงความร้อนทางอารมณ์หรือความรักเชิงปรารถนา (Eros) อย่างชัดเจน ในแง่หนึ่งเมื่ออ้างถึงคำเปรียบเปรยของ Arthur Koestler (1905 – 1983) นักเขียน นักหนังสือพิมพ์ชาวอังกฤษเชื้อสายฮังการีที่เปรียบชาร์ตอร์เป็นเหมือนผีร้าย (Malevolent Goblin) หรือ รูปสัตว์ประหลาดที่อยู่ตามรางน้ำฝน (Gargoyle) และเปรียบเทียบกามูส์เป็นอะพอลโลหนุ่ม (Young Apollo) เป็นเพราะว่ากามูส์มีรูปโฉมอันหล่อเหลา มีเสน่ห์ อ่อนน้อมถ่อมตนนั่นเอง^{๖๙} จึงทำให้ดึงดูดเพศตรงข้ามให้เข้าหาเขาอยู่เสมอๆ เมื่อกกล่าวถึงประวัติชีวิตในรักแรกของเขาแล้ว เป็นความผิดพลาดในชีวิตที่เขาสำนึกถึงมันมาโดยตลอด

ความรักในประเภทนี้ของกามูส์ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาอันแรงกล้าในการใช้ชีวิตอย่างเต็มเปี่ยมและสร้างความหมายจากสิ่งที่ตนเองกระทำและปฏิสัมพันธ์กับชีวิตผู้อื่น ด้วยการมีเสรีภาพ ในความรักและการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนอย่างชัดเจน อีกทั้งปราศจากอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์หรือคุณค่าของบางสิ่งบางอย่าง และเป็นการขบถต่อกฎเกณฑ์ทางสังคมที่พยายามสร้างคุณค่าและความหมายชุดใดชุดหนึ่งมาอธิบายความสัมพันธ์ของชายและหญิงทุกคน โดยกามูส์สร้างการตระหนักรู้ให้หันมาสนใจความรู้สึกที่แท้จริงของตนเองกับคนที่ตนมีความสัมพันธ์อยู่ด้วย พร้อมกับสร้างความหมายของความรักตามวิถีของปัจเจก ด้วยการมีความปรารถนาอันแรงกล้าในความรักของกันและกันนี้ ยังทำให้ชีวิตที่ไร้สาระมีความหมายและคุณค่าอีกด้วย และเมื่อชีวิตของแต่ละฝ่ายเผชิญกับอุปสรรคปัญหา การช่วยเหลือซึ่งกันและกันที่อิงอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพและการเคารพในความหมายและคุณค่าของชีวิตนั้นๆ ก็เกิดขึ้นด้วยความรัก ดังพบได้จากการที่กามูส์ช่วยเหลือ Simone Hié ภรรยาคนแรกของเขา ที่เธอเสพติดยาและล้มเหลวในการใช้ชีวิตอย่างสุดกำลังความสามารถที่กามูส์มีจนวินาทีสุดท้าย

๔.๖.๓ วิธีการเข้าถึงของความรัก

ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นว่าความรักในประเภทนี้ของกามูส์ สะท้อนให้เห็นถึงความปรารถนาอันแรงกล้าในการใช้ชีวิตอย่างเต็มเปี่ยม และสร้างความหมายจากสิ่งที่ตนเองกระทำและปฏิสัมพันธ์กับชีวิตผู้อื่น ด้วยการมีเสรีภาพในความรักและการแสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนอย่าง

^{๖๘} ดูรายละเอียดใน Albert Camus, Maria Casarès, *Correspondance (1944-1959)*, Gallimard edition on Kindle format, 2017.

^{๖๙} Andy Martin, *The Boxer and The Goal Keeper: Sartre Versus Camus*, (London: Simon & Schuster UK Ltd, 2012), p. 28.

ชื่อตรง ในทัศนะของกามูสนั้นมี ๓ สิ่งที่เขาเสนอให้เป็นทางออกหรือการเผชิญหน้ากับความไร้สาระ หนึ่งในนั้นคือการมีเสรีภาพและความปรารถนาอันแรงกล้า ซึ่งในส่วนของประเด็นหลังนี้ การมีความรักอย่างเต็มเปี่ยมและสร้างสรรค์คือองค์ประกอบนั้น ดังที่เขากล่าวไว้ในบทสรุปประเด็นนี้ไว้ในความเรียงปรัชญาเรื่อง เทพตำนานซีซิฟ ว่า

ข้าพเจ้าสามารถสรุปผลลัพธ์อยู่ ๓ ประการจากความไร้สาระ นั่นก็คือ การกบฏ (Revolt) เสรีภาพ (Freedom) และ ความปรารถนาอันแรงกล้า (Passion) ของข้าพเจ้า โดยเพิ่มเติมจากจิตสำนึก ข้าพเจ้าเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็ค่าเชิงสุ่ความตายมาเป็นการกบฏแห่งชีวิต และข้าพเจ้าปฏิเสธการฆ่าตัวตาย ที่สะท้อนออกผ่านวันเวลายานั้น และข้าพเจ้าก็มีเพียงสิ่งเดียวที่จะกล่าว นั่นคือมันเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งในระยะยาวแล้วนั้น มันจะก่อให้เกิดผลในบางสิ่งที่ทำให้คุ้มกับความยากเย็นในการมีชีวิตอยู่บนโลกนี้^{๗๐}

นั่นหมายความว่า เมื่อทำการกบฏต่อความไร้สาระ เมื่อนั้นชีวิตเป็นสิ่งที่มีความหมายด้วยการมีเสรีภาพและความปรารถนาอันแรงกล้าในการใช้ชีวิต ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับการแสดงออกของความรักสำหรับกามูส กล่าวคือเป็นลักษณะของการดำเนินชีวิตที่มีเสรีภาพและความปรารถนาอันแรงกล้า ด้วยการได้สัมผัสกับความรักที่อยู่ในชีวิต นั่นเป็นสิ่งเพียงพอแล้วที่จะทำให้การดำรงชีวิตอยู่บนโลกที่ทุกข์ยากนั้นมีความหมาย เพราะความรักนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตดังที่เขากล่าวไว้ในความเรียงทางปรัชญาเรื่อง Love of Life ตอนหนึ่งว่า

ที่อปิซาทุกๆ วัน ข้าพเจ้าจะไปนั่งอยู่ในร้านกาแฟที่รายเรียงอยู่ใกล้ท่าเรือ ประมาณ ๕ โมงเย็นแล้ว หนุ่มสาวในย่านนี้จะเดินเล่นกันอยู่บนริมสองฝั่งตลอดที่สะพานอันยาว การแต่งงานและชีวิตทั้งหมดดำเนินอยู่ที่นี้ ข้าพเจ้าอดคิดไม่ได้ว่า การเริ่มต้นของชีวิตต่อหน้าโลก เช่นนี้นั้น เป็นความยิ่งใหญ่ประการหนึ่ง... สำหรับข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าอยากจะทำเหมือนกับที่ใครๆ อยากจะร้องให้ ทว่าดูราวกับว่าต่อแต่นี้ไปเวลาแห่งการนอนในแต่ละชั่วโมง จะเป็นการเบียดเบียนของเวลาแห่งการใช้ชีวิต...^{๗๑}

กล่าวได้ว่าในทัศนะของกามูสความรักในอติถิพิศ ตลอดจนความรักอื่นๆ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับชีวิตและเป็นส่วนหนึ่งของการมีชีวิต ที่ก่อปรไปด้วยการแสดงออกในเสรีภาพและความปรารถนาอันแรงกล้าของชีวิตในท่ามกลางความไร้สาระ เมื่อมนุษย์ตระหนักถึงข้อจำกัด คือความไร้สาระของตนเอง เมื่อนั้นการกบฏ เสรีภาพ และความปรารถนาอันแรงกล้า ที่จะนำไปสู่สิ่งอื่นๆ ในชีวิต

^{๗๐} Albert Camus, *The Myth of Sisyphus*, Translated by Justin O'Brien, (New York: Penguin Press, 1955), p. 62.

^{๗๑} Albert Camus, *Lyrical and Critical Essays*, Edited by Philip Thody, translated by Ellen Conroy Kennedy, (United State: Vintage Press, 1970), pp. 56 – 57.

โดยการยื่นหยัดที่จะเผชิญหน้ากับความไร้สาระโดยการมีชีวิตอยู่บนโลกนี้ เมื่อนั้นความรักจะก่อเกิดขึ้น ดังที่กามูสยืนยันในความเรียงทางปรัชญาดังกล่าวข้างต้นไว้ว่า

... มนุษย์ต้องยอมรับขีดจำกัด ถ้าหากยอมรับมันได้ ก็สามารถจะสร้างสรรค์ได้ ทว่าความรักนั้นไม่มีข้อจำกัดใดๆ และจะเป็นไรหากข้าพเจ้าจะผิดหวัง แต่ก็ยังได้รัก มีผู้หญิงมากมายคนที่เจนนัวซึ่งข้าพเจ้าปราบปลื้มและชื่นชอบรอยยิ้มในยามรุ่งอรุณของพวกเขา...^{๗๒}

---

^{๗๒} Ibid., p. 57.

บทที่ ๕

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

๕.๑ บทสรุป

การศึกษาวិเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทราบถึงแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของนักปรัชญาตะวันตกและเพื่อทราบแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะอัลแบร์ต กามูส์ สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

๕.๑.๑ แนวคิดเรื่องความรักในปรัชญาตะวันตก

จากการศึกษาพบว่าแนวคิดเรื่องความรักในปรัชญาตะวันตกสมัยโบราณ นักปรัชญากรีกต่างได้ถกเถียงและเสนอทัศนะที่เกี่ยวกับความรักไว้หลายประการ โดยมีจุดเริ่มต้นจากงานสร้างสรรค์ที่ชื่อว่าซิมโพเซียม สามารถสรุปประเภทลักษณะความรักต่างๆ ได้คือ ความรักอันสูงสุดหรือความรักในความรู้ (Love of Wisdom) หรือ ความรักในปัญญา ซึ่งวางอยู่บนฐานของความรักในการเรียนรู้ (philosophia) ตามทัศนะของโสเครตีสและเพลโต นอกจากนี้ยังมีความรักแบบมิตรภาพ (Philia) โดยพบในปรัชญาของอริสโตเติล และความรักแบบจิตวิญญาณบริสุทธิ์ (Agape) ที่เป็นความรักระหว่างเทพเจ้ากับมนุษย์ ซึ่งความรักแบบหลังนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงอยู่กับรักแบบปรารถนาทางเพศ (Eros) อยู่อีกต่อหนึ่งที่พัฒนามาเป็นความรักใคร่อีกด้วย

การศึกษาแนวคิดเรื่องความรักในปรัชญายุคกลาง มีลักษณะของความรักที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระเจ้าเป็นเจ้า (God) กับมนุษย์ ซึ่งเรียกความรักประเภทนี้ว่า ความรักแบบอากาเป (Agape) ที่พัฒนามาจากความรักชนิดนี้ในปรัชญากรีกโบราณ และได้กลายมาเป็นทฤษฎีทางจริยศาสตร์ที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในแวดวงศาสนายูดาห์และคริสตศาสนา โดยนักปรัชญาในยุคนี้ถือว่าเกณฑ์ตัดสินหรือความจำเป็นขั้นพื้นฐานเพียงอย่างเดียวคือ ความรัก และทุกสิ่งล้วนเกิดจากสิ่งนี้ และมนุษย์จะเข้าถึงความจริงและพระเจ้าได้นั้น ต้องอาศัยความรักเป็นสื่อเชื่อมต่อกับความรักนั้น ต้องเป็นความรักที่บริสุทธิ์และอุทิศตนต่อพระเจ้าแต่เพียงผู้เดียว ดังข้อความว่า จงรักพระเจ้าเป็นเจ้าด้วยสุดหัวใจและสุดจิตของท่าน และด้วยสุดความคิดของท่าน นั่นแหละเป็นพระบัญญัติข้อสำคัญอันดับแรก ข้อที่สองก็คือจงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตัวเอง บัญญัติและคำพยากรณ์ทั้งสี่นี้รวมอยู่ในพระบัญญัติสองข้อนี้ กระนั้นก็ตามกรอบความรักแบบอากาเปยังขยายออกไปถึงการตระหนักถึงผู้อื่นก่อนคิดถึงตัวเอง กล่าวคือมนุษย์ไม่ได้มีชีวิตอยู่เพื่อตัวเองสิ่งเดียว แต่เพื่อมอบสิ่งดีๆ และความสุภาพงามก็ไม่ใช่เป็นเป้าหมายจบสิ้นในตัวเอง ทว่าเป็นสิ่งดีๆ ที่มนุษย์จะเก็บเกี่ยวได้จากความรักที่ได้หวนออกไป เช่นเดียวกับความรักของพระเจ้าที่มอบให้กับมวลมนุษย์

เมื่อเข้าสู่ยุคฟื้นฟูหรือสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) เป็นการก้าวพ้นยุคมืดที่ครอบงำโดยศาสนจักร สิ่งแรกที่มนุษย์คำนึงถึงคือการสงสัยในทฤษฎีความรู้หรือญาณวิทยาและอภิปรัชญาที่ดำรงอยู่มาอย่างช้านาน นั่นคือ มนุษย์ได้ตระหนักถึง “เหตุผล” ไม่ใช่ “พระเจ้า” ทั้งในการแสวงหาความรู้ และการอธิบายปรากฏการณ์รอบๆ ตัวของมนุษย์เอง ดังนั้นการที่จะโน้มมน้าวให้มนุษย์กลับมาศึกษาคุณค่าและรู้จักตนเองมากขึ้น ตระหนักในศักยภาพในตัวมนุษย์เองมากขึ้น โดยเป็นอิสระจากพระเจ้าหรืออำนาจทางศาสนจักร และยอมรับในผลของการกระทำที่เกิดจากเจตจำนงของตนเอง กล่าวคือประเภทของความรักที่เด่นชัดของนักคิดในยุคนี้ก็คือ ความรักในเพื่อนมนุษย์ จึงได้เกิดแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) ขึ้น ทำให้การมองชีวิตมนุษย์การเปลี่ยนคุณค่าที่เป็นโลกุตระนั้น เป็นคุณค่าแบบโลกียะ กล่าวคือ ให้ความสำคัญกับมนุษย์ และวิธีการดำเนินชีวิตบนโลกนี้มากขึ้น

ในส่วนของการความรักในปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่ นักปรัชญาต่างให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไปเช่นเดียวกับปรัชญากรีก เหตุเพราะว่าพันธนาการขององค์ความรู้ต่างๆ หลุดพ้นเป็นอิสระจากอำนาจของศาสนจักร ทำให้แนวคิดทางปรัชญามีความหลากหลาย ซึ่งเมื่อกกล่าวโดยสรุปแล้วพบว่าประเภทของความรักมีตั้งแต่ความรักในพระเจ้า หรือ ความรักในธรรมชาติ ดังเช่นกรอบคิดทางปรัชญาของสปิโนซา ความรักในมิตรภาพ และความรักในความรู้หรือความจริงแบบปรัชญากรีก เช่น คานท์ได้วางจริยธรรมใหม่ให้กับมนุษย์ คือการประกาศหลักจริยธรรมสากล (Universal Ethic) โชเพนฮาว์เออร์เสนอแนวคิดเรื่องความรักคือการดำรงอยู่ของมนุษย์ หรือ เจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ (Will to Live) ในการยืนหยัดที่จะดำรงชีวิตอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยความทุกข์ยาก และชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ไปจนถึงสิ่งที่เขาเรียกว่า อภิปรัชญาของความรัก (Metaphysics of Love) และ ความรักสำหรับเฮเกลคือ ความรักเป็นการสละความเป็นตัวเองของมนุษย์ให้กับคนอื่นหรือคนที่ตนรัก หรือ ความรักจึงเป็นเอกภาพของทั้งหมดที่เป็นเอกภาพและความไม่เป็นเอกภาพ (identity of identity and non-identity) กระนั้นก็ตามสำหรับนิตเช่ความรักคือการรักตนเองของมนุษย์ทุกคน เขาเน้นความรักแบบนี้เป็นหลัก เพราะมนุษย์ทุกคนมีเจตจำนงที่จะมีชีวิตอยู่บนโลกเท่าเทียมกัน ในส่วนความรักอื่นๆ เช่น ความรักในครอบครัวและมิตรภาพเป็นสิ่งที่ตามมาทีหลัง

ครั้นล่วงถึงศตวรรษที่ ๑๙ เป็นต้นมา จากภัยพิบัติอันโหดเหี้ยมและทารุณพรากเอาชีวิตของมนุษย์อย่างสงครามโลก ได้บั่นทอนและกัดกร่อนเอาจิตวิญญาณมนุษย์ตกต่ำกระบวนการอัตถิภาวนิยมจึงเริ่มมีขึ้นอย่างจริงจังเพื่อท้าทาย กอบกู้ ประกาศศักดิ์ศรีคุณค่าและความมีอยู่ของมนุษย์ในท่ามกลางสภาวะเหล่านั้น ทำให้มนุษย์หวนกลับมาสู่ตัวเอง มีพื้นที่ในการเข้าถึงความจริง และตั้งคำถามต่อกฎเกณฑ์อันฉาบฉวยเอาความเป็นมนุษย์ของผู้คนให้ห่างไกลจากความจริงแท้ (Authenticity) ในวิถีทางของตน โดยการนำของดอสโตเยฟสกีนักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ชาวรัสเซีย และนักปรัชญาชาวเดนมาร์กอย่างเคียร์เคออร์ด์ ผู้ที่ได้ชื่อว่าเป็นบิดาแห่งอัตถิภาวนิยม เขาเสนอธรรมชาติของความรักสากลตามกรอบความคิดทางคริสตศาสนาหรือที่เรียกว่าอาคาเป

๕.๑.๒ แนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์

ในวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่สอบทราบแนวคิดเรื่องความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ โดยแบ่งตามประเด็นการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ ๕ ประเด็น ดังนี้

๑) ความรักในธรรมชาติ

ผลของการศึกษาทำให้ทราบถึงลักษณะของความรักที่มนุษย์สามารถค้นพบผ่านความงาม ความจริงใจ และความจริงเกี่ยวกับสัจธรรมของสิ่งต่างๆ ด้วยการพินิจและสัมผัสถึงธรรมชาติในโลกนี้ ในฐานะที่เป็นภาพปรากฏต่อเรา โดยอยู่บนพื้นฐานการเข้าถึงด้วยความรู้สึกภายใน (Inner Experience) ของมนุษย์แต่ละคน ในการเรียนรู้ เข้าถึง และมีความรักต่อธรรมชาตินั้นๆ ในทัศนะกามูส์ การเรียนรู้และมีความรักต่อธรรมชาติเพื่อเป็นปัจจัยให้มนุษย์ค้นพบตัวเอง และเข้าใจชีวิตของตนเองด้วยการอยู่กับขณะที่เกิดขึ้นในจิตใจและอารมณ์ของตน พร้อมกันนั้นก็ปฏิเสธการตัดสินเชิงคุณค่าในฐานะเป็นสิ่งดีหรือเลว ซึ่งกามูส์พยายามให้พิจารณาถึงสิ่งที่มนุษย์รับรู้ความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติให้มากที่สุด ซึ่งจะนำไปสู่การรู้จักตนเองอย่างแท้จริง ทั้งยังเป็นการเผชิญความจริงของชีวิต นั่นคือความตาย อันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาตินั่นเอง กล่าวได้ว่าความรักในธรรมชาติคือการเข้าถึงความจริงของโลกบนพื้นฐานกับรับรู้ของตนเอง และเป็นปัจจัยนำไปสู่การเข้าถึงความเป็นธรรมชาติของชีวิต พร้อมกันนั้นก็เผชิญกับชีวิตและโลกที่ไร้สาระอย่างมีความสุดซึ้ง (Passion) ในการใช้ชีวิต หรือ ความปรารถนาอันแรงกล้าในการมีชีวิตอยู่อย่างเต็มล้วน ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีการเผชิญกับความไร้สาระพร้อมกับนั้นยังเป็นการเผชิญกับความตายอย่างไม่เกรงกลัวอีกด้วย

๒) ความรักในสังคมและการเมือง

ผลของการศึกษาทำให้ทราบว่าความรักในชีวิตด้านแนวคิดทางสังคมและการเมืองของกามูส์ อันเนื่องมาจากการที่ปัจเจกชนสามารถจะมีความจริงแท้ในการดำรงชีวิตได้ จำเป็นต้องหลุดพ้นหรือไม่ตกอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางสังคมหรือการเมืองระบบใดระบบหนึ่ง กล่าวคือมนุษย์จะใช้ชีวิตของตนเองอย่างสุดซึ้งได้นั้น จะต้องเป็นอิสระจากการครอบงำอื่นๆ จึงทำให้มนุษย์มีเสรีภาพในการเลือกที่จะอยู่กับชีวิตของตนเองได้ เมื่อมนุษย์อยู่กับชีวิตและใช้ชีวิตของตนเองอย่างแท้จริง เมื่อนั้นคุณค่าและความหมายที่เขามีกระทำอยู่ในโลกที่ไร้สาระก็จะมีมีความหมายสำหรับชีวิตของเขา และความหมายดังกล่าวจะแตกต่างกันไปตามการอยู่กับชีวิตของตนเองอย่างสุดซึ้ง ซึ่งเป็นการเผชิญกับความไร้สาระของชีวิตอย่างหนึ่งนั่นคือการ ขบถ (Revolt) ต่อความตายหรือสิ่งต่างๆ ที่ทำให้ชีวิตไร้ค่า ปราศจากความหมาย และเสรีภาพ ชีวิตเป็นสิ่งมีค่าฉะนั้นการขบถจึงมีขึ้น เพื่อปฏิเสธความหมายที่กฎเกณฑ์หรือระบบทางการเมืองหยิบยื่นให้กับความเป็นมนุษย์ของเรา พร้อมกันนั้นกามูส์สร้างความตระหนักให้มนุษย์ปลดปล่อยจากการที่เหนี่ยวรั้งโดยสังคมและอำนาจทางการเมือง และหันมาเผชิญหน้ากับความจริงของชีวิตด้วยตนเอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง ในวิถีของตน อันแสดงให้เห็นถึงเสรีภาพในการสร้างความหมายให้กับชีวิตของปัจเจกในความไร้สาระของชีวิตด้วยเช่นกัน

๓) ความรักในครอบครัว

ผลของการศึกษาทำให้ทราบว่าการรักอันบริสุทธิ์ที่เขามีต่อแม่ ย่า พี่ชาย คนในครอบครัว และครูของเขา เป็นความรักที่นำพากามูส์ไปสู่ความรักในมวลมนุษย์ ทั้งยังเป็นการแสดงถึงการใช้ชีวิตอย่างสุดซึ้งหรือความปรารถนาอันแรงกล้าในการดำรงชีวิตของเขา ที่กามูส์พยายามกระตุ้นให้มนุษย์ตระหนักในศักยภาพของตนเองในการดำรงชีวิตอย่างมีความปรารถนาอันแรงกล้า ด้วยสำนึกที่ว่าชีวิตไม่อาจกลับไปแก้ไขได้ ไม่ว่าจะยากดีมีจนอย่างไรก็คือชีวิตที่เราต้องเผชิญกับมัน ในขณะเดียวกันเราไม่อาจหวังจะมีชีวิตที่อยู่เบื้องหน้าที่ดีกว่าได้ กล่าวคือชีวิตหลังความตายนั่นเอง ฉะนั้นแล้วเราจึงควรจะใช้ชีวิตทุกขณะของตนเองด้วยความรู้สึกเปี่ยมล้นและสุดซึ้ง ซึ่งกามูส์สื่อให้เห็นผ่านความเรียงทางปรัชญาและนวนิยายอิงประวัติของเขา แม้ฉากจะเกิดมาในฐานะที่ยากจนลำบากสักเพียงใด หากเราไม่ยอมจำนนต่อโชคชะตาตงเทพซีซีพีไม่ยอมจำนนต่อโทษทัณฑ์ของเทพเจ้าหรือความตายโดยไม่ทำอะไร ก็เท่ากับว่าเราได้ปิดโอกาสของชีวิตหนึ่งที่มีพลังในการสร้างสรรค์ให้ดีกว่านี้ ดังคำกล่าวของกามูส์ที่ว่า เสรีภาพไม่ใช่สิ่งอื่นใด นอกจากการทำสิ่งดังกล่าวให้ดีขึ้นกว่าเดิม และความปรารถนาดีต่ออนาคต ควรจะอยู่ที่การทุ่มเททุกอย่างให้กับปัจจุบันนั่นเอง กล่าวคือในความไร้สาระของชีวิต มนุษย์สามารถสร้างความหมายและคุณค่าของชีวิต ด้วยการมีชีวิตโดยการเผชิญหน้ากับปัญหาและอุปสรรคที่เข้ามาในชีวิต พร้อมกับเรียนรู้มันด้วยประสบการณ์ในการใช้ชีวิตแต่ละปัจเจก

๔) ความรักในมิตรภาพ

ผลของการศึกษาทำให้ทราบถึงความรักในมนุษยชาติของกามูส์ และแนวคิดเรื่องมนุษยธรรมของเขาด้วย ที่ปราศจากพรหมแดนอันกีดกัน ไม่เพียงเท่านั้นยังทราบถึงความรักที่กามูส์มีต่อมนุษยชาติซึ่งสามารถพบแนวคิดดังกล่าวได้ในงานเขียนของเขาเสมอๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือทำให้ทราบถึงแนวคิดมนุษยนิยม การเป็นนักจริยธรรม ที่พร้อมจะออกมาปกป้องความ ยุติธรรมไม่ว่าจะรูปแบบใดก็ตาม เช่น นวนิยายเรื่องกาหวิบัติแสดงให้เห็นถึงแนวคิดนี้อย่างชัดเจน ที่กามูส์สร้างความรู้เห็นในการมีอยู่ คุณค่า ตลอดจนศักยภาพของมนุษย์ที่เหี่ยวแห้งลง ซึ่งเขาพร้อมจะปลุกสิ่งเหล่านี้ให้ตื่นอีกครั้งด้วยความรักในมนุษย์ทุกคน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นความใจกว้าง ความเกื้อกูล และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของเขาด้วย ฉะนั้นความรักในมิตรภาพระหว่างมนุษย์ในทัศนะของกามูส์ คือการที่มนุษย์เราเปิดใจให้กว้างและยอมรับ เคารพ ในความเป็นตัวของตัวเองของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทั้งในด้านความสามารถและความคิดที่แตกต่างกัน เสรีภาพ และการแสดงออกซึ่งความมีมิตรภาพนั้นจะต้องเป็นไปอย่างไม่มีการเสแสร้งหรือปกปิดความจริง จะต้องแสดงออกให้เห็นถึงว่ามิตรภาพที่บุคคลหนึ่งมีให้กับอีกบุคคลหนึ่ง จะต้องเป็นไปอย่างซื่อตรง มีจุดหมายในตัวเอง และแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันอย่างตรงไปตรงมาด้วย

๕) ความรักในอิทธิเพศ

ได้ทราบถึงความสัมพันธ์ที่กามูส์มีต่ออิทธิเพศหรือเพศตรงข้าม จนเกิดเป็นแนวคิดเรื่องความรักในลักษณะที่เป็นรักแบบโรแมนติก ความรักเชิงปรารถนา และความรักในมิตรภาพ ซึ่งกามูส์แสดงความรักในลักษณะต่างๆ แตกต่างกันไปตามสถานะและความสัมพันธ์ของเขามีต่อผู้หญิงที่เขา

มาในชีวิต ความหลักหลายของความรักที่เขามีต่อพวกเธอเปี่ยมล้นไปด้วยการเคารพในเสรีภาพและการตัดสินใจ เช่น แม้กามูส์ไม่เชื่อในการแต่งงาน ทว่าเขาก็แต่งงานกับภรรยาของเขาเป็นต้น กระนั้นก็ตามความสำคัญที่กามูส์แสดงออกในความรักประเภทนี้ นั่นก็คือการมีความปรารถนาอันแรงกล้าต่อความรักของตนเองอย่างซื่อตรงและบริสุทธิ์ โดยไม่อิงอยู่บนกฎเกณฑ์และกรอบความคิดอย่างไรอย่างหนึ่ง เพราะฉะนั้นสำหรับความรักที่เขามีต่อพวกเธอทุกคน จึงเป็นความรักที่ดำเนินไปด้วยการเคารพในสิทธิ เสรีภาพ และเจตจำนงในความปรารถนาอันแรงกล้าของความรัก และความเป็นตัวของตัวเองของผู้หญิงที่เขามีความสัมพันธ์ด้วย

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ความรักในทัศนะ อัลแบร์ต กามูส์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะในการประยุกต์ใช้

แนวคิดเรื่องความรักทั้งในทัศนะของนักปรัชญาตะวันตกและในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ด้วยการตรวจสอบความรักที่ตนเองมีการปฏิสัมพันธ์ต่อสิ่งอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ศาสนา สังคม การเมือง ผู้คน ตนเอง และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในความรู้สึกและความรักที่แท้จริงภายใต้ความปรารถนาอันแรงกล้าในความรักและเสรีภาพของความรัก โดยการยืนอยู่บนพื้นฐานการเคารพความเป็นมนุษย์ของตนเองและผู้อื่น และแสดงความรักนั้นด้วยการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น อันจะเป็นการดำรงไว้ซึ่งความงดงามของความรักที่มนุษย์มีในโลกนี้อีกด้วย

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์ความรักในทัศนะของ อัลแบร์ต กามูส์ มีข้อเสนอแนะว่าควรจะศึกษาแนวคิดเรื่องความปรารถนาอันแรงกล้าในการมีชีวิต (Passion) โดยเปรียบเทียบกับแนวคิดเรื่อง การพิจารณาความจริงเกี่ยวกับชีวิตตามปัจจุบันขณะจิตในพุทธปรัชญา เพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างในการวิธีการและแนวคิด อันจะเป็นประโยชน์ต่อแวดวงการศึกษาด้านปรัชญาและศาสนา รวมถึงสามารถเป็นแนวทางเลือกในการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมสมัยที่เต็มไปด้วยความยุ่งเหยิงและความซับซ้อนของปัญหาได้อีกทางหนึ่ง

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย:

ก) ข้อมูลปฐมภูมิ

Camus, Albert. **Le Premier Homme** : มนุษย์คนแรก. แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรพรรณ โอตระกุล. กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๔๑.

_____. **L'Étranger** : คนนอก. แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรพรรณ โอตระกุล. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๕๓.

_____. **La Mort heureuse** : ความตายอันแสนสุข. แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรพรรณ โอตระกุล. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๔๙.

_____. **Le Malentendu** : ความเข้าใจผิด และ **Les Justes** : ผู้บริสุทธิ์. แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรพรรณ โอตระกุล. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๓๖.

_____. **Le Premier homme** : มนุษย์คนแรก. แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย อำพรพรรณ โอตระกุล. กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๔๑.

_____. **L'Étranger** : คนแปลกหน้า และ **La Chute** : ผู้ตกต่ำ, แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย วิภาดา กิตติโกวิท. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิหนังสือเพื่อสังคม, ๒๕๕๘.

_____. **La Peste** : กาฬวิบัติ. แปลจากภาษาฝรั่งเศสโดย ประหยัด นิชลานนท์. กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๔๙.

_____. **Lyrical and Critical Essays**. Edited by Philip Thody. Translated by Ellen Conroy Kennedy. United State: Vintage Press, 1970.

_____. **Caligula and Other Plays**. New York: Penguin Press, 2006.

_____. **Exile and the Kingdom**. Translated by Justin O'Brien. New York: Penguin Press, 1962.

ข) ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

กิตติพล สรัคคานนท์, บรรณาธิการ. *Vice Versa : The Journal of Philosophy and Literature Vol. 1*. กรุงเทพมหานคร : Vice Versa, ๒๕๕๘.

กীরติ บุญเจือ. *แก่นปรัชญายุคกลาง*. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

_____. *ปรัชญากรีกระยะก่อตั้ง*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

คงกฤษ ไตรยวงศ์ และ ธนภาช เดชพาวุฒิกุล, บรรณาธิการ. *ความหวังกับจินตนาการทางมนุษยศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร : ศยาม, ๒๕๕๘.

ไชยันต์ ไชยพร. *Pre Modern*. กรุงเทพมหานคร : Way, ๒๕๕๑.

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. *อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: คบไฟ, ๒๕๔๘.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. *เขียนหญิง : อำนาจ โยนิ และการเขียนของลิ่งค์*. กรุงเทพมหานคร : Unfinished Project, ๒๕๕๖.

_____. *ความรัก ความรู้ ความตาย*. กรุงเทพมหานคร : ศยาม, ๒๕๕๓.

_____. *เพศ : จากธรรมชาติ สู่วิถีธรรม จนถึงสุนทรียะ*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สมมติ, ๒๕๕๖.

นันทชัย ประสานนาม, บรรณาธิการ. *แต่ศักดิ์ศรีเสมอกันทุกชนชั้น : วรรณกรรมกับสิทธิมนุษยชนศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด, ๒๕๕๓.

ประมวล เพ็งจันทร์. *ประมวลความรัก*. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๕๑.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). *ปรัชญากรีก บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก*. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทยจำกัด, ๒๕๕๒.

_____. *เปรียบเทียบแนวคิดพุทธทาสกับชาตรี*. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.

พระศรีคัมภีร์ญาณ. *กฎแห่งความรัก*. กรุงเทพมหานคร : ชันมุนตรี, ๒๕๕๑.

พินิจ รัตนกุล. *ปรัชญาชีวิตมอง-ปอล ชาร์ตร์*. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๔๙.

พินิจ รัตนกุล, แปลและเรียบเรียง. **ปรัชญาแห่งความไร้เหตุผล : วิเคราะห์แนวคิดทางปัญญาของนักเขียนชาวฝรั่งเศสอัลแบร์ กามูส์.** กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๕๕.

พิสิฎฐ์ โคตรสุโพธิ์ และ ฮันส์ ฌอร์ฌส์ เดอคล็อป. **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่.** เชียงใหม่ : ภาควิชาปรัชญาและศาสนา, ๒๕๔๕.

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. **เฮเกล : ชีวิตประวัติย่อ และเฮเกลในโลกภาษาอังกฤษ.** กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๗.

Albert Camus. **The Fall : มนุษย์สองหน้า.** ตูลกันทร์ แปล. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๔๓.

Armstrong, John. **Conditions of Love – ความลับในความรัก.** แปลโดย จิระนันท์ พิตรปรีชา. กรุงเทพมหานคร : ฟรีฟอร์ม, ๒๕๕๑.

Brée, Germaine and Guiton, Margaret. **The French Novel : From Gide to Camus – นวนิยายฝรั่งเศสยุคใหม่.** แปลโดย สดชื่น ชัยประสาธน์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๖.

Daniil Kharms. **เหตุที่เกิด.** แปลจากภาษารัสเซียโดย วารีย์ ริชาฟ, อติภพ ภัทรเดชไพศาล. กรุงเทพมหานคร : ๑๐๐๑ ราตรี, ม.ป.ป..

De Botton, Alain. **ปรัชญาประโลมใจ – The Consolations of Philosophy.** แปลโดย พจมาน บุญไกรศรี. กรุงเทพมหานคร : เอนไลต์เทน พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๖.

Dostoyevsky, Fyodor. **Notes From Underground – บันทึกใต้ถุนสังคม.** แปลโดย ศ.ศุภ-ศิลป์. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : วลี, ๒๕๕๔.

Frankena, William K.. **Ethics.** Second Edition. New Jersey : Prentice - Hall Press, 1973.

Gaarder, Jostein. **Sophie's World – โลกของโซฟี.** แปลโดย สายพิน ศุภุททมงคล. พิมพ์ครั้งที่ ๑๒. กรุงเทพมหานคร : คบไฟ, ๒๕๕๕.

Goodall, Peter. **High Culture, Popular Culture: The Long Debate – การโต้แย้งเรื่องวัฒนธรรมชั้นสูง วัฒนธรรมป๊อปปูลาร์.** แปลโดย สมเกียรติ ตั้งนโม. เชียงใหม่ : คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ม.ป.ป..

Plato. **Republic – รีพับลิก.** แปลจากภาษากรีกโดย เวธัส โพธารามิก. กรุงเทพมหานคร : โครงการวรรณกรรมไม่จำกัด, ๒๕๕๗.

_____ . **Symposium – ปรัชญาความรัก**. แปลและวิเคราะห์โดย พินิจ รัตน์กุล.
กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๕๗.

Scruton, Roger. **I Drink Therefore I am : เพราะฉันดื่ม ฉันจึงมีอยู่**. แปลโดย รติพร ชัยปิยะ
พร. กรุงเทพมหานคร : เอสไอเดีย, ๒๕๖๐.

Smith, Robert Rowland. **Driving with Plato : The Meaning of Life's Milestones –
ขับรถเล่นกับเพลโต : ความหมายของเหตุการณ์สำคัญในชีวิต**. แปลโดย รวิگانต์
เจียกจันทร์. กรุงเทพมหานคร : ยิปซี, ๒๕๕๖.

_____ . **Breakfast with Socrates : มื้อเช้ากับโสเครตีส**. แปลโดย ศิระประภา ธนากิจ
และ เซน อภิชน. กรุงเทพมหานคร : ยิปซี, ๒๕๕๕.

Shakespeare, William. **Romeo and Juliet : โรเมโอและจูเลียต**. แปลและประพันธ์โดย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : คลัง
วิทยา, ๒๕๒๑.

Thomas, Henry & Thomas, Dana Lee. **Living Biographies of Great Philosophers :
ประวัติและลัทธิของปวงปรัชญาเมธี**. แปลโดย สมัคร บุรวาส. พิมพ์ครั้งที่ ๓.
กรุงเทพมหานคร : สยามปริทัศน์, ๒๕๕๗.

Wahl, Jean. **A Short History of Existentialism : ประวัติศาสตร์ย่อลัทธิเอกซิสเทนเชียล
ลิสม์**. แปลโดย โทมัส ปัวตนา. กรุงเทพมหานคร : สมิต, ๒๕๓๐.

Warburton, Nigel. **A Little History of Philosophy : ประวัติศาสตร์ปรัชญาฉบับกะทัดรัด**.
แปลโดย ปราบดา หยุ่น และ รติพร ชัยปิยะพร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร :
ไต้ฝุ่น, ๒๕๕๖.

Xenophon. **Memorabilia : โสเครตีสรำลึก**. แปลโดย สมบัติร์ จันทรวงศ์. กรุงเทพมหานคร :
คบไฟ, ๒๕๕๘.

(๒) วิทยานิพนธ์

เฉลิมศักดิ์ จอกทอง. “แนวคิดเกี่ยวกับความรักในบทกวีนิพนธ์ของ เอมิลี ดิกคินสัน”. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, ๒๕๓๔.

ช่อทิพย์ สุวรรณานนท์. “การวิเคราะห์เกี่ยวกับเอ็กซิสเทนเชียลิสม์ในงานวรรณกรรมของอัลแบร์ต กามูส์”. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๑.

ณัฐมา ชันติธรรมกุล. “การศึกษาความรักในพระพุทธศาสนา”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระอำนาจ เขมปญโญ (ยอดทอง). “การศึกษาเปรียบเทียบปรัชญาความรักในพุทธปรัชญาเถรวาทและงานเขียนเรื่องซิมโฟนีของเพลโต”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.

สิริจิตต์ ปันเงิน. “ความตายในทัศนะของกามูส์”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

สุพัตรา คำแก้ว. “แนวคิดเรื่องมนุษย์ของอัลแบร์ กามูส์”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๔.

วันชาติ ชาญวิจิตร. “การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทางจริยศาสตร์ในงานวรรณกรรมของอัลแบร์ กามูส์”. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๔.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล. *Hegel on Love : ในความรัก ฉันค้นพบตัวตนของฉัน ในตัวตนของเธอ, เธอค้นพบตัวตนของเธอ ในตัวตนของฉัน*. ออนไลน์. แหล่งที่มา : <http://somsakjeam.blogspot.com/2010/01/hegel-on-love.html>

Stone, Greg. “Why Camus Was Not An Existentialist”. *Philosophy Now : a magazine of ideas*, Issue 115: August/September 2016. Online. Available: https://philosophynow.org/issues/115/Why_Camus_Was_Not_An_Existentialist (16 August 2017).

๒. ภาษาอังกฤษ:

Anthony Rizzuto. *Camus: Love and Sexuality*. Gainesville: University Press of Florida, 1998.

- Aronson, Ronald. **Camus and Sartre: The Story of a Friendship and the Quarrel that Ended It.** London: The University of Chicago Press, 2004.
- Bakewell, Sarah. **At the Existentialist Café: Freedom, Being and Apricot Cocktails.** London: Vintage Press, 2017.
- Bree, Germaine, ed. **Camus: A Collection of Critical Essays.** NJ: Prentice-Hall, Inc. Press, 1962.
- Camus, Albert. **Speech of Acceptance upon the Award of the Nobel Prize for Literature, December 10, 1957.** translate by Justin O'Brien. New York: Alfred A. Knopf Press, 1958.
- _____. **Camus at Combat: Writing 1944 – 1947.** Second edition. Edited by Jacqueline Lévi-Valensi. Translated by Arthur Goldhammer. United Kingdom: Princeton University Press, 2007.
- _____. **The Rebel.** Translated by Anthony Bower. New York: Penguin Press, 1982.
- _____. **Chroniques Algériennes.** Edited and With An Introduction by Alice Kaplan. Translated by Arthur Goldhammer. United States: Harvard College Press, 2013.
- _____. **The Myth of Sisyphus.** Translated by Justin O'Brien. New York: Penguin Press, 1955.
- _____. **Resistance Rebellion and Death: Essays.** Translated by Justin O'Brien. United State: Vintage Press, 1995.
- Camus, Albert and Casarès, Maria. **Correspondance (1944-1959).** Gallimard edition on Kindle format, 2017.
- Carroll, Sean B.. **Brave Genius: A Scientist, a Philosopher, and Their Daring Adventures from the French Resistance to the Nobel Prize.** United States: Crown Press, 2013.
- Carruthers, Peter. **Human Knowledge and Human Nature: A New Introduction to an Ancient Debate.** Oxford: Oxford University Press, 1992.

- Cerbone, David R.. **Existentialism: All That Matters**. London: Teach Yourself, 2015.
- Christopher Panza and Gregory Gale. **Existentialism for Dummies**. New Jersey: Wiley Publishing, Inc., 2008.
- De Beauvoir, Simone. **The Second Sex**. Translated by Constance Borde and Sheila Malovany–Chevallier. New York: Vintage Press, 1949.
- Diethel, Carol. **Nietzsche's Sister and the Will to Power: A Biography of Elisabeth Förster-Nietzsche**. Illinois : University of Illinois Press, 2003.
- Durant, Will. **The Story of Philosophy: The Live and Opinion of The Greater Philosophers**. New York : Time Incorporated Press, 1962.
- Elizabeth Hawes. **Camus, a Romance**. New York: Grove Press, 2010.
- Fullbrook, Edward and Fullbrook, Kate. **Sex and Philosophy: Rethinking de Beauvoir and Sartre**. New York: Bloomsbury Press, 2008.
- Kaufmann, Walter. **Existentialism: From Dostoevsky to Sartre**. New York: The World Publishing Company, 1956.
- Kierkegaard, Søren. **Fear and Trembling**. Translated by Alastair Hannay. Harmondsworth: Penguin Press, 1985.
- Lottman, Herbert R.. **Albert Camus: A Biography**. California: Gingko Press, 1997.
- Martin, Andy. **The Boxer and The Goal Keeper: Sartre Versus Camus**. London: Simon & Schuster UK Ltd., 2012.
- Plato. **Dialogues of Plato**. Translated by Benjamin Jowett. New York: Simon & Schuster Inc. Press, 2010.
- Robert Zaretsky. **Albert Camus: Elements of a Life**. New York: Cornell University Press, 2013.
- Rodgers, Nigel and Thompson, Mel. **Understand Existentialism**. London: Teach Yourself, 2010.
- Ruby Blondell. **The Play of Character in Plato's Dialogues**. New York: Cambridge University Press, 2002.

Jean-Paul Sartre. **Existentialism and Humanism**. Translated by Carol Macomber. London: Yale University Press, 2007.

Sharp, Ronald A. and Welty, Eudora. “Correspondence: Albert Camus and Boris Pasternak” in **The Norton book of friendship**. New York: Norton Press, 1991.

Smith, Emily Esfahani. **The Power of Meaning: Crafting a Life that Matters**. New York: Crown, 2017.

Sprintzen, David A., ed. **Sartre and Camus: A Historic Confrontation**. Translated by Adrian Van Den Hoven. New York: Humanity Books Press, 2004.

Sorell, Tom. **Descartes: A Very Short Introduction**. New York: Oxford University Press, 2000.

Strathern, Paul. **Hegel in 90 minutes**. Chicago: Lvan R. Dee, Inc., 1997.

Todd, Olivier. **Albert Camus: A Life**. Translated By Benjamin Ivry. New York: Carroll & Graf Press, 2000.

Wagoner, Robert E.. **The Meanings of Love: An Introduction to Philosophy of Love**. London : Westport Press, 1997.

Ward, Glenn. **Postmodernism**. London: Teach Yourself, 1998.

Wilson, Colin. **Collected Essays on Philosophers**. Edited by Colin Stanley. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 2016.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	Mr. SAI YEE JAN
วัน เดือน ปี เกิด	๒๓ มกราคม ๒๕๓๖
ที่อยู่	Tong Si Village, KengTung, Shan State, Myanmar
การศึกษา	ปี พ. ศ. ๒๕๕๖ พุทธศาสตรบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตเชียงใหม่ รุ่นที่ ๕๙ ปี พ. ศ. ๒๕๕๔ สำเร็จการศึกษา น.ธ. เอก สำนักเรียนวัดบุพพาราม เชียงใหม่ ปี พ. ศ. ๒๕๕๒ ประกาศนียบัตรชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบาลี สาธิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่
ปัจจุบัน	๑๔๙ ถนนศรีภูมิ ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ๕๐๒๐๐